DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

SAYI 7
HAZİRAN-TEMMUZ-AĞUSTOS 2021

TEORİK
POLİTİK DERGİ

KOMÜN

REJİM VE TÜRKİYE

Otoriterizmin yükselişi ve Erdoğan rejimi • Kuzey Derviş

Marksizm, Komintern ve faşizm üzerine • Mehmet Güneş

YENİ PENCERELER

Yeni pencereler • M. Turan

Devrimci anarşizmle tartışma • Ekrem Demirci

Komün için komünler • Yüksel Yiğitdoğan

TARİHE DEVRİMCİ BİR BAKIŞ

Atlantik'in kızıl yıldızı: Küba • Eren Yıldız

Küba devriminin özgünlükleri • Eren Yıldız

71 devrimciliğine dair • Ulaş Kıvılcım

Faşist Türk ulus devletinin sadık bir unsuru olarak Perinçek • Şiar Atakan

KOMÜN DERGİ

SAYI 7 • HAZİRAN-TEMMUZ-AĞUSTOS 2021

2002'den beri ilk kez tepeden değil tabandan geniş oy desteğine dayalı bir rejim olarak otoriterizm uygulanıyor. Bu bakımdan Türkiye'de, şimdiye kadarki otoriterizm pratiklerinden farklı bir olguyla karşı karşıyayız. Bu durumun anti-otoriter mücadeleye, şimdiye kadar olmayan yeni zorluklar yüklediğini ifade edelim.

En önemlisi şudur; muhalif anti-otoriter kitlelere karşı iktidarla birlikte tavır alan, kışkırtıldığında saldırganlaşmaya açık, bugün için % 30-40'lık bir kitle var. Türkiye'de otoriterizmi yıkma sorunu, bugüne kadar hiçbir zaman büyük yığınların sokakta birbirleriyle kapışması sorunu olmamıştı. Bugün otoriterizmi yıkma meselesi; aynı zamanda bu kitleyle karşı karşıya gelme, onu tarafsızlaştırma, kazanma ya da ezme şeklinde etkisiz kılma sorunudur. Bu gerçeklik ise yeni bir durumdur.

KOMÜN DERGİ

SAYI 7

HAZİRAN - TEMMUZ- AĞUSTOS 2021

KOMÜN DERGİ

SAYI 7

HAZİRAN - TEMMUZ - AĞUSTOS 2021

Üç aylık teorik / politik dergi
(Yerel ve süreli yayın)

Sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü: Selim Kabasakal

Yönetim yeri: Şehit Muhtar Mahallesi, Kurabiye Sokak
No:9 Kat:3 Beyoğlu/İstanbul

ISSN: 2667-6842

Baskı: Ceylan Matbaa
Davutpaşa Mahallesi Güven İş Merkezi B Blok No:318
Topkapı/İstanbul

e-posta: komundergi@gmail.com
web: www.komundergi4.com

Komün Dergi'de yayımlanan yazılar kaynak gösterilmesi şartıyla kullanılabilir.

İÇİNDEKİLER

Komün	**Bu sayıdan**	5
	REJİM VE TÜRKİYE	
Kuzey Derviş	**Otoriterizmin yükselişi ve Erdoğan rejimi**	7
Mehmet Güneş	**Marksizm, Komintern ve faşizm üzerine**	23
	YENİ PENCERELER	53
M. Turan	**Yeni pencereler**	
Ekrem Demirci	**Devrimci anarşizmle tartışma**	65
Yüksel Yiğitdoğam	**Komün için komünler**	127
	TARİHE DEVRİMCİ BİR BAKIŞ	
Eren Yıldız	**Atlantik'in kızıl yıldızı: Küba**	131
Eren Yıldız	**Küba devriminin özgünlükleri**	151
Ulaş Kıvılcım	**71 devrimciliğine dair**	171
Şiar Atakan	**Faşist Türk ulus devletinin sadık bir unsuru olarak Perinçek**	181

Bu sayıdan

Komün

Komün Dergi'nin 7. sayısı için üç dosya konusu hazırladık. İlk dosya konumuz Türkiye'nin rejiminin niteliğini ele alıyor. *Kuzey Derviş*'in kaleme aldığı ilk yazıda AKP ve devlet mekanizmasının son 20 yıl içindeki karşılıklı ilişkisi, rejim tartışmaları bağlamında inceleniyor. *Mehmet Güneş* ise faşizmin güncelliğini Komintern tezleri üzerinden değerlendiriyor.

İkinci dosya konumuzda devrimciliğin bir tür ilişkisel edinimi sayılabilecek yeni pencerelere odaklanılıyor. *M. Turan*, dosya konusuna da isim veren yazısında, kapitalizmin yeni krizlerini 71 devrimciliği bağlamında açıklamak gerektiğini düşünüyor. *Ekrem Demirci*'nin üç bölümden oluşan geniş yazısı, devrimci anarşizm ile verimli bir tartışma yakalıyor. *Yüksel Yiğitdoğan*'ın yazısında ise siyasetin kırılganlığının doğru hedefler koyularak aşılabileceği fikri yer alıyor.

Son dosya konumuz "Tarihe Devrimci Bir Bakış" ismini taşıyor ve en önemli devrim modellerinden biri olan Küba Devrimi'nin özgünlükleriyle başlıyor. *Ulaş Kıvılcım* 71 devrimciliğini, *Şiar Atakan* ise Doğu Perinçek'in devletlû serencamını konu ediniyor.

Gelecek sayıda karşılaşmak umuduyla...

Otoriterizmin yükselişi ve Erdoğan rejimi

Kuzey Derviş

AKP'nin (Adalet ve Kalkınma Partisi) iktidar yılları Türkiye'de devletin kimi kendine has özelliklerini bir kez daha kanıtladığı gibi yeni kimi özelliklerde kazandığını da gösterdi. TC'nin (Türkiye Cumhuriyeti) kapitalist bir sınıfın kendisine oluşturduğu bir devlet olmaktan ziyade Osmanlı "devlet sınıflarından" unsurların kurup kendi burjuvazisini, kendi sermayedarlarını yaratan bir devlet olduğunu hepimiz biliyoruz. Sınıfsal temelinden neşet eden değil kendi sınıfsal temelini yaratan bir devlet. Ne var ki bir kez sınıfsal temeline kavuştuktan sonra devletiyle o sınıf arasındaki ilişkinin diyalektik bir etkileşim şeklinde yürüdüğünü kabul etmeliyiz. Yani artık devletin sahipleri sadece asker, sivil bürokrasi, yargı, siyasetçiler ve devlet eliti değil; aynı zamanda bizzat kapitalist servet sahipleridir. Bu unsurlar arasında maddi çıkar çelişkileri, iç ve dış konjonktürden kaynaklanan politik yönetim farkları ve ideolojik çelişkiler her zaman önemli olmuştur. Kendi aralarındaki didişmede zor kullanmanın darbelere kadar varan örneklerine sık sık rastlansa da

seçmen tercihi her zaman önemli olmuştur çünkü seçim ekonomik ve siyasi zora dayalı egemenliğin tek meşrulaştırıcısıdır. Bu yüzden seçim sandığı Türkiye siyasal düzeninin her zaman merkezinde yer alır. Bu, halkın iradesinin seçimlerde özgürce olduğu anlamına gelmez. Ancak bu "sandık demokrasisi" bu siyasal düzenin yegane meşruiyet zeminidir. Bu yüzden her askeri darbeden sonra illaki sandık yeniden kurulur. Darbe dışı dönemlerde egemenler kendi iç kapışmalarında uzlaşmayla bir sonuca ulaşamadıklarında kilidi çözen tek merci yine sandıktır. Bütünlüklü yasal ve yasal olmayan mücadele boyutlarıyla siyasette bağımsız bir politik güç olamadıkları için ezilenlerin seçimlerdeki rolü şu yakın yıllara kadar egemen rakip güçler tarafından birbirlerine karşı kullanılmaktan öteye gitmemiştir. Seçimlerin ezilen sınıfların durumunu değiştirici pek bir önemi yoktur. Ama kendi aralarındaki kıran kırana rekabetin çözümü açısından egemen zümreler, partiler, bloklar vs. için seçimler hayati önemdedir. Kitlelerin oyunun kazanan diğer tarafı alt eder.

2002 seçimleri bu bakımdan tarihi bir rol oynadı. Cumhuriyet tarihinin en ağır ekonomik krizi ve üç yıl önceki büyük deprem karşısında devletin iflas boyutundaki yetersizliği nedeniyle mevcut sistem partilerinden kopan seçmenin bir bölümü kurulalı henüz birkaç ay olmuş AKP'ye yönelmiş, seçim sisteminin de sağladığı avantaj sayesinde %30 küsur oy alan bu yeni parti umulmadık bir şekilde tek başına iktidar olmayı başarmıştır. O dönemde generaller tarafından tehlikeli sayılıp kapatılmaya çalışılan SP'den (Saadet Partisi) koptuğu için hem "milli görüş gömleğini" çıkardığını söyleyen hem de SP'den çok daha sert serbest piyasacı olan bu partinin kuruluşunun o zamanki müesses nizam, laik sermaye, ha keza 28 Şubat'ı desteklemiş ABD (Amerika Birleşik Devletleri) tarafından memnuniyetle karşılandığı söylenebilir. Ama bu acemi yeni partinin seçimlerde iktidarı elde etmesi hiç kimsenin "komplosu" değildir. O günün istisnai çok özel koşullarında dosdoğru seçmen tercihinin bir ürünüdür. ("ABD komplosu" denilecekse ABD'nin o sıradaki asıl tezgâhı; Türkiye'yi Irak operasyonuna sokmayacağını net bir şekilde ifade ettiği için Ecevit'i devirmek üzere Kemal Derviş, İsmail Cem ve Hüsamettin Özkan'ın kuracakları "Yeni Parti" girişimiydi ki tutmadığı biliniyor). Özetle SP'den kopan bu yeni oluşum asli düzen güçlerinin alternatifi değildi ama oyları toplayarak iktidar oldu. Türkiye ve dünyanın egemenleriyle asıl yakınlaşması bundan sonra başladı. AKP iktidarının tutumu onu derhal dışarıda ABD ve AB'nin (Avrupa Birliği), içeride ise TÜSİAD'ın (Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği) desteklediği temel odak haline getirdi. Çünkü birincisi Amerika'nın Irak operasyonuna katılama sözü verdi, ikincisi Kıbrıs sorununu AB sürecinin önünde engel olmaktan çıkartacağını ve (insan hakları ve demokrasi ile ilgili) "Kopenhag Kriterleri"ni tamamlayarak AB aday üyesi olacağını açıkladı. Üçüncüsü ve en önemlisi, 2001 krizi karşısında İMF (Uluslar arası Para Fonu) ve Dünya Bankası'nın ülke ekonomisini emperyalizme tam entegre etmek üzere Kemal Derviş eliyle başlattığı "reformların" hepsini tavizsiz uygulamaya girişti. ("15 günde 15 yasa" olarak ifade edilen, serbest döviz kuru, dizginsiz özelleştirmeler, finansal serbestleşme, Merkez Bankası'nın bağımsızlığını içeren ve bugüne

kadar Türkiye'de neoliberalizmin tastamam uygulanmasını sağlayan yasalar). Böylece 2002 seçimlerinde tombaladan çıkar gibi çıkan AKP iktidarı içeride TÜSİAD ve liberallerin, dışarıda AB'nin ve ABD'nin alkışlarına mazhar oldu. Ancak içeride tam iktidar olabilmesi için önünde gerçek bir engel vardı: Devletin o zamana kadarki klasik statüko güçleri, yani generaller. AKP'nin AB'yi memnun etmek üzere Kıbrıs'ta çözüm girişimi bu güçlerin hışmını çekmişti. Partiyi kapatma teşebbüsü, daha sonra cumhurbaşkanlığı seçiminde Abdullah Gül'ü engelleme girişimi, "e-muhtıra" bir şekilde akamete uğradı. Artık kılıçlar karşılıklı çekilmişti, taraftarlardan biri diğerini tasfiye edecekti. Laiklik-İslam meselesi her şeyi örten temel siyasal konu haline getirildi. Generaller, ABD'den yeni bir darbeye sinyal alamadıkları için büyük mitinglerle kitle güçlerini devreye soktular. AKP iktidarının en önemli dönüm noktası bu 2007 yılı oldu. ABD bu momentte doğrudan devreye girdi, hükümeti elde tutsa bile devlet mekanizması içinde kendisine ait bir gücü olmayan AKP'ye bu gücü verdi. Uzun yıllardır CIA'ya (Merkezi İstihbarat Teşkilatı) çalışan Gülen Cemaati'nin asker-sivil bürokrasi, polis ve yargıdaki bütün kadrolarını hükümetin hizmetine soktu. Gülen Cemaati, AKP ile koalisyon kurmuştu. (Bu koalisyonun kurulmasında Türkiye'deki eski CIA istasyon şefi Graham Fuller'in rolü artık herkes tarafından biliniyor.) İşin bundan sonraki kısmı polisteki Gülenci çete kullanılarak ordudaki klasik Atatürkçü generallerin tasfiyesi oldu. Artık ABD, Erdoğan-Gülen koalisyonunu kullanarak Türkiye için yeni bir konsept uygulayacaktı. Fuller'in ifadesiyle "Yeni TC", neo-liberal kapitalist ılımlı bir İslam ülkesi olacak, hem laik hem Müslüman kimliğinin avantajıyla Ortadoğu'da ABD'nin "pivot"(eksen) devleti görevini üstlenecekti. Sünni İslamın liderliğini temsilen "dinler arası diyalogun" ve "medeniyetler arası ittifakın" iki tarafından birisi olacaktı. Dinler arası diyalog kapsamında F. Gülen İslam'ı temsilen Katolik dünyanın lideri Papa ile görüşüyor, Erdoğan ise büyük tarihi husumetin başladığı yer kabul edilen Endülüs'teki Müslüman ve Yahudi temizliğinin İspanya'sının başbakanı Zapatero ile medeniyetlerin "kopan ittifakını" yeniden kurmak üzere kolları sıvıyordu. Erdoğan'ın görevi sadece bunlar değildi. Yeni dünyada medeniyetler ittifakının "eşbaşkanı" Erdoğan, BOP'da da (Büyük Ortadoğu Projesi) ABD başkanıyla birlikte "eşbaşkanlık" yapacaktı.

Böylece Türkiye devletinin kuruluşundan bugünlere doğru gelen tarihinde egemen iktidar bloğu derin bir altüstlük yaşamış oldu. O zamana dek darbe dönemlerini bir yana bıraksak bile sivil rejim hüküm sürdüğünde iktidarın gizli ortağı ve gerçek vesayet gücü olan generaller siyasi iktidar üzerindeki eski etkilerini kaybettiler. Ordu, polis, sivil bürokrasi ve yargıda Gülen Cemaati'nin kadroları hem belirleyici konumlara geldiler hem de sayıca çoğaldılar. Bugün 80'li, 90'lı yıllarda yaptığımız politik tahlillerde generalleri temsilen önemli yer tutan "statüko" ya da "statüko güçleri" gibi ifadelere başvurma ihtiyacı duyulmuyorsa bu büyük tasfiye nedeniyledir. 2007'den itibaren devlet planındaki Cemaat-AKP ortaklığı biçiminde yaşanan değişimin sermaye dünyasındaki yansıması kimi unsurları güçlenerek TÜSİAD'a kadar girmiş olan "Anadolu Kaplanları" denilen sermayenin Erdoğan iktidarı eliyle

palazlandırılması oldu. Bunların en önemli kıyımları Gülen Cemaati ile bağlantılı olanlardı. 2002'den beri uygulanan Kemal Derviş reformlarına onlar da sonuna kadar sadıktı. Laikçi değillerse de Batıcı ve Amerikancı idiler, bu nedenle ideolojik olarak TÜSİAD'ı rahatsız etmiyorlardı.

Gülen-Erdoğan ittifakı, AKP iktidarının en parlak yılları oldu. Amerika ve Avrupa'nın desteğiyle iktidardaki Kemalist unsurları tasfiye eden, demokratikleşme vaadiyle oy istediği zirveye çıkmış bir AKP hükümeti. Sıcak para akışı sayesinde artan bir iç tüketim… Bu özgüvenle nihayet "Kürt meselesinin barışçıl çözümüne" de el attı hükümet.

Bir süre sonra bildiğiniz gibi Cemaat-AKP ittifakı bozuldu. Cemaatin bu ittifakı devletin tüm kritik merkezlerini adım adım ele geçirmek için kullandığını; arkasında ABD'nin ve CIA'nın olduğunu ve iplerin elinden kayıp gittiğini sezen Erdoğan gidişatı dizginlemeye çalıştı. ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Kurumu), KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) ve kurum sınavlarını kontrol eden, sınava girecek öğrencilerin gittiği dershaneleri elinde tutan, bütün devlet kurumlarında terfi, tayin ve personel dairelerini eline geçirerek hiyerarşiyi denetlemeye başlayan cemaate karşı dershaneler üzerinden bir hamle yapmaya çalıştı ama sonuç alamadı. Temel mesele dünya sisteminin Ortadoğu'daki "pivot"u rolü biçilen, Sünni İslam dünyasının liderliği yüklenen bu ülkede iktidarın gerçekte kimin elinde olacağı meselesiydi. Hiçbir zaman açıkça ifade edilmese de bu mesele, kaldırıldıktan yüzyıl sonra, İslam Halifeliği ile bağlantılıdır. Başlı başına bu konuda iddia sahibi Suudiler bir kenara bırakılsa bu mesele Sünni dünyada Batı tarafından yıldızı tekrar parlatılmaya çalışılan Türkiye'de çözülebilir miydi? Eğer öyle olacaksa bu ulvi ve dünyevi otoritenin sahibi F. Gülen mi yoksa AKP medyasının "yüzyıl sonra İslam dünyasının karşısına çıkan en büyük şans" dedikleri Erdoğan mı olmalıydı? Bu tartışmayı reddeden az sayıda selefi grup ve radikal islamcı aydın dışında tarikatların çoğu taraf oldular ve Erdoğan'a biat ettiler. Ancak en güçlülerden birisi olan Gülen Cemaati hariç... Kısacası ittifak içindeki iktidar çatışmasına aynı derecede sert bir ideolojik-teolojik çatışma eşlik ediyordu. Takiyye nerede yapılır, başörtüsü füruat mıdır, Hıristiyan ve Yahudi'den hangi şartlarda dost olur vs. gibi doktrin boyutundaki sert tartışmanın arkasında nihai bir iktidar çatışması vardı. Davutoğlu'nun organize ettiği, AKP'nin desteklediği Mavi Marmara girişimine cemaatin İsrail'den yana tutum alarak karşı çıkmasıyla çatışma bütün boyutlarıyla gün yüzüne çıktı ve nihayetinde 15 Temmuz 2016 Askeri Darbe Girişimi yaşandı.

AKP'li iktidar yılları devlet-sermaye ilişkisi açısından Türkiye'nin özgünlüklerini bir kere daha görmemize vesile oldu. Devlet sayesinde doğan, büyüyen, devlet desteği sayesinde rekabetsiz bir ortamda tekelci karakterde oluşan Türkiye'nin eski geleneksel sanayi grupları siyasetteki eski konumlarını kaybederlerken onların yerini AKP sayesinde var olup semiren yenileri aldı. "Koç-Sabancı-Eczacıbaşı"lar diye tekerlediğimiz kesim içinde yer alan Doğan Grubu hükümet eliyle çökertilirken diğerleri de sindirildiler. Çalık Holding, Limak, M. Cengiz, BMC-E. Sancak, Albay-

raklar, Demirören, Kalyoncu gibi çoğunluğu ismi yeni duyulmuş sermaye grupları tıpkı Türkiye'nin namlı eski geleneksel tekelleri gibi yine devlet eliyle ve yeni ihalelerle, kamu bankalarından faizsiz kredi açma gibi aynı metotlarla zenginleştirildiler. Devlet mekanizması bir kez daha siyasi iktidar eliyle kapitalist yaratmanın aracı oldu. Devlet, servet gaspı ve servet transferinin aracı yapıldı bir kez daha. Gülenci Boydak, Koza-İpek Grubu gibi "Anadolu Kaplanları'nın" en büyüklerinin sermayelerine darbe bahanesiyle devlet tarafından el konulup yukarıdaki "çakal" sermaye gruplarına transfer edildi. Ülker, Sanko gibi cemaatçi birçok aile ise Erdoğan'a tam teslim olarak iş dünyasındaki varlıklarını koruyabildiler.

2016 darbe girişiminden başlayarak hem iç içe geçtiği sermaye gruplarının farklılaşması itibariyle hem de yönetim sitemi ve resmi devlet ideolojisi itibarıyla "yeni bir TC'den" söz edebiliriz. Şüphesiz bu yepyeni bir siyasi yapı değil bildiğimiz TC'ni "yeni halidir". Eskisi gibi yenisi de otoriter bir devlettir. Henüz tam oturmuş değildir, tam olarak yerleşip kalıcılaşmaya imkan bulabileceği de şüphelidir. 2002 öncesindeki Atatürkçü generaller vesayetindeki "statükonun" otoriterizmi değil; şimdi geniş bir seçmen tabanına dayanan Erdoğan otoriterizmi iş başındadır. Bu yeni durum bizce Türkiye'de otoriterizm meselesi üzerinde bir kere daha durmamızı gerektiriyor. "Kopenhag Kriterleri" demokratikleşme, insan hakları, Kıbrıs'ta çözüm, Ermeni açılımı, içeride liberal reformlar ve "Kürt çözümü" vs. söylemleri eşliğinde "generaller otoriterizmi"ni tasfiye eden bir siyasi iktidar nasıl bugün diğerleriyle aynı otoriter karakterde karşımıza çıkmaktadır?

Türkiye'deki otoriterizm sorunu, devrimci hareketin bütün kollarını meşgul etmiş bir sorundur. Herkes her ne kadar kendisi açısından sorunu çoktan halletmiş olsa da AKP dönemi konunun tekrar gündemleşmesine vesile olmalıdır. "Açık otoriterizm", parlamenter demokrasi görünümü altında "örtülü otoriterizm", "parlamenter otoriterizm", "Kemalist otoriterizm", "devlet biçimi olarak otoriterizm", devlet biçiminde hiçbir değişiklik olmaksızın bir "gelen" bir "giden" otoriterizm… Yer yer çelişse de bu tahlillerin hepsinin bu ülkede isabet ettiği bir gerçeklik vardır. Biz Komintern'in esnek ve gevşek tanımı dahil otoriterizme değişmez, evrensel bir teorik tanım çıkartmaya çalışmanın doğru olmadığı kanısındayız. Tarih biliminin "gri" teorik bir sorunu olmaktan ziyade canlı yaşamın değişken politik bir olgusuyla karşı karşıyayız. Tarih ve toplum biliminin teorik bir konusu veya bir doktrin konusu olmaktan çok aktüelliğini hiç kaybetmemiş siyasal bir konudur. Otoriterizm kavramı zaten hepi topu doksan-yüz yıllık bir geçmişe sahiptir.

Kapitalist devletin, cumhuriyet, monarşi, anayasal monarşi, üniter veya federal vs. gibi farklı "teknik" biçimlerin yanı sıra şimdiye kadar "bonapartizm", "sezarizm", "otoriterizm", "burjuva demokrasisi" gibi isimlerle anılmış yönetim tarzına ilişkin farklı biçimleri var. Hayat daha farklı yeni isimlendirmelerde karşımıza çıkarabilir pekala. Louis Bonaparte olmasa Bonapartizm'den, Sezar yaşamasa Sezarizm'den, Mussolini'nin fascio'ları olmasa otoriterizm'den söz edilemezdi. Her ülkede kapitalist devletin kendi orijinallikleri vardır. Bazıları pekala bundan sonra

da başka ülkelerde genelleşebilirler. Konunun Türkiye'de çokça yaptığımız gibi katı bir doktrin konusu olmadığını, sınıf mücadelesinin süregiden canlı sürecinin içinde karşılaştıkça her seferinde kendi özgünlükleriyle ele almamız gereken esnek bir siyasal mesele olduğunu belirtmek için buna işaret ettik.

Bizce asıl önemli olan kapitalist devletin "burjuva demokrasisi" adı verilen biçimini ayırt etmektir. Burjuva demokrasisi her ne kadar serbest rekabetçi döneme has bir yönetim biçimi olsa da ve her ne kadar tekelci dönemin "siyasi gericiliği" onu sürekli olarak kemirmeye çalışsa da emekçilerin mücadeleye kazandırdıkları haklar temelinde rejime soktukları demokratik öğeler kolay kolay ortadan kaldırılamamaktadır. Bu yüzden tekelci dönemde de belli bir toplumsal ve ekonomik istikrar yaşayan ülkelerde burjuva demokratik biçimlerinden söz edebiliriz. Bizce asıl mesele sermayenin bu olağan, istikrarlı dönemlerdeki yönetim biçimlerinin çare olmadığı, ağır kriz ve tehdit dönemlerinde başvurduğu yönetim biçimleridir. Bize göre bunların 19. yüzyılda Bonapartizm, Bismarkçılık gibi biçimleri olabilir ama 20. yüzyılda yani emperyalizm çağında sermayenin olağanüstü yönetim biçimlerinin tümünü, bunlar farklı ülkelerde gayet orijinal farklılıklar taşısalar bile "otoriterizm" kavramı altında genelleştirmemizde hiçbir beis yoktur. Tekrarlasak, tarihi hiçte eski olmayan ve yeni güncellikler kazanan otoriterizm konusunu, bilimsel teorinin çerçevesi tartışma götürmeyecek kadar net, hassas bir kavram olarak ele almak yerine, rahat bir politik kavramlaştırma olarak düşünmenin daha doğru olduğuna inanıyoruz. Günümüzde Marksistlerin, Macaristan'daki Orban rejiminden, Polanya'ya, ABD'deki Trump rejiminden, İngiltere'de Boris Johnson yönetimine kadar pek çok yerde "neo-otoritetizm"den bahsetmeleri de otoriterizm tespiti yapmak için bizde eski dönemlerde olduğu gibi kılı kırk yaran "ince" teorik tartışmalara ihtiyaç duyulmadığını gösteriyor. Özetle; emperyalizm çağında kapitalist devletin olağanüstü yönetim biçiminin adıdır "otoriterizm" ve böyle kullanmak uygundur.

Otoriterizm, 20. yüzyılda İtalya'da ve sonra Almanya'da –Nazizm- olarak ilk kez ortaya çıktı. Derin kriz içindeki kapitalizmin başarıya ulaşmamış devrimlere karşı verdiği bir cevaptı. Olağanüstü koşullar düzeni böyle olağanüstü bir devlet yönetimine itti. Bu iki ülkede de otoriter yönetimler seçimle iktidara geldiler. II. Dünya Savaşı'na gidilirken İtalya, Almanya ve Japonya ekseniyle işbirliği yapan bütün rejimler otoriter rejimler olarak kabul edildi. Bunların kiminde monarşik iktidar vardı, Balkanlar ve Doğu Avrupa'dakilerin çoğunda ise otoriter iktidarlar askeri darbe yönetimleri olarak işbaşına geldiler. Yani otoriter olarak tanımlanmaları için bu yönetimlerin ne seçimle iktidara gelmeleri ne de darbeyle gelmeleri ölçü değildi. Hatta bir devlet yönetiminin otoriter olarak tanımlanabilmesi için İtalya ve Almanya'nın yanında savaşmaları bile şart değildi. Türkiye gibi II. Dünya Savaşı'na katılmayıp "tarafsız" kalan, İspanya'daki Franco ve Portekiz'deki Salazar rejimleri de tereddütsüz otoriter olarak kabul edilirler.

"Bonapartizm"i, feodalizmden kapitalizme geçildiği 19. yüzyılın tarihi koşullarında bırakırsak emperyalizm çağında 20. yüzyıldaki tüm olağanüstü, baskı-

cı, şiddet yönetim biçimlerini otoriterizm olarak adlandırmakta herhangi bir yanlış yok. İster Mussolini, Hitler gibi seçimle gelsinler, ister Macar Horthy, Yunan Metaksas, Kenan Evren gibi darbeyle gelsinler, isterse Salazar, Erim, Özal gibi sivil akademisyen kökenli olsunlar…

Bununla birlikte otoriterizm başlığı altında rahatlıkla değerlendirebileceğimiz Türkiye devleti üzerine ayrıca durmalıyız. Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluşundan beri otoriter bir karakter taşıdığı tezi ilk bakışta otoriterizm diye bir olgu henüz dünyada ortaya çıkmamışken (otoriterizmlerin ilki olan Mussolini iktidarı 1922'de kuruldu ama otoriter diktatörlüğe geçebilmesi 1926'yı buldu). 1923'te bu coğrafyada otoriter bir devletin doğduğu görüşü basit mantık kurallarına aykırı görülebilir. Keza tekellerin, finans kapitalin bu coğrafyada henüz oluşmaya başladığı bir döneme "otoriterizm" demek Komintern'in 7. Kongresi'ndeki otoriterizm tanımı açısından da tartışmalı görülebilir. Yine bu tanımdaki "en gerici" ifadesi de feodal bir monarşiden modern kapitalist bir cumhuriyet kurmaya yönelen Kemalizmin tarihsel bakımdan kendi dönemine göre "ilerici" adımlarıyla bağdaşmaz görünür.

Bütün bunlara rağmen konuyu bambaşka bir açıdan bakma mecburiyetimiz var. Her şeyden önce karşı karşıya kaldığımız olgu başka ülkelerdeki gibi kendi topraklarında ezelden beri yaşayan bir kavmin doğal tarihsel süreç içinde bir üretim tarzından bir başkasına, feodalizmden kapitalizme geçerken sahip olduğu siyasal üstyapının buna paralel olarak dönüşümü gibi normal tarihsel vaka değildir. Fransa, Almanya, İngiltere, İran, Rusya, Çin vs. gibi her toplumda yaşanan evrimsel veya devrimsel bir dönüşümün devlet planındaki yansıması gibi bir sorunla karşı karşıya değiliz. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişi herhangi bir toplumdaki feodalizmden kapitalizme geçiş gibi anlamak ve anlatmak yalandır. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e geçiş aynı toplumun yani somut olarak aynı nüfus kitlesinin bir siyasal yapıdan başka bir siyasal yapıya geçişi değildir. 1915-1922 kesintisinden önceki nüfus başka, sonraki başkadır. Bir devletten başka bir devlete geçilmemiş, bir toplum bıçakla kesilmiş gibi sona ermiş, eksi toplumun büyük bir kısmı fiziki olarak yok edilmiş ve geriye kalanlara başka topraklardan gelen yeni eklemelerle yeni bir toplum ortaya çıkartılmıştır. Zor yoluyla teşekkül etmiş, bu yeni nüfusu yönetecek olan yeni bir devletten söz ediyoruz. Eskinin egemen sınıflarının bir bölümü Müslüman ve Yahudi olanlar, Ermeni ve Rum olanları ortadan kaldırırken onların vatan topraklarına ve servetlerine de el koymuş, aynı süreç bu milliyetlerin ezilen sınıfları arasında da yaşanmıştır. Osmanlı'nın egemen sınıfıyla 1923 sonrasının egemen sınıfının birbiriyle ilgisi yoktur. Birbirinin devamı değildirler. Farklı milliyet ve dinlerden, farklı ailelerdendir. Keza Osmanlı işçi sınıfı -ezici çoğunluğu Hıristiyan'dır- fiziki olarak yok olmuş, yani egemen sınıf yeni, Müslüman bir işçi sınıfı yaratmıştır. 1923'e gelindiğinde 1914'deki nüfusun üçte ikisine yakın bir kısmı artık bu coğrafyada yaşamamaktadır. Bu dünya tarihinde çok istisnai bir durumdur. Bu tür toplumların hiçbir şeyi diğer toplumlar gibi ele alınamaz. Ne sermaye birikim süreci, ne işçi sınıfının oluşumu, ne kapitalizme geçiş süreci, ne de devleti. Nüfusun önemli

bir bölümü vatanlarına ve servetlerine el konularak bir anda buharlaşmış gibi imha ve sürgüne tabi tutulmuştur. Müslümanlık adına yapılan bu etnik ve dinsel temizliğin sonrası biliniyor. "Anasırı İslam"dan her biri kendi kimliğiyle özerklik sahibi olacakken yeni devletin kurucuları 1923 yılında bir anda bu vaatlerinden vazgeçmiş, Türklük dışındaki bütün kimliklerin üstünü çizmiş, Müslüman nüfusun hepsine Türk kimliği biçmiştir. Başka kimliklerin adının anılması bile yasaklanmıştır. İşte bu noktadan itibarendir ki Kürtlüğün kendi kimliğiyle her ortaya çıkma çabası egemenlerin hatırlanmasını hiç istemedikleri TC'nin halkların tasfiyesi, vatan ve servetlerinin gaspı temelindeki anormal varoluş koşullarını yeniden tartışma gündemine sokan varoluşsal bir tehdit sayılmıştır. Kimliğine sahip çıkan bir Kürtlük sadece Kürtlük adına değil kendileri yok oldukları için bu devleti var kılan Ermenilerin, Rumların ve Süryanilerin de objektif olarak hesap sorucusu olmuştur.

İsrail, eski ırkçı Güney Afrika rejimi ve TC arasında benzerlikler kurabiliriz. Klasik sömürgecilik yoktur buralarda. Yani sömürgeci uzaktaki metropolden kolonisini yönetmez, toprak ve servet gaspıyla gelip birilerinin vatanında "yerleşimci" olmuştur. Bu devletlerin varoluşu başkalarının vatanında onları temizleyerek varoluştur. Olağandışı, istisnai durumlardır bunlar. Sürdürülmesi de kesintisiz, sistematik bir şiddet ister. Çünkü bu devletlerin varlığı yerel toplumların kendi kimlikleriyle, yokluğuyla kaimdir. Diğerlerinin var olmaya kalkışması devletin varlık temelini tehdit eder. Resmi ideolojinin en temelinde devletin bu varoluş koşullarını onaylamak yatar, bütün vatandaşlara bu dayatılır. Her çeşit "normalleşme" bu devletlerin ödünü patlatır çünkü anormal ve istisnai tarihi koşullarda istisnai bir şiddet kullanılarak büyük bir haksızlık üzerinden yaratılmışlardır. Sürekli "beka" korkusu yaşarlar. İşin kötüsü buralarda devlet olmaksızın var olamayacaklarını düşünen egemen ulus bireylerinin çoğunluğu da böyle düşünür. "Bu devlet olmasa bu Filistinliler beni buradan sürer" diye düşünür İsrailli. Güney Afrika'da beyazlar 1994'e kadar devletim olmasa siyahlar onlardan çaldığım bu toprakları elimden alacak, beni yok edecek diye düşünürdü. Türkiye'de de bu devlet olmasa beni gerisin geri ta Horasan'a, Orta Asya'ya sürerler diye düşündürtülür insanlara. Bu yüzden İsrail'de sağcı, solcu, dinci, liberal Yahudi vardır ama öncelikle hepsi Siyonist'tir. Güney Afrika beyazları da komünistler hariç benzer durumdaydılar. Türkiye'de de derin devletçi, milliyetçi önyargılar toplumu esir almıştır.

Bu devletler bu nedenle doğuşundan beri "olağanüstü yöntemlerle" yönetilen devletlerdir. Emperyalizm çağında kapitalist devletin "olağanüstü" koşullardaki olağanüstü devlet biçimini ne kadar yerel farklılıklar gösterirlerse göstersinler otoriterizm olarak tanımlamakta ne kadar haklıysak bu "yerleşimci" (settler) devletlerini de doğuştan otoriterizm olarak tanımlamak o kadar yerindedir. Güney Amerika'da; Kolombiya, Bolivya gibi topraklarına el konulmuş ve kimliği aşağılanan yerel halkların genel ülke nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturdukları ülkelerde de durum aynıdır. Nadiren gelen ve devrilen sol yönetimler haricinde otoriter diktatörlükler bu ülkelerin kaderidir. Bu tip ülkelerin tümünde otoriterizmin yıkılması

net olarak devrim sorunudur. Gaspçı "yerleşimci" devletin yok ettiği ya da yok saydığı kimliklerin özgürlüğü sorunu (Örneğin; Türkiye'de Kürt sorunu) otoriterizmi yıkacak başlı başına bir devrim dinamiği niteliği taşır. Güney Afrika'da iktidarın siyahlara geçişiyle birlikte ırkçı otoriter Pretorya rejimi radikal bir biçimde çöktü ve yeni bir devlet doğdu. Benzer şekilde İsrail'de Filistinlilerin, Türkiye'de Kürtlerin veya Orta Amerika ülkelerinde Aymara yerlilerinin özneleri arasında bulunmayacakları bir otoriterizm yıkılışı söz konusu bile olamaz. İsrail'in Siyonist karakteri, TC'nin red ve inkarcı karakteri sürdüğü müddetçe bu ülkelerde bütün "demokratikleşmeler" geçici, dönemsel ve sahtedir. Otoriterizm "gitti-geldi", "geri çekildi-öne çıktı", "gizli otoriterizm-açık otoriterizm" tartışmalarına yol açan gerçek budur çünkü devlet hep aynı tekçi, ırkçı, totaliter devlettir. Yalnızca halk muhalefetini tehdit oluşturup oluşturmadığına göre ona karşı farklı "durumlar" farklı "pozisyonlar" alır, halk muhalefetine farklı politikalar uygular. Her zaman muhalefete karşı açık terörist politikalar uygulamıyor olması otoriterizmin varlığını ortadan kaldırmaz.

Kısacası Türkiye devletine bu değişmeyen otoriter niteliği veren, kuruluş temelindeki karakteristiktir. Kuruluş temellerini sarsmayan solculuk bu ülkede her zaman serbesttir. Kuruluş temellerini tehdit altında hissetmediği sürece (Örneğin; Ermenilerin, Rumların geri gelme ihtimali olmadığına göre, geriye kalıyor Kürtler), Kürt sorunun adı anılmadığı dönemlerde, mesela 1960'larda, kısmen 70'lerde aynı devlet demokratik görünümlere de bürünebilir. Kürtlük devletin 1923'teki iğreti kuruluş temellerini gün yüzüne çıkarıp bu temelleri tehdit ettiği vakit iş değişir, o zaman en azından Kürtler için göstermelik demokrasi de işlemez olur. Partileri kapatılır, kapatılmazsa seçilme barajı konur veya son kayyumlar örneğindeki gibi memleketin yarısında hem seçme hem seçilme hakkı halkın elinden alınır. Bu yüzden nasıl ki İsrail'de Filistin yanlısı olmayan bir anti-otoriterizm sahte ise Türkiye'de de Kürt yanlısı olmayan bir anti-otoriterizm/solculuk sahtedir. Güney Afrika ırkçı otoriterizmi uzun yıllar siyahlar için değilse bile Boer yerleşimci beyazlar için demokrasi olduğunu iddia ederlerdi. Siyonist otoriteler İsrail'de "terörist Filistinliler" hariç bütün Yahudiler için gelişkin bir demokrasi olduğunu iddia ediyor. TC de 1984 15 Ağustos atılımı öncesindeki herkesin "Türk" olduğunu dolayısıyla herkes için yutturmaca demokrasi yıllarına dönmeyi mutlaka çok ister ama iş işten geçti. Bir ülkede rejim bir bütündür. Toplumun yarısına otoriterizm, yarısına demokrasi diye bir şey olmaz. Emperyalizm çağındayız, kimi ulusları sürüp imha eden, kimilerini ise varlığını bile inkar ederek "dağdan gelip bağdakini kovan" emperyalizm çağının bütün yerleşimci rejimlerinin genel karakteridir otoriterizm.

Kendi tarihsel özgün karakterleriyle TC otoriterizmi dünyada otoriterizm-Nazizm akımı peydahlandığında onlarla derin bir uyum içine girmiştir. TC, Mussolini otoriterizminin ceza kanununu aynen kabul ederek aldı. Hitler'in badem bıyığı 1930'lu, 40'lı yıllarda Türk devlet erkanı arasında boşuna moda olmadı. Nazi tipi ırkçı kafatasçı Türkçülük 1930'ların TC ideolojisiydi. Savaş patladığında Türkiye otoriterizmi, Almanya ve İtalya'nın yanında savaşa girmeyip tarafsız kaldı. Tıpkı

İspanya ve Portekiz otoriterizmleri gibi... Ama o devrin Macar, Avusturya, Yunanistan, Bulgar otoriter yönetimlerinden geri kalmayacak kadar Nazilerle el altından işbirliği yaptı. Nazilere silah sanayi ve özel olarak savaş uçağı sanayinde gerekli olan az bulunur metalleri satmaya devam etti. Sözüm ona Sovyetler yıkıldıktan sonrası için Kafkasya ve Doğu Asya'da Türkiye'ye bağlı İslam Devletleri kurmak için bu bölgede Nazi istihbaratıyla ortak ajan faaliyetleri sürdürdü. Yani TC, etnik soykırımcı, yerleşimci temellerinden gelen kendine özgü otoriter karakteri 20. yüzyılın Avrupa otoriterizmleriyle çok güzel uyum sağladı. Otoriter "miğfer devletleri"nin II. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkması üzerine Türkiye dünyanın yeni dengelerine uygun bir "takla atarak" ABD'nin liderliğindeki "kapitalist demokrasiler" yanında yer aldı. Tek partili rejimden çok partili rejime geçti ama mayası hiçbir zaman değişmedi.

AKP döneminde, TC otoriterizmi farklı görünümler aldı. Türkiye otoriterizminin bildik en temel özelliği yukarıdan aşağıya generallerin darbesiyle "gelmesi", "demokrasiye çekidüzen" verdikten sonra rejimin işleyişini tarassut altında tutmak üzere "geri çekilmesiydi". Türkiye'de otoriterizm denilince akla "askeri otoriterizm", "resmi" devlet otoriterizmi gelirdi. Sivil otoriter hareket onun denetiminde ve ona hizmet eden, ondan bağımsız bir iktidar projesi geliştirmeye kalktığında "resmi devlet otoriterizminin" tokatını yiyen tali bir olguydu (12 Eylül'de MHP'nin (Milliyetçi Hareket Partisi) durumu). TC otoriterizminin bu açık şiddet içeren dönemlerine geçişleri hep darbelerle oldu.

2002'den beri ilk kez tepeden değil tabandan geniş oy desteğine dayalı bir rejim olarak otoriterizm uygulanıyor. Bu bakımdan Türkiye'de, şimdiye kadarki otoriterizm pratiklerinden farklı bir olguyla karşı karşıyayız. Bu durumun anti-otoriter mücadeleye, şimdiye kadar olmayan yeni zorluklar yüklediğini ifade edelim. En önemlisi şudur; muhalif anti-otoriter kitlelere karşı iktidarla birlikte tavır alan, kışkırtıldığında saldırganlaşmaya açık, bugün için % 30-40'lık bir kitle var. Türkiye'de otoriterizmi yıkma sorunu, bugüne kadar hiçbir zaman büyük yığınların sokakta birbirleriyle kapışması sorunu olmamıştı. Bugün otoriterizmi yıkma meselesi; aynı zamanda bu kitleyle karşı karşıya gelme, onu tarafsızlaştırma, kazanma ya da ezme şeklinde etkisiz kılma sorunudur. Bu gerçeklik ise yeni bir durumdur.

Eskiden en baskıcı politikaların uygulandığı cunta yönetimleri nüfusun geniş kesimlerince onaylansalar bile bu yönetimler organik olarak kendilerine bağlı örgütlenmiş disiplinli kalabalıklardan yoksundular. Tekelci sermayenin dar bir kesiminin çıkarlarını yerine getiren bu iktidarlara karşı, olarak devrimciler olarak toplumun tümüne seslenirdik. Devrimci şiddetin temel esprisi de toplumun tümünden kopuk cunta tarafından temsil edilen bu küçük zümre iktidarına karşı bütün topluma cesaret vermeye, herkesi harekete geçirmeye dönük eylemlerdi. Şimdi ise mevcut AKP-MHP iktidarı son zamanlarda azalsa da %30-40'lık hayli kemikleşmiş, militan, linççi, İslamcı, ırkçı otoriter bir kitle gücüne sahiptir. Otoriterizmi yıkma ve bu çerçevede devrimci zor sorunu şimdi bu kitleyle kapışmayı, gerekirse bu kitleyi de etkisiz kılmayı içerir. Bu yeni durumdur. Mesele artık devrimci örgütlerin kırda-şehirde klasik

cihazlı mücadelesinden ibaret değildir. Devrim anti otoriter kitlelerin hem devletle hem de doğrudan doğruya bu oteriteryan kitleyle sokakta göğüs göğse gelmesini içeren bir toplumsal kavga, bir "iç savaş" meselesi halini almıştır. Dolayısıyla devrimci şiddet araçları, metodları, devrimci zor örgütlenmesi de bu yeni duruma uygun olarak kitlevi özellikler taşımak durumundadır. Sıradan insanların kullanabileceği zor araçları, sıradan her vatandaşın kullanabileceği yöntemler ve sıradan emekçi insanların saldırgan bir güruha veya resmi güçlere karşı kendini savunma örgütlemesi…

Sadece devletin şiddet güçlerinin değil, çoğu ezilen sınıflardan düzen yanlısı geniş bir karşı devrimci kitlenin de aktif yer alacağı inişli çıkışlı, duraksamalı, yer yer kontrolsüz boğazlaşmalara varan bir iç savaş... Askeri darbelere, hatta emperyalist müdahalelere açık böyle bir altüst oluştan devrim çıkarmak gibi zorlu bir görevle karşı karşıya kalacağız. Profesyonel, dolayısıyla nispeten dar bir devrimci askeri yapılanmayı aşan bu geniş kitlesel şiddetin organizasyonu yeni ve bambaşka bir perspektif önümüze koyar.

Bizim devrim perspektifimiz kabataslak olarak; devrimci zora dayalı mücadele ile kitle mücadelelerinin kah biri kah diğerinin öne çıkarak süreceği ancak sürecin genelinde devrimci zora dayalı mücadelenin belirleyici olacağı ve halk ayaklanmasıyla tamamlanıp iktidarın zor yoluyla alınmasıyla sonuçlanan bir süreç öngörür. Kategorik olarak halkın tümünü devrimci zor yoluyla harekete geçirilecek bir devrim gücü olarak tasavvur ederiz. Yeni durumda neredeyse yarı yarıya bölünmüş ve düşmanlaşmış bir nüfus var. Bu durum bizim nüfusun yarısının diğer yarısıyla kapışmasını örgütlendirme görevine cesaret etmemizi gerektiriyor ama sadece bu değil. Toplumdaki mevcut bölünmüşlüğün sürmesi açık ki bizim işimize gelen, tercih edeceğimiz bir olgu değildir. Bu koşullar hiç değişmeyecekmiş gibi on milyonların kıran kırana birbirini yemesini bile gerekirse göze alalım ama bu durumu değiştirmek için elimizden geleni yapalım. Anti-otoriter kitlelere karşı düşmanca duygularla doldurulmuş nüfusun öteki kesimi de büyük oranda sınıfsal olarak bizdendir. Otoriterizmi alkışlıyor olması ve bizlere düşman kesilmesi onun sınıfsal niteliğiyle çelişir. Bu durum tamamıyla mevcut iktidarın manipülasyon ve şartlandırmalarının ürünüdür. O halde otoriterizmin kitle tabanına yönelik çok özel bir ideolojik yönelişimiz, özel ajitasyon, propaganda politikalarımız olmalıdır. Bu mesele üstünden atlanamayacak kadar önemlidir. Otoriterizmi destekliyorsa kendi sınıf kardeşlerimizle de vuruşmayı göze alabiliriz ama önce onları otoriterizmden koparmanın azami çabasını sonuna kadar göstermeliyiz.

Özetleyecek olursak; 1) Otoriterizmi yıkmak Türkiye'de devrimle özdeştir. 2) Yeni durumda iktidarın seçimde kaybetse bile yönetimi terk etmeyeceği yönünde verdiği sinyaller büyük kitlelerin dahil olacağı kaotik bir iç savaşı gündeme getirmektedir. 3) Dolayısıyla devrimde şiddet sorunu eğitimli, profesyonel devrimci askeri bir yapılanmanın sorunu olmanın ötesinde otoriterizmin kitle gücüyle ve devletle savaşacak olan yığınların organizasyonu, kitle çalışmalarına uygun gerekli şiddet araç ve yöntemleriyle mücehhez kılınması sorunu haline gelmiştir. 4) Yeni

durumda eski cunta yönetimlerini sessizce destekleyen gevşek kitlelerden farklı olarak nispeten istikrarlı ve sadık bir tabanı vardır otoriterizmin. Esas olarak ezilen sınıflardan gelen bu tabana yönelik siyasi faaliyet ve onları otoriterizmden koparmak hayati önemdedir.

Otoriter yönetim aygıtının işleyiş şeması bakımından bugün önceki dönemlerdekinden önemli farkı "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi" uyduruk adı altında fiilen başkanlık sistemine geçilmiş olmasıdır. Sözüm ona "başkanlık sisteminin doğru işlediği tek demokrasi" örneği kabul edilen ABD'de bile bu sistemin demokratikliği ezelden beri tartışmalıdır. "Denge denetim mekanizmaları" vs. denilen şeylere rağmen birçokları tarafından "seçilmiş diktatörlük", "sezarizm" diye nitelenir. Bu sistemin Güney Amerika uygulamaları ise başlı başına bir istikrarsızlık ve yozlaşma kaynağıdır. 15 Temmuz bahanesiyle tezgâhlanan Erdoğan'ın karşı darbesi bunların hepsinden beter denetimsiz bir "tek kişi diktatörlüğü" getirmiştir. Osmanlı monarşisi dâhil dünyadaki monarşi rejimleri bile bu derece denetimsiz olmamıştır. Seçilmiş meclisin ve milletvekillerinin bir fonksiyonu yoktur. Bir ilin belediye başkanı olmak bile parlamenterlikten daha etkilidir. Eskiden yürütme organı olan ve seçilmişlerden oluşan hükümetin yerine şimdi yürütme yetkisi tek bir kişinin elindedir. Bakanlar Erdoğan'ın teknisyenleridir. "Bakanlar Kurulu" hükmeden bir organ olmadığı için adı da "hükümet" değil "kabine" olmuştur. Montesquieu'den beri demokrasinin en azından biçimsel şartı sayılan erkler ayrımı prensibine görünüşte bile uyma çabası yoktur. Yasama diye yürütmeden ayrı bir organ kalmamıştır. Resmiyette yasama organı görünen Meclis işlevsizdir, Meclis'ten kanun çıkartmak yerine "Cumhurbaşkanlığı Kanun Hükmünde Kararnameleriyle" yürütme ve yasama tek kişide birleşmiştir. TC otoriterizmi erkler ayrımı iddiasından vazgeçmiştir. Yargı erki mahkemeler ise sözüm ona hala ayrı ve bağımsızdır ama Erdoğan'ın tasallutu ve müdahalesi altında yani ona bağlı iş gördüğünü herkes bilmektedir.

Seçme-seçilme hakkı ister otoriter isterse burjuva demokratik karakterde olsun teknik olarak her cumhuriyetin vazgeçilmezidir. Tek parti iktidarlarında bile bir şekilde seçimler yapılır. 20 Temmuz karşı darbesinden sonra ise ortada hem seçmenler hem seçimler vardır ama seçimlerin resmi açıklanan sonuçları gerçek değildir. YSK, (Yüksek Seçim Kurulu) Erdoğan'ın avucunun içindedir. Doğu ve Güneydoğu'da ise Kürt seçmenin oy kullanma hakkı vardır ama oyu geçersizdir. Aday olma hakkı vardır ama seçilme hakkı yoktur. Yeni Türkiye'de evrensel genel oy ve seçme-seçilme hakkı bitmiştir. Dünyada dinci veya laik hiçbir otoriterizm seçim konusunda bu kadar pervasız olmadı.

TC otoriterizmin yeni ideolojisine gelince, bütün otoriterizmlerdeki gibi saldırgan milliyetçilik yine başroldedir ama eskisinden farklı olarak dini tonu ön planda olan bir milliyetçiliktir. Kan Türkçülüğü değil ama "İslam milleti" milliyetçiliği de değildir. İkisinin kırması uyduruk-şekilsiz bir Türk-İslam milliyetçiliğidir. Ergenekon'la ve MHP ile ittifak mecburiyeti Erdoğan'ı İslam ümmetçiliğinden buralara sürüklemiştir. Anti-komünizm ezelden beri olduğu gibi şimdi de TC otoriterizminin

temel motiflerinden biridir. Komünizm ve komünistlerden nefret ideolojik bir kimlik kazanmaya başladığı 1970'lerden beri Erdoğan'ın iliğine, kemiğine işlemiştir. Gençliğinde MTTB'de (Milli Türk Talebe Birliği) "Mas-Kom-Yah" adlı bir "tiyatro eseri" yazıp sahneleyecek(!) derecede "SS" tipi bir Komünizm ve Yahudi düşmanıdır, Erdoğan. En zayıf olduğumuz şu zamanlarda bile her çeşit muhalefette "komünist parmağı" görecek kadar nefret dolu paranoyak bir anti-komünisttir. Komünizm düşmanlığı, yoksul düşmanlığıyla el ele gider. Otoriter demagojinin dünyanın her tarafındaki temel niteliği olan söylemde her zaman yoksullardan yana oluş gibi bir özelliği AKP'de de görürüz ama yoksullar hiçbir zaman olmamalıdır. Erdoğan'ın deyişiyle onlar "ayaktır", "ayak takımı asla baş olmaya kalkmamalıdır". Otoriterizm her yerde kadın düşmanıdır. Laik Naziler bunu ideolojik temelde yapardı. AKP otoriterizmi ise bunu dini gerekçelere dayandırarak yapmaktadır.

Son yirmi senede egemen sınıflarda ne gibi değişimler gözlemledik?

Bunlardan en önemlisi ordu vesayetini temsil eden generallerin hem Ergenekon Operasyonu hem de özellikle 15 Temmuz sonrası tasfiyelerle iktidardaki etkilerinin iyice azalmış olmasıdır. Başbakanların, siyasetçilerin eskisi gibi kamuoyu önünde aşağılayacak kadar güç sahibi değillerdir artık. Silahlı güç olarak devlet mekanizması içindeki yerleri her zaman önemlidir ama politik bakımdan toplum nezdinde son derece yıpranmışlardır. Anketlerde güven skalasında vaktiyle en başta yer alan generaller, tıpkı yüksek yargıçlar gibi şimdi çok gerilerdedir. Siyasette bağımsız bir etki odağı olmaktan çıkan generallerin AKP'li olmayan çoğunluğu da zaten en başta Kürt sorunu olmak üzere Suriye, Amerika ile ilişkiler vb. gibi "beka" boyutundaki değerlendirdikleri iç ve dış tehditler karşısında şimdiki "tek adam" rejiminin devamından yararlandılar. AKP iktidarının son on yıldır sürdürdüğü yerli silahlanma projelerinin de asker cenahında Erdoğan'a yönelik desteğin mesleki-psikolojik sebeplerinden birisi olduğunu unutmamak gerekir. AKP döneminde TC otoriterizminin yaşadığı değişimlerden belki de en önemlilerinden birisi dayandığı sınıfsal temeldeki değişimdir. Bununla seçmen tabanını kastetmiyoruz. Otoriterizm her zaman temsil ettiği dar zümresel çıkarlardan çok daha geniş kesimlerden destek alabilir. Otoriter demagoji her yerde az çok bunu başarır. Bütün otoriterizm örnekleri gibi Erdoğan otoriterizmi de sermayenin tümünü hatta tekelci sermayenin tümünün değil, tekelci sermaye içinde oldukça dar olan bir zümrenin iktidarıdır. Bugün bu zümre eski darbe dönemlerinde cuntaları tezgâhlayan ve destekleyen kesimle aynı değildir. Türkiye'deki geçmiş askeri otoriter darbelerinin hepsinin arkasındaki asıl güç İstanbul tekelci sermayesiydi. Onlar AKP'nin 2010'lara kadarki iktidar döneminden yine son derece memnun olsalar da AKP-MHP otoriterizmi bu kesimle değil başka bazı sermaye gruplarıyla iç içedir. Başlangıçta bunlar arasında Konya-Kayseri-Antep vb. yerdeki tekelleşmiş Gülen Cemaatine mensup patronlar da vardı. Onlar şimdi servetleri ellerinden alınarak tasfiye edildiler. Şu anda AKP-MHP otoriterizminin sermaye ayağı Kalyoncu, Çalık, M. Cengiz, E. Sancak, Ciner, Albayraklar, Şahenk gibi münhasıran devletten ihale alıp zenginleştirilen gruplardan ibarettir. Şahıs ve ai-

lesinin bu sermaye konsorsiyum içerisinde çok özel bir yeri vardır. Otoriter sermaye konsorsiyumunun en başında bizzat "şahsın" ailesi bulunmaktadır. Eskiden otoriterizmin sosyal temeli olarak "Koç, Sabancı, Eczacıbaşılar" diye tekerlediğimiz grupların yerine şimdi bunlar var. Yeni mafyöz yapının en başında devletle iş yapan her patrondan komisyon aldığını 17-25 Aralık'ta "kucağa gelecekler" sözüyle kendi sesinden öğrendiğimiz "şahıs" ve tabi mahdumları vardır. Yeni Türkiye otoriterizminde bu ailenin konumu Somoza ve Batista ailesi gibidir. Klasik TC otoriterizminden görmediğimiz bir olgudur bu. Bu mafyetik yapı Komintern 7. Kongresi'nin terimleriyle konuşacak olursak gerçekten en gözü dönmüş, en hırslı, en yayılmacı, en terörist, zenginleşmek uğruna her şeyi göze almış gruplardan oluşur. Türkiye'nin bütün kamu varlığını, bütün arazilerini (Şeker Fabrikalarından PTT'ye(Posta ve Telgraf Teşkilatı), TCDD'den (Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları) THY'ye (Türk Hava Yolları) kadar) bütün kamu iktisadi kuruluşlarını, Vakıfbank'tan Ziraat Bankası'na kadar bütün kamu bankalarını "Varlık Fonu" altında şahsına bağlamış olan Erdoğan, bu gözü dönmüş sermayedarlar şebekesinin merkezindedir. Üstelik emrinin altındaki Varlık Fonu'nda yer alan bütün işletmeler devlet bütçesinin dışına alınmıştır dolayısıyla parlamento denetiminin dışındadır. Man Adası vs. gibi off shore bankalardaki bilinmez rakamlar düşünülürse Erdoğan'ın ve ailesinin özel servetinin Abdülhamit, Vahdettin gibi son padişahların kişisel servetlerini çok çok aştığını kesinlikle düşünebiliriz. Meşrutiyet sonrası padişahların hiçbirisi hiçbir zaman memleketin kamu mülkiyetini Erdoğan'ın, Varlık Fonu'nu kullandığı gibi dilediğince denetimsiz kullanma yetkisine sahip değildiler.

Vakıf, İslam'da özel servetlerin, şahıslara kar getirmemesi şartıyla, sadece kamusal bir hizmet için bağışlanması demek iken Erdoğan'ın bütün vakıfları tam aksine özle şahıslara kazanç getirsin diye kamu mülkiyetinde olan arazilerin veya belediye gelirlerinin gasp edilip kullanılmasıdır. Ok nedir, okçuluk nedir?! İş o kadar sürreal boyutlardaki ok ve okçuluk uğruna İstanbul'un en değerli arazileri Bilal ve hempalarına/omuzdaşlarına temlik edildi. Vaktiyle Osmanlı'da da vakıflar kamu mülkiyetinin özelleştirilmesi amacıyla öyle kötü istismar edildi ki Fatih Sultan Mehmet bütün vakıflara el koyup hepsini Miri mülkiyete yeniden kattı ve nice üçkağıtçı, yiyici devlet erkanının kellesini uçurdu. Şimdi aynı numaraları devletin tepesi yapıyor.

Eskiden devletin tepesinden ordu eliyle tezgahlanan otoriter darbelerden sonra kurulan hükümetlere iş adamlarının girmesi çok nadirdi. Koç-Şişecam Grubundan Şahap Kocatopçu'nun 12 Eylül'de bakan yapılması çokça yadırganmıştı. Oysa şimdi kabinede Turizm Bakanı en büyük Turizm şirketlerinden EST Tour'un patronu, Sağlık Bakanı en büyük özel hastaneler zinciri Medipol'ün patronu, Milli Eğitim Bakanı en büyük özel okullar zincirinin patronudur. Velhasıl otoriterizm çıkarlarını temsil ettiği, bir avuç azınlık hiçbir dönemde AKP-MHP otoriterizmindeki kadar ayan beyan görünür olmadı.

TÜSİAD sermayesinin imalat sanayindeki ve finans alanındaki ağırlığı sürüyor olsa da Erdoğan-Doğan kapışmasından sonra geri çekilmeleri nedeniyle siyasi etkisi

olabildiğine zayıflamıştır. Artık hem ekonomi hem siyaset Saray ve etrafındaki bir avuç sonradan görme oligarkın at oynattığı bir alan haline gelmiştir.

Şeffaflık olmadığı için ekonominin gerçek halini tam olarak bilen yok. Varlık Fonu'na bağlanan kamu işletmeleri Sayıştay ve Meclis denetimi dışında, silahlanma sanayinde neler döndüğünü de tam olarak bilen yok. Bu süreçte Saray otoriterizminin asıl sağlam finansörü Katar gibi görünüyor. Yerden doğalgaz ve petrol olarak biteviye para fışkıran, nereye koyacağını bilemeyeceği kadar çok servet sahibi bir emirlikle yönetilen uyduruk bir devletten bahsediyoruz. Körfez devletlerinin hiçbiri normal devletler, normal toplumlar değildir. 1960-70'lerde arazisi üzerinde gaz ve petrol fışkırdığı fark edilen her bedevi aile İngiltere ve ABD tarafından güvenliğini üstlendikleri "devletler" haline getirildiler. Yerden mütemadiyen fışkıran hesabını bilmedikleri kadar büyük servetler bu şeyh-emir-kral aileleri için seksten şahin yarışlarına, otomobil yarışlarından siyaset oyunlarına kadar envai çeşit kumar malzemesinden başka bir şey değildi. Bunların bölge ve dünya siyaseti de para gücüyle oynadıkları heyecanlı bir tür oyundur. Suriye ve Mısır meselelerinde TC ile birlikte davranmaya başladığından beri Suudiler ve körfez ülkeleriyle bozuşan Katar Emirliği için Erdoğan'ın her yaptığını uluslar arası planda desteklemek de böyle bir siyaset oyunudur. Emir, oyun stratejisini değiştirene ya da devrilene kadar böyle sürece, karşılığında Erdoğan Katar'da kurduğu askeri üsle Emir'in iktidarını hanedan içinden veya diğer Arap ülkelerinden gelecek tehditlere karşı koruyacak. Saray'ın Katar'la mali ilişkilerinin iç yüzünü bilen hiç kimse yok. Gelip giden dışişleri bakanlarının ya da bizzat Erdoğan ve El Sani'nin her seyahatlerinde uçaklarında kayıt dışı altın getirip götürdükleri biliniyor sadece. Bu yüzden son yılların TC bütçelerinde "net hata ve noksan" başlıklı kalem izah edilemeyen büyük fazlalıklar gösteriyor. İktidarın elinin paraya en sıkışık olduğu şu ekonomik kriz döneminde Erdoğan'ın seçim kampanyalarının, seçmene dağıttığı hediyelerin masrafları bile Katar'dan karşılanıyor olabilir pekala.

TÜİK'in (Türkiye İstatistik Kurumu) sahte rakamlarıyla, Sayıştay'ın rapor tutmaz hale getirilmesiyle ve Varlık Fonu'nun Meclis denetimi dışına alınmasıyla bir gizlilik örtüsü altında alınan böyle bir ekonominin geleceğini kestirmek kolay değil. Bununla birlikte genel dünya krizinin aldığı yöne bağlı olarak Türkiye ekonomisinin de karşılaşacağı sorunlar az çok bellidir. 2008 Krizi ABD'nin dünya piyasalarına yüzlerce trilyon dolar sürerek borç krizini rahatlatma çabasına sahne olmuştu. Kemal Derviş reformlarından beri başka piyasalara kıyasla "yüksek faiz-düşük kur" siyaseti izleyerek yani kesintisiz sıcak para çekerek ayakta duran Türkiye ekonomisi için piyasada artan bu dolar bolluğu 2008 Krizi'nde büyük bir şans oldu. Ne var ki son birkaç yıldır kapitalist dünyada farklı rüzgarlar esiyor. ABD Merkez Bankası doların faizini biraz yükselterek trilyonlarca doları tekrar kendi ülkesine çekmeye başladı. Artık Türkiye gibi güvenilir olmayan piyasalar için sıcak para bulmak eskisi kadar kolay değil. Bundan çok daha önemli ve daha genel bir değişimden söz etmek gerekiyor dünyada; Neoliberalizm ve küreselleşme can çekişiyor. Her iki süreci de

başlatan ve bayraktarlığını yapan ABD dünyaya tam aksine korumacılık ve içe kapanma politikası empoze ediyor. ABD, 1990'larde Sovyetlerin çöküşü sonrasında bütün dünya ülkelerine dayatıp kabul ettirdiği Washington Mutabakatı'ndan ve onun türevi olan bütün serbest ticaret ve serbest yatırım anlaşmalarından geri adım atıyor. Son otuz yıldır dünya kapitalizminin temel ayakları olan WFTA (Dünya Gastronomi Seyahatleri Derneği), MIGA (Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı), MAI Capital Management vs. gibi bütün uluslararası anlaşmalar yalan oldu. Pek yakında WTO (Dünya Ticaret Örgüt) bile işlevsiz kalacak. Trump "küreselleşmecilik bitti şimdi bütün dünyada yurtseverlik zamanı" diyor. Amerika'nın bütün serbest ticaret anlaşmalarını bozuyor, düne kadar ulus devletlerin ortadan kalkarak insanlığın tek bir uluslararası kapitalist organizmada küreselleşmesi idealinin yani sözüm ona küreselleşme ideolojisinin en parlak sembolü sayılan AB'nin dağıtılmasını savunuyor. Bir önceki dönemde ekonomi politikalarının temel konsepti enflasyonla mücadele idi. Hükümetlerin seçmene hoş görünmek için popülist, enflasyonist politikalar izlemelerini engellemek üzere Merkez Bankaları hükümetlerden bağımsızlaştırılmıştı. Şimdi Trump, ABD Merkez Bankası başkanı ile didişip duruyor, onu tehdit ediyor, faizleri düşük tutmaya zorluyor. Tıpkı Erdoğan gibi... Aslında Erdoğan, neoliberalizm sürecinin ABD tarafından söndürüldüğünü fark etmiştir ve tam olarak buna uygun davranmaktadır.

Bütün dünyada durgunluk sürüyor. Avrupa'da negatif faizle kredi açıyor bankalar. Dolayısıyla şimdi Amerika'nın yeni politikası ekonomik daralmaya ve durgunluğa karşı enflasyonun artmasını göze alan bir üretim sağlama çabasıdır. Enflasyonla mücadelenin bir numaralı görev sayıldığı eski konsept değişti. Faizler düşsün ki yatırımcı ucuz kredi bulup yatırım yapsın vb... Erdoğan, Türkiye'de aynı siyaseti izliyor şimdi. Erdoğan, yüksek faiz-düşük kur'la dışarıdan sermaye akışı döneminin bittiğini kavrıyor. Hükümet politikası ekonomiyi biraz olsun canlandırmak uğruna enflasyonlu bir döneme giriyor. AKP'li patronları üretime teşvik etmek uğruna kamu bankalarının, zarara uğratılmasını bile göze alıyor. Fakat ne yaparsa yapılsın durgunluğa gömülmüş ekonomiyi yerinden kımıldatmak kolay görünmüyor. Bu işin sonu ekonomide ciddi bir canlanma sağlanamadan enflasyonun yükselişi olacaktır. Bu ise sabit gelirli emekçilerin daha çok yoksullaşması demektir. Keza enflasyon egemen sınıflar cephesinde küçük sermayeden büyüğe daha çok değer aktarımı, dolayısıyla tekelleşmenin ilerlemesi demektir. Egemen sınıf cephesinde önümüzdeki dönemde bu sürecin yaşandığını göreceğiz. KOBİ'lerde iflaslar artacak, sadece belirli tekel gruplarının kanatları altında onların basit tedarikçisi olarak yaşamayı başaranlar ayakta kalabilecek.

***Not**: Bu yazı ABD'de Trump-Biden değişimi yaşanmadan önce 2020 yılı sonunda kaleme alınmıştır.*

Marksizm, Komintern ve faşizm üzerine

Ekrem Demirci

Günümüzde faşizm yeniden tüm dünya üzerinde açık ve ciddi bir tehdit haline gelmiştir ve bu durum faşizm tartışmalarını yeniden güncel hale getirmiştir. Bugün faşizm yeni birçok özellik kazanmasına karşın güncel faşizm tanımlamalarının ana ekseni Komintern dönemindeki değerlendirmeler üzerinden yürümektedir. Bu durum başlı başına ayrıntılı bir analizi zorunlu kılıyor. Bu yazıda, önce Komintern dönemi faşizm tahlili ve faşizme karşı mücadele üzerine yürütülen tartışmalar, soruna kaynaklık eden devrim stratejisine yaklaşım sorunu tarihsel kökleriyle birlikte değerlendirilecektir. Türkiye'de faşizm ve güncel yeni faşizme zorunlu girişler oldu ama Türkiye'de faşizm sorunu ve günümüzde faşizm ise bir başka yazıda değerlendirilecektir.

Türkiye Devrimci Hareketi, elli yıldır faşizm üzerine tartışma yürütüyor ve son dönemde tartışmalar yoğunlaşarak devam ediyor. Teorik tartışma gereksizdir demiyoruz, ancak pratiğe dönük olmayan ve hele herkesin faşizm tehdidinden ciddi

olarak bahsettiği içinden geçtiğimiz süreçte pratiğe dönüşemeyen, pratiğin önünü açmayan tartışma havanda su dövmekten ileriye geçmez. Kuşkusuz Türkiye'de faşizm meselesi üzerinde ciddi olarak durmak gerektiği gibi faşizme karşı ne yapıp yapamayacağımızı tartışmak daha önemlidir. TDH, faşizmle yeni karşılaşmıyor, kesik kesik iki dönem; 1968-71 ve 1975-80 arasında eksikleriyle ve özellikle faşizmi kavrayışındaki yanılgılarına rağmen başarılı bir antifaşist mücadele yürütmüştür. Her iki dönem de devlet desteğindeki saldırgan faşist sürüleri geriletmiş, inlerine tıkmıştır ve her iki dönem faşist askeri darbelerle durdurulmuştur. Devrimci güçler, tarihinin en büyük kitleselleşmesini bu mücadeleler üzerinden gerçekleştirmiştir.

1960 sonlarında, yükselişe geçen kitlelerin mücadelesine ve bu mücadeleler içinde doğan yeni kuşak devrimci güçlere karşı devlet, kontrgerilla ve sivil MHP faşizmiyle karşılık verdi. Sıcak mücadele içinde, Komintern dönemi tartışmaları üzerinden çok yoğun faşizme karşı mücadele taktikleri tartışıldı. Komintern'in faşizme karşı mücadelede yaptığı yanlışları değerlendirirken kendi deneylerimizin ve sonuçlarının akılda tutulması, karşılaştırma açısından önemlidir. Türkiye'de faşizme karşı mücadelenin sonuçları önemli deneyler biriktirmiş ve analiz edilecek bir birikim yaratmıştır. 1970'lerde faşizm ve faşizme karşı mücadele taktik ve stratejisi üzerine tartışmalar, iki boyutta yapıldı; faşizm nedir ne değildir ve faşizme karşı mücadele taktikleri üzerine, teorik ve pratik bir birikim oluştu. Bu tartışmalarda faşizmin ne olduğu üzerine kafa karışıklığı devam etse de yaşanan pratik belirli çıkarımlar yapacak boyutlardadır. TDH, kabaca iki kampa ayrılmıştı: Reformist kamp faşizme karşı işçi sınıfının kitlesel direnişini öneriyor, faşizmi şiddet yöntemleriyle karşılamayı faşizmin ekmeğine yağ sürmek olarak eleştiriyordu. Devrimci kesim ise faşizme karşı kitlesel direnişleri reddetmeden, sokakları faşizme teslim etmeyeceğiz, şiarıyla faşizmin şiddet yöntemlerine, karşı şiddetle cevap vermeyi savundu ve uyguladı. Bu pratiklerin sonuçları ortadadır.

Reformistler, faşizme karşı kitlelerle mücadele edilir yarım doğrusunun arkasına saklanarak faşizme karşı silahlı direnişin yanlış ve faşizmi güçlendireceği iddiasındaydı. Yaşam tam tersi yönde gelişti. Sınıfla, kitlelerle mücadele edilir diyenler daraldıkça, pasifleşip köşelerine saklandıkça faşizme karşı silahlı direniş çizgisini geliştiren onlarca örgüt, kitlelerle birlikte sivil faşizmin alanlarını daralttı. Türkiye ve Kürdistan, bir boydan bir boya devlet ve faşist saldırılara karşı mücadele arenasına dönüştü. O zaman silahlı direnişe başvuran devrimci örgütler, maceracılıkla, goşistlikle suçlandı. Başlangıçta faşizmin tehdidi altındaki halk kitleleri de bu pasifist, oportünist eğilimlerin etkisinde, faşizme karşı silahlı direnişe karşıt veya hayırhah tavır takındılar ama faşist tehdit yükseldikçe, Türkiye ve Kürdistan'ın birçok alanında bizzat kitleler faşizme karşı silahlı direniş saflarında yer aldılar. Zamanla, silahlı direniş sözünü söyledi ve sivil faşizmi geriletti, kendisini kitleselleştirdi. Bu süreci durduramayacağını gören devlet ve sistem, diğer zorlamalar ve dış koşulların da dayatması sonucu, 12 Eylül faşist askeri darbesini gerçekleştirdi.

Devrimci hareket, faşist katliam ve saldırılara karşı sistemleştirmeden veya adı-

nı koymadan yürüttüğü saldırı, savunma, kitle direnişi, öz savunma, silahlı ataklar, kitlesel çatışmalar içinden gelmektedir. 1975–80 arasında, değişik adlarla ve Türkiye'nin her tarafında yüzlerce devrimci saldırı ve öz savunma organları, bazen kendiliğinden, bazen devrimci öncülükle ve kitlelerin katılımıyla çok etkili hayata geçirilmiştir. Direniş komiteleri, halk komiteleri, mahalle komiteleri, işyeri komiteleri kitlelerin de katıldığı devrimci saldırı ve öz savunma organlarıdır. Devrimci örgütler yalnızca savunma ile yetinmeyip halk düşmanı hedeflere ve faşizmin kurumlarına yönelik ciddi eylemlere imza atan silahlı askeri birimler kurdular. Bu silahlı birimler öz savunmadan çok siyasi örgütlenmelerin askeri birimleriydi, ama aynı zamanda halkın savunması görevlerini de yerine getirmişlerdir. Ancak tek başına faşizme karşı devrimci yöntemlerle mücadele yürütüyor olmak yeterli değildi. Devrimci hareketin hem sosyalizm anlayışı hem faşizmi kavrayışı yüzeyseldi ve sermaye devleti, sivil katillerini geri çekip, üniformalı katillerini devreye sokup taktik değiştirerek antifaşist bilinci ve hazırlıkları boşluğa düşürmüştür.

Faşizme karşı etkili bir mücadele yürüten TDH'de, faşizmi kavramada ciddi kafa karışıklığı hala devam ediyor. Faşizmin doğru tahlili çok önemlidir. TDH, faşizmi kaba ve eksik anladığı için, direnişçi ve savaşçı bir mücadele çizgisi izlemesine rağmen, faşizmi bütünsel olarak kavrayamamasının bedellerini ağır ödemiştir. Bugüne gelen ağır yenilginin bir boyutu bu kavrayışsızlığının sonucudur. TDH, faşizmi sivil faşist hareket olarak anlamış ve asıl devlette kurumsallaşan faşizmi tam olarak görememiştir. Bunda tarihinden gelen bir türlü kurtulamadığı Kemalizm'in ideolojik etkisi büyüktür. Türkiye'de faşizm ve faşizme karşı mücadele ve güncel görevlerimiz yazının ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı incelenecektir.

Faşizm üzerine kısa belirlemeler

Faşizm, genel kabul olarak emperyalizm döneminde ortaya çıkan karşı devrim olarak tanımlanır. Bu tanım yanlış değildir; faşizm, burjuva devletin emperyalizm döneminde iktidarının devrim tehlikesiyle karşı karşıya geldiği durumlarda devletin aldığı biçimdir. Devlet başka bir devlet değil gene burjuva devlettir, fakat biçim değiştirir. Ancak faşizmin iktidarı sıradan bir burjuva yönetiminin bir diğeriyle yer değiştirmesi değil, burjuvazinin sınıfsal tahakkümünü uygulamada var olan burjuva yasallıkların tümünün yok edilerek açık terörist diktatörlük yönetimine geçmesidir.

Faşizm, bir anda gökten inmedi, kapitalizmin içinde doğdu, faşizmin ana rahmi kapitalizmdir, kapitalist gericiliğin içinde mayalanır ve tekelci aşamaya geçmesiyle birlikte onun ideolojik bir veçhesi halini alır. Faşizmin ideolojik öncülü ırkçılıktır, ırkçılık sömürgecilik döneminde yükselen ideolojik zemindir. 18. yüzyılda sömürgecilik yükselirken ırkçılık da yükselir. Üstün ırk tüm faşizmlerde ortak temadır, ırkçılık başka uluslara düşmanlık üzerinde yükselir. Proletaryanın tarih sahnesine çıkmasıyla ırkçılık, faşizmle bütünleşir ve emperyalizme geçişle birlikte, faşizm de tarih sahnesine çıkar. Günümüzde kimi aklı evveller tarafından kapitalizmi, devleti,

burjuva demokrasisini faşizmden arındırma çabaları artarak devam ediyor ve etkili oluyor. Bundan dolayı faşizmin genel olarak başta hatırlanması gereken özelliği onun kapitalizmin içinden doğduğudur. Faşizmi yaratan sermaye ve devlettir, burada yuvalanır ve hazır tutulur. Ne zaman ki kitlelerin mücadelesi düzeni zorlamaya başlar, işte o zaman sahneye sürülür. Değişik dönemlerde ve değişik ülkelerde çeşitli biçimlerde ortaya çıkar.

Faşizmin Marksist bir teorisinin oluşturulup oluşturulamayacağı tartışılıyor. Ortaya çıkışından bugüne Marksistler, faşizm üzerine yığınla şey yazdılar, söylediler. Devlet, sermaye ve sistemle ilişkisi, ideolojisi, örgütlenmesi, sınıfsal konum, saldırı taktikleri, inançlara yaklaşımı, propaganda yöntemleri, kültüre yaklaşımı, estetiği ve ilave edilecek başka başlıklarla, özetle tüm yönleriyle faşizmi analiz ettiler. Bu konularda kim ne yazarsa yazsın, daha önce söylenmişleri tekrar eder, yeni bir şey söylemiş olmaz. Ancak günümüzde faşizm ülkelere göre kendine özgü yeni biçimlerde ortaya çıkmaktadır, faşizmin bu yeni özellikleriyle üzerinde önemle durulmalıdır. Kimileri faşizmin bir Marksist teorisi olamayacağını, başkaları tersini iddia ediyor. Faşizm; kuralsızlıktır, bundan dolayı faşizmin bütünlüklü bir teorisini oluşturmak ve faşizm budur, demek belli yanılgılara yol açabilir. Ama faşizm, her ülkede ve dönemde, farklı biçimlerde ortaya çıksa da, bu özelliklerini bilerek; tüm dönem ve ülkelerdeki ortak ve hepsini kesen özelliklerinin belirlenmesi önemlidir.

Faşist rejimler, ortak özelliklerinin yanında her ülkede kapitalizmin gelişkinlik düzeyine göre daha fazla farlılıklar taşırlar. Faşizm, her ülkenin toplumsal, tarihsel, sınıfsal biçimlenişine göre farklı farklı özellikler taşır. Ama bunlar da her an değişebilir, bir gün söylediğinin bir gün sonra tam tersini savunur, bir ülkede seküler bir hareket olarak yükselir, başka bir ülkede dinin, kilisenin veya caminin koruyucusu olarak ortaya çıkar. Ancak bunlar da kalıcı değildir; seküler, hatta ateist söylemleri olan bir faşist hareket, aniden tam tersine dönüp kutsal dinin savunucusu kesilebilir. Faşizm, bir kalıba sokulamaz, kitaplara ve teoriye uymaz; her ülkede ve her dönemde ayrı ayrı biçim ve formlarda ortaya çıkar ve sürekli değişir. Bütün bunlar, çok yönlü olarak değerlendirilip sonuçlar çıkarılabilir ama bütün faşist rejimleri kapsayan bir "model faşizm" örneği oluşturulamaz.

Bununla birlikte faşizmin genel olarak her ülkeye göre ideolojik savunusu, iktidarı ele geçirmek için kullandığı yöntemleri farklı olsa da, döneme ve mekâna göre değişen demagojik söylemler kullansa da hemen her faşizmde görülen ortak vurgular vardır. Bunlar, genel olarak her ülkeye özgü değişik geleneksel muhafazakâr ve gerici değerlerdir. Bunlardan başta geleni, devlete yaklaşımdır, ideolojik olarak "güçlü devlet" vurgusu tüm faşizmlerin ortak kesenidir. Bunun yanında keskin bir antikomünizm, milliyetçilik, üstün ırk, militarizm ve saldırganlık hepsinde ortak kesendir ve bunları kudurgan bir şiddet eşliğinde uygulamak hepsinde görülür. Gerçekte bunların hepsi tüm burjuva partilerinin ideolojik bagajında bulunur, dönemlere göre öne çıkarılarak veya geriye çekilerek kullanılır. Bu anlamda faşizm ile burjuva ideolojisi arasında temel ayrım bulunmaz; ikisi aynı şey değildir ama iç içedir, birbi-

rinden ayrı var olamaz, kapitalizm var olduğu müddetçe faşizm var olur. Sermayenin egemenliği devam ettiği sürece faşizm tehdidi de varlığını sürdürecektir.

Faşist iktidarların örgütlenmesinde, ülkelere göre birçok farklılıklar vardır. Ama tümünde ortak eksen, tüm siyasal eğilimlerin şiddetle tasfiyesi üzerinde kurulan topyekûn diktatörlüktür. Günümüzde devlet ve faşizm ilişkisi üzerinden birçok faşizm tarifi havada uçuşuyor. Askeri diktatörlük, Bonapartizm, Sezarizm, popülizm veya sağ popülizm, totalitarizm, otoriterlik, proto faşizm, post sıfatlı faşizm… Bütün bunlar, faşizme karşı kitleleri aydınlatıyor mu yoksa bilinç bulanıklığına mı hizmet ediyor? Bugünün faşizmi için öncelikle, onun değişik biçimlerine takılmadan, hepsinde görülen, değişmeyen, ortak yanlarını tanımak önemlidir. Ancak bu özelliklerin hepsi birden bir araya gelmiyor, belli bir birikim sürecinde tamamlanıyor. Faşizmin bu gelişme süreci kavranmazsa, topyekûn diktatörlüğünü kuruncaya kadar beklenilirse, onun iktidarının önü açılmış olur. Tarihte bu yönlü çok fazla hatalı tavırlar yaşandı ve bedelleri çok ağır oldu. Askeri darbeler dışında faşizm, hiçbir yerde, bir gecede iktidar olmaz. Kaldı ki, askeri darbeler de bir gecede yapılır ama uzun bir dönemde, hem uluslararası ilişkiler hem düzenin idari, askeri, politik bürokrasisi dâhil tüm kurum ve güçleri hazırlanır. Ama asıl, hem siyasal olarak hem de terör ve korku ortamı yaratılarak ve provokasyonlarla kitleler hazırlanır. İster sivil kitle şiddeti önde olarak yükselsin, ister devlet ve ordu darbesi olarak hazırlansın, bu gelişmeler az çok kavranıp antifaşist mücadeleyle engellenemezse, iktidar eşiğinde ve iktidara adım attığında her şey bitmiş olur.

Faşizm üzerine kafa karışıklığını yaratan en önemli yanlışlardan biri, faşizmin olması için ortak biçimlerinin her birinin mutlak olarak var olmasını zorunlu gören totalci ve tersinden tek bir özelliğini abartan indirgemeci; iki farklı ve birbirinin zıttı yaklaşımlardır. Faşizmin ortak özelliklerinin herhangi birinin eksikliği durumunda faşizmi yok sayanların mutlakçılığına karşı, karşıt eğilimi ise faşizmin tek bir özelliğini öne çıkararak, bu özelliği faşizmin iktidarda oluşu ile eşitler veya bu özellik yoksa faşizm yok yanlışına düşer. Bu totalci ve indirgemeci yaklaşımlar aynı zamanda başka örnekler karşısında ters yöne savrulurlar. Bunun için iki yönü birden görmek, kalıpçılığa ve indirgemeciliğe düşmeden tüm faşizmlerin ortak eksenlerinin yanı sıra, her ülkeye özgü tekil örnekleri ve içereceği farklılıkları yok saymamak, bunları birlikte kavramak doğru tavırdır.

Tüm faşist örgütlenmeler, sivil paramiliter vurucu güç oluşturmak ister ve bunu koşullara göre bazı ülkelerde başarır, çok büyük kitleleri peşinden sürüklerler; başka ülkelerde bu düzeylere varamaz ama hep bir kitle desteği kazanırlar. Bu paramiliter faşist örgütlenmeler, devrimci güçlerin ezilmesi, kitle örgütlerinin dağıtılması, toplumsal ve siyasal krizin derinleştirilmesi yönünde önemli roller oynarlar, ama bütün bunlar, iktidarın ele geçirilmesi için yeterli değildir. Sivil vurucu gücü ve kitle desteğiyle faşizm, hiçbir yerde iktidar olmamıştır, yukarıdan veya aşağıdan hep devlet ve düzen tarafından iktidara getirilmiştir. Alman ve İtalyan faşizmleriyle aynı dönemde iktidara gelen Macaristan, Bulgaristan, Polonya, Romanya, İspanya, Porte-

kiz'de sermaye desteği ve devlet güçlerine dayanarak iktidar olmuşlardır. Bu, tarihin tanıklığıyla sabittir. Bundan dolayı iktidarlaşma süreçlerindeki farklılıkları ve alınacak tavırları bilerek, bu, çok fazla abartılacak bir ayrım değildir. Ancak, sivil kitle desteğini faşizmin en önemli unsuru haline getirenler asıl tehlikeyi karartmaktadır.

Birçok faşist diktatörlük, parlamentoyla birlikte yürüdü; ya kendileri atayarak veya eski parlamentoyu zapturapt altına alarak kanlı iktidarlarının ortağı haline getirdi. En kaba yanılgı ve parlamentarizm hastalığı, faşizmi parlamentoyla bağdaşmaz gören ve göstermek isteyen liberal solculuk ve reformistlerdir. Bunlar, Alman ve İtalyan faşizminden başka faşizmi kabul etmezler. Genel eğilim olarak faşizm, parlamentoları ve burjuva yasallıkları dağıtır, ama birçok faşist devlet bunlarla birlikte yürümüştür. Mussolini, iktidarının ilk yıllarında parlamentoyu kapatmaz, faşist Evren cuntası ise kısa bir zaman içinde, anayasa referandumu ve bir kukla parlamento kurarak yürümeyi tercih etmiştir. Yine savaş sonrası Avrupa'da, Polonya, Romanya, Avusturya, Macaristan vb ülkelerde faşizm, parlamentoları kontrolü altında açık tutmuştur.

Faşizmin iktidara geliş biçimleri üzerinden faşizm tanımlaması, diğer bir kafa karışıklığını büyüten yaklaşımlardandır. Faşizmi aşağıdan faşizm, yukarıdan faşizm olarak tanımlama ve ayrı türler gibi gösterme yaklaşımı da gerçeklere terstir. İki biçim birbirinin zıttı olmadığı gibi, her dönem ve her yerde birbirini tamamlayarak iktidara yürüdü. Aşağıdan faşizme tipik örnek kabul edilen Hitler faşizmi, yukarıdan devlet desteği devreye girmeden iktidar olamazdı. Hitler, büyük bir güç toplamıştır ama bu onun iktidara gelmesine yetmezdi. Hatta Hitler, kitle desteğinin düşüşe geçtiği bir evrede iktidara gelmiştir. Zira Alman devleti ve tekelleri, iktidarını tehdit altında görür görmez hükümeti Hitler'e teslim etmiştir. Faşizmin kitle desteğiyle iktidar olduğu bir örnek yoktur, en güçlü olduğu İtalya ve Almanya'da bile devlet desteğiyle iktidara taşınmıştır. Alman tekelleri ve Prusya gericiliğinin ideolojisiyle donatılmış aristokrasi artığı devlet bürokrasisi, ordu ve siyasetçileri, burunlarının dibinde devrim büyürken, Hitler ve kara gömleklileri olmasaydı, yeni bir Hitler yaratır ve iktidara yerleştirirlerdi. Buradan anlamamız gereken, faşizmin temeli ve iktidara yerleşmesinin asli unsurunun devletler olduğudur. Bu gerçeklik, Türkiye için her yerden daha önemlidir. Dünyanın en demokratik anayasasına sahip ve kâğıt üzerinde olsa da sosyalizmi kurma iddiasını henüz terk etmemiş sosyal demokrasinin iktidarı, kendisini işçi sınıfının partisi sayan bir hükümet, 1918 Kasım sonrası kurulan konsey hükümetlerini, Hitler'den aşağı kalmayan yöntemlerle kanlı biçimde dağıtmakta tereddüt etmemiştir.

Komintern tezlerindeki en önemli eksikliklerin başında, genel olarak devlet ve devletlerin, faşizmin yerleşmesindeki rolünün doğru olarak ele alınmaması gelir. Devlet sorunu, Marksizmde kilit sorunlardandır ve devrim sorunuyla direk bağlantılıdır. Yukarıdan faşizmler de tek başına yukarıdan gelmemiştir, burjuva gericiliğinin tüm kanallarının ve bürokrasinin desteğiyle, olduğu kadarıyla kitle desteğine dayanarak gelir ve iktidar sonrası bu desteğini büyütür.

Her ülkeye ve döneme ilişkin faşizmin yapısı, şiddeti, propagandası, örgütlenme ve saldırı tarzları kendine özgü yanlar taşır. Öte yandan, bunların nasıl ve ne düzeyde uygulanacağını asıl olarak karşısındaki devrimci güçler belirler. Devrimci ve antifaşist örgütler; güçlü, kararlı ve hazırlıklıysa faşizm de daha fazla şiddet kullanır. Devletle ve sermaye ile ilişkileri de buna göre şekillenir. Devlet ve sermaye, faşizme karşısındaki devrim tehdidinin boyutları oranında destek verir ve alan açar. Faşizmin kendiliği yoktur, kendisi olarak ortaya çıktığı anda siyasal ortamdaki güçler dengesine göre biçim alır veya gereken biçimi almaya zorlanır. Ona biçimini veren sermaye ve devlettir.

Bonapartizm üzerine

Faşizm üzerine kapsamlı bir inceleme yapan Ergin Yıldızoğlu, yeni bir kavram olarak günümüzde faşizm tahlillerini *"süreç olarak faşizm"* kavramıyla zenginleştirmiştir. Süreç olarak faşizm, E. Yıldızoğlu'nun verdiği anlamın yanında, faşizmin ortaya çıkışından bugüne gelen ve günümüzde hala devam eden faşizme yanılgılı yaklaşımları anlamamıza yardımcı olabilir. Faşizm iktidara yerleşene kadar hiçbir yerde ve zamanda tüm yönleriyle birlikte ortaya çıkmıyor veya tam olarak anlaşılamıyor ve bu temellerde ne'liği üzerine yoğun tartışmalar sürüp giderken faşizm iktidara yerleşmiş oluyor. Bu anlamıyla kavram, Türkiye'nin bugün süren tartışmalarının bamteline basıyor, faşizmi anlamaktan ve gereken görevleri yapmaktan alıkoyan, gözümüzün önünde yaşanan gerçekliği karartan asıl yanlışı anlamamıza hizmet ediyor. Bu yanılgılı yaklaşımların başında Bonapartizm tespiti geliyor.

Faşizm konusunda, yanlış anlayışlardan biri olarak Bonapartizmi almamız, 1800'lü yılların ortalarından günümüze, tüm zamanlara ve tüm ülkelere uyarlanan bir teorik kategori düzeyine yükseltilmesi nedeniyledir. Bu kavramı Marks'tan alıyorlar, Marks'ın Fransa'nın özel bir dönemi için kullandığı bu kavramı günümüze taşıyarak, her kapıyı açan maymuncuk gibi kullanıyorlar. Geçici, kısmi, özgün bir tarihsel deney temel alarak, bunu teorik bir karşılaştırma anlamından öteye, günümüz burjuva diktatörlüklerini açıklamakta anahtar haline getirmek, gerçeklikleri anlamaya değil daha çok karartmaya hizmet ediyor. Bonapartizm kavramını Engels de Bismark Almanyası için kullanır, Lenin birkaç yerde bu kavrama atıf yapar, ama bunların hepsi aynı dönem ve aynı tarihsel koşullarda, 1800'lü yılların ortalarındaki bazı iktidarlar için kullanılır.

Kapitalizm, sürekli bir değişim içindedir ve bu ekonomik olgular kadar tüm üst yapı kurumlarında da kendisini gösterir. Kapitalizm, 1800'lerin kapitalizmi olmadığı gibi 1930'ların kapitalizmi de değil, burjuva devletler de eski devletler değil, böylesi bir kıyaslama neyi açıklamış olur? Marks'ın tahlil ettiği dönemde burjuvazi, toprak beyleri ve aristokrasi ile ve kendi içinde parçalıdır ve keskin bir rekabet içindedir, günümüzde ise finans kapital olarak her yerde tekelci hâkimiyetini kurmuş bir sınıftır. Bu gerçeklerden dolayı Marks'ın tarifllediği Bonapartizmi günümüzde

hiçbir yerde göremeyiz. Bonapartizm meraklılarıyla benzer saikler üzerinden Sezarizm kavramını kullananları Marks eleştirirken, aynı uyarıyı yapıyor: *"Antikçağda ve modern zamanlarda sınıf savaşımının maddi ekonomik koşulları arasında tam bir fark olduğundan, bu koşullardan doğan siyasal biçimler arasında da, Canterbury piskoposu ile büyük rahip Samuel arasındaki benzerlikten daha büyük bir benzerlik olamaz."* (18 Brumaire)

Bunu Fransa için Bonapartizm tanımlanmasını yaparken, iki dönem arasındaki değişime dikkat çekmek için, aynı yerde yazar. Bonapartizm meraklıları bu satırları görmezler. Hâlbuki antik çağla Marks'ın modern zamanlar dediği dönem arasındaki zamansal mesafe uzun ama değişim bu büyük zaman aralığına göre küçüktür. Bu kitabın yazıldığı dönemle bugün arasında zamansal mesafe kısa, ama değişim bin yılların birikimini aşan devasa boyutlardadır. Marks'ın kıyaslamasına benzer bir kıyaslama yaparsak, kendi dönemi ile günümüzdeki farka örnek verdiği piskopos (Canterbury piskoposu) ile konuşan robotlar arasındaki benzerlik gibidir. Bu anlamda Bonapartizm tutkunları, kafa karışıklığından başka bir şeye hizmet etmezler. Türkiye'de AKP ve tek parti dönemine Bonapartist diyenler, Marks'ın betimlediği Bonapartizmin hiçbir özelliğini gösteremezler. Bonapartizmin Marks'taki anlamı, egemen sınıflar arasında çelişkilere dayanan ve sonuçlanmayan keskin iktidar çatışmaları sonucu ortaya çıkan bir yönetim biçimini anlatır. Tek parti iktidarı döneminde yenişemeyen kutuplar bir yana, yaprak kıpırdamaz. Bonapartizmin olmasının koşullarından diğeri olarak gösterilen yükselen ve iktidarı tehdit eden bir proletarya hareketini de göremeyiz.

Lenin Paris Komünü'nün yıl dönümü için hazırladığı konuşma planında Bonapartçılığı; *"işçiler henüz yönetemez, burjuvazi artık yönetemez"* diye tarifler. Fransa, 1848 Devrimi ile çalkalanır. İşçi sınıfı barikat savaşlarıyla devrim ateşini sürekli harlar, burjuvazinin iktidarını tehdit eder. Ancak işçi sınıfı devrim yapacak güce sahip olsa bile henüz yönetme becerisine sahip değildir. Burjuvazi ise hem sürekli devrede olan, cumhuriyet ve ulusal hükümet sınırları içine hapsedilemeyen proletaryanın devrim tehdidi hem de sınıf içi çelişki ve çatışkılar nedeniyle artık yönetemez pozisyondadır. Özcesi, burjuvazi kendi iç çelişkileri ve devrim tehdidi nedeniyle ekonomik iktidarını korumak ve geliştirmek için siyasal iktidar olma hakkından bir süreliğine feragat eder.

Bonapartizmi faşizmle ilişkili olarak ilk kullanan Thalmeier'dir. Daha sonra Troçki bu kavramı faşizm tahlillerinin köşe taşı haline getirir, Marks'ın Fransa'da Louise Bonaparte darbesinin iktidarı ele geçiriş dönemine ilişkin değerlendirmelerini, faşizmin iktidarlaşmasını açıklamakta kullanır. Troçki, Mussolini iktidarına bile tam olarak faşizm demez, faşizmden çok Bonapartizm ile faşizmin karışımı olarak gösterir. Bonapartizm olgusunu günümüze uzatan eğilimler, genellikle faşizmin Bonapartizmden sonraki durak olduğunu, bu ara geçiş olmadan faşizmden söz edilemeyeceğini açık olarak yazarlar, başka türlü Bonapartizmin tam açıklanması mümkün olmaz.

Klasik faşizm ile geri kapitalist ülkelerde boy veren faşizmler konusunda, kitlesel bir hareketle veya devlet kurumlarıyla iktidar olmalarını kategorik ayrımlar düzeyine yükseltmek çokça yapılan bir yanlıştır. İkisi aynı şey değildir, ama iktidarlaşmaları devlet ve devlete hâkim sınıf eliyle ancak mümkün olmuştur. Kitle hareketiyle devleti ele geçirip yıkan bir faşizm var olmamıştır. Almanya ve İtalya'da olanlar da büyük kitle temeline rağmen devlet ve sermaye tarafından iktidarlaştırılmıştır. Bu gerçeğin silikleştirilmesi, yalnız faşizmi anlamakta bir eksiklik değil asıl olarak faşizme karşı mücadelede ciddi bir yanılgıdır. Hangi sınıfsal desteklere ve ittifaklara yaslanırsa yaslansın faşizm, devlet ve sermayeye rağmen iktidar olamaz. Faşizmlerde devletin rolünü doğru kavrayamayan anlayışlar, birçok yanlış değerlendirmeye yol açıyor. Troçki'de bu durum en uç düzeyde kendini gösterir. Troçki kitle desteğini neredeyse faşizmin tek belirleyeni olarak ele alır ve kitle desteği zayıf olan faşizmleri askeri diktatörlük, Bonapartizm vb olarak niteler. Gene iktidarında, parlamenter burjuva yasallıkları kırparak ve faşizmle uyumlulaştırarak devam ettiren faşist diktatörlükleri faşizm olarak kabul etmez. Mussolini iktidarının ilk yıllarını da tam faşizm olarak değil Bonapartist olarak değerlendirir. Bu geleneğin Türkiye'deki tüm taraftarları, mevcut Erdoğan diktatörlüğünü Bonapartizm olarak değerlendiriyor. Bunun karşı kutbu ise sürekli faşizm anlayışlarıdır, onlar da her türlü burjuva diktatörlüğü ile faşizm arasındaki farklılıkları ve bunun sınıf mücadelesinde belirli farklılıklara yol açacağını silikleştiriyorlar.

Her gerici ve katliamcı burjuva diktatörlüğünü kolayca faşizm olarak adlandırmak gibi milimetrik ölçeklerle, şunlar yok o zaman faşizm değildir, anlayışları karmaşayı artırmaktan başka bir şeye hizmet etmiyor. Açık faşizm, gizli faşizm, sürekli faşizm, sömürge tipi faşizm, parlamenter faşizm, Bonapartizm, gerici burjuva diktatörlüğü, sağ popülizm vb kavramlarla ne demek isteniyor? Kavramlar faşizmle mücadele etmez. Tarih çok değişik kanlı faşist iktidarların tanığıdır. Bütün bu tanıklıklar, anlamak isteyenler için kavramlardan çok daha öğreticidir. 1918- 23 arası Almanya için, önce burjuva demokrasisi, sonra Bonapartizm, sonra tekrar sosyal demokratların olduğu koalisyon, sonra Hitler'e ortamı hazırlayan diğer Bonapartist veya yarı Bonapartist hükümetler ve nihayet kanlı Hitler Nazizmi iktidarı deniyor. Bütün bu değişik iktidarı tanımlama denemeleri, sistemin krizini anlatıyor ama faşizme karşı doğru mücadele tarzı üzerine hiçbir şey anlatmıyor. Bu tarz yaklaşımlardan kurtulmalıyız. Faşizmi anlamak için onun ilk ortaya çıktığı biçimlere bakarak değil günümüzün gerçeklerine, kapitalizmin yaşadığı değişimler, devletlerdeki değişim ve sınıflar savaşının içinde evrildiği bugünkü ortama bakmak gerekir. Bonapartizm çözümlemesi, burada günümüz faşizmleri ve Türkiye için hangi politik gerçeği aydınlatıyor ve buna dayanarak faşizme karşı doğru taktiği nasıl kurabiliriz? Bonaparte Erdoğan, kendisini bir gün "Führer" ilan ederek mi faşizmi yerleştirecek? Yoksa faşist bir parti bu Bonaparte'ı devirip mi faşizme geçecek?

Savunucularına göre faşizmin iktidarını hazırlayan veya ön biçimi olarak tanımlanan Bonapartizm tezleri neye hizmet ediyor, bir örnekle görelim. Bonapartizm sev-

dalıları AKP'nin ilk dönemini burjuva demokrasisine geçiş olarak gizli ve açıktan desteklediler. Kimileri 12 Eylül rejiminin ve askeri vesayetin tasfiye edildiğini, olağan parlamenter yönetime geçildiğini ileri sürerek, AKP destekçiliğine soyundular. Birikim'in başını çektiği sol liberaller AKP iktidarıyla Türkiye'de askeri vesayetin bittiğini, *"burjuva demokratik devrimin tamamlandığını"* ilan ettiler. Bonapartizm diyenler, hayatı kitaplara uydurmaya kalktıkça ne 12 Eylül'den bugüne dönem dönem kabaran sınıf mücadelelerini, işçi sınıfı eylem ve direnişlerini ne kadınların ve gençliğin mücadelesini ne de eleştirilecek bütün hatalarıyla birlikte devrimci örgütlerin sokaklarda, zindanlarda, açıkta, gizlide kan revan içinde sürdürdükleri direnişleri görürler. Daha öteye 40 yıldır sistemi sallayan Kürt devriminin yükselişinin rolü zaten hesap dışıdır ve 12 Eylül Kenan Evren cuntasının tasfiyesi şimdi Bonaparte(!) dedikleri Erdoğan'a yazılır. Bonapartçılık virüsünü ve AKP'ye askeri vesayet karşıtı olarak demokrasi payesinin verilmesinin sol saflara taşıyıcısı Birikimcilerdir.

Komintern'de faşizm tartışmaları

Komintern içinde ve dışındaki bütün faşizm değerlendirmeleri, faşizme karşı mücadelede devrim stratejisindeki asıl yanlış görülemediğinde, yaşananları ve olayları var olan teorik çerçeveye uydurma çabaları olmaktan öteye gitmez. Faşizme karşı mücadele yöntemleri ve faşizm karşısında o dönem boyunca alınan yenilgilere yaklaşımda bir yığın farklı söylemlerin hepsi aynı kapıya çıkar. Bütün bu değerlendirmelerde şu esas sorunun cevabı yoktur: Yüzyıllara uzanan dişe diş bir mücadele pratiğinden ve deneylerinden geçerek gelen, bu gelenek birikimiyle faşizmin iktidarlaşması döneminde burjuvaziye ve faşizme ayaklanmalarla cevap vermekte tereddüt etmeyen işçi sınıfına dayanan komünist partiler, faşizm karşında niçin tutunamadılar, kanlı katliamlarla ezildiler? Faşizm üzerine yazan herkes, bu soruya kendi durdukları pozisyondan yanıt verirler: Sosyal demokrasi ile ittifaklar, parti önderliklerinin kararsızlıkları, yanlış faşizm tahlilleri, zamanlama hataları… Komintern içinde "sollar" ve "sağlar" (bu sıfatlar karşıtların birbirlerine verdikleri adlardır), birbirlerinin politika ve taktiklerini eleştirmekle yetinirler. Bu dönem ve sonrasındaki tartışmalar önemsizdir demiyoruz, kan ve ateş içinde yaşanmış bir tarihin gerçek muhasebe çabalarıdır ve birçok bakımdan aydınlatıcıdır ama yenilginin gerçek cevabı yoktur. Yenilginin cevabını, Marks-Engels dönemi dâhil, Komintern dönemini de içeren Marksizm'in örgütlenme, mücadele tarzı ve yöntemleri, devrim ve iktidar stratejileri içinden aramaya çalışacağız. Bundan dolayı Komintern'den günümüze tekrar edilip sakıza çevrilen beylik *"en…, en…, en…"* tezleri, sosyal faşizm tezleri dahil benzeri sorunlar üzerine tartışmalara kısaca değinip geçeceğiz.

Komintern'de faşizm sorunu ve tartışmaları iki boyutta değerlendirilmelidir. İlk dönemde Komintern bu yeni ortaya çıkan saldırgan karşı devrimciliği anlamaya çalışır. Faşizm yeni bir olgudur ve henüz bütün boyutlarıyla ortaya çıkmamıştır. Onun ne'liği, amaçları, siyasal anlamı, sınıfsal konumu pratikte attığı adımlarla tanımlanmaya çalışılır. Siyasal alanda attığı adımlara bağlı olarak süreç içinde kendisini

belli eder. Bu ilk dönemde burjuva terörünün bir biçimi olarak küçümseyen, ciddiye almayan ve benzeri yaklaşımlar olmuştur, bu bir dereceye kadar anlaşılabilir, bundan dolayı çok fazla gündemi meşgul etmez. 1922'de İtalya'da iktidar olmasıyla ciddi olarak tartışmaların gündemine oturur. Komintern belgelerinde faşizm kavramı, ilk defa Lenin'in son katıldığı 4. Kongre kararlarında geçer ve bu kararlarda doğru biçimde *"Burjuvazinin proletaryaya karşı siyasal saldırısının en şiddetli uluslararası ifadesi"* olarak tarif edilir.

Komintern 1920'ler dünyasını politik olarak doğru değerlendirir. 1917 sonrası dünyanın devrim-karşı devrim ekseninde kutuplaştığı, Avrupa'da başlayan kriz, bu krize karşı proletaryanın alması gereken tavırlar doğru olarak tespit edilir. Ama dönem değişmiştir ve bu değişen koşullara karşı alınan tutum, yürürlükte olan eski mücadele (grevler, kitlesel gösteriler, ayaklanmalar) tarzlarının daha örgütlü ve kararlı yürütülmesi vb. anlamındadır. Asıl eksik olan sınıfın kendi öz savunması olarak faşist saldırılara karşı, silahlı direnişlerin gündeme getirilmemesidir. Partiler bu konuda zaman zaman öneriler getirip tespitler yapmakla yetindiler, etkili bir mücadele geliştirmediler.

"Doğru her zaman somuttur", bu diyalektiğin en temel yasasıdır. Belirli tarihsel dönemlerin deneyleri üzerinden oluşturulan soyut kategoriler, devrimin veya karşı devrimin yükseliş dönemlerinde, toplumsal alt üst oluş dönemlerinde, geçiş aşamalarında hayatın ve hareketin gösterdiği doğrultuda esnetilmek, geliştirilmek veya tümden değiştirilmek durumundadır ve bu yetenek gösterilmezse eski ve yetersiz anlayış üzerinde debelenmekten ve fenersiz kalmaktan kurtulunamaz. Sorunlara statik yaklaşanlar bu vb. tarihin ani değişim dönemlerini kavrayamaz ve eski taktikleri uygulamak için çırpınır ve geçmişin sloganlarını tekrar ederek ancak arkadan nal toplarlar. Lenin, bu konuyla ilgili şu önemli tespiti yapar: *"Tarihin ani bir dönemecinde, ileri partilerin dahi şu veya bu oranda uzun bir dönem yeni duruma ayak uyduramamalarına, düne kadar doğru olsalar da -ki bu da tarihi dönemecin aniliği oranında "birden" olur- tüm anlamını yitirmiş sloganları tekrarladıklarına çok sık rastlanır."* (Aktaran Troçki Ekim Dersleri) Komintern Merkezi ve partileri, dönemi dünya çapında yeni bir devir, devrim ve karşı devrimin hesaplaşma zamanı, hatta "son saat" olarak değerlendiriyor ama eskimiş silahlarla savaşa giriyor. Bu durumu kavramazsak, yüz yıl önce söylenenleri bulunulan konumdan savunmak ve karşı tezleri mahkûm etmek dışında bir şey söylemiş, Marksist bir değerlendirme yapmış olmayız.

Komintern'in, 1922 yılı ortalarında toplanan 4. Kongresi, resmi olarak olmasa da politik olarak son kongresi denilebilir. Kuruluş dönemindeki tüm koşullar değişmiştir. Avrupa'da tüm isyan ve ayaklanmalar yenilmiş, kanlı biçimde bastırılmıştır. Burjuvazi savaşın yarattığı yıkımları tamir etmiş, siyasal güçlerini düzenlemiş, ekonomiler düzelme göstermiş, geçici olsa da kapitalizm istikrar kazanmaya başlamıştır. Buna karşılık Ekim devrimi iç savaşın yıkıntıları ve emperyalist abluka ile boğuşurken içeride ve dışarıda sorunlar ağırlaşmıştır. Sovyet sistemi içindeki sınıfsal

çelişkilerin politik yansımaları, SBKP içinde keskin olarak ortaya çıkmıştır. Daha Lenin'in hasta yatağında gördüğü ve ciddi olarak uyardığı parti içindeki bölünme tehlikesi ve iç mücadele, açık olarak kendini göstermiş ve şiddetlenmiştir.

Dünya devriminin gerilemesi, emperyalist ablukanın ağırlaşması ve içeride toplumsal huzursuzlukların büyümesi, adı konmadan ve lâfzen sürdürülse de Lenin'in ölümünden sonra, SBKP, dünya devrimi perspektifinden uzaklaştı. Bu ideolojik sapma, Komintern'i fiili olarak dünya devriminin merkezi olmaktan çıkarmış, fiiliyatta SBKP'nin dış dünya işleri bürosuna dönüştürmüştür. Aynı biçimde süreç içinde, Şubat Devrimiyle doğan tüm kitlesel öz yönetim organları olan konseyler başta olmak üzere, toplumda ve parti içinde tüm siyasal muhalefet tasfiye edilmiş ve devlet yönetimi dâhil tüm idari sistem SBKP'de merkezileştirilmiştir. Aynı sorunlar daha şiddetli olarak, Komintern Merkezi ve yerel partilere sıçramış ve bu kapışmaların sonucu yoğun tasfiyeler yaşanmıştır. SBKP içinde başlayan iç mücadeledeki saflaşmalar, olduğu gibi, hatta daha sert olarak Komintern'e yansımıştır. Karşıt kamplar Sovyetlerde kuruluş sorunlarında aldıkları pozisyonlara uygun faşizm politikaları geliştirirler ve bu sorunlar her iki konuda iç içe tartışılır. Komintern'in faşizm tahlilleri ve faşizme karşı mücadele taktikleri bu gerilimlerin etkisinde belirlenmiştir. Bundan sonraki Komintern politika ve taktikleri, dünya durumu ve nesnel olguların Marksist analizinden çok, karşıt kampların ideolojik savaşları ekseninde şekillenmiştir. Bu anlamda, Komintern'in faşizmin tanımlanması ve faşizme karşı mücadeleyle ilgili politika ve taktiklerinde iç tutarlılığı olan bütünsel bir anlayış ve çizgi oluşturulamamıştır, doğrular ve yanlışlar iç içedir. Bu durum, Komintern'in faşizm tahlilini esas alanlar nezdinde, günümüzde hala devam etmektedir.

Lenin ve Komintern

Daha ayrıntılı bir analizi gerektiren Lenin dönemi Komintern'in değerlendirmesi, bu yazının sınırlarını zorlayacağı için sadece özet olarak önemli başlıklara değinilecek.

Lenin, Avrupa devrimleriyle desteklenmezse Sovyetlerin yaşayamayacağını düşünmüş ve bunu birçok kez yazı ve konuşmalarında açıklamıştır. Kısa bir zaman aralığında sık sık bu konuyla ilgili şunları yazar: 7 Mart 1918 *"Bu bize bir derstir, çünkü Almanya'da bir devrim olmaksızın yok olacağımız mutlak gerçektir."* Bir hafta sonra şöyle demiştir: *"Dünya emperyalizmi, ilerleyen muzaffer bir toplumsal devrimle yan yana yaşayamaz."* 23 Nisanda şunları demektedir: *"Geriliğimiz bizi ileri itti ve eğer diğer ülkelerin ayaklanan işçilerinin güçlü desteğiyle karşılaşana kadar dayanamazsak yok olacağız."* 1919'da şunları söylemektedir: *"Biz yalnızca bir devlette değil bir devletler sisteminde yaşıyoruz ve Sovyet Cumhuriyeti'nin herhangi bir zaman dilimi için emperyalist devletlerle yan yana var olması tasavvur edilemez bir şeydir. Sonunda biri ya da öteki muzaffer olmak zorundadır."* 27 Kasım 1920'de, şöyle demektedir: *"Şimdi, savaş arenasından barış arenasına geçtik ve savaşın tekrar ge-*

leceğini unutmadık. Kapitalizmle sosyalizm yan yana durdukça, bizler barış içinde yaşayamayız; sonunda biri ya da öteki muzaffer olacaktır. Ya dünya kapitalizminin ölümü ya da Sovyet Cumhuriyeti'nin ölümü üzerine bir ölüm ilânı okunacaktır. Şu anda yalnızca savaşa ara vermiş durumdayız." (Aktaran Troçki Lenin'den Sonra Üçüncü Enternasyonal) Daha sonra da benzeri vurguları çokça yapmıştır.

1917-21 arasında Rusya'da Ekim Devrimi gerçekleşmiş, savaş dünya çapında büyük bir boşluk yaratmış, Avrupa ülkeleri devrim kalkışmaları ve ayaklanmalarla çalkalanmış, bir anlamda dünya alt üst olmuştu. Bu koşullarda, Temmuz 1920 yılında toplanan Komünist Enternasyonalin 2. Kongresi, dünya devrimler döneminin başladığına karar verir ve Komünist Enternasyonal başlayan dünya devrimlerini yönetecek dünya partisi anlayışıyla katılım için 21 koşulu belirleyerek devrim çağrısı yapar: *"Dünya proletaryası sonuç belirleyici bir mücadelenin eşiğindedir. İçinde yaşadığımız çağ, burjuvaziye karşı doğrudan eylem çağıdır. Sonucu belirleyici saat gelmiştir."* (Lenin Döneminde Komünist Enternasyonal-Belgeler)

Lenin Komintern'in kuruluşu ve ilk iki kongresi döneminde tüm dikkatini, dünya devrimi ve dünya devriminin yönetici organı olarak düşündüğü Komintern üzerine yoğunlaştırır. İlk ele aldığı sorun Komintern üyesi partilerin içinden çıktıkları II. Enternasyonal kalıntısı sağcı etkiler ve buna karşı gelişen sol sapmalarla mücadeledir. Bu konuyla ilgili konuşma ve değişik yazılarının yanında ünlü "Sol Komünizm"i kaleme alır hem Komintern içinde hem partiler içinde bu doğrultuda aktif bir mücadele yürütür.

Lenin, 1921 başlarında olmaz, yaşayamaz dediği gerçeklikle karşı karşıya kalır ve bunu herkesten önce görür. Akabinde hiç tereddütsüz yüzünü bu yeni gerçekliğe çevirir. Hem dış siyasette hem iç siyasette, daha önce geliştirdiği birçok formülü kırarak yeni döneme hazırlanır, buna uygun birçok konuda peş peşe kararlar alır ve uygular. Bunlar direksiyonu sert biçimde kıran kararlardır. Kısa bir zaman aralığında önemli olaylar hızla akar, gelişmelerin en önemli ve öne çıkanların kısa dökümü şöyledir:

Devrim dalgası Avrupa'daki başarısızlıklara rağmen yükselmektedir, 1920 Eylül'ünde Komintern'in yanında Sovyet devrimini Asya'ya taşımak için Doğu Halkları Kurultayı toplanır. Aynı dönemde dünya devrimini ateşlemek ve Avrupa devrimlerine yardım için Kızıl Ordu Polonya'da ilerlemektedir ama bu, kısa zamanda kötü bir yenilgiyle sonuçlanır, 12 Ekim 1920'de ateşkes anlaşması yapılır. 1920 sonları ve 1921 başlarında dalga her tarafta tersine dönmüş gibidir. Avrupa'da devrimler bastırılmış ve burjuvazi gücünü toplamış, ekonomiler işlemeye başlamıştır. İçeride iç savaşın korkunç yıkımları ve boğucu emperyalist abluka sonucu, şehirler açlık ve ölüm tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bütün bu gelişmeleri değerlendiren Lenin, dünya çapında yükselen devrim dalgasının geri çekildiğini, Avrupa'da devrimlerin yenildiğini anlar ve yönünü içeriye döner, yaşayamaz dediği Sovyetleri yaşatmanın yol ve yöntemlerine yoğunlaşır ve tüm enerjisini buna harcar. 16 Mart 1921'de İngiliz-Sovyet Ticaret Anlaşması imzalanır. Bu anlaşma ile ölümcül ekonomik abluka gevşetilir,

karşılığında Asya ülkelerinde İngiltere karşıtı faaliyetlere son verileceği taahhüt edilir. Nitekim bir daha Doğu Halkları Kurultayı'nın ikincisi toplanmaz. 21 Mart 1921 tarihinde, içerde Yeni Ekonomi Politikası (NEP) başlatılır.

Bu gelişmeleri Troçki başka biçimde dile getirir: *"Şimdi Komünist Enternasyonal'in üçüncü kongresi sırasında durum birinci ve ikinci kongrelerin yapıldığı zamanınkinden farklı. Şimdi, ilk hedefe, iktidarı almaya, dünya devrimine çok yakın olmadığımızı görüyoruz ve hissediyoruz. 1919'da bu devrimin aylar sorunu olduğunu* söylüyorduk, şimdi belki yıllar sorunu olduğunu söylüyoruz." (Troçki Lenin'den sonra III. Enternasyonal) Bu yöndeki görüşler, 1921 Haziranındaki Komintern Üçüncü Kongresinde formüle edilir. İkinci kongrenin tüm dünya proletaryasına devrim çağrısı yerine, Avrupa'da devrim dalgasının gerilediği tespitiyle *"Kitlelere", "İktidar yolu önce kitlelerin kazanılmasından geçer!"* sloganları geçirilir. Daha sonra Komintern buna uygun *"Birleşik İşçi Cephesi"* politikasını geliştirir.

Bu gelişmelerden sonra Lenin, Komintern ve faşizm sorunlarına yukarıdaki öncelikler temelinde yaklaşır. Faşizmin somut olarak her yerde sahneye çıktığı dönemde, bu tartışmalara fazlaca eğilemez, zaten bir dönem sonra sağlığı da kendisini sınırlar. Bundan dolayı Lenin'in faşizmle ilgili ayrıntılı analizleri yoktur.

Komintern tezleri

Komintern'de faşizm ve faşizme karşı mücadele için yapılan tartışma ve sergilenen pratikleri yukarıda belirttiğimiz gerçekler ışığında ele almak gerekir. 4. Kongre'nin Komintern'in sonu olduğu tespiti, varoluş gerekçesi olan, dünya devrimi perspektifinden kopmasıyla ilgilidir. Yoksa bu tarihten sonra Komintern ve Komintern partileri hiçbir şey yapmamış veya hep yanlış yapmış anlamında anlaşılmamalıdır. Tersine bu tarihten sonra, faşizm dünya çapında gücünün doruğuna yükselirken tüm dünyada karşısında tek kararlı güç olarak komünistler mücadele etmiştir. Doğrusu ve yanlışıyla yerel partiler, faşizmin ve burjuvazinin kanlı saldırılarına karşı milyonları ayağa kaldırarak, büyük bedeller pahasına direnmiş ve sınıf mücadelesini sürdürmüştür. Ancak bu mücadeleler başarılı sonuçlara ulaşamamıştır.

Yeni ortaya çıkan bir olgu olarak faşizm karşısında, teorik açıklıktan yoksun, ideolojik kararsızlık ve örgütsel hazırlıksızlık ortamında kan revan içinde kesintisiz bir mücadele yürütülmüştür. Süreç içinde komünist partiler, faşizmin tanımı, sınıf niteliği, toplumsal bileşimi, ideolojik tezahürleri, iktidara geliş biçimi, egemenlik yöntemleri ve antifaşist mücadelenin kapsamı üzerine derinlemesine ve çok yönlü tartışmalarla daha ileri tahlillere varmıştır. Her ülke partisi kendi ülkesinin özgüllüklerini ve tarihini sömürerek oluşturulan faşist demagojiyi ideolojik, kültürel, tarihsel yönleriyle teşhir ederek, güçlü bir karşı propaganda geliştirmiş ve mücadele yürütmüştür. Bu konularda ortak toplantılarla, uluslararası büyük bir materyal birikmiştir.

Aynı biçimde ve daha önemli olarak ilk bocalama dönemlerinden sonra, faşizme karşı başarılı pratik mücadeleler yürütülmüştür. Faşizmin iktidarlaşması ve ik-

tidarının ilk dönemlerindeki başarısızlıklar ve yenilgiler, Nazizmin Avrupa'nın büyük bölümünü işgal etmesi sonrası tüm ülkelerde silahlı direniş çizgisinde gerilla yöntemleriyle, Nazi işgalcilerine ve işbirlikçisi yerel faşist unsurlara ağır kayıplar verdirilmiştir. Nitekim Nazizmin dünya çapında ezilmesinden sonra tüm ülkelerde komünistler, başat güç haline gelmiş, bazı ülkelerde iktidarı rahatlıkla alabilecek konuma yükselmiştir.

Komintern'de, sosyal demokrasiyi sosyal faşist, faşizmin ikizi biçimindeki değerlendirmeleri iki dönemde ele alınmalıdır. Bu terim ilk olarak 1924 yılında daha çok bir ajitasyon propaganda söylemi olarak kullanılır. Bu anlamda ilk ortaya atılması iki bakımdan mazur görülebilir. Birincisi, faşizm yeni bir olgudur ve bütün boyutlarıyla kavranmamıştır. İkicisi, sosyal demokratların Almanya'da bizzat faşizan yöntemlerle ayaklanmaları bastırmaları ve birçok ülkede yükselen işçi hareketine karşı düzeni savunarak sermayeyle işbirliğine girmeleri ve iki akım arasında ayrışma ve çekişmelerin hala sürmesiyle ilgilidir. İlk dönem bir propaganda terimi olarak kullanılan bu sözcük, 1928'de ise Stalin tarafından daha çok SBKP ve Komintern içi ve dışında süren ideolojik mücadelede, teorik bir analiz kategorisine yükseltilmiştir ve bu anlamda, anti Marksist bir tezdir.

Genel kabul olarak sosyal faşizm tezlerinin komünistlerin sosyal demokrasi ile birleşik cephe kurulmasını engellediği ve bunun da faşizmin zaferine yol açtığı ileri sürülür. Bu konuda en çok öne çıkarılan Almanya üzerinden bakarsak, Alman Komünist Partisi'nin (AKP), Sosyal Demokrat Parti (SDP) ile birleşik cephe kuramamasının sebebinin sosyal faşizm tespitinden kaynaklandığı eleştirisi gerçekliği kavramayan bir eleştiridir. AKP, hangi taktikleri izlerse izlesin, hatta hangi tavizleri verirse versin, ilkelere boş verip, Sovyet iktidarını desteklemekten ve işçi sınıfının iktidarını kurmaktan vazgeçtiğini ilan etmeden SDP, AKP ile birleşik cephe kurmaya yanaşmazdı. Bizzat Kasım Devrimi'ni kanla ezen, Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'i katleden ve en kritik dönemlerde, her yolla sistemi ayakta tutmak için çırpınan bu düzen partisi, devrim isteyen bir parti ile yan yana gelmezdi. Bunun için sosyal faşizm tezlerinden dolayı, sosyal demokratlar ile birleşik cephe kuramama eleştirisi boş ve anlamsız bir eleştiridir. Sosyal demokrat partiler, tek bir koşul dışında komünistlerle ittifak yapmazlar ve yapmadılar: kitlelerin devrimci yükselişi önlenemez boyutlara geldiğinde ve komünistler burjuva demokrasisine teslim olduğu koşullarda ittifak yapmışlardır ve bu tür burjuva yasallığına teslimiyet temelinde yapılan bütün benzeri ittifaklardan burjuvazi kazançlı, komünistler ise kaybederek çıkmışlardır.

Sosyal faşizm tezlerinin, SDP tabanındaki işçi kitlelerini kazanmayı engellediği eleştirisi de kolaycı bir eleştiridir, AKP, sosyal demokrasinin etkisindeki işçi kitlelerini kazanmak için bilinen tarzda çok büyük çaba göstermiştir ama bunlar yetmemiştir. AKP, sosyal demokratların etkisindeki işçileri nasıl kazanabilirdi? Bunu tek bir koşulda başarabilirdi; kendisini tüm antifaşist güçlerin öncüsü konumuna yükselterek. Faşizm, örgütlü işçi sınıfını dağıtmayı ve komünistleri ezmeyi önüne

hedef olarak koymuştu ama aynı zamanda tüm topluma saldırıyor, toplumu esir almak istiyordu. AKP, faşizme karşı mücadeleye öncülük yapabilseydi işçi sınıfının birliğini sağlarken toplumun tüm ilerici güçlerini ve antifaşistlerini işçi sınıfı ekseninde birleştirmiş olurdu. Bunun için yapılması gereken faşizmi sokaklardan söküp atmak için her şeyi göze alarak ve tüm gücüyle sokağı savunmalıydı, silahlı faşist çeteleri sokakta silahla karşılamalıydı. AKP'nin faşizme karşı mücadeleye öncülük yapabilmesi için kitlesel direnişlerin yanında, asıl olarak tüm yöntemleri kullanarak, sokakları faşizme teslim etmemek için silahlı faşist teröre devrimci şiddetle karşılık vermesi gerekirdi. Faşizm; yalnızca kitlesel direnişlerle, parlamenter yollarla yenilemez ve Avrupa tarihiyle bu net olarak açığa çıkmıştır.

AKP, birleşik işçi cephesini kurabilse dahi bunu koruyacak ve silahlı devlet güçleri ve faşist çeteleri geriletecek öz savunma güçleri olmadan daha önceki ayaklanmaların akıbetini yaşamak durumunda kalırdı. Döneme ve Komintern'e hâkim mücadele anlayışıyla faşizmi engelleyemezdi. Komintern ve ona bağlı partiler, faşizme karşı kitlesel ayaklanmalar dışında silahlı mücadele yöntemlerine hem hazırlıksız hem mesafeliydiler. Nitekim faşizm, aynı dönemde her yerde silahlı çetelerle sokakları zapt ederek güç topladı. Sokağa hâkim olduğu yerlerde gücünü artırdı, artan gücüyle giderek tüm ülkeyi kontrol eder hale geldi. Daha baştan, mücadele stratejileriyle komünistler, sokakları silahlı faşist güçlere teslim ettiler. Başlarken faşistler devlet desteğine rağmen komünist ve sol güçler karşısında bir avuç sokak serserileri düzeyindeydi. Komünistler, var olan faşizm destekçisi devletlerden, parlamenter yasallık içinde faşizmin, kolluk kuvvetlerince engellenmesi için çalıştılar, faşizmi destekleyen ve büyüten burjuva sistemlerden bunu beklediler.

Komintern'in 1935 yılında 7. Kongre'de kabul edilen bilimsel bir içeriği olmayan Dimitrov'un, *"finans kapitalin **en** gerici, **en** bağnaz ve **en** emperyalist unsurlarının açık zorba diktatörlüğü"* biçimindeki değerlendirmesi çok eleştirilmektedir. Bu, bir kaşık suda fırtına koparmaktır ve Komintern'in asıl hatası burada değildir. Bu pekiştirme sıfatlı tanımlama asıl olarak faşizmin sınıfsal temelini belirlemedir, bir bakıma "baş düşman" vb anlamda asıl hedefi belirler. Benzer pekiştirme sıfatlı değerlendirmeler bu tanımı en çok eleştiren Troçki'de de vardır. Bu tanım, Dimitrov'u eleştirenler dâhil tüm faşizm tespitlerinde farklı cümlelerle yer alır, faşizmin tüm çeşitlerinde ortak kesen öğeleri içinde taşır. Faşizmin sınıfsal niteliğini öne çıkaran bu tespit, kitle tabanını faşizm tanımının baş belirleyeni gören anlayışlara karşı genelleme düzeyinde olsa da stratejik düşmanı doğru tespit eder. Ancak bu tanım faşizmin bileşenlerini daraltır ve faşizme karşı cephe ve ittifak politikalarını burjuva demokrasisi içine sıkıştırır. Nitekim Hitler işgaline karşı, bu temelde kurulan halk cepheleri, iktidarı alabilecekken burjuvaziye teslim ettiler.

Bununla birlikte Birleşik Cephe, Halk Cephesi politikalarının yalnızca bu yanlış tanımın bir sonucu olarak değerlendirilmesi doğru değildir; bu politikalar daha çok Komintern ve partilerinde yaşanan, dünya devrimi perspektifindeki gerilemeyle ve Sovyetler Birliği'nin dış politikasına uyum sorunuyla ilgilidir. Sonrasında sistemin

reformuna ve burjuvaziyle sınıf işbirliğine dönüşmüştür. Daha önce de belirtmiştik, Komintern'in Üçüncü Kongresinde belirlenen Birleşik İşçi Cephesi taktiğinde, genel geçer tespitler dışında fazla bir şey yoktur. Troçki'nin büyük anlamlar yüklediği karardan çıkardığı sonuç: *"Üçüncü Kongre büyük bir fenerdi. Onun öğrettikleri bugün hâlâ canlı ve verimlidir. Dördüncü Kongre yalnızca bu öğretileri somutlaştırdı. Üçüncü Kongrenin sloganı yalnızca "Kitlelere" değil, aynı zamanda "İktidar yolu önce kitlelerin kazanılmasından geçer!"* (Troçki - Lenin'den sonra Üçüncü Enternasyonal) Bu sloganlar komünist partilerin her dönem kullandığı sloganlardır ve bu sloganların öne çekildiği 1921 yılında faşizmin ve devletlerin azgın saldırıları tüm ülkelerde yükselmektedir.

1922'de toplanan Komintern 4. Kongresinde faşizme karşı mücadele vurgusu öne çıkarılır: *"Komünist partiler, faşist çetelere karşı mücadelede işçi sınıfının önünde olmalı, bu sorun karşısında birleşik cephelerin örgütlenmesinde son derece aktif olmalı ve illegal örgütlenme yöntemlerinden yararlanmalıdırlar."* (Lenin döneminde komünist enternasyonal-belgeler) Gene 4. Kongrede İtalya için *"Hareket doruğuna ulaştığı anda, işçi kitleleri iktidarı ele geçirmek için yeterli güçten yoksundular."* tespiti yapılır, bunun gerekçesi olarak parti öncülüğünün yetersizliği gösterilir. Bu doğrudur, ama önerilen taktik, yetersizliği kurtarmaya yetmez. Sokakta mücadele edilmeyip sokaklar terk edildiğinde zaten faşizmin topyekûn iktidarının önü kendiliğinden açılmıştır.

Troçki, 1924 yılında yazdığı "Ekim Dersleri"nde Avrupa partilerinin, Ekim Devriminden öğrenmediklerini ve bunun için yenildiklerini söyler, SBKP ve Komintern Merkezini de bu soruna eğilmediği için eleştirir. Troçki'nin Ekim Dersleri isabetli değerlendirmeler ve öngörüler içermektedir. Ancak, Troçki de Avrupa'da faşizm ve devrim ekseninde yürüyen dönemi ele alırken, geleneksel ve yerleşik mücadele taktikleri üzerine aynı yanılgılar içindedir, Komintern'e ayaklanmaya hazırlık konusundaki dönemsel erken çıkışlar, zamanlama hataları ve önderlikteki tereddütler üzerine eleştiriler yöneltir. Bunlar ayaklanmalarda zamanlama ve ittifak sorunları üzerine ve daha aktif, daha ileriden iktidar sorununu öne çıkaran eleştirilerdir ama bunlar öze ilişkin bir değişiklik taşımaz Komintern ve Troçki zaman zaman ayrı ayrı illegalite ve silahlanma hazırlıklarından söz ederler. Ama Komintern üst örgüt olarak, bunları planlanmış yönerge ve talimatlar biçimine dönüştürmez, bunlar geçerken söylenmiş sözler durumunda kalır. Söz olarak da bunların hepsi, sokaklarda terör estiren faşizme karşı günlük mücadele görevlerinden kopuk denenmiş ve hep yenilgiyle sonuçlanmış ayaklanma hazırlıklarıyla ilgilidir.

Troçki, birçok yerde aşağıdaki satırlarda söylenen şeyleri tekrar eder: *"Savunma uyanık, aktif ve cesaretli olmalıdır. Kurmay heyeti bütün savaş alanının her yanını görebilmeli ve genel saldırı işaretini vermek söz konusu olduğu zaman durumda bir değişikliği kaçırmamak için bütün olasılıkları göz önünde bulundurmalıdır."* (Faşizm Üzerine Önlenebilir Yükseliş, Margit Köves-Shaswati Mazumdar) Herkese iktidarın zaptının nasıl zor bir mücadele olduğu, nasıl hazırlıklar gerektiği konusunda

dersler veren Troçki, burada bir gece erken kalkılırsa iktidarın zapt edilebileceği hayalini anlatmaktadır.

Troçki'nin hakkını yemeyelim, yukarıdaki paragrafı aşağıdaki kâhince tespitler izler. *"Ama eğer Hitler iktidara gelir, ilk adımda Alman proletaryasının öncü kesimini ezer ve proletaryayı bütünüyle yıllar sürecek bir dağınıklık ve moral çöküntüsü içine sokarsa, faşist hükümet SSCB'ye karşı savaşa girişebilecek tek hükümet olur. Bu hükümetin Polonya, Romanya, diğer sınır boyundaki devletler ve Uzak Doğu'da Japonya ile bir ortak cephe kuracağını söylemek bile fazladır. Bu girişimde Hitler hükümeti bir bütün olarak dünya kapitalizminin tek yürütme organı olarak görünecektir."* (agy)

Anlamlı eleştirilerine rağmen Troçki, Avrupa partilerindeki I. Dünya Savaşı'ndan faşizmin iktidara gelişine kadar olan dönemdeki asıl yanlışı göremez. Bu konudaki en esaslı değerlendirmeyi, Komintern ve AKP'nin ölümcül hatasını en doğru olarak, Hitler'in Propaganda Bakanı J. Goebbels, yapar: *"Eğer rakibimiz, ne kadar zayıf olduğumuzu bilebilseydi, bizi muhtemelen unufak ederdi. Çalışmalarımızı daha başından kana boğup ezerdi."* Ve gerçeklik tam olarak Goebbels'in söylediği gibidir; AKP, örgütlü ve kitlesel gücüyle daha başlarken sokaklarda faşist terörü devrimci silahlı yöntemlerle karşılasaydı onları tükürükle boğacak kuvvete sahipti. Bu konuda J. Goebbels yalnız değildir, yıllar sonra benzer bir değerlendirmeyi Mussolini yapmış, 1924 yılında Mateotti'nin faşistler tarafından öldürülmesi üzerine oluşan muhalefet döneminde, *"elli ya da yirmi kararlı adam o kritik dönemde iktidarımızı devirebilirdi"* demiştir.

AKP'nin sokaklarda faşizmi geriletmesi durumunda, Alman devletinin seyirci kalmayacağı kesindir, devreye faşizmden yana girerdi. Bu koşullarda neler olabileceği üzerine bir şeyler söylemek fal açmak gibi bir şey olur ama her koşulda yeni bir yol açılmış ve son tahlilde bu mücadelelerde birikmiş deneylerle Nazizm'in diktatörlüğü karşısında kurbanlık kuzular durumuna düşülmezdi.

Troçki, çok sert eleştirdiği Komintern tezleriyle hemen her konuda aynı kulvardadır, ayrıklıkları ve eleştirileri çok bariz *"sosyal demokrasi, sosyal faşizmdir"* benzeri kaba yanlışlar dışında örgütlenme, ittifaklar ve mücadele yöntemleri ve taktikler olarak tümüyle aynı şeyleri savunur. Bunlara dönük itiraz ve eleştirileri, benzer politika ve taktiklerin daha enerjik ve aktif uygulanması, çokça zamanlama hataları çerçevesindedir. Bu eleştirilerin büyük kısmını değişik Komintern yetkililerinin sözlerinde de bazen eleştiri, bazen özeleştiri olarak görürüz.

Troçki, Avrupa için birçok tarih verir ve bu tarihlerde partiler hazırlıklı olsa ve önderlikler yanlış yapmasa devrimlerin gerçekleşebileceğini öne sürer. Bir örnek: Almanya için 1923'te koşullar uygundu, AKP ayaklanma kararı alsa faşizmi engelleyebilirdi, diyor. Troçki bu konuda da kendi söyledikleri ile çelişki içindedir. *"Komünist Partisinin görevi proletaryanın çoğunluğunu kazanmaktadır; sosyalist devrim olanağı ancak bu şekilde doğar."* Troçki'nin bu tespitin altında parlamenter hayaller

yatmaktadır. Oysa komünistler ne kadar güçlenseler de işçi sınıfının çoğunluğu hep sosyal demokratların yanında oldu. Diğer irili ufaklı sınıf güçlerini saymıyoruz. O zaman bu formüle göre Almanya'da devrim olanağı hiç olmadı demektir.

Gelelim Troçki'nin, 1923'te Almanya'da devrim gerçekleşebilirdi, iddiasına: *"1923 Ekiminde, görülmemiş ekonomik kriz sırasında, bizzat burjuvazinin içindeki güçlü ve keskin çelişkilerden ve sanayi merkezlerindeki proleter kitlelerin görülmemiş militan ruhu sonucunda doğan sosyal demokrasi saflarındaki korkunç bir şaşkınlık sırasında, nüfusun çoğunluğunun komünist partinin safında olduğu açıktır. Parti savaşabilirdi ve savaşmalıydı ve başarı için bütün şanslara sahipti."* (Lenin'den sonra Üçüncü Enternasyonal) Avrupa çapında irili ufaklı onlarca ayaklanma oldu, bazı yerlerde yerel, bölgesel konseyler iktidarları kuruldu ve kısa zamanda hepsi kanlı bir biçimde ezildi. 1923'te ayaklanmanın başarısının hiçbir gerçekçi açıklaması yoktur, boş bir kanı veya iddiadan ibarettir. Bu konuda öne sürdüğü tek kanıt sosyal demokratların etkisindeki sendikaların ve işçi kitlelerinin de hareketlendiği ve bu tarihte komünistlerin öncülük edeceği bir ayaklanmaya katılabilecekleri üzerinedir. Bu da bir varsayımdan ibarettir ama gerçekleşse ve daha öteye birkaç merkezde hâkimiyet kursalar dahi ayakta kalmalarının hiçbir garantisi yoktur. Prusya geleneğine dayanan Alman devleti o zamana kadar bir yığın ayaklanmayı ezip deney ve tecrübe kazanarak daha da güçlenmiş olarak orta yerde durmaktadır. Burjuva ordu başta olmak üzere güçlü siyasal ve yönetim bürokrasisi, zamana yayılan silahlı mücadelelerle tam olarak dağıtılmasa bile yıpratılmadan ve devrimci orduyu ve kitleyi bu bilinçle donatan bir süreç yaşamadan başarılı ayaklanmalar, iktidarlarını koruyamazlardı ve koruyamamışlardır.

AKP, yenilen ayaklanmalara rağmen sınıf içinde çok güçlü derinlemesine bağlara ve Rosa ve Liebknecht gibi direnişle tarihe geçmiş liderlere sahip olduğundan, Hitler'in tam hâkimiyetine kadar gücünü hep korudu ve kesintisiz mücadele etti. Aynı dönemde, doğru bir taktikle faşizmi sokakta durdurmak için silahlı birlikler oluşturarak harekete geçti. Ancak keskin sloganlara rağmen bu taktiği tam hayata geçirmedi. 1931 yılında hem de Nazizmin en güçlendiği dönemde, yaklaşan seçimlere zarar vereceği ve faşist saldırganlığa bahane sağlayacağı gerekçesiyle sayısı yüz bini bulan Roter Front örgütü (Kızıl Savaşçılar) yasal ve parlamenter hayallerle tasfiye edildi.

Komintern'de devrime toplu ayaklanma stratejisi ile varılacağı esastır, sınıfın kazanılması, genel grevler, kitlesel direnişler, silahlı askeri görevler, ittifaklar vb. tüm hazırlıklar bu doğrultuda yürütülür. Ancak bu, Komintern'e tarihsel miras olarak marksizmden kalmıştır.

Yeni dönem, eski silahlar

Komintern döneminde, silahlı direnişe hep ayaklanmalar üzerinden yaklaşılır, I. Dünya savaşı sonrası birçok ülkede peş peşe patlayan ve burjuva devlet terörüyle kanlı biçimlerde ezilen ayaklanmalar, eksikleri, zamanlama ve ittifakların doğru

değerlendirilmemesi üzerinden eleştirilir. Ayaklanmalar dışında, genel olarak faşizme ve gerici devlet saldırılarına karşı ve özellikle faşist saldırılara karşı, partinin kitleleri ve kendi kendini savunması ve karşı saldırıları hazırlaması hemen hiç düşünülmez ve bu temel yanlış, büyük acılara ve ağır bedellere sebep olur. Ancak, Avrupa partilerinin devrimci mücadelenin askeri görevlerine ve burjuva terörüne karşı silah kullanmada tereddütleri, Marks Engels dönemi dâhil, İkinci Enternasyonal'e hâkim olan bir anlayıştır.

Marksizmde silahlı mücadele hep toplu ayaklanmaların bir uzantısı olarak ele alınır. Bu tarihin bıraktığı derslerin sonucudur. Bir bakıma Avrupa tarihi çok değişik motiflerle silahlı ve yıkıcı ayaklanmalar tarihidir ve işçi ayaklanmalarından önce yüzlerce yıl tüm Avrupa dini motifler üzerinden silahlı köylü ayaklanmalarıyla sarsılır, işçi sınıfı bu geleneğin izinden yürür. Bu gelenek ve kendi uzun mücadele birikimi ile 1830-1848 ve diğer kendiliğinden ayaklanmalar sürecinde örgütlenir ve sahneye çıkar. Marksizm, bu süreçlerde yaşanılan ayaklanmalardaki askeri deneyler ve silahlanma sorunlarını değerlendirir, ama iktidar için mücadelede silah sorunu başka bir biçimde geçmez. Aynı dönemlerde her tarafta küçük silahlı militan gruplar, güçler dengesini hesaplamadan, kitlelerin durumunu gözetmeden birçok silahlı eylem gerçekleştirir ve bunların hepsi yenilgiyle sonuçlanır. Bu durumdan dolayı, ayaklanmalar dışındaki silahlı eylemler ve hazırlıklar; kitlelerden kopuk yaşanan silahlı kalkışmaların başarısız olması ve ezilmeleri, bu mücadele yönteminin uygulayıcısı, gizli silahlı örgütlenmenin piri diyeceğimiz Blanqui'nin adına ithafen, Blankizm olarak toptan mahkûm edilir.

Paris Komünü'ne kadar Marks-Engels, iktidarın ele geçirilmesi ve parti sorunu üzerine fazla eğilmezler. Paris Komünü'nün kanla bastırılmasından sonra, kazanılan devrimin korunması açısından görüşlerini geliştirirler ama iktidarın zaptı hep ve tek yöntem olarak kitlesel ayaklanmalardan beklenir. Kitlesel ayaklanmalara yaklaşımları da zamanla değişir. Burjuvazinin, Paris'in ve diğer büyük Avrupa şehirlerinin direnişlere karşı önlem amacıyla mimarisini yeniden düzenlenmesi sonucu Engels, bir anlamda ayaklanma dönemlerinin sona erdiğini söyler ve buna karşı olarak Alman sosyal demokrasisinin parlamenter başarılarını över ve diğer partilere izlemeleri gereken yöntem olarak örnek gösterir.

Bu konuda Engelsin yazdığı birkaç pasajı aşağıya aktarıyoruz:

"Ama, Alman işçileri, Sosyalist Parti olarak, en kuvvetli, en disiplinli ve en çabuk büyüyen parti olarak, sadece varlıkları ile yaptıkları ilk hizmetten başka, davalarına büyük bir hizmet daha görmüşlerdi. Bütün ülkelerdeki arkadaşlarına genel oy sisteminden nasıl yararlanılacağını göstererek onlara yeni bir silah vermişlerdi, en keskin, en etkili silahlardan birini vermişlerdi." (Fransa'da Sınıf Savaşları, Önsöz)

"Her yerde, Almanların oy verme hakkından yararlanma ve bizim için ulaşılabilir bütün görevlerin ele geçirilmesi örneği taklit edildi; hazırlıksız bir saldırının başlatılıvermesi her yerde arka plana itildi... Çünkü, *bu konuda da savaşın koşul-*

ları, ciddi olarak biçim değiştirmişti. Eski tarzda ayaklanma, 1848'e kadar her yerde kesin olan barikatlar üzerinde savaş, şimdi bir hayli eskimiş, modası geçmişti." Engels bunları yazar ama sonuna şu uyarıyı koyar. *"Ne var ki normal gelişme felce uğrar, vurucu güç, belki de, kritik anda orada bulunmaz, son ve kesin kavga gecikir, uzar ve beraberinde daha ağır fedakarlıkları getirir."* (age) Ayrıca son dönemlerde Alman partisindeki yasalcı ve düzenin gelişerek sosyalizme varacağı yönündeki yaklaşımları şiddetle eleştirir.

Engels'in bu değerlendirmeleri Komünist Manifesto'daki yaklaşımla uyumludur. Marks Engels Komünist Manifesto'da kapitalizme ve burjuvaziye o zamana kadar görülen en sert eleştirileri yöneltseler de kapitalizmin dünya çapında yarattığı büyük altüst oluştan etkilenirler, Komünist Manifesto'nun başka bir okunuşu burjuvazinin tarihsel misyonunun övgüsü olarak anlaşılabilir. Marks ve Engels bu sistem ve bu sınıftan daha ileri beklentiler içindedir. 18 Brumaire ve Fransa'da İç Savaş eserlerinde Marks; ulusal meclis, genel oy hakkı, kuvvetler ayrılığı, anayasa vb. burjuva kurumlarına ve hukuksal düzenlemelere gereğinden fazla anlam yükler ve burjuvaziyi bunları göz ardı etmekle eleştirir. Aynı dönemde ABD ve İngiltere'de barışçı geçiş olanağından söz ederler.

Engels, Komünizmin İlkeleri'nde şunları yazar: *"Komünistler, kendileri ile burjuvazi arasındaki belirleyici savaşımı burjuvazi egemen oluncaya dek hesaba katamayacaklarına göre, kendisini bir an önce devirmek için, burjuvazinin bir an önce iktidara gelmesinde ona yardımcı olmak komünistlerin çıkarınadır."*

Marks ve Engels'in yaşadığı zamanlar, bütün aydınlar için çok coşkulu bir dönemdir ve zamanın ruhu herkesi içine çeker. Büyük Fransız İhtilali bilinçlerde kökleşmiştir, Engels *"yakın geçmişin dev silueti herkesi büyülemişti"* der. Komünist Manifesto, tarihte kapitalizme karşı yazılmış en sert ve en keskin politik metindir ama zamanın ruhu ve kapitalizmin baş döndürücü gelişmelerinin etkisi bu metinde de kendisini gösterir. Engels'in yukarıya aktardığımız pasajlarında da aynı etkilenme görülmektedir.

Acımasız burjuva terörüyle ezilen onlarca devrimci kalkışma deneylerine rağmen, Avrupa partilerinde, parlamenter çalışma ve kitlesel direnişler ve devrimin zor yöntemleriyle olacağı kabulü dışında, zorun ve devrimci şiddetin diğer biçimleri hiç gündeme gelmez. Avrupa partilerinin yasadışılık ve silahlı eylemliliklere yaklaşımı bir geleneğin devamıdır. Avrupa partileri, yüzyıllara uzanan sınıfsal direniş ve mücadele deneylerinden geliyorlar. Bu mücadelede tüm yasakları kitlesel eylemlerle, kanlı katliamlara direnişlerle kıra kıra ve bileklerinin gücüyle direnme hakkını ve örgütlenme özgürlüklerini meşrulaştırdılar ve yıllar boyu bu yoldan büyük mesafeler kat ettiler ve bu gelenek yerleşik hale geldi.

Avrupa partilerinden daha gelişkin yeraltı mücadelelerinde deneyli, zor ve şiddet yöntemlerini kullanan Bolşevik Partisi de silahlı mücadele sorununu ve iktidarın alınmasını, Avrupa partileri gibi toplu ayaklanma dönemine hazırlık olarak ele alır.

Toplu ayaklanmalar, hep yenilgiyle sonuçlanmıştır, Ekim devrimi bir istisnadır, yeryüzünde bir daha oluşmayacak uluslararası ve ulusal koşullar ve bunların yanında narodnizmi eleştirmekle birlikte tu kaka ilan etmeden kahramanca savaş deneylerini ve mücadele taktiklerini çekincesiz uygulayan devrime sıkı sıkıya bağlı Bolşeviklerin partisinin eseridir. Bunlara son olarak eklenmezse eksik kalacak olan, devrim dehası Lenin'in rolüdür. Bütün bu koşullar bir araya gelmiş ve toplu ayaklanma başarıya ulaşmıştır ama günümüze kadar başka bir örneği yoktur. Başarılı devrim zaferleri vardır ama bunlar toplu ayaklanmacılıktan başka bir stratejik çizgide ilerlemiş, değişik silahlı devrim stratejileri ile devrimi yapmışlardır. Tarihin pratik olarak ortaya koyduğu bu somut gerçeklere rağmen tüm dünyada marksizm adına siyaset yapanların ezici çoğunluğu, teoriye bağlılık adına toplu ayaklanma stratejisi doğrultusunda büyük bir tutuculukla inat ediyor. Toplu ayaklanmacılık; örgüt, mücadele biçimleri, ajitasyon propaganda, kitlelere yaklaşım ve iktidarın fethi vb. tüm konularda geleneksel, yerleşik bütünlüklü bir stratejik çizgidir ve bu en keskinleştirilmiş haliyle bile İkinci Enternasyonal çizgisidir, hatta güncellikte onun bile gerisine düşen bir zavallılıktır.

İkinci Enternasyonal partileri; yüz binlere, bazıları milyonlara varan üyeye ve büyük mücadelelerde militanlaşmış milyonları kucaklayan devasa sendikalara sahiptiler. İşçiler için sendika bir yana işçi derneği, yardımlaşma dernekleri, içinde işçilerin yer aldığı her birikim hatta işçilerin kiliselerde toplanması bile yasaktı. İşçi sınıfı yasakları ve yasaları kıra kıra, yüzyıllara yayılan kan revan içinde mücadeleyle, bu örgütlülükleri oluşturarak büyük kazanımları sistemin içine yerleştirdi; büyük bir güç yaratarak burjuvazinin karşısına dikildi ve kapitalist sistemi tehdit eden bir düzeye yükseldi. Zamanla tüm bu birikim Rusya hariç tasfiye oldu. Düzeni yıkmak ve proletaryanın iktidarını kurmak için ayaklanan sendikalar, bugün sistemin vazgeçilmez araçları durumuna dönüşmüştür. Almaya, İngiltere, İsveç vb. ülkelerde sendikalar, büyük mali sermayenin bir kesimi, devlette, siyasette, bürokraside sistemin ortakları durumundadır. Bazı ülkelerde hala muhalif kimliğini sürdürenler sistemin uysal parçaları durumundadır. O dönemin gerçekleri üzerinden oluşturulan genel grev genel direniş, toplu ayaklanma stratejileri, o zamanki partilerin bu büyük birikimine ve büyük olaylara imza atmasına rağmen, tüm ayaklanmalar başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bugün ortada bu güçler ve birikimin esamesi yokken, aynı nağmeleri tekrarlamak devrimcilik değil kendi kendisini hiçleştirmektir. Nitekim geleneksel Marksizm iddialılarında, dünya genelinde yaşanan gerçeklik budur.

Ekim Devrimi, bir daha yaşanmayacak çok özgün yanlar içeren bir deneyimdir. Bunlardan en önemlisi savaş ve yenilgi sonrası Çarlık ordusunun tümden çökerek Troçki'nin deyimiyle *"öfkeli köylülüğün milyonluk silahlı ordusuna dönüşmesidir."* Asker Sovyetleri milyonları bulan silahlı isyancı köylü kitleleridir ve Ekim'de iktidarın alınmasında iki yönden temel bir rol oynamışlardır: Hem Çarlığın ordusunu dağıtarak egemen sınıfları devrimi engelleme gücünden yoksun bırakmış hem de askeri ve silahlı yeterli hazırlığa sahip olmayan devrime büyük bir zor gücü sağlaya-

rak iktidarın alınması koşullarını hazırlamıştır. Bu koşulların sonucu, Bolşeviklerin Çarlık iktidarını yıkarak bir gecede kansız denilecek biçimde iktidarı almaları mümkün olmuştur. Ama bu özgün şartların yarattığı kolaylığı, Çarlığı yeniden ayağa kaldırmak için harekete geçen emperyalist güçler ters yüz etmiş; karşı devrimci güçleri besleyerek ve destekleyerek üç yıl süren ve devrimi sakatlayan ağır iç savaşı dayatmıştır. Dünya burjuvazisinin bütün desteğine ve tüm yerel gericiliklerin örgütlenerek dört bir yandan saldırmasına ve kitlelerin yaşamlarının dayanılmaz ağır koşullar içinde olmasına rağmen Bolşevikler iç savaştan zaferle çıkmıştır. Bu zafer Bolşevik öncülüğün ve kitlelerin olağanüstü mücadelesi kadar iktidar olmanın yarattığı olanaklarla yakından ilgilidir. Bu derslerden çıkan sonuç, devrimde iktidar sorununun temel bir sorun olduğudur.

Bu koşullar olmasaydı büyük ihtimalle, emperyalizmin desteğiyle devasa Çarlık devlet bürokrasisi ve ordusu kısa zamanda toparlanıp harekete geçerek devrimi ezilebilirdi. Çarlık ordusu tümden dağılmakla kalmayıp ana gövdesi devrimi savunan silahlı orduya dönüşmüştü. Ve devrim sonrası, zaman Bolşeviklerden yana işledi, çünkü çok daha büyük bir avantaja sahiptiler, iktidar ellerindeydi ve onu doğru kullandılar. Emperyalizm ve Çarlık kuşatması başladığında buna hem toplum olarak hem sınıf olarak hem parti ve askeri görevler olarak hazırlıklıydılar ve iktidar olanaklarıyla bu büyük işgali kırıp zaferi kazandılar.

İktidar sorunu, zor ve zorun kurallarının belirlediği bir arenadır ve hiçbir kolay başarı hayaline olanak tanımaz, çünkü burjuvazi ve devletler sonuna kadar direnir ve çöküş halinde bile karşıtı olmayan muazzam ve devasa oturmuş zor ve şiddet araçlarına sahiptir. Nitekim Bolşeviklerden daha güçlü ve örgütlü Avrupa partilerinin savaş sonucu çöküş içinde olan devletler tarafından şiddetle ve kanla ezilmesi bunun kanıtıdır. Daha sonraki devrimler tarihi, iktidar sorununda zorun ve zorun tüm biçimleri içinde silahlı mücadelenin olmazsa olmaz kanun olduğunu kanıtlamıştır. Özgün koşullarda, iki şehirde ayaklanıp iktidarı zapt eden başka bir örnek yoktur ve tüm ayaklanma denemeleri kanlı biçimde burjuvazi tarafından ezilmiştir. Sonraki tüm devrimler ülke koşullarına göre adım adım yükselen ayaklanmaları da içinde taşıyan, uzun süreli halk savaşı, gerilla savaşları dâhil silahlı mücadeleler sonucu zafer kazanmıştır.

Lenin dahil toplu ayaklanma, ajitasyon propaganda ve kitlelere yaklaşım üzerine tüm söylenenler, o döneme dair ve bu gerçeklikler içinde söylenmiş sözlerdir. En netameli konulardan biri, kitleler sorununa yaklaşım konusudur ve bu konu ıcığına cıcığına kadar tartışılmış, birçok sonuç çıkarılarak kanun hükmünde kararnameler düzeyinde Marksist literatürde yerini almıştır. Konuya en çok eğilenlerden biri Lenin'dir ve devrimlerde kitlelerin rolünü bütün unsurların üzerine yerleştirmiştir. Lenin, hemen her konuşması ve yazısında, kitlelere yaklaşım sorununu değerlendirmiş; kitlelerin eğilimlerinin dikkatle izlenmesi ve ciddiye alınmasını, buna uygun adımların atılmasını, bu konuda yapılacak yanlışların ağır yenilgilere yol açacağını söylemiştir. Aynı Lenin, mücadele sürecinde yaşamın ve pratiğin gerçekleri karşısında,

daha önce doğru olarak koyduğu tespitleri sık sık çiğnemekte de tereddüt etmemiştir. Bunun için o, Lenin olmuştur.

Kitlelerin siyasal bilinci her dönemde ve her yerde hâkim sınıfların ideolojik hegemonyası altındadır. Devrimci yükseliş dönemlerinde burjuvazinin ideolojik hegemonyası zayıflar ama bütünsel olarak ortadan kalkmaz. Düzene karşı ayağa kalkan kitleler birçok temel sorunda hala düzen ideolojisinin etkisi altındadır ve bu gerçeklik birçok ayaklanma ve devrim süreçlerinde yaşanmış, devrimci anın gerektirdiği birçok acil adımlar kitle bilinciyle karşı karşıya kalmıştır. Düzen ideolojisinin etkisini üzerinde taşıyan, burjuva yasallığından kopamayan ve devrime inanmayan eğilimler, böylesi dönemlerde kitle kuyrukçuluğuna savrulurlar. Devrimci önderlik, böylesi anlarda hayati önem taşır, çünkü aynı eğilim, devrimci partinin öncü kadroları arasında da etkisini gösterir ve açıktan devrimci adımların önüne dikilir. Şubat/Ekim döneminin her safhasında bu durum yaşanmıştır.

İşçi sınıfı ve devrimci örgütleri, devrimci bir sınıf çizgisi temelinde her zaman kendi gücünü esas alarak hareket etmelidir. Burjuva diktatörlükleri altında kazandığı mevziler, asıl olarak kendi mücadelesinin ürünü olsa da bunların garantisi burjuva yasallıkları değil, burjuva yasallıklarının dışına çıkarak yaratacakları yeraltı örgütlülüğü ve silahlı askeri hazırlıklardır. Avrupa ülkelerinde faşizmin iktidarını kolaylaştıran etkenlerin başında bu eksiklikler gelmektedir. Marks - Engels dönemindeki devlet çözümlemelerinde, bu yanlar eksiktir. Bolşevikler, yukarıda belirttiğimiz özgüllükler ve 1905 devrimi ve sonrasında yaşanan Rusya koşullarının özgüllüğü ve Lenin'in devrimci önsezileriyle bu eksiklikleri aşarak yasadışı ve askeri eylemliliklere hazırlıklı oldukları için başarılı olmuşlardır. Bolşevikler, iktidar mücadelesinde diğer zor ve şiddet yöntemlerini benimser ve uygularlar. 1905 ayaklanmasının bastırılmasından sonra Plehanov ve parti merkez çoğunluğu yenilgiyi silaha sarılmada görür, *"bir daha asla silaha sarılınmamalı"* sonucuna varır. Lenin, yenilgiyi tam tersinden ele alır, mealen, silaha sarıldığımız için değil daha çok silahlanmadığımız, silahlı mücadele ve devrimin askeri görevlerini yeterince bilmediğimiz için yenildik, der. Avrupa partilerinden illegalite, zor ve şiddet yöntemlerini daha fazla kullanır. Bu yöntemler, Rusya'da Narodnizm; İkinci Enternasyonal'de, maceracılık ve hatta haydutluk olarak eleştirilir.

Komintern partileri bir bütün olarak hiçbir zaman, sistemdeki ağır krizlere rağmen zor yoluyla iktidara gelmeyi düşünmüyorlardı. Sosyalizmi kurmak istiyordular ama bunun için işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmayı esas alıyorlardı. Bu parlamenter yasallığa bağlılık, Komintern partilerinin tümünün iktidar stratejisini oluşturuyordu. *"İşçi s*ınıfının çoğunluğunu kazanmak", her ülkede bunun gerekçesi oluyordu. Faşizm sokakları ateşe vererek, kan dökerek ilerlerken, işçi sınıfının çoğunluğunu kazanma yasalcılığı kitleleri terör zoruyla faşizme teslim etme sonucunu doğurmuştur.

Almanya ve İtalya'da faşizmin iktidarlaşma sürecinde tüm karşı direnişler ve bu temelde yürütülen mücadeleler izlendiğinde, faşizmin iktidarlaşmasının kendi başarılarından çok komünistlerin hatalarından kaynaklandığı çok açıktır. Komünistlerin

yanlışları, çokça kabul edildiği gibi faşizm tahlilleriyle ilgili değildir, yanlış tahlillerin elbette etkisi olmuştur ama asıl yanlışlar süreç boyunca eski ve gelenekselleşmiş mücadele araçları ve yöntemlerine bağlı kalmak, yaşamın dayattığı yeni mücadele görevlerini kavrayamamak, daha çok da yeni döneme ideolojik ve pratik olarak hazırlıksızlıktır. Savaş ve Ekim devrimi sonrası bir başka dünyaya geçildi, bir dönem tüm dünyayı devrim rüzgârları kapladı ve burjuvazi, karşı devrim olarak faşizmi ortaya çıkardı. Burjuvazi, değişen koşulları daha hızlı kavradı ve aralarındaki tüm çelişkilere ve keskin rekabete rağmen, zor da olsa, koşullara uyum sağlayarak, devrim tehlikesi karşısında; kendi ekonomik siyasal sistemini, parlamentosunu, ordusunu, kültürel ve ideolojik aygıtlarını, devletini vb. tüm kurumlarını tek bir savaş cephesinde toplayarak saldırıya geçti. Bu süreçte değişik burjuva kesimleri arasında ekonomide, siyasette, bürokraside rekabet ortadan kalkmadı, daha şiddetlenmiş olarak kıyasıya devam etti, ama devrim tehdidi karşısında, tereddütsüz tek cephe olarak birleştiler. Komünistler, alışkanlıklarına sarılarak eskide direndiler, gereken hızı ve değişimi hiçbir alanda başaramadılar. Bu gelişmelere ve değişikliklere, eski paslanmış kör düşünce ve yöntemlerle, İkinci Enternasyonal tarzı yöntem ve silahlarla karşılık vermeye çalıştılar. Bolşevik devrimi; stratejik, taktik yeni araçlar ve yöntemler geliştirmişti ve başarıya ulaşmıştı, bu partiler de kendilerini Bolşevik kabul ediyorlardı ama İkinci Enternasyonal tarzını ve yöntemlerini uyguladılar. Hazindir, burjuvazi tüm kurumlarıyla beraber kendi yasallıklarını da yerle bir ederek savaşa hazırlanırken, faşistler her yerde burjuva yasallıklarını kıra kıra sokakları kana bulayarak ilerlerken; komünistler, burjuva kurumlarına ve burjuva yasallığına sıkı sıkıya sarıldılar. Adeta burjuva demokrasisinin savunucusu oldular.

İtalya'da faşizm, paramiliter gruplar oluşturup sokaklarda işçi sınıfına karşı saldırıya geçtiğinde, işçi sınıfının gücü ve etkinliği onu kısa zamanda sokaklara çıkamaz hale getirecek, kıyas kabul etmez güçlere ve örgütlülüğe sahipti. İşçi sınıfı örgütlüydü ama onun parlamenter sisteme ve burjuva yasallığına güveni devam ediyordu. Faşist saldırganlığın, yasalar tarafından engellenmesini bekleyerek, faşist kara gömleklilere karşı kendi savunma ve saldırı güçlerini oluşturmaya geçmekten çok grevler ve protestolarla yetindi. Bu parlamenter sisteme bağlılık, adım adım faşizmin sokaklara hâkimiyetini ve sokak hâkimiyetiyle kitlesel gücünü çığ gibi büyütmesine yol açtı. Aynı durum daha değişik biçimde Almanya'da tekrarlandı. Avrupa partilerinin tümünde mücadele daha çok grev ve kitle gösterileri aralığına sıkışmıştı; mücadelenin askeri ve silahlı biçimleri, toplu ayaklanmalar dışında bu partilere yabancıydı. Ekim devrimi sonrası, genel grev ve silahlı ayaklanma teşebbüslerinde bulunmuş ve yenilmişlerdi. Avrupa partileri, askeri ve silahlı birlikler oluşturarak faşizmle savaşa girişmediler. Sebep her ne olursa olsun, sonuçta işçi sınıfı ve emekçilerin; tüm ilerici, devrimci ve komünist militanların faşist hareket tarafından ezilmesine sebep oldular. Pahalıya mal olan bu deneylerden öğrenerek, Nazizmin Avrupa'nın büyük bölümünü işgal etmesinden sonra; adım adım faşizme karşı silahlı mücadele yöntemleri temel direniş tarzı haline gelmiş ve bu, büyük ba-

şarıların yolunu açmıştır. Silahlı komünist gerillalar, tüm işgal bölgelerinde, Nazi sürülerine ve yerli faşist işbirlikçilerine ağır darbeler indirmiştir.

Komintern'de ve bağlı partilerde koşullar hep öne çıkarılır ve "koşullar" denilen şeyin göstergesi de seçimler ve oy oranı olarak anlaşıldı. İtalya Komünist Partisi (İKP), başından itibaren yeraltında Mussolini faşizmine ve Alman işgaline karşı büyük bir direnişle karşı koyar. II. Dünya Savaşı bitiminde, tüm Kuzey İtalya'ya hâkim olan yüz binlerce silahlı militanı ve 2 milyondan fazla üyesi olan İKP, iktidarı almaya cesaret edemez ve seçimlerde ancak üçüncü parti olur, faşizme karşı silahlı direnişle kazandığı iktidarı, kendi eliyle burjuvaziye hediye eder.

Komünistler, burjuva diktatörlüğüne karşı ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlığını temel alarak mücadelesini bu eksenler üzerine oturtmalıdır. Klasik anlayış böyledir, işçi sınıfının ideolojik ve politik bağımsızlığının ne anlama geldiği biliniyor. Örgütsel bağımsızlık, örgütün bağımsızlığının burjuva yasalarının dışında, illegal temellerde inşası anlamınadır ve klasik anlayış bu temellere oturur. Tarihsel deneyler göstermiştir ki bu üçlü tedbir yetmemektedir ve bu yetersizlik her yerde kanlı burjuva terörü ve zoru sonucu ezilmeyle sonuçlanmıştır. Bunlara dördüncü bir ilke olarak mücadelenin kazanımlarının güvenliği ve koruma altına alınması eklenmelidir. PKK bu sorunu kendi deneyleri üzerinden *"öz savunma"* olarak sistemleştirmiş ve hemen tüm faaliyet alanlarında görevlerinin içine yerleştirerek, tartışma gündemine sokmuştur. Günümüzde tüm dünyada burjuvaziye karşı mücadelede, zorun her türlü biçimini, devrimi hazırlama perspektifiyle kullanmak; devrim yapma iddiasını korumak ve mücadelenin kazanımlarını korumak için temel bir ilke olarak başa alınmalıdır.

Marksizmde toplu ayaklanma dışında bir iktidar stratejisi yoktur. Lenin ve Komintern döneminde bu anlayış Ekim devrimiyle daha güçlenerek Çin devrimine kadar tartışmasız tek iktidar stratejisi olarak hâkimiyetini sürdürmüştür. Mao, kendi deneyleri üzerinden devrimin askeri görevlerini ayrıntılı incelemiştir. Çin devrimi ve sonrasındaki tüm devrimler istisnasız, kendi özgüllükleriyle, silahlı eylemler temelinde başarılmasına rağmen toplu ayaklanmacılık günümüzde tartışılmaz üstünlüğünü kaybetse de etkisini sürdürmektedir. Toplu ayaklanmacılık, bir anın adlandırmasından öteye, devrimci pratiğin tüm alanlarını ve iktidar savaşının tüm safhalarını belirleyen, propaganda ve ajitasyondan örgütlenme ve çalışma tarzına, ittifaklardan mücadele yol ve yöntemlerine kendiliğinden her alanı belirleyen bir stratejik bütünlüktür, Ekim devriminin biricikliği bilinçlerde netleştirilmediği için uzun süreli silahlı devrim stratejisinin başarılarına rağmen bu anlayış hala etkisini sürdürmektedir.

Alışkanlıklar, gelenekler ve özellikle teoriye bağlılık adına eski metinlere iman; klasik komünist partilerde, burjuva partilerinden daha güçlüdür. Hitler faşizmi, iktidarını pekiştirdikten sonra Avrupa'nın büyük bölümünü işgal etti ve zorunlu olarak bütün Avrupa ülkelerinde Nazi işgalcileri ve işbirlikçisi yerel faşist güçlere karşı silahlı direnişler başladı ve bu direnişler, büyük güçlere ulaştı. Hitler faşizminin

ezilmesinden sonra, ülkelerin hâkimi durumuna gelen komünist partiler, silahlarla kazandıkları zaferi; eski alışkanlıklarına dönerek, parlamenter alıklıkla, ellerindeki iktidarı burjuvaziye teslim etmişlerdir. Nazizm yenildikten sonra İtalya ve Fransa'da iktidarın burjuvaziye teslim edilmesi teoriyle, politikayla, akılla veya başka bir gerekçeyle açıklanacak bir olay değildir. Parlamenter alıklıkla açıklamak da yeterli değildir, üzerinde tartışılarak bugüne uzanan etkilerini yok etmek için ayrı bir çalışma gereklidir. Bütün Komintern partilerinde bu parlamenter demokrasi inancı derece derece etkili olmuş ve zaman içinde, hepsini burjuva parlamentarizminin kenar süsü haline dönüştürmüştür.

Buraya kadar söylediklerimizden çıkacak sonuç: Faşizme karşı mücadelede başarısızlık ve eksiklikler, Marksizmin iktidar stratejindeki temel yanlıştan, toplu ayaklanma anlayışının mutlaklaştırılmasından kaynaklanmaktadır. Teorideki bu temel yanlışı kavramadan yapılacak tüm Komintern ve faşizm değerlendirmeleri sorunu aydınlatmaktan çok, daha büyük karmaşa ve kafa karışıklıklarına sebep olmuştur ve faşizm sorununda hala bu karmaşa artarak devam etmektedir. Kimileri solcu hataları eksen alır, kimileri tersinden sağcı eksiklikleri öne çıkarır ve kör dövüşü büyüyerek günümüzde de devam eder.

Lenin'in, kimi uyarıları, onun Sovyet deneyini mutlaklaştıran yaklaşımlara dair eleştirileri olmuştur. Bunlardan en bilineni, Komintern'e üye partilere yaptığı uyarıdır. Mealen şöyle der; bizim deneylerimizden öğrenin ama Ruslaşmayın, aynı şeyleri yapmaya kalkışırsanız hata yaparsınız. Gene, Ekim Devrimi ve Bolşevizmin evrensel değerlerinden söz ederken bunların her yerde ve her zaman geçerli olmayacağını belirterek benzer uyarıları tekrarlar. Devlet ve Devrim dikkatle okunduğunda orada kimilerinin diktatoryal eğilimler olarak gördüğü uyarılar; Marks - Engels'te ilk dönemler görülen, sonradan aşılan ama İkinci Enternasyonal döneminde kökleşen Marksizm anlayışını mahkûm eder, Marksizmin devrimci özünü öne çıkarma çabasını sergiler.

Lenin, birçok konuda dönemin Marksizm anlayışından kopar ve yeni koşullara göre teoriyi daha ileriden kurar ve gerekçelerini teorik olarak açıklayarak Marksizmin içine oturtur ama Avrupa partilerinde İkinci Enternasyonal kalıntısı ayaklanmacı, ayaklanmayı da sınıfın çoğunluğunu kazanma dönemine erteleyen anlayıştan kopuşu sistemli bir bütünlüğe kavuşturmaz. Komintern partilerine eleştiri ve önerilerinde birçok yazı ve konuşmalarında sık sık ciddi uyarılarda bulunur ama bunlar geçerken dokunmalar düzeyindedir.

Komintern'den bugüne sürdürülen faşizm tartışmaları ve bu temelde yürütülen politik ve ideolojik sorunların onlarca başlık ve daha fazla alt başlıklardan oluşan envanterini tek tek tartışmak gereksizdir. Zaten bu konularda yazılmadık şey de kalmadı ve bugün yazılanlar da daha önce mutlaka söylenmiş olanların tekrarı olacaktır. Ayrıca bu tartışmalardan faşizm ve faşizme karşı mücadele için düşünsel ve pratik daha ileri sonuçlar çıkaramayız. Bunu için pratiğe, faşizmin ortaya çıkıp iktidarlaşmasına kadar olan dönemde yaşananlara bakmak daha öğreticidir. Buraya kadar, fa-

şizm sorununa klasik Komintern tezlerinin ve pratiğinin değerlendirilmesinin dışına çıkarak, bizzat bu tezlerin ve pratiğin eleştirisi üzerinden, ağır yenilginin sebeplerini ve kaynaklarını değerlendirmeye çalıştık. Bu konuyla ilgili son çarpıcı örneği, kendi deneylerimiz üzerinden verelim. Bu konuda Demir Küçükaydın şunları yazıyor: *12 Eylül öncesinde Türkiye'de dünyada en hızlı büyüyen bir faşist hareket de vardı ve devrimci hareket Dimitrov'un teorisinden başka bir şeyi bilmemesine rağmen, fiilen ayaklarıyla, Dimitrov'un teorisini reddetmiş oluyordu. Faşistlere karşı öz savunma savaşı veriyordu."* Demir Küçükaydın, bunları Troçki'nin tezlerini onaylama anlamında yazsa da buradaki tespiti doğrudur. O dönem TDH, Komintern ve Dimitrov'un tezlerini, üzerinde hiçbir tartışma olmaksızın, savunuyordu ve bu tezleri savunarak ama başka bir mücadele tarzıyla azgın ve kanlı eylemlerle yükselen faşizme karşı başarılı bir mücadele yürüttü, sivil faşizmi püskürttü.

Kısaca Türkiye'de faşizm sorununa dair

Erdoğan diktatörlüğü, ezber tanımlardan hiçbirine uymayan oldukça özgün ve karmaşık bir siyasal ve sosyolojik olgudur. İktidara getirilme dönemi olağanüstü koşulların sonucudur. Bir anlamda iktidar olmamış, olağanüstü koşullarda emperyalizm, tekeller ve TC devletinin ittifakıyla iktidara oturtulmuştur. Bugün, ABD ve emperyalist güçlerle Tayyip'in yaşamakta olduğu çelişkili hal; AKP iktidarının niteliğini değiştirmez. Türkiye'de Erbakan'ın Refah Partisi tasfiye edildi ve içinden Erdoğan AKP'si çıkarılıp iktidara getirildi; bu, 12 Eylül faşist cuntasının iktidarlaştırılması benzeri bir NATO darbesi, özel bir emperyalist müdahaledir. Bu anlamda AKP, bir darbe ve kriz hükümetidir. Aynı zamanda bir savaş hükümetidir, Türkiye, tarihinin en uzun ve yüksek düzey iç ve dış savaşların içine yuvarlanmıştır. Öte yandan, Erdoğan AKP'sinin iktidara getirilişi ve ilk dönemi, faşist bir yapılanma biçiminde değildir. O dönem neoliberal sermaye birikim rejiminin ve emperyalist kapitalist dünyanın gelişim yönü bunu bir ihtiyaç olarak dayatmıyordu henüz. Ancak 2008 krizi sonrası dünya, bölge ve Türkiye'de yaşanan büyük altüst oluş koşulları, bölgede ve Türkiye'de yaşananlar, Erdoğan iktidarının -genetik kodlarına da uygun olan- bu yola girmesini koşulladı. Bugün Türkiye'de faşizm iktidardadır ama bu, özgün, başka örneklere benzemeyen bir faşist diktatörlüktür.

2001 kriziyle yalnız hükümet değil siyasal sistem çökmüştü. Aynı biçimde Kürt savaşı karşısında yaşanan çözümsüzlük sonucu, başta TSK olmak üzere devlet krizi de hat safhadaydı. Erdoğan bu koşullarda iktidar yapıldı ve iktidarının ilk döneminde, neoliberal sermaye birikim rejiminin ihtiyaçları doğrultusunda, ekonomik, siyasal, asker dönüşümün gerçekleştireni oldu, bu anlamıyla kendisinden beklenenleri fazlasıyla yerine getirdi. 12 Eylül faşizminin cesaret edemediği işçi ve emekçi sınıfların tarihsel kazanımları olan ekonomik ve demokratik haklarını, hiçbir kural tanımadan yok etti. NATO ile uyumsuzluğa düşen TSK'yı dümdüz etti. Kürt sorununda daha esnek politikalar geliştirdi, çözüm sürecini başlattı. Aynı dönemde içerde ve dışarıda emperyalizm ve yerli tekelci sermayenin istediği doğrultuda adımlar attı.

Ekonomide, Cumhuriyet tarihinin en büyük sermaye transferini gerçekleştirerek bugünkü büyük yoksullaşma ortamını yarattı. 2008 krizi ve sonrasında uluslararası koşulların değişmesiyle kendi programını uygulamaya geçirerek, adım adım eski sistemi tümden tasfiye etti. Devlet içinde faşist klikle ve sivil faşist hareketle ittifak kurarak faşist bir yönetim kurdu. Erdoğan iktidarı faşist bir diktatörlüktür, ama tam olarak sağlamlaşmış değildir ve topyekûn diktatörlüğünü pekiştirme yönünde hızla ilerlemektedir.

Kürt halkı hem silahlı hem toplumsal yaşamın her alanında kararlı olarak faşizme direniyor. İşçi sınıfı parçalı ama yaygın hak talepleriyle, faşist iktidarla karşılaşıyor. Kadın hareketi adeta faşizme meydan okuyor. Farklı cinsel kimlikler, onurlu, cesur bir kitlesel direniş sergiliyor. Gençlik kıpırdıyor ve faşizme teslim olmayacağını gösteriyor. Alevi inancında olanlar, laik kitleler direniyor. TDH silahlı (zayıf da olsa) ve meşru alanlarda savaşımını sürdürüyor, devrim için bu topraklarda hala savaşıldığını imliyor.

Genel olarak faşizm, iktidar oluncaya kadar ve iktidarının ilk döneminde, tüm muhalefeti, kanlı bir biçimde ezer, dağıtır ve yok eder. Türkiye'de bunu göremiyoruz. Faşizm iktidardadır ama toplumun yüzde ellisi değişik biçimlerde muhalefetini sürdürüyor meşru mücadele alanlarında kurumlarıyla, pasif ve aktif direnişler devam ediyor. Burjuva muhalefeti, anti-faşist kurumlar ve kitle örgütleri, tüm kanallar kapatılmış olsa da pasif direnişlerine devam ediyor. Özetle, faşizm iktidardadır ama topyekûn diktatörlüğünü kuramamıştır.

Yukarıda sıraladığımız karşı güçlerin ve toplumun yarısının muhalefeti faşizmin topyekûn hâkimiyeti önünde güçlü bir bariyerdir. Ama kimse yanılmasın, bahsettiğimiz faşizmse, bu, önümüzde tahmin edemeyeceğimiz, aklın alamayacağı boyutlarda kitlesel katliamlara açılan bir dönemde olduğumuzu gösterir. AKP-MHP-Ulusalcı faşist koalisyon, bütün bunları göze alarak ve hesaplayarak hareket ediyor. Erdoğan bunu faşist bir şefin bile söylemekte zorlanacağı bir açıklıkta dillendirdi: *"İç savaş çıkarsa çıksın, ezer geçeriz."*

AKP'nin, faşizmi bir bütün olarak kurumsallaştırması için, en sivri uç haline gelen Kürt mücadelesini ezmesi gerekir; yalnızca Kürt direnişini, gerilla güçlerini ezmesi değil, bir bütün olarak tüm kurumları ve tarihsel birikimiyle Kürtlüğü tasfiye etmesi de gerekir. Bu da yetmez; işçi sınıfı ve emekçilerin bugüne kadarki mücadele birikimlerini ve direnç odaklarını; erkek egemenlikçi karakterinin baskın ve çıplak oluşuyla karşısına aldığı kadınların mücadelesini; ezilen cinsel kimliklerin varoluş mücadelesini; biat ve itaat etmeyen gençliğin her geçen gün büyüyen direnişini; tekçiliğini Sünni İslam üzerinden kurarak yok saydığı ve düşmanlaştırdığı Alevilerin ve diğer ezilen inançların demokratik mücadelesini bastırmak ve yeniden boy vermesini engellemek zorundadır. Ve yine faşizm, yüzyıllık büyük birikimiyle tüm devrimci güçleri imhayı hedefler. Bütün bu güçler, topyekûn imha boyutlarında ezilmeden faşist diktatörlük kalıcı olamaz. Ancak bu, faşizmin zayıflığından çok tehdidin büyüklüğünü göstermektedir. Karşı karşıya olduğumuz tehdit az buz bir şey değildir.

Bir diğer şey, bu durum ve gerçeklik, mevcut iktidarın faşist olmadığını değil özgün bir faşizmle karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor. AKP, klasik bir faşist parti değildir. Tabii bu onun "demokrat" olduğu anlamına gelmez. AKP, Hitler'i aratmayacak kanlı eylemlere girişmekten çekinmez. Bunun yakın tarihimizden örnekleri; Kürt şehirlerini özel harekâtçısı, askeriyle, yetmedi tankı topu, savaş uçaklarıyla yıkması; bodrumlarda onlarca insanı cayır cayır yakarak katletmesi, Ankara ve Suruç katliamıdır. Türkiye'deki tüm selefi cihatçı kesimler, faşist partiler, devlet içindeki ve toplumdaki tüm gericiliklerin militan öncülüğünü yapıyorlar. Bunu, sınır dışındaki, IŞID dâhil, dinci katliamlarla birleştiriyor. Sivil faşist-paramiliter güçleri, çeteleri ve mafyayı etrafında topluyor.

Bize dünya deneyleri yetmez. Yaşayacaklarımız henüz tam yaşanmamış ve tüm boyutlarıyla tanımadığımız bir gelişme. Bizdeki yükselen faşizm bir boyutuyla dinci-selefi diğer boyutuyla Hitler faşizminin karışımı değişik bir bulamaçtır. Bunu tam tanımlamak için daha geniş analizler gerekir. Türk faşizmine dair kimi ön verilerle bir yaklaşım geliştirebiliriz. Ermeni Soykırımı, Pontus-Rum, Süryani, Ezidi soykırımları ve katliamları, Kürt katliamları ve 40 yıldır süren son savaş bunun temelleridir. Yakın dönem tarihimizde, bizzat yaşadığımız Türkiye Devrimci Hareketi'nin ezilmesi, hapishane katliamları, Maraş, Çorum deneyleri, Suruç, 10 Ekim katliamları yeni dönemin uç veren görüntüleri, kanlı buzdağının görünen kısmıdır. Bugün yaşamakta olduğumuz Türk cihadi faşizmi ezilmeden durdurulamaz. İçinde bulunduğumuz durum ekonomik, siyasal, toplumsal, ideolojik, kültürel her anlamda yeni bir düzeydir. Bu anlamda, klasik faşizm tanımları ile yetinemeyiz.

Ayrıca Türkiye'de mevcut durumu yalnızca devlet, siyaset ve kurumlar üzerinden tam olarak anlayamayız; toplumsal olarak baktığımızda çok daha patlayıcı dinamiklerin önlenemez boyutlarda büyüdüğü açıktır. Toplum geriliyor, kasılıyor, kanıyor, çatırdıyor ve derinden çok güçlü sarsıntılar geçiriyor; tüm çelişkiler kördüğüm olmuş durumda. Toplumun bir kesiminin, kendi dışındakileri düşman olarak görmesi ve husumet gütmesi, geçmiş dönemin rutiniydi, ancak bu önlenebilir bir düzeydi. Bugünse toplum, birbirini boğazlamak ve imha etmek için psikolojik olarak hazır bir hale getirilmiştir. Böylesi dönemler tarihte çok görülmez, görüldüğü zamanlar ise insanlığın hafızalarından silinmeyen izler bırakır. Birçokları, bugünkü Türkiye'yi 1930'ların Almanya'sına benzetiyor; bu çok yanlış bir benzetme değil ama Türkiye'yi daha iyi anlamamızı sağlayacak olan benzetme, 1966'da Endenozya'da yaşananlardır.

Son paragrafı kimseyi korkutmak ve panikletmek için değil, topyekûn üzerimize abanan faşist kuvvetlerin nasıl bir tarihsellikten geldiğini ve içinde bulunduğumuz toplumsal gerçekliği daha iyi kavramak için yazdık. Bundan dolayı Türkiye ve Kürdistan'da faşizmi daha kapsamlı olarak inceleyerek, faşizme karşı mücadelemize yön verecek sonuçlara ulaştırmayı hedeflemekteyiz.

(Yazı, Türkiye'de faşizm ve faşizme karşı mücadele üzerine devam edecektir.)

Yeni pencereler

M. Turan

Devrevi krizlerine, yarattığı büyük buhranlara ve kendi içinde yok oluşunu barındıran yapısal çelişik karakterine rağmen eşitsizlik ve sömürüyü durmaksızın yeniden üreten, ekosistemimizi göz göre göre tahrip eden, savaşları saymıyoruz sadece sebep oldukları "iklim değişikliği" nedeniyle bile 30 milyon insanın başka coğrafyalara göç etmesine neden olan, dünyanın başta enerji havzaları olmak üzere "jeostratejik" bölgelerinde açık işgaller, vekâlet savaşları ve etnik-dini boğazlaşmalar çıkaran, tüm dünya denizlerini mülteci ve göçmen cesetleriyle dolduran, kadın ve çocuk bedeni ve ruhunu görülmedik derecede katleden ve metalaştıran, tüm dünya başkentlerinin kamusal alanlarını beton ekonomisi ile rant alanlarına çeviren ve her üç saniyede bir insanı açlıktan öldüren; bu anlamda insanlığı üzerinde yaşadığı toprak ve denizlerle ve tüm biyolojik çeşitliliği ile top yekûn yok oluşun eşiğine getiren böylesine kanserojen bir sistemin nasıl olur da hala ayakta durabildiğinin sorumluluğunu başta devrimciler olmak üzere ilerici insanlık ne kadar omuzlarında hissetmektedir? Bu anlamda bunun her zamankinden daha fazla bir "Dünya Devrimi" meselesi olduğunun bilincine varmak ve yol almak için de teorik ve pratik yeni bir yaklaşım geliştirmek en büyük sorumluluğumuzdur.

Bugüne kadar yapılanları görmezden gelmeden ama ekonomi-politik temelli soyut akademik analizlerin, ”insan hakları” enstrümanlarıyla vicdanlara seslenen çağrıların ya da salt siyasi propaganda içeren “antikapitalist” yaklaşımların ufuksuzluğunu aşan, insanlığa alabildiğine derin bir soluk aldıran “***yeni pencereler***” açmak gibi bir görevimiz vardır. Çünkü bizce -daha çok da bizden kaynaklı- kapitalizmi anlamak ve onunla mücadele etmek ile ilgili hala çok eksik olan bir şeyler var!

Bir yanda Çankaya'nın Şişli'nin şımarık genç Türk burjuvalarının bile bebekleri için Filipinli dadılar tuttuğu bir dönemi yaşarken diğer yanda cesedi Bodrum sahiline vuran ve timsah gözyaşlarıyla resimleri tüm dünya ajanslarında yayınlanan 3 yaşındaki Suriyeli Alan Kürdi bebek!

Bir yanda 21. yüzyılın zamanın yeni ruhu diyebileceğimiz militanlarının Rojava'da oluşturduğu enternasyonalizm, diğer yanda şiddeti en marazi şekliyle, kurbanlarının rastgeleliğini göze sokarcasına vurgulayan, her an her yerde herkesi katleden ve bu şekilde emperyalizme yeni müdahale gerekçeleri açan cihatçı 'enternasyonalizm'!

Bir yanda ticaret savaşları diğer yanda bu savaşların kurbanı olarak daha da yoksullaşan dünya halkları! Ticaret savaşının sözde mağduru Çin'in tüm nüfusunu elektronik gözetim ağına alarak dünya ülkeleri içinde toplumunu panoptikonlaştıran ilk ve tek ülke olması!

Ve duvarlar! Her yerde duvarlar yükseliyor. ABD Meksika sınırına, Türkiye Suriye sınırına, İsrail Filistin ile olan sınırlarına, tüm bir Avrupa mültecilere karşı savaş gemileriyle Akdeniz'e ve tüm kapitalist başkentlerde şehrin burjuva kesimleri ile gettolaştırılan emekçi mahalleler arasına duvarlar örülüyor. Artık her şehir iki şehirdir! Adeta burjuvazi ve proletarya gibi birbirinden keskin kırmızı çizgilerle ayrılan mekânsal bir antagonizmaya doğru evrilen metropol gerçekliği ile karşı karşıyadır dünya.

Böylesi bir gerçeklikte artık ne ülke ne de bölge sınırlarıyla düşünülebilir. Dünya Devrimi! Kafalara nakşedilmesi gereken tek şey bu olmalıdır.

Kapitalizm Karl Marx tarafından analiz edileli neredeyse 200 yıl oluyor. Verilen onca mücadelelere rağmen -bir zamanlar 20. yüzyılın ilk yarısında yeryüzündeki her 10 kişiden 4'ünün kendini komünist ya da sosyalist olarak gördüğünü anımsayarak- büyük resme bakıldığında dünya sathında onun hâkimiyetini görmediğimiz hemen hiçbir yer yok gibi. Yarınlarımız için bize bırakacağı şeyin distopyalardan[1] başka bir şey olmadığını bilerek, bu koyu karanlık geleceğe karşı Marx'ın 11. Tez'ini[2] yeniden güncellememiz ve bunun için de belki kapitalizme daha içerden ya da bilinenlerin dışında farklı pencerelerden bakmamız gerekiyor. Yani dünyayı değiştirmek için kapitalizmi hem yorumlayış hem de mücadele tarzımızı da derinleştirmemiz hatta değiştirmemiz gerekiyor.

1 William Golding'in *Sineklerin Tanrısı*, George Orwell'in *1984*'ü ve Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya*'sı kitapları bu kavrama örnektir.

2 *“Filozoflar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır; oysa sorun onu değiştirmektir!”* Karl Marx

Kapitalizmi anlamak: Ama hala çok eksik olan bir şeyler var!

Kapitalizmi anlama ve onu çözümlemede özellikle Sovyetik etki altındaki KP'ler (Komünist Parti) teorik olarak dünya komünist hareketini sürekli geriye doğru çekmişlerdir. İşçi sınıfı içinde sanayi proletaryasına "tek ve en devrimci sınıf" olarak olduğundan daha fazla öncü misyon biçmeleri -doğru zaman gelince tarihi rollerini oynayacaklarını varsaymaları- hiyerarşi ve tahakkümden kaynaklanan sorunlara, kendi iktidarlarını da etkileyecek korkusuyla sürekli uzak durmaları ve milliyetler ve devlet sorununda dogmatizm ve dar görüşlülüğü aşamamaları, burjuva liberalizmini doğuş koşullarındaki haliyle günümüze taşırma gayretleri ve unutmayalım "doğrudan demokrasiyi" her devrimcinin kıskançlıkla sahip çıkması gereken bu sosyalist ilkeyi hemen hiç işletmemiş olmaları, işte tüm bunlar kapitalist üretim ve kapitalist devlet eleştirilerinin neden hakkıyla yapılamadığının üzerinde durulması gereken temel meseleleridir ve üzerlerinde çokça tartışma yapılsa da hala tam açılamamış birer ***"yeni pencere"*** özelliği taşımaktadırlar…

Aynı mahallenin çocuklarıydık ama kumaşımız farklıydı!

Burada bizim tarihten günümüze gözlemlediğimiz ve sezinlediğimiz temel şey: Onun, kapitalizmin, karşıtları ve rakipleriyle mücadele ederken edindiği birikim ve deneyimleri tüm zamanlarına yayılan müthiş derecede kullanışlı bir ideolojik silaha dönüştürebilmesidir. Bu silahının adı onun liberalizmidir! O liberalizm ki alabildiğine esnek ve yayılmacıdır. Değişik bir metastazdır o, insanı öldürmeyen ama sürekli güçsüz kılan bir metastaz. Güçsüzü öldürmeyen öyle kalmasını sağlayan bu anlamda asıl gücünü buradan alan bir ideolojidir o.

Kökleri daha eski olsa da kendini gerçek anlamda aydınlanma döneminde bulan bu sınır ve kural tanımayan 'serbest dünya görüşünü', insanları koyu dinsellikten kurtarıp artık emeklerini özgürce satabilecekleri bir düzeye 'yükselttiği' için Marx tarafından da selamlandığını biliyoruz. Evet, Komünist Manifesto 'da ***"katı olan her şey buharlaşıyor, kutsal olan her şey dünyevileşiyor"*** diyordu Marx.

Kapitalizm eleştirilerinde onun üst yapısı olan siyasi liberalizm bizce hakkıyla ele alınamamıştır. Kapitalizme karşı ideolojik-teorik mücadeleyi güdük kılan en temel etkenlerin başında bu gelmektedir. Kapitalizm kendini tekelci aşamasında tüm dünyaya emperyalizm şeklinde askeri işgallerden önce bu ideolojik silahla yaymıştır. Onunla mücadeleyi zorlaştıran şey ilk çıkışında ona vehmedilen insanlık için "ilerici" bir aşama olduğuna dair postulatıdır. Kaldı ki modern anlamda biz de onunla mücadele içinde onun bilimsel eleştirisi temelinde onunla aynı çağda doğmadık mı? Yollarımız en baştan ayrı olsa da aynı mahallenin çocuklarıydık.[3]

Tarih yakından incelendiğinde Marksist Sol'un liberalizmle bir arada olduğu dönemlerin genellikle devrimci toplumsal hareketlerin bozguna uğradığı dönemler olduğu hemen görülecektir. Baskı koşullarında Sol, liberalizmle birlikte koşturduk-

3 Murray Bookchin, Geleceğin Devrimi

ları çocukluk çağının mahallesine geri dönmektedir. Örneğin çok tipik bir örnek olması açısından 12 Eylül sonrası sosyalist bir yazar açıkça *"Müphem bir proletarya diktatörlüğü adına liberal demokrasinin kazanımlarını feda edemeyiz"* (Tanıl Bora) diyebilmekte ve bundan hiç gocunmamaktadır. Demek ki Sol'un "sol komünizm" dışında bu sefer kelimenin gerçek anlamıyla başka bir çocukluk hastalığı daha var o da liberalizmdir! Liberalizmin doğduğu ilk dönemlerdeki halini bugünde de görme hayali. Onu kendi bünyesinde yaşatma ısrarı nerden geliyor?

Devrimcilerin kitlesel bir güç olmadaki başarısızlığı sadece yoksul milyonların emperyalizm tarafından takatten düşürülmüş olmasından kaynaklanmıyor. Bu aynı zamanda birçok devrimci yapıda meydana gelen değişiklikle de bağlantılıdır. Kabulü zor olsa da on binlerce devrimci, sosyalist fikirlerin toplumsal özünü her yenilgi sonrasında anası (ve babası da) liberalizm olan post-modern sivil toplumcu kaçış ideolojilerine teslim etmişlerdir. ***Sol komünizm bir taktik yetmezlikse sol liberalizm ideolojik bir ölümdür.***

Zaten kapitalizmin en tehlikeli, ***"yumuşak gücü***" de diyebileceğimiz özelliklerinden biri kırıma uğrattığı sol güçlere her dönem güvenli limanlar tahsis edebilmesidir. Dalgalarla mücadele gücünü yitirenler için solla dirsek temasını sürdürebildikleri post-modern, sivil toplumcu, nihilist yaşam alanları her daim hazır ve nazırdır. Buralarda "görmüş geçirmiş bir insan" olarak kişisel isyanını dilediğin gibi haykırabilirsin. Hiç kimse seni duymasa da…

Bizce bizim egemen sistemden kopuşumuzu engelleyen nedenlerin başında liberalizmin bizi ***"farklı bir kumaş"t***an (3) dokunduğumuzu unutturabilmiş olması gelmektedir. Burada tam bu noktada büyük tarihi bir saptırmanın oyununa gelerek insanlığın kaderi bizzat sosyalistlerce dondurulmuştur! Marx'ta kapitalist sömürüyü en çıplak haliyle göstermenin bilimsel gerekliliği olarak var olan "ekonomik gelişmeye yapılan aşırı vurgu" ya da "alt yapı üst yapıyı belirler" tezi ilerleyen dönemde tüm bir sol cenahı determine etmiş, dahası kapitalist kültürün kıskacına almıştır. Öyle ki artık kapitalistler kadar onun karşıtları da ekonomik-teknolojik gelişmeyi tarihsel ilerlemenin başat göstergesi olarak kabul etmeye başlamışlardır. Düşünebiliyor musunuz koskoca Sovyetler Birliği tüm gücünü ***"kapitalizme yetişme ve onu geçme"***ye hasredebiliyor olsun! Oysa daha o zamanlarda liberalizm Sovyet yurttaşlarının zihninde tomurcuklanmaya başlamıştı bile!

Meselenin kökü "aydınlanma" ve "liberalizm"de yatıyor. Aydınlanma döneminin nesnel ilerici karakterinin tüm dönemler için liberter bir paye ile onurlandırılarak sosyalizmin adeta varoluşsal bir nişanı düzeyine yükseltilmesi, işte bu tarihsel saptırma, kapitalizmin bizi kendi sahasına çekerek orada yavaş yavaş bitirmesinin hikâyesi tam olarak budur. Oysa kapitalizme karşı, onun bizi kendi kalıbına sokamadığı müddetçe direnebilirdik! Tarihsel bir gelişim dönemini, (Aydınlanma) daha çok kapitalizmin esin kaynağı olan bir gelişimi sosyalist ütopyamızın dayanaklarından biri haline getirerek ne kapitalist üretimin ne de kapitalist devletin eleştirisini ileriye götürebilirdik.

Aydınlanmanın bir ideoloji olarak aydınlanmacılığa dönüştürülmesi Sol'dan yapılan sol bir gericilik olarak sürekli kapitalizme hizmet etmiş, onu güçlendirmiştir. 19. yüzyıl Fransa'sında içine doğduğu özgürlük dolu günlerde bir dönem mutlakıyete karşı yol arkadaşlığı yaptığı liberalizmle çok kısa süre içinde yol ayrımına gelmesine rağmen onunla olan bağını tümden koparamaması sosyalizmin sonraki mücadelelerindeki aşil topuğu olmuştur.

Sosyalist gerçekliğimiz şu ünlü sloganın: ***"Ne Danton, Ne Robespierre! Yaşasın Marat, Babeuef ile Birlikteyiz!"***[4] ne anlama geldiğini gerçekten bilebilseydi aydınlanmacılık adeta bir doğum lekesi gibi üzerimize yapışıp kalmazdı!

Diğer yandan geçmişin Kominternci resmi sol yaklaşımı da aynı derecede eleştirilmelidir. Onların kahramanı da Robespierre'dir. Blanqui ve Babeuf'u "aşırı sol" bulurlar. Fransız devriminin aynı zamanda halkın burjuvazinin aleyhine kendi özgür gelişiminin yeşertildiği bir başkaldırı olduğu gerçeği sadece egemen tarih yazıcıları tarafından değil resmi sol tarafından da yok sayılmıştır. Fransız devrimine resmi sol yaklaşım işçi sınıfının radikal burjuvaziye tabi kılınmasını haklı gören bir yaklaşımdır. Bu tarihsel anomali o kadar güçlüdür ki kendini Komintern'e kadar taşımıştır. Babeuf ve Blanqui'nin çizgisi üretici güçlerin gelişiminin ve demokrasinin kurumsallaşmasının önünde birer engeldiler! O dönem böylece burjuvaziye emekçi sınıflardan daha ilerici bir misyon biçilmiş olunuyordu. Ama bu yanılgılarla dolu tarihsel izleğin nedense 20. yüzyılın devrimci mücadelelerinde bile sürdürülmesi neyle açıklanacaktır? Sonuç şudur: 20. yüzyılın sonundan itibaren emperyalizm karşısında tutunamayan sol, yıllarca baş tacı ettikleri en temel esin kaynakları olan Haziran 1848'in proleter savaşçıları ve 1871'in Paris Komünarları'ndan vazgeçerek radikal demokrasi mücadelesine çark etmişlerdir.

Kapitalizmin temel dayanağı devrimci barutunu yitirmediği siyasi liberalizm çağında bile "insan hakları evrensel beyannamesi" değil, özel mülkiyettir! Fransız devriminin liberalizm bayrağını tarihsel bir süreklilikle günümüze dek dalgalandırmak, bunu devrimciliğin mayalandığı yer olarak görmek Sol'un en yanlış ön kabullerinden biridir. Kökene ilişkin bu yanlış ön kabul kafalarda kapitalizmin aşılamamasını ve dahası onunla onun kuralları dâhilinde 'mücadele' edilmesini beraberinde getirmiştir.

Bizim yazınımızda çıkan ***"Marksizmin Aydınlanmacı Yorumunun Eleştirisi"*** isimli broşür bu konuda sadece ülkemiz devrimcileri için değil mücadele eden tüm dünya devrimcileri için nitelikli bir eser olup "***yeni bir pencere"***dir. Değerini yeterince bilmiyoruz. Bir kaç dile çevrilmesinde büyük yarar görüyoruz.

Liberalizmle savaşmak!

Liberalizmle savaşmak onu ayakta tutan temelleri bilmekle başlar. Bu sanılanın aksine tank, tüfek, top değildir. İlk olarak kitleler karşısında duyduğu büyük kor-

4 Fransa'daki sınıf savaşımlarında monarşiye ve kiliseye karşı mücadele eden toplumsal dinamiklerin temsilcileri.

kudur onu ayakta tutan asıl güç! Yığınlara tepeden kibirle bakar ama nasıl bakar? Korkuyla, büyük bir güvensizlik ve huzursuzlukla bakar. Kaybedecek hiçbir şeyi olmayan çoğunluğun her gece yatağına kaybetme korkusu ile giren bu azınlığın asıl gücünü nerden aldığını bilmesi, ona ilk gösterilmesi gereken işte budur. Onu mülkiyetinden ve iktidarından alaşağı edecek yegâne gücün kendisi olduğu! Elbette burada burjuva liberalizmi kendi korkularını bastırmanın yollarını bulmakta büyük ustalıklar göstermiştir. Hasmı üzerinde daha büyük korkular yaratmak! Açlıkla, sefaletle, dinsel dogmalarla, savaşlarla ve işsizlikle korkutarak terbiye etmek… Bu anlamda liberalizmle savaş her iki taraf için kendi korkularıyla savaş anlamına gelmektedir. Korkularının esiri olanlarla korkularıyla yüzleşerek bunu aşma gücü olanların savaşıdır bu!

Bir diğer temel, liberalizmin "düzenin bekası" için esneyebildiği son noktaya kadar esneyebilme özelliğini yüz yıllar içinde kazanabilmiş olması gerçeğidir. Kapitalizm bu esnekliğiyle devletten daha fazlasını hayata geçirdi: İktidarı keşfetti! İktidar devlet aygıtına yeni bir çehre kazandırdı, devletin bürokratik ruhuna ideolojik aygıtlar kazandırarak onu tahkim etti. Tarihsel birikim (sınıf savaşımları), "zor", "ideoloji" ve "hukuk"un toplamından yeni bir yönetim felsefesi oluşturarak "siyasal iktidarı" yarattı. Devlet, siyasal iktidar ile formelliğin ötesine taşarak daha gözle görülür ve organik bir güce dönüştü.

İktidar nedir? Devlet nedir? İlk söylenmesi gereken devlet ne kadar soyutsa iktidar o kadar somuttur. Devlet gri, iktidar yeşildir denilebilir. Devlet, Kafka'nın "Şato"-su ise iktidar Machiavelli'nin "Hükümdar"ıdır. Bu anlamda denilebilir ki iktidar tüm zamanlarında devlet mefhumundan çok daha hareketli, değişken bir yapıyı içermiştir. İktidar tabiri caizse atom altı parçacıklar gibi hareket eder, devlet gibi çok öngörülebilir değildir. Biz zaman zaman Sol'un "devleti tanıyamadığını" söyleriz ya, bunu düzeltmemiz gerekiyor, asıl tanınamayan devletin göreli özerkliğidir. İktidar tam da budur. Göreli özerkliğin pratikteki cisimleşmiş halidir.

Kapitalizme kadar çok parçalı, dağınık ve ağırlıklı olarak çıplak zora dayanan devlet sistemi yeni siyasal iktidarlaşma ile kendini zor ve rızayı aynı anda kullanabilen hegemonik bir güce dönüştürdüğü oranda o güne kadar sahip olmadığı esnekliğe, daha bilimsel ifade ile göreli özerkliğe de kavuşmuş oluyordu. İşte bu esnekliktir ki onun yüzyıllar boyunca karşısına çıkan, yoluna dikilen tüm muhalif ve karşıt akımları massedebilmesinin ona kazandırdığı güçtür. Sınıf savaşımlarında galip gelmenin, iktisadi sömürünün ve devletin sürekliliğinin esneklik gerektirdiğini hafızasına ve mekanizmasına yerleştirmiş bir kapitalist gerçeklik var karşımızda. İnsanlık açısından tarihin çok kritik kavşaklarında zor ve rıza üretimini aynı anda kullanabilme esnekliği ile siyasal iktidarını ayakta tutabilme becerisini sağlayabilmesinin birkaç çarpıcı örneğini buraya almakta fayda var.

Günah korkusuyla yönetilen insanın görünüşte üzerindeki koyu dinselliği kaldırırken aslında onu -sözüm ona- özgür bir akitle yeni sömürü ilişkilerine tabi kılmasından tutalım, I. ve II. Dünya Savaşlarındaki emperyalist paylaşım gerçekliği-

ni kitlelerin gözünde karartabilmesine, ikinci paylaşım savaşının gerçek galibinin Sovyetler olduğunun görülemeyip antipropagandalarla silikleştirilmesine, kendisine karşı ayaklanan 1968 devrimci gençlik hareketine katılanları süreç içinde bireysel anarşistlere ve nihilistlere dönüştürerek hareketi -süreç içinde- ideolojik olarak Sovyetler Birliği karşıtlığına kadar dönüştürebilmesindeki ustalığına, Sovyetler yıkıldıktan sonra Avrupa sosyal demokrasisini emperyalizmin kadife eli olarak kullanmaktaki başarısına ve son dönemlerde "ılımlı İslam" ve "kadife devrimler" retoriğine kadar toplumsal dinamiklerin özünü boşaltmayı ve dahası devrimci dinamikleri kendi emperyalist demokratizmine mal ederek dönüştürmeyi başarabilmiştir.

Görülüyor ki kapitalizmin gerçek gücü ne finans kapital ne de militarizme dayanır. Tarihsel gelişimine baktığımızda onun asıl gücünü liberalizminden aldığını görürüz. O liberalizm ki sosyalizm dâhil tüm ütopyaları o her şeye bürünebilen, alabildiğine esneyen, kozmopolit ideolojisiyle massedebilmiş, dönüştürerek kendi hizmetine sunabilmiştir. Kapitalizmin tüm insanlık ütopyalarını kendi liberalizmi ile boğması çözümlenmedikçe onunla mücadele etmek olanaksızdır. Yeni pencereler işte bu yüzden gerekli!

Birlik ve devrim ekseni hayal olmaktan çıkarılmalıdır!

Komünarların son yıllarda üzerinde durduğu çok önemli bir konu var. Bu öyle bir konu ki daha önce birçok kez denendiği halde bir türlü başarıya ulaştırılamamış olan Türkiye Devrimcilerinin "Birliği" meselesidir. 12 Eylül cuntasında "antifaşist birlik" deneyiminden 90'li yıllardaki yasal alandaki birlik deneyimine, peşi sıra Ortadoğu merkezli başlatılıp ülkeye taşırılmaya çalışılan "devrimci birlik" çalışmalarına, bunların dışında birbirine yakın kimi komünist yapıların başarılı birliklerine ve yine birçok yapının sonuçsuz kalan birlik görüşmelerine değin bu alanda aslında çok ciddi bir birikim vardır. Birikim derken bu işin nasıl olmayacağına dair bir birikimden bahsediyoruz elbette. Bu kadar yanlıştan sonra doğruya ulaşmanın daha kolay olabileceğini düşünmek ise maalesef hala bir hayal olarak karşımızda duruyor!

Komünar çizgi bunca tarihsel başarısızlık ortadayken neden inatla bu hayalin, birlik meselesinin peşini bırakmamıştır? Birlik meselesinde yol alınırsa bu beraberinde Türkiye toplumsal mücadelelerine ivme kazandırmayacak mıdır? Birlik düşüncesine Türkiyeli devrimciler nasıl bakmaktadırlar? Bu konuda ciddi bir çaba gösterebilecek kadar istekli midirler? Birlik ama nasıl bir birlik? Olmayacak duaya amin denilmeyecek birlikler nelerdir? Birlik kadar ve bundan önce bunun neden büyük bir ihtiyaç olduğu kavranılabilecek midir? Ve yine birlik kadar bu birliği oluşturmanın yönteminin ne kadar önemli bir diplomasi gerektirdiği ortada değil mi? Peki birliği dayatan koşullar hala var mıdır? Birliğin ülke ve bölge gerçekliğine uygulanmasındaki yol ve yöntem nedir? Biçim nasıl olacak? Komünistlerin birliği mi yol açıcı olacaktır yoksa asgari müştereklerde bir araya gelenlerin oluşturacağı bir cephe mi halklarımızın öncüsü olmaya adaydır? Son olarak birlik meselesinin gelip dayandığı

nokta tüm yapılar açısından artık bir varoluş yok oluş sorunu derekesine varmış mıdır? Meseleyi bu düzeyde algılamak doğru mudur? Ya da meseleyi bu düzeye kadar yükseltmek doğru mudur?

Bu soruları enine boyuna tartışan, pratikte hayata geçirmeye başlayan Komünarlara gelince başlarda kendi en yakın çevrelerinin bile gönülsüzce katıldıkları ya da "nafile bir çaba" gözüyle baktıkları birlik mücadelesinde kritik bir eşiğe gelmelerine rağmen tam bu noktada deyim yerindeyse tüm umutları yerle bir eden örgütsel bir ayrışma ile hayal kırıklığı yaratmışlardır. Belki de birlik meselesini somut koşullara ve zamana en iyi uygulayan, bu konuda en doğru diplomasiyi yürütenler olmalarına rağmen başarısız olmaları demek ki bu konuda hala eski sol hastalıklardan kurtulamadıklarının bir göstergesidir.

Bilinmelidir ki TC gibi tarihsel bir despotizme karşı 80 yıldır verilen irili ufaklı mücadelelerin maddi olarak oldukça sınırlı sonuçları olmuştur. Çünkü bizim her devrimci hamlemizde sistem kendi eski dengesine geri dönmek için olağanüstü bir karşı kuvvet uygulayagelmiştir Bu özelliğiyle "***değişerek aynı kalmak***" totolojisi yaşatmıştır halklarımıza. Onun en büyük korkusu ***devrimci düşüncelerin halkta yankı bulmasıdır.*** Onun için en dayanılmaz olanı resmi-egemen ideolojisini aşan düşüncelerle karşısına çıkan birilerinin ona meydan okumasıdır. O, düşüncelerinin yetersizliğinin bilincinde olduğu için bu kadar gaddardır aslında. Vatanı kurtaran "o"dur, "kurtarıcılık" onun ilk misyonu ve varlık sebebidir ve bir başkasının bir kez daha kurtarmasına ölümüne karşıdır. Onun en büyük korkusu ***"hayal gücünün iktidar olması"***dır. Birlik meselesi de devlet açısından bu denli korkutucu bir gelişimdir. Birlik mefhumu devletin tekelinde olan en değerli ideolojidir. Devrimcilerin eline geçmemesi gereken bir silahtır bu. Hiç bu açıdan baktınız mı? Farklı din, mezhep, etnik grup ve ulusları Osmanlı ve İttihat Terakki'den beri birbirine kırdırma politikası izlemesinin nedeni nedir? Kendisine karşı oluşacak büyük birliklerin daha büyümeden başını ezmek değil midir? İşte bu yüzden birlik meselesi devrimcilerin temel meselesidir.

Türkiye devrimcileri çok uzun yıllardır "yeni toplum"u kurmaya dair "yüksek fikirler"e sahip olsalar da özünde daha çok devlete karşı inatçı bir muhalefet gücü düzeyinde kalmışlardır. Türkiye devrimcileri düşünceleriyle iktidarı hedefleseler de pratikleriyle birer devrimci muhalefet gücü kalmaktan kurtulamamışlardır. Demek ki hep doğruları söyleyip ama bir türlü güç olamamayı tartışmak gerekiyor. Günümüz dünya gerçekliğinde "güç olmadan" söylediğin en devrimci, en ilerici, en bilimsel ne varsa liberal güçlerce massedilmektedir. En güzel yaşamların en güzel düşüncelerin büyük bir iştahla kemirilerek içinin hızla boşaltıldığı bir dünyada yaşıyoruz. O yüzden o güzel söz ve yaşamlara kıskançlıkla sahip çıkmak için güç gerekiyor. Bizler belki de gücü sanat ve bilimle harmanlayacak yeni bir zor teorisi yaratmayı önümüze koymalıyız. Albatros kuşunun[5] o yapayalnız kendinden başka hiç kimsenin bilme-

5 Bir albatros kadar âşık; onun kadar yalnız kimse yoktur. Albatroslar soğuk okyanus sularının açık denizlerin kuşudur suda uyur ve beslenirler. Tek bir kanat çırpmadan, yumuşak

diği ama hayranlık verici ve direnç dolu yaşamındaki gibi devrimci azizler olarak kalmak da bir tercih ama artık bir halk gücü olarak yaşamayı tercih etmeliyiz. Birlik meselesinin özü budur. Devrimci azizler olmaktan sıyrılmak. O yüzden gerçek bir halk gücü olmanın ön koşullarından biri hala "Birlik" meselesidir. Devrimin ekseni olma özelliğini korumaktadır. Bu bir hayal olsa da peşini bırakmamamız gereken bir hayaldir. Pratikte yaşanan başarısızlığa rağmen geride hiç mi olumlu bir değer bırakılamamıştır? Elbette hayır! Tek başına Rojava'da verilen şehitler bu hayali sonuna kadar götürmemizin gerekçesidirler. Yanı sıra bu yolda öncü kompleksinin aşılmış olması, birleştirici noktaların diğer her şeyin önünde olması, yani ayrı durmanın anlamlı bir ideolojik gerekçesinin artık kalmadığının gösterilmesi ve birliğe baş koyanların bunun ancak en sert mücadelelerle sınanarak hayata geçebileceğini göstermeleri, geride kalan en önemli dersler olarak geleceğe bakmamızı sağlamaktadır.

Ancak görülüyor ki ayrışmaya neden olan kimi yanlışlarda inat edilmektedir. Tümü ele alındığında devrimci bir öze sahip olan ve yol açıcı fikirleri önümüze koyan **"Yenilgiden Zafere, Geçmişten Geleceğe"**[6] isimli makalede devrimci mücadelenin geleceğine yanlış bir ittifak anlayışıyla bakıldığını görüyoruz. Aslında buna "salt askeri bakış" da denilebilir.

"Yenmek ve yenilmek esas olarak çatışmanın merkezinde duran asli taraflar açısından söz konusu olur"

"SM'yi temel almayanları da yenilginin merkezine almak, savaşın asli taraflarıymış gibi imaj/algı yaratıyor"

"71 devrimci atılımının ardından kim egemenlere karşı SM temel aldıysa, yani çatışmanın asli ögesi olmuşsa o yenilmiştir. O dönem SM esas almayanlara neden devrimci savaşı sürdürmediniz, neden direnmediniz sorusunu sormak anlamsızdır. Onlara sorulacak soru neden SM nin asli ögesi olmadınız sorusudur"

Bu yazılanlar öncelikle elbette oldukça üstenci bir bakış açısıdır. Bir yanıyla SM temel alanları yenilginin gerçek tarafı olarak acımasızca ortaya koyarken diğer yanıyla 12 Eylül öncesinde antifaşist mücadelelerde birçok kez "makine" kullanmalarına rağmen onu "temel" almayanlara adeta "siz yenilemediniz bile" demekten kendini alamıyor. Yani SM temel almayanlar düpedüz onca zaman rejimle savaştıklarını zanneden, kendini kandıran devrimcilerdir! Yenilmemişlerdir bile! Bu anlayışta ciddi bir sol nihilizm olduğunu düşünüyoruz. Burada yazar farkında değil ama yazısında kendi tarihsel özeleştirisi artık ikinci planda kalmaktadır. Okuyucu yenilmeyi bile beceremeyenlere bakmaktadır!

---

kavislerle, kilometrelerce uçabilir. Tek eşlidir eşler birbirlerine son derece saygılı ve sevgi doludur. Doğduğu adalardan birine, hayatının tek eşini bulmaya geldiğinde en az beş yıl geçmiş olacaktır. Bir insan kadar uzun yaşar 70-80 yıl. Olgun bir albatros hayatının yarısı yalnız yarısı tek bir aşka adanmış ritmi ile devam eder. Aşk ve yavruyu büyütmek için karada geçen 12 ayın sonunda gagasıyla sevgilisine veda öpücüğünü verecek, okyanusların soğuk ve sert rüzgârına dev kanatlarını serip okyanustaki yalnızlığına uçup gidecektir.

6 Bu makale F. Kızılırmak imzasıyla Komün Dergi'nin 6. sayısında yayımlanmıştır.

40 yıllık topyekûn bir yenilginin asli ve tali tarafları olur mu? Olsa da böylesi bir kategorileştirmenin yenilgiden dersler çıkarmada ne gibi bir faydası olabilir? Hele ki "Birlik" meselesini devrimci eksenin temellerinden biri olarak görenler açısından bu çok darlaştırıcı, bir bakış açısı değil midir?

Yenilginin asıl sahibini kendin olarak görmen başka bir şey, kendin dışındakilerin hesaba katılmamasını istemek, onları kayda değer görmemek bambaşka bir şey! Hem 12 Eylül öncesinin SM'yi temel alanlarını 40 yıldır "hala oluşum halinde" olmakla eleştirip hem de bu grup dışında tuttuklarını yenilginin hesaplanmasında "tali", önemsiz bir detaya düşürmenin eşitlikçi adaletli bir yaklaşım olmadığı çok açıktır.

12 Eylül yenilgisinin toplum üzerinde yarattığı ölü toprağının karşısında tek tek örgütlerin,-SM temel alsın almasın- niceliksel durumu neyi değiştirebilirdi ki? Devrimci yapıların o dönem halklarımızın üzerindeki artısı ve eksisiyle birleşik etkisi, her birimizin tek başına yaptığı etkilerin toplamından elbette niteliksel olarak farklıdır. Bu demektir ki, 12 Eylül yenilgisi tüm yapıların topyekûn yenilgisidir. Burada özeleştiri hiçbir ayırım gözetmeksizin 'ya hep ya hiç' temelinde yapıldığı takdirde yerini bulacaktır.

Eğer Türkiye Devrimi birlik ekseninden, bir cephe siyasetinden geçecekse ki bu zorunlu gözüküyor, yasal-yasadışı, silahlı-silahsız ayırt etmeksizin burjuva iktidarının alaşağı edilmesinden çıkarı olan tüm dürüst yapıları mücadelenin içinde yer alacak bir strateji içinde konumlanmasını istemek ve bunu sağlamak en doğru yaklaşım değil midir? Kaldı ki ne geçmişte ne günümüzde kendi dışındakileri "devrimci savaşı anlamamakla" eleştirmenin hiçbir anlamı ve yararı yok. Çünkü önce onlara devrimci savaşı göstermen gerekir. Gel ve gör! Diyebilmen için önce kendin tarif ettiğin o noktaya gelebilmelisin.

Zamanın militan ruhu: Saha devrimcileri

21. yüzyılın devrimci iddiaları içinde "düşük profil devrimciliği" reddeden, yeni türden bir devrimcilik iddiasında bulunanlar mevcuttur. Bu anlamda yeni teknolojileri başarıyla kullanan, kafalarında tüm ulusal çitleri yıkmış, mücadele ederken dünyanın tüm emekçilerinin ve ekosistemin kurtuluşunu birlikte düşünen ve pratikte sürekli "saha"da bulunan yeni kuşaktan devrimcilerin gelişimi üzerinde tartışmak istiyoruz.

Yukarıda sayılan özellikleri ile birlikte bu tanımla kastedilen ilk olarak reel sosyalizmin tüm tortularından kendini sıyırabilmiş, yani bu meseleyi kafasında çözmüş, geride bırakmış ve artık çok yeni bir devrim tahayyülü ile hareket eden, ikinci olarak -ki belki de en önemlisi- içinde yer aldığı devrimci yapıların geleneksel ideolojik referans kaynaklarının yarattığı çitleri zorlayan, yani artık bir "komsomol" olmayan, hareket içinde kendi özgün tasarımlarını tartıştıran bir nevi "zamanın tozunu" yutan ama zamanın yeni ruhunun kapısını da aralayan bir militan tipi ile karşı karşıyayız.

Bu yoldaşları Gezi'de ve Rojava'da gördük. Hep sahada idiler. Dizüstü bilgisayarları ve diğer özgün teknolojik-fiziki aletleri ve yaratıcı taktikleriyle ama en önemlisi gem alınmaz cesaretleri ve öne çıkışları ile mücadelenin orta yerinde zamanın militan ruhunu bize gösteriyorlardı. Orhan Yılmazkaya ile başlayan Rojava'da Paramaz ve onlarca "devrimci komünar" ile devam eden bu ara kuşak zamanın tozunu yutmuş ama zamanın yeni ruhunu temsil eden militanlar olarak tarihe geçtiler.

Aslında bu temsiliyette ilk anda görülmeyen çok önemli bir şey vardır: Türkiye devrimciliğinin tarihindeki en tepe noktası olan 71 devrimciliğini yeniden ayağa kaldırma cüretini göstermek. Tek tek mücadele ve şehadet biçimlerine baktığımızda kafalarındakinin tamamıyla bununla dolu olduğunu görürüz. Kürt Özgürlük Hareketi bambaşka bir pencereden '71 devrimciliğini taçlandırmıştı ama '71 devrimciliği hala asıl sahibini, kendi gerçek devamcısını aramıyor mu? Gezi'den Rojava'ya uzanan çizgide asıl görülmesi gereken budur. '71 devrimciliğiyle yeniden ilişkilenmenin öncüsü olarak görmemiz gerekiyor bu genç yoldaşlarımızı. Onlar kabul edelim ki, 68'li, 78'li ve 90'lı kuşaklardan çok daha farklı bir tarih okuyuşuyla '71 devrimciliğiyle ilişkilenmek istemişlerdir. Mahir, Deniz, İbo'nun mirasına sadık kalmakla birlikte onu pratikte yaşatamayan bir sol gerçeklikle daha fazla yol alınamayacağının herkesten çok daha fazla farkındaydılar.

Tarihin bizi getirdiği en kıymetli armağan budur… Tarih her şeye rağmen kendi çağının militanını yaratıyor. Bundan kesinlikle kuşku duyulmamalıdır. İrili ufaklı onca mücadele örgütünün içinden birkaç kişi evet sadece birkaç kişi öne sürdükleri görüşler ve ortaya koydukları mücadeleler ile içinde yer aldıkları yapılar için sıçrama dinamikleri yaratmakla kalmıyor, tüm ilerici insanlık için geleceğe dair ciddi umutlar ama daha önemlisi çok özgün birer ideolojik teorik çerçeve sunabiliyorlar.

Burada en derinde ve görülmesi pek kolay olmayan özelliklerden birisi, öne çıkan militanların hiçbir şekilde halkın gönlünü fethetmek, onların vicdanında yer edinmek gibi bir amaçlarının olmamasıdır. Onlar için asıl olan ezilenlerin artık eskisi gibi yaşamak istememesini sağlamaktır. O çok bilinen "devrimci durum" tahlilini çağa göre yorumlamışlar ve son halkayı en başa koymuşlardır. Devrim için kitlelerin daha iyi bir toplum yaratma kararlılığı gösteren bir öncüye güven duymaları yetmez. Eski düzenin egemenlerini daha fazla savunmak istememelerini sağlamak, işte asıl zaferi getirecek budur! Asıl olan halkın gönlünü, vicdanını, beynini fethetmek değil, halkın artık eskisi gibi yaşamak istememesini sağlamaktır. Sıçrama dinamiği de yeni pencere de budur. Bunu çok iyi kavramamız gerekiyor.

Yoldaşlarımız bu acımasız, kahredici dünya gerçekliğiyle çok farklı bir şekilde yüzleşmemiz gerektiğini gösterdiler bize. Ezilenlerin düşüncelerinin istila edildiği, yönsüzleştirildiği, günübirlikleştirilerek her türlü gelecek tasarımından koparıldığı koşullarda nasıl bir mücadele verilecek? Büyük soru bu! Devletlerin yok sayamayacağı, her karşılaşmada adımlarını hesap etmek zorunda kalacağı ve kendi geleceğinin yok edilişini gördüğü ve bu anlamda gerçek bir "düşman" olarak tüm aygıtlarıyla hedefine yerleştirdiği bir devrimci-toplumsal dinamik oluşturabilmek!

Başını, devrimci yapıların oluşturduğu sınırlayıcı çemberden dışarıya uzatarak kendini "dışarıdaki hayatın" içene atmak şeklinde tanımlayabileceğimiz bir praksistir bunu başarmanın yolu. Ezilen insanın çığlığını bizzat toplumsalın içinden, gündelik hayattan deneyimleyen saha devrimciliği yeni "devrimci durumu" belirlemiştir. Tarihin makarasını tersine çevirmiştir.

'71, devrimci kahramanlık çağıydı ülkemiz için. Arkasından türküler ağıtlar yakılan devrimcilerin çağı. Günümüzün kahramanları bir tür anti-kahramandırlar. Halklarımız onları tanımamaktadır. Düzen içi sol onlardan uzak durmaya dikkat etmektedir… Deniz Gezmiş'i korkusuzca her platformda savunurken "Deniz olanları" onun yolundan gidenleri görmezden gelmektedirler. Onlar devrimci yenilgi yıllarının, halkların takatsiz ve soluksuz bırakıldığı zamanların eylemcileri olarak oynayacakları rolün küçük bir fay hattı bile olamayacağını bilerek hareket ederken bize çok önemli bir kaç gerçeği gösterdiler. İlki güven! Halklarımız devrimcilere güvenecekler. Bu topraklarda devrimciler hep var oldu ve var olacaklar. Mücadele en umutsuz, en karanlık koşullarda dahi kesintisiz sürdürülecek. Diğeri mücadele ve eylemin içeriği ile ilgilidir. Muhteva ezileni direkt devletle yüzleştirmeye yöneliktir, onun sınıfsal örgütlenmesini sağlayacak şimdiki yegâne yol budur. İdeolojik etkisi dolaylı ama daha derin ve sarsıcı olan bir devrimciliktir söz konusu olan. Bir diğeri ise içinde yer aldıkları devrimci organlarda birbirini tamamlayan kolektif bir yönetimi -ne kadar hayata geçirdiklerinden bağımsız olarak- bunu istemiş olmalarıdır. Sol'un tarihinin direnişler kadar tasfiye ve bölünmelerin tarihi olduğu aşikâr, bu anlamda onların bu devrimci iyimserliği Türkiye'nin devrimci partisinin oluşumda üzerinde ciddiyetle düşünülmesi gereken yol gösterici bir pratik, yeni bir pencere olmuştur. Mücadelemizi buralardan yola çıkarak tekrar tekrar düşünelim.

Devrimci anarşizmle tartışma

Mehmet Güneş

I. Bölüm

Tüm toplumsal kuramlar veya felsefi sistemler zaman karşısında eskirler ve güncellenmek zorundadırlar; yoksa dogmatikleşir, yaşamın dışına düşerler. Anarşizm ve Marksizm yüz elli yıl önce toplumsal mücadelelerin içinde doğdular ve bir dönem, bu akımları savunanlar ortak örgütlerde birlikte siyasal mücadele yürüttüler. I. Enternasyonal, anarşistler ve Marksistler dâhil, dönemin bütün muhalif siyasal akımlarının ortak örgütlenmesidir. Bir dönem sonra ise bu ortak örgütlenme içinde, siyasal hedefler ve ilkesel sorunlarda farklılıklar sonucu ayrışmış ve birbirlerine karşı kıyasıya bir ideolojik ve politik mücadeleye girişmişlerdir. Devrimci pratik içinde, bir dönem çatışan kamplar halinde karşı karşıya kalınmıştır, bunlar çok özel tarihsel anlardır. Ama bu belirli anlar dışında, ideolojik ve politik farklılıklar devam ederken, pratik mücadele içinde, faşizme ve emperyalizme karşı ortaklıklar ve birlikte mücadele öne çıkmıştır.

Her iki akımı nasıl ele almalıyız? Yaşamın gösterdiği gibi farklılıkları kadar ortaklıkları olan iki akımdan söz ediyoruz. Her iki akım da birbirine karşı değil kapitalizme ve sömürüye karşı mücadeleden doğmuştur ve her iki akım da ortak amaçlar için her türlü ayrıcalık ve tahakkümü, tüm biçimleriyle yok etmek ve özgür bireylerin komünal toplumunu kurmak için mücadele ediyor. Taraftar mantığıyla ve tarafımızın haklılığını temel alan bir tartışma bizi ilerletmez ve öğretmez. Her iki akım da tarih karşısında kapitalizme karşı mücadeleye girişmiş ve doğru yanlış uzun bir döneme yayılan pratikleri deneyimlemiştir. Gelinen aşamada her iki akım da büyük bir gerileme ve iddia kaybı yaşamaktadır. Marksizmin gerilemesinin sorumlusu anarşizm, anarşizmin gerilemesinin sorumlusu Marksizm değil. Her iki akım da en fazla bu uzun mücadele sürecinde niçin ve hangi hatalar ve eksiklerden dolayı güncel zayıflığı yaşıyoruz sorularına cevap arayarak doğru sonuçlara yaklaşabilir. Ek olarak birbirleriyle ilişkiyi bu temelde yeniden gözden geçirirken birbirlerinden öğrenmediği ve gereken dayanışmayı gösteremediği, benmerkezciliği aşamadığı, bu olgunlukta olmadığı gerçekliğiyle yargılanabilirler. Çünkü toplumsal gerçeklikler bizleri ortak mücadeleye zorluyor; öznel durumumuzu, kendimizi gerçekleştirme istemimizi karşı karşıya getiriyor. Güçlü olan ve son tahlilde hükmünü yürütecek olan toplumsal gerçekliklerdir ve karşıtlıktan çok birliğe ve ortaklığa zorunluyuz.

Tek bir Marksizm olmadığı gibi tek bir anarşizm görüşü yoktur. Marksist etiket ve Anarşist etiket altında birçok değişik eğilim yer alıyor. Her iki kampta da devrimci ve reformcu kanatlar var. Kendisini Marksist olarak niteleseler de reformistlerle hiçbir ortak yanımız yok ama burjuva diktatörlüğünü devrimle yıkmayı savunan anarşistlerle çok fazla ortak yanlarımız var. Kapitalizme ve faşizme karşı, aynı cephede ve siper yoldaşlığı ekseninde duruyoruz. Tabii ki, aramızdaki birçok temel ayrılıkları yok sayamayız ama tersten yaklaşımda, kainatın bütün doğrularına sahip olduğumuz iddiasından, dünyada kapitalizme karşı başka mücadele yürütenleri yok saymak gibi geri ve burjuvaca anlayışlardan uzağız.

Tarihten gördüğümüz, değişik anarşist eğilimler var. Tamamen bireysel özgürlüğü mutlaklaştıran, eğitimli orta sınıfların fantezileri olan ve devrimci tüm atılımları ve militan sınıf mücadelelerini küçümseyen küçük burjuva eğilimler çoğunluktadır. Ama aynı zamanda işçi hareketi içinde kök salmış anarko-sendikalist denilebilecek Çartist hareket uzlaşmaz, militan sınıf savaşları yürütmüş ve öncüleri anarşizmi benimsemiştir. Gene anarko-sendikalistler öncülüğünde İtalya, Fransa, İspanya'da ve Latin Amerika ülkelerinde militan işçi mücadeleleri yaşanmıştır. Sovyet devriminde yaşanılan talihsiz olaylar olarak isyankâr devrimci Kronştadt denizcilerini ve Ukrayna'da karşı devrimi bastıran Makhnocu anarşist hareketi kim görmezden gelebilir? Kronstadt sorunu büyük Ekim Devriminin en büyük yarasıdır, bugünkü görevimiz bu yarayı daha fazla kanatmak değil, düzgün bir eleştiri ile kanamayı durdurmak zorundayız, dünya devrim güçlerinin birliği ve ortak mücadelesinin çıkarları bunu gerektiriyor. Kronstadt'ın deniz kuvvetlerindeki işçi ve denizciler, burjuva hüküme-

ti deviren ve Sovyetlerin önünü açarak iktidarı alan 1917 Ekim'in öncülerindendi. İspanya'daki Durruti önderliğindeki anarşist militan işçi mücadelelerini biz kendi geleneğimiz olarak görüyoruz. Ve günümüzde birçok ülkede var olan Anarko-komünist hareketler, işçi hareketi içindeki devrimci bir akımdır, anarko komünistlerle aynı görüşte olduğumuz noktalar, ayrıldığımız noktalardan daha fazladır ve onları yoldaşlarımız olarak kabul ediyoruz. Ayrılıklar birlikte mücadeleye engel olmadığı gibi yoldaşlaşmanın da engeli değildir, bunları tartışıyoruz.

Lenin bir yerde *"bir aşçı da devlet yönetebilir biz bunu göstereceğiz"* der. Bu söylem propagandif olarak tam yerine oturur ve bu anlamda yerinde söylenmiş bir sözdür. Bu sözü 1918'de söylemiştir. Daha sonra *"Bir işçi devlet yönetebilir mi? Pratik adamlar bilir ki bu bir masaldır"* demiştir. Bu sözü söylediği tarih 1921 sonrasıdır. Sınıflar savaşının cehenneminde pişen devrimciler veya sınıflar savaşı gerçeğinin ne menem bir mücadele olduğundan haberdar olan devrimciler bu iki söz arasında çelişki görmezler. Devrim savaşını birtakım ilkeleri sıralayıp kendiliğinden, tarihsel gelişim sonucu olacağını bekleyen ilkeciler ise bir kaşık suda fırtına koparırlar. Gerçek devrimciler gelecek toplumun idealleri ve ilkeleri üzerine hayaller kurup oyalanmazlar, önlerindeki toplumsal devrimin gerçek problemleriyle boğuşurlar. Lenin, Devlet ve Devrim'de her türlü bürokrasiyi, otoriteyi, devleti yerden yere vurur. Proletarya diktatörlüğü anlamında devlet dediği her yerde *"devlet olmayan devlet", "gittikçe kendi kendini sönümlendiren devlet", "Özgürlükten söz ettiğimiz yerde devlet olmayacaktır, devlet olduğu müddetçe her türlü özgürlük palavradır."* biçiminde vurgular yapmıştır. Bunları söylemiş ama kendisini dayatan emperyalist müdahaleye ve karşı devrime direnmek için ilkeler adına gereken tedbirleri almaktan da kaçınmamıştır.

Biz bir Kuran'a iman etmediğimiz gibi bir kurama da iman etmiyoruz, Marksizm-Leninizm dediğimiz, bizim dinimiz değil, onu din gibi değişmez olarak anlamıyoruz. Aynı zamanda Yehova'nın Şahitleri gibi proletaryanın şahitleri de değiliz. Biz benzetilsek benzetilsek heretiklere benzetilebiliriz. Marksizm-Leninizm denilen teoriyi benimsiyoruz ama bu dünyanın da heretikleriyiz. Kendimizi Marksist Leninist bir örgüt olarak tanımlıyoruz ama bu durumu eleştiriyoruz, kişi ismi ile tanımlanmayı aşılması gereken bir durum olarak düşünüyoruz. Komün, komünarlar, komünizm bu dönem için doğru ve bizi ifade eden kavramlardır.

Bu söylediklerimiz ilkelerde bir boş verme ve modaya uygun liberal rüzgarlar olarak anlaşılabilir ama tersine bir durum söz konusudur. Şimdiye kadar bütün kurduklarımız yıkıldıysa, biz daha fazla devrimcileşmek ve bu anlamda Marks'ın ve Lenin'in kendi dönemlerinde yaptıklarını yapmakla, teoriyi ve pratiği daha ileriden kurmak göreviyle karşı karşıyayız. Başkaları nasıl yaklaşır bu onların sorunu, Marksizm-Leninizm bizim için değişmez hakikatler değil kendi eleştirisini ve aşılması gerektiğini kendi içinde taşıyan dünya görüşüdür.

Bu belirlemelerle birlikte Leninist parti anlayışını benimsiyoruz ve bu tüzüğümüzde yazılıdır. Kendimizi Leninist olarak tanımlamamız Leninizm iddiasındaki bütün bir sistemin ve bütün Leninizm iddialı III. Enternasyonal partilerinin çözülüp sistem içinde eridiği gerçeğine gözlerimizi kapatmıyoruz. Bu büyük çöküşün ne kadarının Marksizm-Leninizm'in kendisinden, ne kadarının uygulayıcılardan kaynaklandığını sorguluyoruz ve bunu devrimci anarşist yoldaşlarımızla birlikte yapmanın daha geliştirici olacağına inanıyoruz. Bu anlamıyla, bu yazı, kendi konumumuzun bir savunusu olduğu gibi aynı zamanda radikal bir eleştirisidir.

"Liberter Komünistlerin Örgütsel Platformu"nun eleştirel bir okuması

Bu girişten sonra tartışmayı devrimci anarşist akımın, bireyci, kültürcü anarşist eğilimlerce çok eleştirilen ve en radikal metinlerinden olan 1926 tarihli "Liberter Komünistlerin Örgütsel Platformu"[1] adlı metin üzerinden ilerleyeceğiz. Platform'da zamanın biricik deneyi olan Sovyet deneyi irdeleniyor; bu devrimdeki Bolşevikler ve onların uygulamaları üzerinden Marksizm eleştiriliyor. Makhnocu hareket, bir nevi bu platformla, Sovyet Devrimi ve Marksizm eleştirisi üzerinden ve bu büyük devrim sürecinde kendi özeleştirileriyle birlikte, yeniden ve devrimci bir kuruluşu gerçekleştirmeyi hedefliyor. Marksizm ve Bolşevikler eleştirilemez veya yanlış yapmış olamazlar, iddiasında değiliz, bu metindeki bazı eleştirilere katılıyoruz ve metin yazarlarının kendi öz eleştirilerini kuru ilkeler üzerinden değil, bir devrim pratiği üzerinden gerçekleştirmelerini olumluyoruz.

Bu metnin en dikkat çeken tarafı, daha sunuşta güçlü ve cesur bir özeleştiriyle giriş yapıyor olmasıdır. *"Liberter düşüncelerin yapıcı ve önemi yadsınamaz niteliği ile anarşist hareketin içinde bulunduğu acıklı durum arasındaki bu çelişki, birden çok nedenden kaynaklanıyor; bunlar arasında en önemli en temel olanı ise, anarşist hareketin örgütsel ilkelerden ve pratikten yoksun oluşu."* (Platform s.7) Görüldüğü gibi kendi konumuna ilişkin ciddi eleştiriler yapıyor. Anarşist hareketin iddialarıyla gerçek durumunu acıklı denilecek boyutta zayıf buluyor ve daha önemlisi kendisini "örgütsel ilkelerden" ve "pratikten" yoksun olarak değerlendiriyor ve bunu pratik olarak içinde aktif yer aldığı bir devrim deneyi üzerinden yapıyor. Devamında anarşist hareketin durumu, 'kronikleşmiş genel örgütsüzlük' olarak tanımlanabilir diyor. Bu eleştirileri devrimci bir hedefe bağlıyor. *"Anarşizm, gerçekliğin ve sınıf mücadelesi stratejisinin gerektirdiği gibi, güçlerini sürekli ajitasyon faaliyeti yürüten bir örgüt içinde toplamalıdır."* (Platform s.7) Bizim için dikkat çekici olan şu pasajdır: *"Bize göre, genel örgütlenme sorununa çözüm getirecek yegane yöntem, anarşist militanları, teorik, taktik ve örgütsel temelde, yani, az çok homojen bir program temelinde bir araya getirmektir."* (Platform s.8) Bizim örgüt anlayışımız bu pasajda söylenenlerle örtüşmektedir.

1 https://tr.anarchistlibraries.net/library/dielo-truda-grubu-liberter-komunistlerin-orgutsel-platformu.pdf

Sunuş bölümünde ikinci dikkatimizi çeken nokta: Bizim anarşizme yönelttiğimiz eleştirilerin bir kısmını Platform aynı biçimde dile getiriyor ve mahkûm ediyor. *"Kendine anarşizmi temsil etme hakkını bahşeden bireyciliğin ve kaotik anarşizmin temsilcilerinin ağızlarından köpükler saçarak bize öfkeyle saldıracaklarını ve bizi anarşist ilkeleri çiğnemekle suçlayacaklarını tahmin ediyoruz. Ne var ki, bireyci ve kaotik unsurların 'anarşist ilkeler'den siyasal kayıtsızlığı kendini her türlü sorumluluktan bağışık kılmayı anladıklarını biliyoruz; hareketimizde onarılması neredeyse olanaksız bölünmelere yol açmış olan, bizim tüm enerjimizle mücadele ettiğimiz şey de onların bu yaklaşımlarıdır. Bu nedenle, bu kamptan gelecek saldırıları sükûnetle karşılayacağız."* (Platform s. 8) Bu konuda daha dikkat çekici ve katıldığımız eleştirileri ileriki bir bölümde yapıyor. *"Benzer şekilde, anarşizm insancıl [humanitarian] özlemlerin ürünü de değildir. Tek bir insanlık yoktur. Anarşizmi günümüz insanlığına mal etmeye, ona genel bir insancıl nitelik atfetmeye yönelik her girişim, kaçınılmaz olarak statükonun ve yeni bir sömürünün meşrulaştırılmasına yol açacak tarihsel ve toplumsal bir yalanı ifade edecektir."*(Platform s. 11)

Platform'da sunuş bölümünden sonra genel bölüm başlığı içinde alt başlık olarak: Sınıf Mücadelesinin Rolü ve Anlamı başlıklı bölüm yer alıyor. *"Toplumsal alanda, tüm insanlık tarihi, emekçi yığınların kendi haklarını, özgürlüklerini ve daha iyi yaşam koşullarını elde etmek için verdikleri mücadelelerin kesintisiz bir zincirini temsil eder. Toplumlar tarihinde, bu sınıf mücadelesi, her zaman için bu toplumların biçimini ve niteliğini belirleyen temel faktör olmuştur."* (Platform s.10) Bu tespitler Komünist Manifesto'nun girişinde farklı kelimelerle yer alır. *"Günümüze kadarki bütün toplumların tarihi sınıf savaşımları tarihidir. Özgür insan ile köle, patrisyen ile pleb, bey ile serf, lonca ustası ile kalfa, tek sözcükle, ezen ile ezilen birbirleriyle sürekli karşı karşıya gelmişler, kesintisiz, kimi zaman örtük, kimi zaman açık bir savaş, her kezinde ya toplumun tümüyle devrimci bir dönüşmesiyle ya da savaşan sınıfların birlikte mahvolmalarıyla sonuçlanan bir savaş sürdürmüşlerdir.*[2] Platform'daki bu belirlemelere katılıyoruz, hiçbir ayrılığımız yok.

Genel bölümün ikinci alt başlığı "Şiddete Dayalı Bir Toplumsal Devrime Duyulan Gereksinim" şu tespitlerle başlıyor: *"Yığınların şiddete dayalı bir yoldan köleleştirilmesi ve sömürülmesi, modern toplumun temelini teşkil eder. Bunun varlığının tüm görünümleri (ekonomi, siyaset, toplumsal ilişkiler) sınıfsal şiddete dayanır; devletsel otorite, polis örgütü, ordu, hukuk sistemi sınıfsal şiddete hizmet eden kurumlardır."* (Platform, s.10) Burada kapitalizmin ve burjuva devletin iktidarının tanımlanması yapılıyor ve bir alt paragrafta, doğru biçimde, iktidarının şiddete dayanan gerçekliği karşısında toplumsal devrimin ancak karşı şiddeti zorunlu kılacağını belirtir. *"Modern toplumun çözümlenmesi, bizi, kapitalist toplumun özgür işçilerin kuracağı bir topluma dönüştürülmesinin ancak şiddete dayalı toplumsal devrim yoluyla gerçekleştirilebileceği çıkarsamasına götürür."* Bu tespitler platformun devrimci çizgide ısrarının göstergesidir ve biz bu konularda da aynı görüşteyiz

2 Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri, Sol Yayınları 8. baskı, s. 116-117

Platform'un "Toplumsal Mücadelede ve Toplumsal Devrimde Yığınların ve Anarşistlerin Rolü" başlıklı bölümünde şunlar söyleniyor. *"Anarşistler, Devleti, yığınların haklarını gasp eden, onlardan ekonomik-toplumsal yaşam üzerindeki inisiyatiflerini çalan temel engel olarak görürler. Devlet, geleceğin toplumunda ve 'günün birinde' değil, derhal ortadan kalkmalıdır. Devlet, işçilerin zaferinin ilk gününde, işçiler tarafından yıkılmalıdır ve kılık değiştirmiş şu ya da bu biçim altında yeniden inşa edilmemelidir. Devletin yerini, işçilerin üretim ve tüketim örgütlerinin oluşturacağı, özyönetim temelinde federatif olarak birleşmiş bir federalist sistem alacaktır. Bu sistem, hangi biçim ve nitelikte olursa olsun parti diktatörlüğü gibi otoriter yapılanmaları dışlar."* (Platform s.13) Bu sorunları bugün birçok devrim deneyi ve sonuçlarını yaşamış olarak, daha ilerden tartışabiliriz. Başarılı devrimlerin yanında, birçok devrim yarı yoldan, kanlı burjuva terörüyle geri döndürüldü. Ekim devrimi savaşlar ve açlıkla boğuşarak, emperyalistlerin kanlı saldırılarını, milyonların kanıyla durdurabildi. Bolşevikler de başlarken düzenli orduyu ilkesel olarak reddediyordu ve emperyalist müdahaleye karşı, Kızıl Ordu'yu örgütlemek zorunda kaldılar. Gene devlete yaklaşımları da kendi savundukları ilkelere göre değil, iç ve dış direnç ve müdahaleler sonucu kaskatı bir bürokrasiyi inşa etmeyle sonuçlandı. Bunlar konjonktürel olanın içerisinde yaşanan kırılmalardı.

Bu konuda ünlü bir anarşistin söyledikleri yukarıda söylediklerimizden daha açıklayıcıdır. Ekim Devriminden sonra Merkezi Devrimci Askeri Komite üyesi olan Bill Shatov bizzat bu büyük devrimin içinden ve iç savaş koşullarını değerlendirerek Emma Goldman'a şunları söylüyor. *"Rusya deneyimi ona, biz anarşistlerin devrim romantikleri olduğumuzu; devrimin getireceği bedeli, devrim düşmanlarının isteyeceği korkunç fiyatı, devrimin kazanımlarını ezmek için başvuracakları şeytanca yöntemleri unutan romantikler olduğumuzu öğretmişti. Ateş ve kılıca karşı, insan yalnızca idealinin adaleti ve mantığıyla savaşamazdı. Karşı devrimciler Rusya'yı tecrit etmek ve aç bırakmak için birleşmişlerdi; bu abluka, insan yaşamından ürkütücü bir diyet istiyordu. Müdahale ve onun peşinden gelen yıkım, sayısız Beyaz saldırıları, büyük kan deryaları, Denikin, Kolçak ve Yudeniç sürüleri, onlann kıyımları, hayvanca öç almalar ve verilen genel zarar, devrime, en ileri görüşten taraftarlarının bile düşleyemeyeceği ölçüde büyük bir savaşı dayatmış bulunuyordu. Bir savaş ise bizim devrimci ahlak hakkındaki romantik fikirlerimizle her zaman uyumlu olamaz; devrimi adım adım parçalamaya hazırlanan aç kurtları püskürtmek, bundan hiç de daha az vazgeçilmez değildir."*[3] Bill Shatov ve benzeri tavırları gösteren anarşistleri, diğer anarşistler küçümseyici anlamda "Sovyet anarşistleri" diye niteliyorlar. Bill Shatov aynı konuşmasında bu konuya da cevap veriyor. Sovyet iktidarını hem destek gerekçelerini açıklıyor hem birçok konuda sert eleştirilerini devam ettiriyor ve ekliyor. *"Bir anarşist olmaktan çıkmış değilim."*

Bolşeviklere, ittifaklarda hata yapıp yapmadıkları, anarşistler ve diğer işçi partilerine karşı sekterlikleri, tek başına iktidar istekleri vb. yönlü eleştiriler getiriliyor,

3 Paul Avrich, Kendi Belgeleriyle Rus Devriminde Anarşistler, Metis Yayınları, s.128

bu eleştirilerde haklılık payı vardır ama nasıl olağanüstü koşullardan geçildiği, nasıl bir şiddet sarmalının her şeyi esir aldığı dönem koşulları göz önüne alınmak kaydıyla. Bill Shatov'un söylediklerini, bunları yalın olarak açıkladığı için aldık.

Kuruluşunda Kızıl Ordu kendi içinde komuta kademesini seçimlerle tayin eden ve gönüllü halk milislerinden oluşuyordu. Kanlı iç savaş derinleştiğinde, hem savaş bütün Rusya'ya yayıldı hem Kızıl Ordu aşırı büyüdü, bu durum merkezi komutanlığı ve kesin emir komuta sistemini zorunlu hale getirdi. Başka türlü savaşın kazanılamayacağı anlaşılınca, merkezi sevk ve idare kendiliğinden devrimci güçlerin önüne geldi. Bu durumu, Bolşevikler daha sonraki metinlerde, ilkelerden zorunlu sapma olarak değerlendirdiler. Aynı şekilde, Makhnocuların oluşturduğu silahlı birliklerde de emir komuta sistemine geçilmek zorunda kalınmıştı. Savaş şiddetlendikçe aynı zorunlulukla Makhnocu silahlı güçlerde karşılaşıyor, bu durumu anarşistler kendi metinlerinde bir özeleştiri olarak ifade ediyor. "*Kızıl Ordu ile keskin bir zıtlık içindeki ordunun kendisi esas temel olarak demokratikti (her ne kadar İç Savaş'ın korkunç doğası bu idealden bazı sapmalara neden olmuş olsa da –ancak Troçki tarafından Kızıl Ordu'ya dayatılan rejimle karşılaştırıldığında, Makhnocular çok daha demokratik bir hareketti."* Burada söylenmek istenen açıktır; 'biz de savaş içinde ilkelerimizden saptık ama Troçki kadar değil.'

Bolşevik iktidarına haklı, haksız tüm eleştiriler, emperyalizmin ve çarlık burjuvazisinin koskocaman karşı devrimci güçlerine nasıl direnileceği sorusunu ortadan kaldırmaz. Asıl olarak bu soru bugün için daha önemli. Bugün daha da militaristleşmiş ve büyümüş burjuva devletleri ve onların kolektif saldırı örgütlerinin herhangi yerel, bölgesel veya kıtasal bir devrime saldırıları karşısında, Platform'da söylendiği gibi bugün de anarşistler; *"Devletin yerini, işçilerin üretim ve tüketim örgütlerinin oluşturacağı, özyönetim temelinde federatif olarak birleşmiş bir federalist sistem alacaktır."* diyorlar. Ama asıl soru şu; tüm bu -moda deyimiyle- küresel karşı devrimci saldırıyı bu federalist sistem nasıl engelleyecek? Ya emperyalizm ve burjuvazi özyönetime dayanan federalist sistem kurulur kurulmaz buhar olup uçacak ya işçilerin öz yönetimine boyun eğecek ya da direnecek. Buna vereceğimiz cevap, anarşizm veya Bolşevizm anlayışına göre değişemez. Kim, yenilmiş burjuvaziyi ve emperyalist güçleri, karşı devrime kalkışmaktan engelleyecek, daha özgürlükçü ve otoriter olmayan hangi yol ve yöntemleri öneriyorsa, tartışmaya ve ikna olmaya hazırız.

Ekim devriminden hemen sonra Bolşevikler, tüm devrimci partilerin talepleri haline gelen devrimci talepleri ilan ettiler. Bütün dünyada sansasyon yaratan, çarlık rejiminin emperyalistlerle yaptığı tüm gizli anlaşmaları teşhir ettiler. İçeride özgürlük taleplerini deklare ettiler. Devrime karşı çıkmayan, devrimi destekleyen tüm güçlerle ittifak politikası geliştirdiler, Sol SD'ler ile koalisyon kurdular, anarşistlerle de ittifak için çalıştılar. İttifaktan kaçınan anarşistler oldu ve bu anarşistler arasında ciddi sorunlara yol açtı. Bu konuyu Paul Avrich açıkça anlatıyor: *"İç savaş'ın derinleşmesi, anarşistleri, Beyazlarla mücadelelerinde Bolşeviklere yardım edip etme-*

me konusunda böldü. Anarşistler, özgürlükçüler olarak, Sovyet hükümetinin baskıcı politikalarını hoş görülemez bulmakla birlikte, bir Beyaz zafer olasılığını daha da rahatsız edici görüyorlardı. Anarşist kamp içinde, direnişten işbirliğine dek uzanan bir görüş çeşitliliği ortaya çıktı. Bununla birlikte, sonunda çoğunluk Bolşeviklere destek verdi ve hatta kimileri Komünist Parti'nin üyeleri oldular."

Bolşeviklerle anarşistler arasında çıkan ilk büyük anlaşmazlık Brest-Litovsk antlaşması üzerinde patlak verdi. Kapıya dayanan iç savaş koşullarında anarşistler anlaşmayı ihanet olarak niteledi, protesto gösterilerine başladılar ve iç savaş çağrısı yaptılar.

Platform'dan devam edelim. 1917 sonrası Rusya'da yaşananlar ve anarşizmin bu dönemdeki örgütsüzlüğü üzerine, Platform'un girişinde burada tartıştığımız sorunları içeren bir özeleştiri var. *"Genel bir örgüte duyulan gereksinim, kendisini en derin ve en acil biçimde 1917 Rus devrimi sırasında hissettirmiştir. Liberter hareketin grupçuluğun ve karışıklığın en yoğun düzeylerini sergilediği dönem yine o dönemdir. Genel bir örgütün yokluğu, pek çok aktif anarşist militanın Bolşeviklerin safına geçmesine yol açmıştır. Aynı eksiklik, bugün pek çok anarşist militanın pasifliğine, güçlerinin dikkate değer bir bölümünün atıl kalmasına neden olmaktadır."* (Platform s.7) Bu pasaj tam olarak yaşanmış bir deneyde bizim yukarıdaki sorularımıza Platform'un anarşizm adına verdiği özeleştirel cevaptır.

Örgütlü anarşizm, devrim sonrası geçiş dönemi için bize ne söyler?

Platform, Sovyet devriminde Bolşeviklerin yanlışlarını kendi açısından değerlendiriyor. *"1917 Rus devrimi, tam da, işçi ve köylü Sovyetleri ile fabrika komiteleri sisteminin yaratılışı temelinde, toplumsal kurtuluş sürecinin bu yönelimini sergiler. Devrimin en üzücü hatası, uygun bir anda devlet iktidarını tasfiye etmemiş olmasıdır -ilkin geçici hükümeti, ardından Bolşevik iktidarı. İşçilerin ve köylülerin güvenini istismar eden Bolşevikler, o günün koşullarına göre burjuva devlet aygıtını yeniden yapılandırmış, devlet aygıtını desteklemiş ve muhafaza etmişler, böylece yığınların yaratıcı eylemini, devletçi olmayan sosyalist bir toplumun inşasında ilk adımı temsil eden Sovyetler ve fabrika komiteleri özgür rejimini boğmuşlardır."* (Platform s.13) Bu tarihe kayıt edilmiş ve belgelenmiş bir olaydır ve yukarda bizim de katıldığımızı belirttiğimiz eleştirilerdir. Ancak bu eleştirilerin Bolşevizmin devletçi anlayışlarından kaynaklandığı; *"Bolşevikler, o günün koşullarına göre burjuva devlet aygıtını yeniden yapılandırmış, devlet aygıtını desteklemiş ve muhafaza etmişler,"* tespiti, gerçeklere tamamen terstir. Sorun, Bolşevizmin ideolojik yaklaşımı, keyfi bir yönelimi, devletçiliği ile ilgili değildir; ilkesel olarak otorite ve iktidar tapıcılığıyla da ilgisi yoktur. Marksizm'de devlet sorunu anarşizmin iddia ettiği anlamda iktidarcılık, otorite savunuculuğu anlamında ilkesel bir sorun değildir. Tersine bu, tamamıyla devrim ve karşı devrim ekseninde, iktidar sorununa yaklaşımla ilgilidir.

Burada Bolşeviklerin her şeyiyle, doğruda durduklarını ispatlamak çabasında değiliz, zaten süreç onları da kendi ideallerine ve ideolojilerine ters yollara sürükleyerek korumak istedikleri iktidara kurban etmiş ve sonunda yenilgi bile değil utanç verici bir çöküşe sürüklemiştir. Yüzyıldan fazla zaman sonra, bu sorunların pratikleri üzerinden öğrenmek çabasındayız. Anarşistler veya başkaları, 'biz olsak olağanüstü yaratıcılığımız ve sağlam bilimsel ideolojimizle, özyönetim vb. sihirli formüllerle tüm bu süreci başarıya götürürdük' diyorlarsa tartışmaya hazırız. Devleti reddetmekte ve lanetlemekte anarşizmle aynı görüşteyiz. Hatta çok kötü devlet ve iktidar deneyleri yaşamış bir geleneğin bilinciyle, kim, bize; şiddete dayalı burjuva devletlerini yıkmayı, mülk sahiplerini mülksüzleştirmeyi ve yerine eşit, özgür bir komün toplumunu yaşatmak için devlet değil veya devleti andıran her şeyi reddeden, gelecek saldırıları karşılayacak "bir geçiş dönemi için" ne tür örgüt, araç, yol yöntem öneriyorsa, tartışmaya ve büyük bir memnuniyetle kabul etmeye hazırız.

Devrimin ve iç savaşın içinden konuşan Bill Shatov şunları söylüyor. *"Artık şunu söylemek isterim ki, şu anki komünist devlet biz anarşistlerin hep olacağını söylediğimiz şeyin ta kendisidir-devrimin karşısındaki tehlikelerle daha da güçlendirilmiş, sıkı sıkıya merkezileştirilmiş bir iktidar. Bu koşullarda, kimse istediği gibi davranamaz."*

Devrimci anarşistlerin, oportünistler tarafından savunulan "devletçi sosyalizm" eleştirilerine tümüyle katılıyoruz; "devletçi sosyalizm" saçmalığına, devlet ve otorite savunularına karşı getirdikleri tüm argümanlar haklıdır. Ama bu eleştirilerin muhatapları Marksistler değildir. Bu oportünist eğilimler, bir dönem İkinci Enternasyonal'in, sonra Stalin ve sonrası dönemde Sovyetlerdeki "milli komünizm" görüşleridir.

Buraya kadar tartışmalarda Platform'da, en çok öne sürülen Marksizmin ve aynı ideolojik etkideki Bolşevizmin, devletçi bir sosyalizmi savunduğu tezidir. Hiçbir kafa karışıklığına yer vermeden Marksizmin devlet sorununa yaklaşımını özetlemek istiyoruz.

Kuramsal tartışmadan önce, yaşanmış pratiğe bakarak yürüyelim, pratik ne söylüyor? Anarşistler, proletarya diktatörlüklerinin geri dönüp toplum üzerinde burjuva devletler benzeri diktatörlüklere dönüşeceğini öne sürdüler ve yaşanan deneyler onları "haklı" çıkardı Derece derece sosyalist ülkelerde devletin sönümlenmesi bir yana, bazı örneklerde burjuva devletleri aşan bir bürokratik yozlaşma ve çürümeye uğradılar. Sadece devletler değil, başka bir açıdan iktidar veya muhalefetteki Komintern geleneğinden gelen tüm komünist partiler, aynı biçimde bürokratik kastlar olarak ya çözülüp dağıldılar veya sistemin içine çözülüp sistemin uysal parçalarına dönüştüler. Nispeten eleştirilecek yanlarıyla birlikte Küba benzeri bazı örnekleri bu genellemeye kurban etmemek gerekir. Peki, bu deneyler bize ne söylüyor? Anarşistler ve Marksistler bu deneylere nasıl yaklaşıyor? Burjuvaziyi alt etmek ve toplumsal devrim iddiasındaki iki değişik tarz olarak inceleyelim. Taraftarlar veya zıt ve birbir-

lerine üstünlük sağlamak isteyen kamplar olarak yaklaşılırsa, her iki tarafta kendini haklılaştıracak, doğrulayacak gerekçeler bulur. Anarşistler, "artık hangi yüzle konuşuyorsunuz, işte proletarya devletleriniz, işte sistemleriniz hepsi bürokratik çürümüş diktatörlükler olarak çöktüler" diyerek kendilerini haklı görebilir ve buradan bir zafer çıkarabilirler. Marksistlerin de buna vereceği cevap bellidir: "Biz savaştık, birçok yerde burjuvaziyi yendik, kolektif bir sistem kurduk ama koşullar ileri gitmemize olanak vermedi, yenildik. bu deneylerden öğrendik ve bir dahaki sefere daha iyisini kurmak için bir adım öndeyiz, siz ne yaptınız?" Tartışmalar şimdiye kadar bu vb. argümanlar üzerinde yürütüldü. İşte biz buna itiraz ediyoruz. Her iki taraf açısından, verilen cevaplar, içinde haklılık payı taşımakla birlikte eksik ve yanlıştır; devrimci, geliştirici değil taraftar yaklaşımıdır.

Marksizmde devlet sorunu ideal bir tasavvur değildir ve bir süreç içinde değişiklik geçirmiştir. Paris Komünü ve yenilgisine kadar Marksizm işçi devrimiyle kurulacak toplumu, sınıfsız ve devletsiz bir toplum olarak formüle etmiştir. Marksistler, Paris Komünü'nün deney ve dersleri sonucu işçi devriminin kendiliğinden sınıfsız topluma varamayacağı, bunun için işçi sınıfının burjuva devlet aygıtını parçalaması ve yerine bir "devlet olmayan devlet", daha baştan "sönümlenmek üzere oluşturulan devlet", "komün tipinde bir yarı devlet", bir "geçiş dönemi devletinin" zorunlu olduğunu ortaya koyarlar. Marksizmin devlet konusundaki programatik temelleri bu tarihsel pratik üzerinden kurulmuştur.

Daha sonra Marksist hareket içinde, dönemin sosyal demokrat partileri, devlet sorununu oportünist biçimde el alınmıştır. 1870'lerde Alman partisi ve başka bazı partilerde "özgür halk devleti" ve 1940'larda Stalin dönemi ve sonrasında "bütün halkın devleti" benzeri oportünist ve gerici devletçi eğilimler güçlenmiş ve savunulmuştur. Ancak tüm bu gerici devletçi görüşler, hem Marks ve Engels tarafından hem sonrasında Lenin tarafından şiddetle eleştirilerek mahkûm edilmiştir. Ama bu gerici devletçi-iktidarcı eğilimler her dönem uç vermiştir.

Bu soruna Marks daha geniş bir çerçeveden yaklaşır ve bu görüşler Marksizmin devlet sorununa yaklaşımının temelini oluşturur. Marks *Felsefenin Sefaleti*'nde şu önemli tespiti yapar. *"İşçi sınıfının özgürleşmesinin koşulu tüm sınıfların ortadan kaldırılmasıdır."* Marks burada proletarya devriminin sadece işçi sınıfını değil, tüm sınıfları özgürleştirmek durumunda olduğunu vurgulayarak proletaryanın evrensel karakterine işaret eder. Proletarya evrensel bir sınıf özelliği kazanmıştır ancak hiçbir sınıf evrenselle özdeşleşemez, hiçbir sınıf veya özne kendisini evrenselin yerine geçiremez. Bunun anlamı kapitalist toplumdaki diğer kesimlerle zorunlu evrensel bağın önemini belirtmesidir. Marks'a göre özgürleşme ancak dünyasal olarak gerçekleştirilebilir, insanlığın cins, kimlik, etnik, sınıf vb. bir bölümü özgürlük ve eşitlikten mahrumsa ve toplumsal yaşamda büyük, küçük ayrıcalıklar devam ediyorsa, bu koşularda hiçbir biçimde özgürlükten bahsedilemez. Devrim sonrası, bir geçiş dönemi zorunludur ama komün toplumu proletarya dâhil hiçbir tikel kim-

likle bağdaşmaz, her türlü özel belirlenim bir ayrıcalığı ve sınıflı toplumu işaret eder. Sınıflı topluma ait tüm görüngüleri ortadan kaldırmadan, proletarya, proletarya olarak kendisini ilga edecek koşulları oluşturmadan, görevini tamamlayamaz.

Lenin, Devlet ve İhtilal'de devlet sorununda oportünist görüşleri eleştirir ve geniş olarak Marksist yaklaşımı açıklar. Çok özet olarak Lenin, proletaryanın "geçiş döneminde" devlete, *ancak* bir süre için ihtiyaç duyulacağını kesin ifade eder ve devletin ortadan kaldırılması konusunda anarşistlerle aynı düşündüğünü, ortaklığını ve hiçbir anlaşmazlığımızın olamadığını açıklar. Anarşizmle ayrıldığı tek hususun sınıfsız topluma ulaşmak için "devlet olmayan" olarak tarif ettiği devletin bir kısım araçlarını, yol ve yöntemlerini karşı devrimci saldırılara karşı bir dönem kullanılmasının zorunluluğu noktasındadır. Lenin, pek çok durumda Marksist saflardaki oportünist günahlara karşı anarşizmin eleştirilerinin haklılığını teslim eder. Bu belirlemelere ek olarak Lenin, Sovyet iktidarının konseyler veya şuralar şeklinde örgütlenmiş komünal toplumu hedefleyen işçi sınıfının tam ve doğrudan demokrasisinden başka bir şey olamayacağını söyler.

Ama bu konuda, hiçbir itiraza veya çarpıtmaya yer bırakmayacak biçimde en özlü ve açık değerlendirmeyi ise Engels yapar. *"Devlet, savaşımda, devrimde devrim düşmanlarını bastırmak için yararlanmak zorunda olduğumuz geçici bir kurumdan başka bir şey olmadığına göre, özgür halkçı bir devletten söz etmek saçmadır: proletaryanın devlete gereksinmesi olduğu sürece, o, bunu, özgürlük için değil, hasımlarını alt etmek için kullanacaktır. Ve özgürlükten söz edilmesi olanaklı olduğu gün, devlet, devlet olarak ortadan kalkmış olacaktır. Onun için, biz, devlet sözcüğünün yerine, her yerde, topluluk (Gemeinswesen) gibi, Fransızca komünün karşılığı olan mükemmel eski bir Alman sözcüğünün kullanılmasını önermekteyiz."*[4]

Burjuvazinin, başarılı devrim iktidarlarını geri almak için her türlü kanlı yöntemlere başvurdukları, tarihsel olarak defalarca kanıtlanmış bir gerçekliği tartışmak abestir. Ama tekrar tekrar tartışmak zorunda kalıyoruz. Böylesine hayat memat, varlık yokluk sorununun gündeme geldiği koşullarda merkezi disiplinli, örgütlü davranış zorunluluktur. Bu zorunluluğu kapitalizm koşullarında kazanılması imkânsız olan özgürlük, özerklik, otonomi vb gelecekte büyük mücadelelerle kazanılacak amaçları gerekçe göstererek reddetmek, devrimi daha baştan yenilgiye uğratmaktır. Burada bir kez daha Engels'in yazdıklarına başvuralım. *"Zaferden sonra otoriteyi motoriteyi ne yaparsanız yapın, ama savaş için bütün kuvvetlerimizi bir tek noktada birleştirmeli ve bir tek merkezi saldırıda yoğunlaştırmalıyız. Otoriteden ve merkezileşmeden, her türlü koşul ve durumda mahkûm edilecek iki şey gibi söz edildiği zaman, ya böyle konuşanlar devrimin ne olduğunu bilmiyorlar, ya da bunlar yalnız sözde devrimcidirler gibi geliyor bana."*[5]

4 *Seçme Yapıtlar*, Sol Yay., c.3, 1979, s.42
5 *Anarşizm ve Anarko Sendikalizm*, s.82

Tartışmaya Platform üzerinden devam edelim. "Toplumsal Mücadelede ve Toplumsal Devrimde Yığınların ve Anarşistlerin Rolü" başlığının ilerleyen bölümlerinde şunlar söyleniyor: *"Yığınlar toplumsal hareket içinde kendilerini anarşist eğilim ve ilkelerle büyük uyum gösteren bir yoldan ifade ediyor olsalar da, bu eğilimler ve ilkeler parçalanmış, koordinasyondan yoksun halde kalmaya devam ediyor ve, dolayısıyla, liberter düşüncelerin itici gücünün, anarşist uyarlanma ve toplumsal devrimin amaçlarının korunması açısından varlığı zorunlu örgütlülüğüne ulaşılamıyor. Bu teorik itici gücün ifade kazanması, ancak, yığınların özellikle bu amaç için yaratmış oldukları bir kolektifle mümkün olabilir. Örgütlü anarşist unsurlar, tam da bu kolektifi oluştururlar."* (Platform s.14) Tüm bu satırlarda farkında veya değil, bir örgütlü itici gücün zorunluluğu anlatılıyor. Tıpkı geçiş dönemi devletinin zorunluluğu gibi. Devamındaki pasaj ise tam olarak devlet demeden devrim sonrası görevleri yerine getirmek için "insiyatifini ortaya koyacak", "Örgütlü anarşist unsurlar,"dan söz ediyor. Bolşevizmin devlet dediği de bundan başka bir anlam ifade etmiyor. İki pasajı da tam olarak inceleyelim.

"Bu kolektifin teorik ve pratik görevleri, devrim anında büyük önem kazanır."

"Söz konusu kolektif, toplumsal devrimin tüm alanlarına katılmalı, devrimin yönelimi ve genel karakterinde, devrimin yapıcı görevlerinde, yeni üretim ve tüketimin örgütlenişinde, tarım sorununda, vb. kendi inisiyatifini ortaya koymalıdır." (Platform s.14) İnsan evladının ebedi kurnazlığı, bir şeyin adının değiştirildiğinde özünün de değişeceğini sanmaktır ve Platform bunu yapıyor. Evet, Marksizm de devrim ve sonrasında, örgüt ve devlet konusunda yukarıdaki görevleri yapacak bir kolektiften başka bir şey önermiyor. Bu önermeler, iki üst paragraftaki önermelerle birlikte düşünüldüğünde, Marksistlerin de aynı şeyleri söylediği açıktır. *"Anarşistlerin devrim dönemindeki rolü, yalnızca liberter düşüncelerin temel ilkelerinin propagandasıyla sınırlı tutulamaz. Yaşam, yalnızca, şu ya da bu düşüncenin propagandasının yapıldığı bir arena değildir; bunun yanı sıra, belli bir düzeye kadar, mücadelenin, stratejinin, bu düşüncelerin ekonomik ve toplumsal yaşamın yönetiminde yaşama geçirilmesi çabasının gerçekleştiği arenadır."* (Platform s.14) Bir kolektif özne "devrimin tüm alanlarına katılacak", "üretim ve tüketimin örgütlenişinde" "kendi inisiyatifini" kuracak ve devrime olası saldırıları bastıracak tedbirleri alacak, bunlar basbayağı Marksizmin önerdiklerinden daha öteye bir otoriteyi gerektirecek boyutta ve çok zorlu görevlerdir. Yukarıda bir yerde benzer tespiti Platform yapıyor. Ezilmiş burjuvazi ve karşı devrimin engelleri bir yana iktidarın alınışının hemen ertesinde " *mücadelenin, stratejinin, bu düşüncelerin ekonomik ve toplumsal yaşamın yönetiminde yaşama geçirilmesi çabasına*" birilerinin taş koyacağını pratikten biliyor ve yazıyor *"1917 Rus devrimi deneyiminin de gösterdiği gibi, bu görev, her şeyden önce sayısız çoklukta parti hareketi toplumsal devrime aykırı yönlere çekmeye çalıştığı için, hiç de kolay başarılır bir görev değildir."* Peki, bu "hiçte kolay başarılır olmayan görevler" nasıl gerçekleştirilecek?

Benzer bir yaklaşım olarak, Öcalan'ın görüşleri ve pratiği ilginçtir. PKK, devleti ve her türlü devletçi örgütlenmeyi reddediyor ve kendisini tam olarak metindeki önemli görevleri gözleyerek, inisiyatif kuran düzenek olarak tarif ediyor. PKK, bu konuda tam olarak bir çelişkiler yumağıdır. PKK bir yanıyla, Türkiye'deki en yasal partilerden daha âdemimerkeziyetçi özelliklere sahiptir, kendi içinde geniş bir eleştirel özgürlük alanı vardır ama diğer yanıyla PKK kaskatı merkeziyetçi, otoriter ve hiyerarşik bir yapıdır. Ama daha ilginci Rojava deneyidir. Rojava'da, PKK'nin devletsiz komünal yönetimi savunusu ile yaşamın gerçekliği tam bir çelişkili birlikteliktir. En altta komünlerden ve kooperatiflerden ve her alanda ve yönetim birimlerinde en geniş katılımla kantonal sistemler kurmaya çalışıyor. Ama bütün bu sistemi daraltılmış birkaç parti komiteleriyle denetlemek zorunda kalıyor. Bütün iktidar olan devrimlerin başına gelen sorunlar devleti kesin bir dille reddeden ve devletsizliği savunan bir örgütün de başına geliyor; istemeden devletleşiyor ve iktidarlaşıyor.

Kitleler dediğimiz, kapitalist düzenin insanları ve büyük çoğunluğu mülkiyetçi ve lümpenler topluluğundan oluşuyor. Kapitalizm bir avuç burjuva ve bankerin değil burjuvaziden daha mülkiyet tutkunu orta sınıf ve deklase topluluklara dayanarak iktidarını koruyor ve bir devrimle tüm bu kesimler bir gecede değişemeyecekse direk veya dolaylı sabotajlara başlayacaklar. Bütün toplumu komün ve konseyler olarak örgütlemek ise zamana yayılacak bir süreçtir. Kaldı ki, komün ve konseyleri oluşturanlar da bu toplumdan gelen insanlar olacaktır. Rojava'dan gözlediğimiz somut deneyler var. Yüzlerce birimde oluşturulan konsey ve komün tipi örgütlenmeler kısa zamanda şeyhlerin, muhtarların ve eski toplumun etkilerinin kontrolüne geçiyor ve tümüyle onların çıkarlarına ve toplumsal statü kazanmalarına yol açıyor. Bizzat devrime aktif katılan kitlelerde bunun mükâfatına konmak için harekete geçiyor ve kısa zamanda zenginleşmenin ve güç kazanmanın yollarını arıyor. Gene Rojava deneyinden gördüğümüz, toplumdaki etnik ve dinsel farklılıklar yok olmak bir yana daha fazla cemaatleşerek kendi konumlarını güçlendirmek istiyor. Doğrudan demokrasi yöntemiyle oluşturulan tüm kurumlarda benzeri sorunlar yaşanıyor. Mücadele bunlara rağmen özgürlük ve komünal hedefler doğrultusunda yükseliyor

PKK konusunda ilginç bir anekdot aktaralım. 90'lı yıllarda Hollandalı bir gazeteci Abdullah Öcalan'la yaptığı röportajda "kendinizi kimlerle, hangi liderlerle kıyaslarsınız" sorusunu soruyor. Öcalan; Lenin, Castro, Gandi vb.lerinin geride kalacağını söylüyor. Uzayan bir bölüm, sonunda Öcalan, *"ben otorite düşmanıyım, her türlü otoriteyi yıkıyorum, put kırıcıyım"* diyor. Gazeteci *"ama siz kendiniz çok yüksek bir otoriteyi temsil ediyorsunuz, hem de tartışılmaz bir otoritesiniz"* diyor. Öcalan, *"Evet, bizimkine otoritesizliğin otoritesi diyelim"* diyor. Bu anekdotu anlatmamızdaki murat, devrimcilerin tercihi veya PKK'nin ne istediğinden bağımsız olarak, otorite ve hiyerarşi sorununun dünyanın nesnel durumunun bir gerçekliği, bir yansıması olduğudur. PKK, katı hiyerarşik, otoriter bir örgüttür ve aynı zamanda müthiş özgürleştiricidir. İkisi bir arada, adeta "diyalektiğin dansı"nı oluşturur; buna, diyalektiğin alaycı veya cilveli dansı diyelim. Bu çelişkili birlikteliği hem örgüt ola-

rak PKK'nin kendisinde, karmaşık alt üst örgütlerinin tümünde ve toplumsal olarak etkisinde veya otoritesi altında bulunan tüm alanlarda, daha öteye bütün bu alanlarda insan ilişkilerinde gözlemleriz. Büyük, taş gibi bir otorite ve görülmemiş bir özgürleşme. Bunları, otoriteyi meşrulaştırmak amacıyla yazmıyoruz.

Marksistler, toplumsal devrimle varılması arzulanan hedef açısından *siyasal otorite* konusunda anarşistlerle anlaşmazlık içinde değildir. Soyut bir ideal olarak değil de toplumsal yaşamın ilerleyişi ve biçimlenişi açısından bakılacak olursa otorite, özerklik vb. kavramlar soyut tanımlar değildir, toplumsal yaşamın içinden doğmuşlardır, göreli olgulardır ve toplumsal gelişmeye uygun biçimler alır ve değişirler. Marksizm, toplumsal devrimle birlikte, devletin ve devletle birlikte siyasal otoritenin tasfiye olacağını, tüm kamu görevlerinin siyasal niteliklerini yitireceklerini ve gerçek toplumsal çıkarları koruyan basit yönetimsel işlevlere dönüşeceklerini savunur. Marksizmde bu konularda tüm yazılanlarda devleti, iktidarı, otoriteyi meşrulaştıran tek bir satır bulunamaz. Otorite ve özerklik ilkelerine toplumsal yaşamın gerçeklerinden kopuk biçimde mutlak olarak iyi ya da kötü anlamlar yüklemezler. Anarşistler ise "otorite" ve "merkezileşme" terimlerini koşulsuz olarak yanlışlar ve reddederler. Ama Platform'da birçok yerde görüldüğü gibi, devrimci durumlarda merkezi ve otoriter görevlerden kaçınılamayacağını, tersi durumun karşı devrime teslim olmak, devrimden vazgeçmek olduğu söylenmek zorunda kalınıyor.

Rojava deneyinde, otorite ve özgürlük çelişkisini açık gözlemleriz; burada gördüğümüz gibi otorite ve özerklik toplumsal yaşamın gerçeklerinden kopuk olarak kendinde iyi veya kötü addedilemez. Bu toplumun geniş geri kesimlerinde, kadın hala ikinci sınıf ezilen cinstir ve şiddet görüyor, erkekler birkaç eşlidir. Bu gerilik bir kararnameyle aşılamaz, hem bu ve benzeri gerici toplumsal geleneklere müdahale ve aynı zamanda yeniyi inşa etmek için zamana yayılan bir geçiş süreci zorunludur. Kadın ordusu YPJ'nin otoritesi büyüyor ve bu otorite, kadınları kendine doğru çekerek erkek egemenliğine karşı mücadeleyi güçlendiriyor. Otorite veya toplumsal güvenin büyümesi, tabi ki aynı zamanda iktidarlaşmayı ve bürokrasiyi kendiliğinden büyütüyor. Bu yaşamın ve mücadelenin amansız diyalektiğidir; teslim olmayacak, daha ilerden teorik ve pratik tedbirlerle bürokrasiyi ve her tür iktidarcı otoriteyi yok etmek için amansız mücadele edeceğiz.

Bolşevizm ve tüm çöken sosyalizm deneylerinden anlaşılan nedir? Devlet dâhil, tarihsel bir süreçte oluşmuş ekonomik, siyasal, idari tüm toplumsal organizmalar bir vakitte bir takım karar veya kararnamelerle yok edilemez. Toplumsal ve siyasal, yüksek bilinç düzeyine ulaşmış, tüm bürokratik işlemlere ihtiyaç duymayan bir toplumsal düzey ve örgütlülükle aşılabilir. Adına kim ne diyorsa diyebilir, böylesi bir geçiş dönemi zorunludur. Buna bir de yıkılan mülkiyet sahibi sınıfların karşı devrimci saldırılarını püskürtmek için gereken hazırlıklar, örgütler, tedbirler eklendiğinde ne yapmak gerekir? Kimse ilkelere kaçmasın, ilkeler konuşturulursa özgürlükçülüğü kimse kimseye bırakmaz. Sorun açıktır. Platform'un da doğru olarak tespit ettiği

gibi, devrimden sonra yıkılan egemen güçler ayaklandığında kim hangi ideoloji adına, hangi gerçek tedbirleri öneriyor? Biz bütün bunları komple olarak, hem muzaffer devrimin yaşamasını ve toplumsal güvenlikle birlikte toplumsal gelişmeyi, sınıfların ortadan kalktığı özgürlük toplumuna kadar götürecek en özgürlükçü tedbirler şunlardır diyenlerle büyük bir memnuniyetle, sonuna kadar tartışmaya ve ikna olmaya açığız.

Her tarihsel doğum sancılıdır, hatta lekelidir. Paris Komünü'nün kanla bastırılması ve başarısızlığa uğraması gibi, Sovyet devrimi ve sosyalist devlet deneyi dolayısıyla "proletarya devleti" denemesi de bir ilkti ve o da sonunda başarısızlığa uğradı. Devrimci siyasal mücadelede, yolu açan ilk girişimler, yeni bir başlangıç olan her şey, içinde yanlışları ve başarısızlıkları taşır. "Yenilgi öğretmendir" sözü böylesi süreçler sonucu ortaya çıkmıştır ve yenilgilerden yılmayıp daha ileri hedeflere sıçramak, devrimciliğin amentüsüdür.

Bir dönemin devrimcileri için başat mesele burjuva iktidarın yıkılıp yerine proleter iktidarın kurulması meselesiydi, iktidar olan devrimlerdeki çürüme ve yozlaşma tam olarak görülemiyor veya emperyalizmin kuşatması vb. gerekçelerle ama asıl olarak henüz devrim iktidarları olarak var oldukları için, bir biçimde sorunların aşılabileceği düşünülüyordu. Yirminci yüzyılın sonunda, sosyalist devletlerin bir iki istisna dışında utanç verici çöküşü, başat sorun olarak iktidar sorununa yaklaşımı değiştirdi. Her şeyden önce, üzerine derinlemesine düşünmemiz gereken şey, bu yozlaşmanın sebepleri ve iktidarı ele geçirmenin sert ve zorunlu meselesinin yanında, aynı hataları tekrarlamayacak, bir komünist hareketin nasıl yeniden başlatılacağıdır. Bizzat kurucu önderler tarafından yönetilen sosyalizm süreçleri böylesine kötü çöküş yaşadılarsa, yeni devrimciliğin bunları aşmak üzerine kendisini yeniden inşa etmesi, bütün devrimci güçler için başat meselelerden biri olarak kabul edilmektedir. Ve bu sorun üzerine çok yoğun tartışmalar yürütüldü; devlet, parti, konseyler, özgürlükler ve denetim mekanizmaları üzerine yığınla materyal oluşturuldu.

Sovyet devriminin hemen başında, Bolşevik uygulamaların belli noktalarının daha geniş değerlendirilerek eleştirisini zorunlu görüyoruz. Karşı devrime kalkışmayan diğer devrimci partilerle ittifakın önemsenmemesi ve iktidarın tek parti elinde toplanması, bunun diğer partilerin uzlaşmaz tutumları sonucu gerçekleştiği iddiaları haklı olabilir, ama sonucu değiştirmez. Aynı biçimde anarşistlere getirilen yasaklar, beyaz ordulara karşı birlikte savaşılan Makhno kuvvetlerinin ve kahraman devrimci denizciler Kronstadt'ın bastırılması ve benzeri uygulamalara, eleştirel yaklaşılmalıdır. Ayrıca bu uygulamalar, Lenin'in 1917'de yazdığı 'Devlet ve Devrim'deki ilkelerle de örtüşmemektedir.

Bir gerçeklik teslim edilmelidir, Lenin'in son mektupları ve yazıları son derece hazin ve acı vericidir. Kendi sloganının "Bütün iktidar Sovyetlere" gerçekleşmediğini görmektedir. Uzun ve kanlı iç savaş sonucu kızılların zaferinden hemen sonra, Lenin Bolşevik partisi tarafından kurulan devletin, ileri derecede yozlaşma içinde

olduğunu, öncü rol oynaması gereken partinin tıpkı yıkılan iktidarlar benzeri devlet mekanizmasının bir aparatına dönüştüğünü açık olarak tespit eder ve bunun bürokratizme boğulma, hatta Rus çarlığının sosyalizmle cilalanmış bir biçimine evrileceğine dikkat çekerek mahkûm eder. Hasta yatağında yaşamını adadığı ve kurduğu sistemin birçok yönden yıktıkları düzene benzediğini, kötü bir bürokratizme saplandığını görür ve bu yozlaşmayı geri çevirmek için sürekli uyarılarda bulunur, tedbirler önerir.

Platform'un "Geçiş Dönemi" başlıklı bölümünde, oportünizmin reform programları ile Marksistlerin "Proletarya Diktatörlüğü" önermelerinin aynı olduğu iddia edilerek anarşistlerin bu döneme yaklaşımı ortaya koyuluyor: *"Anarşistler, siyasal asgari programlar oluşturmak yerine, her zaman, kapitalist sınıfı sahip olduğu ekonomik ve toplumsal ayrıcalıklarından yoksunlaştıracak, üretim araçlarının ve ekonomik-toplumsal yaşamın tüm işlevlerini işçilerin kendi ellerine verecek olan doğrudan toplumsal devrim fikrini savunmuşlardır."* (Platform s. 15) Yukarıda, bazı zorunluluklar sonucu, örgütlü kolektif bir inisiyatif koyacak öznenin, bazı kritik görevleri yapmasından bahsediliyordu. Hem bu konuda *"üretim araçlarının ve ekonomik-toplumsal yaşamın tüm işlevlerini işçilerin kendi ellerine verecek"* demek yetmez, bunun nasıl bir yöntemle yapılacağı hala boşluktadır. Marksizmin önerdiği geçiş dönemi programı, kitlelerin kolektif inisiyatifine dayanan doğrudan demokrasiyi uygulayan ve devlet olmayan devlettir, ama bu katı bir bürokratik diktatörlüğe dönüşmüştür. Biz, bugün yüzyıl önceki Bolşeviklerden tabi ki çok ilerdeyiz, bütün çöken sosyalizm deneylerinden en azından nelerin yapılmaması gerektiğini biliyoruz. Hangi koşullarda ve nasıl olacak bilemeyiz, ama yeryüzü yeniden devrimci dönemine girecek ve yeni kuşaklar, 1900'lerin başlarının Bolşeviklerinden de, anarşistlerinden de ve hala geçmişte yaşayan bugünkü bizlerden de özgürlükleri ve kolektif katılımı çok daha ileriden kavrayarak yeni bir kuruluşa soyunacaklar. Hata yapmaktan kaçınılamayacak ve mutlaka birçok hata ve yanlış uygulamalarda bulunacaklar, ama kesinlikle Bolşeviklerin düştükleri hatalara düşmeyecekler, bizlerin hatalarını da tekrarlamayacak, daha özgürlükçü ve komünal geleceğe daha yaklaşmış olacaklar. Ama, Platform'da söylendiği gibi, bunu bir anda yapamayacaklar, bir geçiş dönemiyle birlikte gerçekleştirebilecekler.

Platform, Tüketim başlıklı bölümünde şunları yazıyor: *"Toplumsal düzenin bütününün yeniden inşası sorununu içeren toplumsal devrim, herkesin yaşamsal gereksinimlerini karşılama sorumluluğunu kendi üzerine alır."* Çok güzel, üzerine aldığı şeyi gerçekleştirmesi gerekir, biz de buna aynen katılıyoruz ama nasıl yapacak? *"Toplumsal düzenin bütününün yeniden inşası"* ve *"herkesin yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması"*. Bunlar devasa işler, kendiliğinden veya duayla olmaz, bu karmaşık ve muazzam boyutlardaki görevleri yapacak, güncel teknolojik gelişmelerin karşılığı olan işlerde uzmanlaşmış ekipleri gerektirir. Bunlara yukarıda ifade ettiğimiz, Platform'un de kabul ettiği karşı devrimin saldırılarını engellemek için alınacak tedbirlerle birlikte, bütün bunların toplamı olan işler, büyük bir iş bölümü-

nü zorunlu kılar ve iş bölümünün olduğu her yerde başlı başına devasa bir bürokrasi kendiliğinden oluşacaktır. Nasıl, sorusunu yalnızca Platform'un taraftarlarına sormuyoruz, aynı zamanda kendimize soruyoruz ve kolektifimiz, devrim, örgüt, disiplin, demokratik merkeziyetçilik, kolektivizm, devrim sonrası toplumsal yaşamın örgütlenmesi, bürokrasi, otorite, devlet vb. sorunlarda yoğun tartışmalar yürüttü ve hala yürütmeye devam ediyor.

II. Bölüm

Örgütlü anarşizmle, örgüt sorununa yaklaşımda ayrışma ve buluşma noktalarımız

Devrim ve devrim sonrası komünizme geçiş sürecinin örgütlenmesi sorununa yaklaşım konusunda, Liberter Komünistlerin Örgütsel Platformu'nu esas alarak, anarşizmin devrimci damarını oluşturan Platformist hareketle bir tartışma yürütmeyi esas aldık. Platform üzerinden ilerlerken en çok dikkatimizi çeken şey, ortak noktalarımızın ayrıştığımız noktalardan çok daha fazla olduğudur. Örgüt sorununa yaklaşımda da benzer bir durumun söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Yine Platformu esas alarak ilerleyelim.

Platform'da, "Örgütsel Bölüm" diye açılan başlıkta, buraya kadar söylenenlerin bir nevi programatik görüşler olduğu anlaşılıyor ve örgütün "kesin taktik ve teorik" yönelimini içerdiği ve "kesin" hükmüyle bunların tüm kolektif için bağlayıcı olduğu belirtiliyor. *"Yukarıda ifade edilmiş olan genel ve kurucu görüşler, anarşizmin devrimci güçlerinin örgütsel platformunu oluşturur." "Kesin bir taktik ve teorik yönelim içeren bu platform, örgütlü anarşist hareketin tüm militanlarının etrafında toplanacakları asgari platform olarak görünmektedir."*(Platform, s.17)

Ortak örgütsel platform açıklamasını, "Teorik Birlik" alt başlığı izliyor. *"Teori, bireylerin ve örgütlerin faaliyetlerini belirli bir amaca giden yola kanalize eden gücü ifade eder. Doğal olarak, bu teori, Genel Birliğe bağlı tüm bireyler ve örgütler tarafından ortaklaşa paylaşılmalıdır. Genel Birliğin tüm faaliyeti, gerek genel gerekse ayrıntılı olarak, birlik tarafından geliştirilmiş teorik ilkelerle tam bir uyum içinde olmalıdır."* (Platform s.23) Buradaki ifadeler herhangi bir Leninist iddialı partinin tüzüğünün amaç maddesinde veya programlarının bir bölümünde farklı ifadelerle yer alır. Bu ifadeler son derece yumuşatılmış terimlerle, Bolşevik ilkelerine benzer şekilde, merkezi iradeye ve otoriteye uyum istiyor. Örgütün ideolojisi anlamında gücünü "teori" den aldığı söyleniyor. Ve bu teori *"genel birliğe bağlı tüm bireyler ve örgütler tarafından paylaşılmalı"* deniyor ve "kesin" olarak "tam bir uyum" isteniyor. Bu bildiğimiz merkezi ve hiyerarşik bir örgüttür. Arkasından gelen "Taktik Birlik ya da Kolektif Eylem Yöntemi" başlığında yazılanlar örgütün

merkezi yapısını pekiştiriyor. *"Aynı şekilde, Birlik içindeki ayrı birey ve grupların başvurdukları taktik yöntemler aynı olmalıdır; yani, hem birbirleriyle, hem de Birliğin genel teori ve taktiği ile uygunluk içinde bulunmalıdır.*

Hareket içinde ortak bir taktik hattın olması, örgütün ve bütün hareketin varlığı açısından belirleyici bir öneme sahiptir: Bu, birbirine karşıt çeşitli taktiklerin yıkıcı etkilerini ortadan kaldırır, hareketin tüm güçlerini bir merkezde yoğunlaştırır, onları kararlaştırılmış bir hedefe giden aynı doğrultuya yöneltir." (Platform s.23) Bu belirlemeler de Leninist partilerde merkezi ilkeleri kesinleştiren tüzük maddeleri olarak yer alır. *"Aynı şekilde, Birlik içindeki ayrı birey ve grupların başvurdukları taktik yöntemler aynı olmalıdır; yani, hem birbirleriyle, hem de Birliğin genel teori ve taktiği ile uygunluk içinde bulunmalıdır."*

Devamında "Kolektif Sorumluluk" başlığıyla, örgütle üyeler arasındaki görev, yetki ve sorumluluklar belirleniyor: *"Birlik her üyenin devrimci ve siyasal faaliyetinden sorumlu olacaktır; yine her üye bir bütün olarak Birliğin devrimci ve siyasal faaliyetinden sorumlu olacaktır."* Ardından anarşizmin alamet-i farikası olarak "Federalizm" başlığı geliyor, ancak bu başlıkta söylenenlerin hepsi Leninist partilerde daha geniş olarak üyelere ve yerel örgütlere tanınan hakları içermektedir. Önce bir yığın bireyin özgürlüğü, örgütlerin bağımsızlığının önemi anlatılıyor ve sonunda her üye için kesin ve bağlayıcı hüküm yer alıyor: *"Dolayısıyla, federalist türden anarşist örgüt, her üyenin bağımsızlığını, özgür düşüncesini, bireysel özgürlük ve inisiyatifini kabul ederken, her üyenin kararlaştırılmış örgütsel görevler üstlenmesini ve ortak kararların uygulanmasını talep eder."* Burada söylenen, Leninist bir partinin tüzüğünde üyelik kriterlerini belirleyen maddelerin içinde yer alır.

"Federalizm" bölümünün devamında, Leninist partilerde örgütün merkez komitesine denk gelen ve özgürlük temennileriyle süslü, hemen hemen benzer yetkilerle yetkilendirilmiş "Birlik Yürütme Komitesi" anlatılıyor. *"Birliğe bağlı tüm örgütlerin faaliyetlerinin koordinasyonu düşüncesinden hareketle, özel bir organ yaratılacaktır: Birlik Yürütme Komitesi. Bu komite, şu işlevlerin görülmesinden sorumlu olacaktır: Birlik tarafından alınmış kararların uygulanması; tek tek örgütlerin Birliğin teorik görüşleri ve genel taktik hattı ile uygunluk içindeki faaliyetlerinin teorik ve örgütsel uyarlanmasını sağlama; hareketin genel durumuna gözcülük etme; Birlik içindeki tüm örgütler arasında ve diğer örgütlerle işlevsel ve örgütsel bağlar geliştirme."* (Platform s.24) Bunlar Leninist partilerdeki MK yetki ve sorumlulukları ile örtüşüyor.

Platform'un devrimin savunulması başlığı altında daha sonra söyledikleri ilginçtir. Platform'un yazarları, bireyci anarşistler gibi oyun oynamayıp gerçekten devrim savaşına girişmek istedikleri için anarşizmin ütopik hayalleri ile yaşamın ve sınıflar savaşının katı gerçekleri arasında kalıyor ama devrimden yana tavır koyuyorlar. Savaşın ve askerliğin kesin otorite ve disiplin isteyen doğası, onları merkezi komutayı kabullenmek zorunda bırakıyor ve bu durumun anarşist ilkeleriyle uyumunu kurma-

ya çalışıyorlar. *"Tüm savaşlarda olduğu gibi, bütün askeri eylemlerin iki temel ilkesine başvurulmadığı sürece, emekçiler iç savaşta yengiye ulaşamazlar; söz konusu iki temel ilke, operasyonların planlamasında birlik ile ortak komuta ilkeleridir. Devrimin en kritik anı, burjuvazi devrimin örgütlü gücüne karşı harekete geçtiği zaman yaşanacaktır. Bu kritik an, emekçileri askeri stratejinin bu iki ilkesini benimsemeye zorlar."* (Platform s.21)

Devamında Bolşeviklerin yaklaşım ve uygulamaları eleştirilerek kendi farklılıklarını anlatan ilkeleri sıralarlar. Gerçekte bu ilkelerin hepsi, iç savaş öncesi Bolşeviklerin de kabul ettikleri ilkelerdir. Bolşeviklerin programlarında, düzenli ordu savunulmaz; bunun yerinde özgür halkın silahlanması veya silahlı halk milislerinden söz edilir. Bütün Rusya'ya yayılan ve yıllar süren emperyalist müdahale ve iç savaş, devasa bir "kızıl ordu" örgütlenmesiyle sonuçlanmıştır. Platform, gönüllü hizmet ilkesinden söz ediyor ve silahlı güçlerin yozlaşıp bozulmaya uğramaması için birçok başka tedbir öneriyor. Ancak uzun bir sürece yayılan, büyük bir devrim sürecinden ve bu devasa mücadelenin ateşleri içinden gelen yazarlar, karşı devrimin, emperyalist müdahalenin ve iç savaşın ne demek olduğunu bildikleri için, gerek toplumsal ve ekonomik yaşamın gerek siyasal ve idari düzene ilişkin ve son olarak orduya ilişkin tüm ilkeleri sıraladıktan sonra Bolşevikleri de içine çeken, hemen tüm tedbirleri birçok devasa ve karmaşık görevleri yapacak merkezi, hiyerarşik ve bürokratik mekanizmaları öneriyorlar. Hepsinin yanına, bunların özgürlükçü, gönüllü ve öz yönetim ilkelerine uygun olacağı taahhüdü konuyor, tıpkı Bolşevikler gibi. Bolşevikler de partinin, silahlı halk milislerinin, yönetim görevlerini üstlenecek karmaşık devlet birimlerinin katılımcı, özgür ve gönüllü vb. niteliklerde olduğunu iddia ettiler. Burada ne görüyoruz, devrimci anarşizm devrimci kalmakta ısrar ettiği müddetçe, çok eleştirdikleri Bolşeviklerin araç ve yöntemlerini kullanmak zorunda kalıyorlar.

Bu söylediklerimizi, Platform'a önsöz yazan Alan MacSimóin daha iyi açıklıyor. *"Kitapçık ilk yayınlandığında, Errico Malatesta ve Alexander Berkman gibi dönemin tanınmış anarşistlerinden bazılarının sert eleştirilerine maruz kaldı. Bunlar, broşürü, "Salt Bolşevizmden bir adım öteye gitmek" olarak yorumladılar ve onu "Anarşizmi Bolşevikleştirme" yolunda bir girişim olmakla suçladılar."* (Platform s.4) Errico Malatesta ve Alexander Berkman ilkeler üzerinden konuştukları müddetçe haklıdır; ama devrimci mücadeleden ve yaşamdan öğrenmemiş olmakla yanlıştır. Platform, yaşanmış bir pratik, büyük bir devrim deneyinden öğrenerek ve sonuçlar çıkararak konuşuyor. Alan MacSimóin devamında şunları söylüyor. *"Platform"un temel düşünceleri, hala, uluslararası anarşist harekette bugün geçerli olan düşüncelerin önünde gidiyor. Kitapçık, daha iyisini yaratmak için dünyayı değiştirme arzu ve çabasında olan anarşistler için, bu görevi yerine getirmede gereksinim duydukları araçlardan bazılarının nerede olduğuna işaret ediyor."* Tüm sorunlar teorinin alanında kaldığı müddetçe, bir kısım sözler olarak kalmaya mahkûmdur; pratik, teorik mülahazaları deneyler, sonuçlarını tekrar teoriye kazandırır ve teori bu biçimde sürekli gelişir ve yetkinleşir.

Buraya kadar sergilediğimiz çerçeve, birçok noktada Leninist partilerle benzerlikleri içeriyor ve birçok noktada eleştirel değerlendirmelerimizle birlikte Platformu olumluyoruz. Bu eksenin aynı zamanda devrimcilikte ısrarın bir ifadesi olduğunu düşünüyoruz. Sermayeye ve devlete sahip burjuva sınıfı yenecek ve onun devlet dâhil tüm örgütlenmelerini dağıtacak bir örgütten söz ediyoruz. Çarlık, tepeden tırnağa şiddet araçlarıyla donanımlı devasa bir mekanizmaydı ama bugünkü sıradan bir devlet örgütlenmesi yanında, basit bir organizasyon olarak kalır. Oyun oynamıyorsak ve kendimizi kandırmıyorsak, günümüz devletleriyle baş edecek bir örgüt; hem burjuvazinin şiddet ve terörüne karşı direnecek hem bunun için gereken her türlü şiddet araç ve yöntemlerini kullanacak hem de kendisini kalıcı hiyerarşik ve otoriter bir araca döndürmeyecek bir örgüt olmalıdır. Bu, "şeytana pabucunu ters giydirmekten" zor görevi, nasıl ve hangi yöntemlerle gerçekleştireceğimizi tartışıyoruz ve zira başka çaremiz yok. Yetmez; bu yapı, karşı şiddet uygulayıp düşmanı yenecek bilinç, örgüt, lojistik ve insan unsurlarına sahip olmak zorundadır. Tekrar belirtelim, burjuvaziyle mücadelede her türlü şiddet araç ve yöntemlerini kullanan merkezi ve sıkı örgüt, aynı zamanda kendisini otorite ve iktidar haline dönüştürmeyecek tedbirleri almak zorundadır. Platform'un söz ettiği, öncülük ve teorik rehberlik kabul edildiğinde, kendiliğinden bir otorite de kabul edilmiş oluyor. Bu özel bir görev ve özel bir görevliler tarifidir; ayrıcalık, uzmanlık isteyen özel birimler, yani bürokrasi inşasıdır.

Anarşizmin örgütsel deneyleri de incelendiğinde benzer sonuçları elde ederiz. Ayrıca biz, anarşizmin özgürlükçü gelenek üzerinden yaptığı eleştirilerin bir kısmını değerli ve geliştirici olarak kabul ediyoruz. Asıl sorun, biz bugünkü gerçeklikte, Lenin'e, Marks'a nasıl sadık kalırız çabasında değil, sermaye cehenneminde nasıl ayakta kalırız, nasıl bir örgütle bu dünya çapında muazzam bir terör ve baskı makinesine dönüşmüş kapitalist sistemle ve devletlerle nasıl savaşabiliriz; bunun çarelerini yöntemini, örgütünü arıyoruz. Aynı zamanda nasıl düşmanımıza benzemeyiz; geçmiş devrimlerin başarılı örgütleri gibi yıktıkları sistemlere benzeyen bürokratik iktidar aygıtlarına dönüşmemek için hangi tedbirleri almak durumundayız, tartışmak istediklerimiz bunlardır.

Buradan parti veya örgütten ne anlamamız gerektiğine, niçin ve nasıl bir örgüt tartışmasına geçebiliriz. Parti sorununa dair statik yaklaşımlardan kaçınmak gerekir. Belki bazı genel ilkelerden söz edebiliriz ama bunlar da tümüyle değişkendir. Sınıflar mücadelesinde, yeni tipte bir örgütlenme olarak parti sorununu devrimcileştiren ve çok büyük tartışmalara sebep olan Lenin'dir. Lenin, kendinden önceki veya kendi dönemindeki Marksizm ve Marksist partilerle aynı olsaydı, Lenincilik denilen bir kavram ortaya çıkmazdı. Lenin, zamanın Marksistleri arasında heretiktir ve bundan dolayı Marksizme, Leninizm olarak eklenmiştir. Lenin'in parti kavramı zamanının anlı şanlı tartışılmaz örnek partilerine meydan okuma ve reddiyedir. Döneminde herkesin gıpta ettiği, örnek kitlesel işçi partisi olarak anılan Alman Sosyal Demokrat Partisine bir reddiyedir. Sosyalizmi burjuva demokrasisinin içerisinde arayan, ev-

rimci, parlamenterist reformist partilere bir reddiyedir.

Örgüt derken ne anlıyoruz? En başta söyleyelim, Ne Yapmalı'da ve benzeri örgütsel metinlerde kurulan örgütü kurmak için çalışmıyoruz, ayrıca Lenin de değişmez bir örgüt şema veya ilkelerine bağlı kalmamıştır.

Lenin, kendi zamanın Marksistleriyle en çok ve en sert tartışmaları parti sorunu üzerine yapmış, devrimcilerin örgütü olarak öne sürdüğü parti, sınıftan sapma, sapkınlık olarak görülmüştür. Rosa Lüksemburg, Leninist merkezi parti anlayışını sorguluyor, bunun parti içi demokrasi ve parti tabanının parti içindeki hâkimiyeti açısından sorun oluşturacağını söylüyor ve Leninist anlamda proletarya diktatörlüğüne de karşı çıkıyordu: Burjuva devletin baş aşağı çevrilerek, burjuvazi yerine proletaryayı yerleştirip, onu olduğu gibi kullanmanın kabul edilemeyeceğini söylüyordu.

Zamanın anlı şanlı tüm sosyal demokrat işçi partileri, Lenin'in parti anlayışını sapkın, komplocu, Blankist sapma olarak yaftaladılar. Bolşevikler için "Narodnik" ve "Blankist" suçlaması çok yaygındır ve Lenin bu suçlamaları gururla kabul ettiğini açıklar. Menşeviklere katılan eski bir Bolşevik, hemen Ekim devrimi öncesi, Lenin için şunları diyor: *"Lenin kendini Avrupa'nın otuz yıldır boş olan tahtına, Bakunin'in tahtına aday gösterdi. Lenin'in sözleri artık miadını doldurmuş sözlerin, ilkel anarşizm sözlerinin yansımasıdır."*[6] İlginç bir durumdur, klasik oportünist partiler tarafından "anarşist, komplocu" olarak suçlanan Lenin, anarşistlerce de komploculukla eleştirilmiştir. Benzer şeyler Mao için, Fidel Kastro ve Che için de kendi dönemlerinde söylenmiştir. Bu üç lider de dönemlerindeki yerleşik ve mutlak kabul edilen örgüt ve mücadele yöntemlerine başkaldırıp, yeni yol ve yöntemlere cüret etmişlerdir ve bundan dolayı "sapma" olarak eleştirilmişlerdir. Her parti kendisini bir tarihsel dönemin örneğinden yola çıkarak oluşturur ve bu daha önceki devrimci atılım ve kalkışma deneylerinin dersleriyle doludur. Lenin'in sosyal demokrat partilerden kopuşu, Rusya'nın otokratik koşulları ve daha önceki Rus devrimci geleneklerinin deneylerinden aldığı dersler sonucudur. Ve bunu açık açık, Halkın Dostları'nı överken oportünist Marksistleri eleştirerek yapar.

Çin, Küba, Vietnam devrimleri de aynı biçimlerin, yerel ve enternasyonal deneylerin sonucudur. Bugünün partisi bir takım kalıplar üzerinden değil, bütün bu deneylerin dersleriyle ve yeryüzünde daha önce görülmemiş bir büyüklükte küresel emperyalist hakimiyetin gücünün kırılması gerçekliği üzerinden oluşturulmalıdır. Dünün devletleri güçlü ama bugünün güçleriyle kıyaslandığında çocuk oyuncağı sayılacak düşmanlardı. Çarlık devasa bir güçtü ama çürümüştü, Çin paramparçaydı, Batista tam bir işbirlikçi diktatördü. Bugünün en küçük devleti bile bunların hepsinden daha komplike kontrol, baskı ve terör mekanizmalarıdır ve emperyalizmin sınırsız desteğine sahiptir.

6 Alexander Rabinowitch*, Devrime Doğru,* Yordam Yayıncılık, s. 39

Devrimin yaşaması, devrimci otorite sorununa bağlıdır

Lenin'in partisine komplocu dendi, Mao ve Che'nin hareketleri haydutlar olarak anıldı. Bugün az çok devrim iddialı, devrimci yöntemleri kullanan örgütler, yalnız burjuvazi tarafından değil bir yığın solcu muhalif tarafından da terörist olarak niteleniyor. Biz terörist tanımlamasından hiç gocunmuyoruz. Bugünün devrimci örgütü işçi partisi olmalı, Lenin'in "komplocu" partisi gibi olmalı, İspanya'da barikatlarda savaşan anarşistlerin örgütü gibi olmalı, Mao ve Che'nin örgütleri gibi "haydutların" örgütü olmalı, bugünkü terörizm sıfatını da coşkuyla sahiplenmeli ve bunların hepsiyiz demeliyiz. Yetmez, bizim örgütümüzün kundakçı, suikastçi, sabotajcı ve bilimum yıkıcılık metotlarının tümünü tereddütsüz kullanacağını ilan etmeliyiz. Bugünün partisi, "devletinizle, şirketlerinizle, genelkurmayınızla, gökdelenlerinizle, istihbarat örgütlerinizle, dijital kozmik yuvalarınızla, bankalar ve para kasalarınızla sizin iktidarınızı yerle bir etmek için, bütün "terör" yöntemlerini tereddütsüz kullanacağız' diyerek sahaya girmelidir.

Paris komünü deneyi öğretmiyorsa hiçbir şeyden öğrenemeyiz. Paris Komünü döneminde, devrimci otorite gereğini fiilen küçümseyen tutumların yarattığı sonuçlar unutulmamalı. Komün, göz göre göre, özerklik ve otonomi ütopyalarıyla, hemen kuvvetlerini birleştirip karşı devrimi ezmek üzere harekete geçmediği için karşı devrim tarafından vahşi ve kanlı biçimde ezilmiştir. Burada hata kimindir ve hangi yanılsamalı yaklaşımlardan kaynaklandı, sorusunu irdelemek; tekrarına meydan vermemek için elzemdir. Bugün daha güçlü ve azgın kuvvetlerle karşı karşıyayız. Paris Komünü'nün hayatına mal olan temel faktör, karşı devrimi ciddiye almayıp gereken tedbirleri almamasıdır. Ve bu tarihsel deneyimden çıkartılan bu önemli ders günümüzde de sınıfın devrimci mücadelesine ışık tutmayı sürdürüyor.

Dünyada şimdiye dek "örgütsüz kitle" veya "kendiliğinden yığınlar" eliyle oluşturulmuş herhangi bir siyasal hareket mevcut olmamıştır, bundan sonra da olacak değildir. Böyle bir durum anarşistlerin pratiğinde de asla yaşanmamıştır. Aynı biçimde anarşistler tarihte her devrimci durumla karşı karşıya kaldıklarında, kendi tezleriyle de karşı karşıya gelmişlerdir. Devrimci anarşistler bu durumlarda kendi programlarını değil devrimin çıkarlarının gerektirdiği görevleri uygulamak zorunda kalmıştır. Gene küçük küçük deneyler olsa da çok önemlidir, devlet otoritesinin yıkıldığı her durumda, kendilerini gerçekleştirmek ve var kalabilmek için, değişik alanlarda devlet denmese bile, birçok küçük devlet benzeri kendi otoritelerini kurmaya girişmek zorunda kaldılar. Buraya kadar tartıştığımız "Liberter Komünistlerin Örgütsel Platformu" isimli önemli metin de dediklerimizi doğruluyor. Devrimci anarşizmin, merkezi örgütsel, programatik devrimci ilkelerini açıklıyor.

Bugün radikalizmde ve toplumsal devrimde ısrar eden komünistler ve anarşistler tüm dünyada marjinal küçük gruplar olarak aynı zamanda kriminal vaka haline dönüştürülmüş, alabildiğine daralmış ve zor bir dönemden geçiyor. Hangi gelenekten geliyorsa gelsin kimsenin kendisini yüceltip diğer direnişçileri küçümseme hakkı

yoktur. Kitlelerin açlığın pençesinde sokakları yakacağı önümüzdeki dönemde, daha fazla kendi tecrit edilmiş alanlarımıza ve dünyalarımıza esir olmaktan çıkıp, başta tüm antikapitalist devrimci güçler olmak üzere, yürüyen yıkıcı kitle hareketlerini ileri çekecek ve büyük mücadeleye hazırlayacak örgütlenmeleri ve güçleri toparlamak zorundayız. Bu büyük kavga, eski klasik grupsal ve tarihe hapsolmuş, tarihsel olarak aşılmış görüşler ve araçlarla karşılanamaz. Bizler yılların verdiği alışkanlıkların esiriyiz. Kitlelerden kopuk ve pratik devrimcilik yapma olanaklarımız daraldıkça daha fazla geçmişe, tarihe, geleneklere gömülüyoruz. Siyasi partiler, genellikle olaylara içerden bakmaya kilitlenmiş yapılardır ve siyasal atmosferin değişim dönemlerinde, kendi yapılarını korumaya dönük tutucu eğilimler içindedir. Çözüm, kendi dar, tecrit edilmiş alanımıza daha çok daralıp çıkışı orada aramakta değil, yürüyen sosyal harekete açılmaktan geçiyor. Komünist ve anarşist hareket ancak kendi dışıyla daha çok ilişkilenerek kendini büyütebilir.

Bugün Marksizm ve anarşizm etiketi altında daha çok adı duyulanlar geçmişi lanetleme kampanyasına katılanlardır. İnsanlığın hafıza kaybının zirvesinde olduğu, bütün büyük devrimlerin ve tarihi olay ve kişiliklerin hafızalardan silindiği bu dönemde, kendi konumlarımıza gerçekçi olarak nasıl yaklaşmalıyız? Her şeyin, her isyancı eğilimin lanetlendiği ve tüm isyancı kuramlardan büyük kesimlerin bu lanetten kurtulmak için kendi geçmişlerinden kaçtığı ve inkârcılığın, tövbekarlığın zirve yaptığı bir dönemde, hangi tarihsel akımdan olursa olsun hala devrim, hala sosyalizm, hala isyan diyenler, bizdendir ve biz onlardanız.

Günümüzde üretici güçlerin toplumsallığı, büyük ölçekli genişletilmiş yeniden üretim, teknolojideki baş döndürücü gelişmelerin üretime dönüştürülmesinin sonuçları olarak son derece karmaşıklaşan iş süreçleri ancak bu gelişmelerde uzmanlaşmış örgütlenmeleri ve denetim mekanizmalarını zorunlu kılar. Devrimin başarısıyla, kapitalist üretimin silahlanma ve israfa dönük bölümleri durdurulur veya buralar uygun biçimde topluma yararlı üretim birimlerine dönüştürülür. Ancak teknolojik gelişmeler hızlanarak üretim süreçlerini allak bullak edecek yönlere doğru eviriliyor. Teknolojik gelişmeleri reddeden, kaba teknoloji karşıtlığı, büyüyen nüfusun ihtiyaçlarını ve toplumsal gelişmenin yasalarına körleşmedir ve bir adım sonrası gericiliktir. Aynı şey çok daha karmaşıklaşmış ve devasa büyümüş kentler ve ülkeler yönetimi, kitleler öz örgütlenmelerini tamamlayıp her türlü yönetme ve yönetilme gereğini ortadan kaldıracak düzeyi kazanmadan, uzmanlık birimleri gibi gelişkin kadroların görevlendirilmesi ve karar mekanizmalarını zorunlu kılar.

Günümüzün bir başka gerçekliği hem saldırıların hem karşı direnişlerin sınırlara sığmamasıdır. Ulusal sınırlar, savaşlar ve kitlesel göçlerle delik deşik olmaya devam ediyor ama devlet denilen çeteler henüz kontrolü ellerinde tutuyor. Buna rağmen komünistlerin mücadelesi, ulusal sınırlara hapsedilemez, enternasyonalizm başat bir konuma yerleştirilmeden yapılacak mücadeleler de komünizm mücadelesi olarak kabul edilemez. Dünya artık enternasyonalist bir savaş arenasıdır, bütün sorun

komünizm iddiasını devam ettiren bütün akımların bu gelişmeyi içselleştirmeleri ve kendilerini dünyanın herhangi bir yerindeki emperyalist kapitalist sisteme karşı süren savaşlarla bütünleştirmesi ve kendi savaşını dünya çapında süren savaşın organik bir parçası haline dönüştürmesidir. Bu hangi temellerde ve nasıl pratik mücadele araçlarıyla karşılanacaktır? Dünya, 1917 devrimini gerçekleştiren Bolşevik partisinin zamanında dondurularak, "Nerede Kalmıştık?" diye devam ettirilemez, bugünün sorunlarının cevaplarını güncel mücadele içindeki yeni kuşak devrimciler vermek zorundadır.

Buraya kadar daha çok tarihsel süreç üzerinde durduk, geçmişe dönük ve geçmişle ilişkisi bağlamında güncel sorunlara değinmelerde bulunduk. Geçmişi tartışırken unutmayalım ki daha çok bugünü tartışıyoruz. Tartıştığımız sorunlar güncelde de yoğun tartışılıyor. Avrupa ve Amerika kıtasında özellikle kentsel mücadele alanlarında liberter komünistler oldukça aktif ve etkindirler ve bu eksende süren yoğun deneylerden ve tartışmalardan haberdarız. Özellikle Murray Bookchin'in kitapları ve yazılarını izliyoruz. Önümüzdeki süreçte güncelde süren tartışmalara da girebiliriz. Tartışmayı bu eksende kapatmak istiyoruz. Kapatırken radikal demokrasiyi savunan ve dikey örgütlenmeyi reddeden güncel iki deneyin sonuçları dikkate değerdir. Geleneksel örgüt ve siyaset aygıtlarını reddeden ve kendisini "radikal demokrasi" çizgisine yakın tarif eden iki örnek Podemos ve Syrza; birisi iktidar olmasıyla diğeri biraz kazandığı etkinliği büyütmek için, radikallik yanını da demokrasiciliği de taca atarak, eleştirdikleri yapılardan daha hiyerarşik iktidarcı bürokratik mekanizmalara dönüştüler.

Gene burada tartıştıklarımıza benzer bir değerlendirmeyi otonomcu görüşleri ile bilinen Michael Hardt yatay örgütlenmelerin bugüne kadarki sürecinden çıkan sonuçları süreksizlik ve örgütsüzlük, geçicilik yanlarıyla belli bir sınıra vardıklarını, duvara dayandıklarını söylüyor. *"Yatay örgütlenme uygulamalarının belirli türden bir özeleştiriye ihtiyacı olduğundan kastım budur: Bugüne kadar karşılaştığımız sınırlılıkların farkına varmak durumundayız."*[7] Sonrasında söyledikleri daha dikkat çekici, biraz uzun bir bölüm aktarıyoruz. *"Sonucun ne olacağına dair bir fikrim yok. Yataylığın yenilgiye uğradığı ve bu nedenle eski liderlik ve örgütlenme formlarına geri dönmemiz gerektiğini söyleyenlere sempatiyle yaklaşanlardan değilim – ben bu türden bir çözüme karşıyım.*

Fakat bu geleneksel örgütlenme formlarının bir süreliğine taşıdığı niteliklerin de ciddiye alınması gerekiyor. Biz ne kadar onlardan nefret etsek de ya da onları eleştirsek de solun geleneksel ve hiyerarşik kurumlarının pek çok tarihsel durumda yönetici sınıfa karşı etkin bir karşı-iktidar olarak hareket ettiğini, uzun bir dönem boyunca sürekli faaliyet gösterdiğini ve içinde geniş bir toplumsal nüfusu barındırdığını kabul etmek durumundayız.

7 Solun Mekânları: Michael Hardt ile Söyleşi 20 Aralık 2015

Dolayısıyla solun geleneksel kurumlarından bahis açmamın nedeni, onlara geri dönmemiz gerektiğini söylemek değil, bunun yerine, bu kurumların bazı etkilerini farklı araçlarla hayata geçirebilecek yolların farkına varmamız gerektiğini söylemek – belki farklı biçimlerde düşünülen ya da deneyimlenen yatay örgütlenmeler yoluyla." Bildiğimiz kadarıyla her tür örgütlenmeyi en uçtan reddederek otonom ilişkileri savunan Michael Hardt, "her ne kadar nefret etsek de" diyerek, geleneksel kurumların yatay örgütlenmelerden çok daha fazla etkili olduğuna işaret ediyor. Buradan çıkartılacak sonuç, bir geriye dönüş değil, yataylık-dikeylik ilişkisinin yeni düzlemde, yeniden tanımlanmasına ihtiyaç olduğudur. Hardt utangaç bir biçimde bunu söylüyor.

İşbölümünün getirdiği bir zorunluluk olarak, biz hem kurumlaşmak, uzmanlaşmak ve birçok alanda birçok değişik örgütlerden oluşan ve aynı hedef ve amaçlar gereği merkezi program ve hedefleri gözeten ağlardan oluşan bir kurumsallaşmaya gitmeliyiz. Ve bu kurumlar toplamının verili nesnel koşullar ortamında adım adım otoriterleşeceğini ve giderek kalıcı iktidarlaşmaya yöneleceğini bilmek zorundayız. Bunlara lanet olsun diyemeyiz, böyle diyenler, kendilerini sınıflar savaşının dışına savururlar. Onlar savruldu diye sınıflar savaşı da otoriter kurumlar da, hiyerarşi ve iktidarlar ve karşı iktidarlar temelinde çatışmalar da son bulmaz, daha da sertleşerek devam eder. Ta ki, sınıflar ve tüm ayrıcalıklar ortadan kaldırılıp, silininceye kadar. Bu döneme kadar tüm örgüt reddiyecileri gevezelik dışında mücadelenin dışına düşerler. Devrimcilik bu gerçeklikleri bilerek, mücadelenin yol ve yöntemlerini zorlamaktır. Kurumlar oluşturacağız ve kurumsallaştığımız her alanda ve bu kurumların içinde ve çevresindeki tüm bireyler olarak bu kurumlardaki bürokratizme, kastlaşmaya, hiyerarşi, ayrıcalık ve otoriterlik eğilimlerine karşı sistemli kesintisiz savaş vereceğiz, vermek zorundayız. Kurduğumuz her kurumu, aynı zamanda yıkmak için ve yıkmak üzere sürekli teyakkuz halinde olmak zorundayız.

Sonuç yerine

Sürekli, anarşizmin devrimci kalmak için, Leninistlerde eleştirdikleri araçları ve yöntemleri, aynı anlama gelen farklı kavramlarla ifade edip ve yanına yöresine özgürlük sözcükleri katarak savunmak veya benimsemek durumunda kaldıklarını, kendi metinleri üzerinden anlatmaya çalıştım. Bu çabamın eski eleştirdiğini mat etmeci, yerin dibine batırmacı, kendine hayran benmerkezcilik olarak değil, doğru anlaşılması önemli. Anarşistler için söylediğim şeyler, kendisini Marksist Leninist olarak görenler için de fazlasıyla geçerli. Sosyalizm olarak kabul ettiğimiz sistemin çöküşünden sonra, hemen bütün devrimci eğilimler derece derece bir eleştirel bakışa zorunlu olarak girdiler ve geçmiş sosyalizm pratiğine ilişkin tartışma başladı ve devam ediyor. Bu tartışmalar eski solun geniş kesimlerini hızla burjuva liberal dünyalara savururken küçük bir kesimi de tersi yönde tutucu ve muhafazakâr, eskiyi dogmatikçe savunma pozisyonuna sürükledi.

Anarşistler için söylediklerimiz kendimiz için de geçerlidir, bu tartışmalara bugün başlamadık. Aşağıdaki alıntılarda görüleceği gibi, geçmiş Marksist pratiği anarşizmin daha önce dillendirdiği özgürlüksüzlük, otorite, hiyerarşi, parti diktatörlüğü vb. birçok yönden eleştirdik ve aynı doğrultudaki tartışmalarımız derinleşerek devam ediyor. Üç yıl önceki bir örgüt belgemizde şunlar yer alıyor: *"Kurumlarımızı nasıl tanımladığımız önemlidir. Kapitalizmde tüm kurumlar iktidar mantığının üzerine oturur, tüm kurum ve araçlar iktidar için ve iktidar araçlarıdır. Burjuvazinin iktidarını yıkmak için ortaya çıkan devrimci kurum ve örgütlenmeler de zaman içinde, bir biçimde iktidarcılığı üreten araçlara dönüşebilmektedir. Bu, çok ciddi bir savrulmadır ve sonuçları vahim olmuştur. İlk bozulma, aracı kutsallaştırmayla başlar. Araç, amaçlaşır ve bizzat onu oluşturan bizlerin üzerinde hakimiyet kurar. Farkına varmadan, tüm kolektifimiz bu aracın bir aparatına dönüşür. Düzende olduğu gibi araçlar, yaratanları kölesi haline getirir. Bu kurum fetişizminden başka bir şey değildir. Kadroyu partiye, partiyi işçi sınıf ve emekçilere yabancılaştıran bu düzeneği kesinlikle reddetmeliyiz. Komünist özne olmak, kurum fetişizmini üreten, devam ettiren her siyasal ideolojik belirlemeyle, örgütsel mekanizma, biçim, yöntem ve yaklaşımla savaşımı gerektirmektedir.*

Özgürlük güçleri, komünal toplumu hedeflemiş, kendine ve halka karşı iktidarcılığı reddetme bilinciyle -ve bu temelleri yaratmak için- ortaya çıkmıştır. Geçmiş mücadelemizin deneylerindeki iktidarlaşmış ve amaçlaşmış örgütsel kurum ve formları yıkarak gelişkin bir kolektivizmin üzerinden gelişen komünal bir yapıyı oluşturmayı amaçlamıştır.

Komünarlar bu gelenekten kopuş iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Kongreler, bir dönemin muhasebesi ve halka karşı hesap verme platformları ise komünar kurumlar kendilerini sonsuzca bir kongrede gibi örgütlemek ve kurumlaştırmak zorundadır. İllegal koşullara rağmen kendi kolektifine ve kitlelere açık olmanın ve hesap vermenin yöntemlerini yaratmak zorundadır. Kitlelerin ve kendi üyelerinin denetimi, bürokratizmin ve iktidarcılığın, şef kültünün önündeki tek engeldir. Kendisini örgüt güçlerinin ve kitlelerin denetimine açmayan ve açıklık ilkesi üzerinden inşa etmeyen tüm örgütlenmeler bürokratizmin batağına düşmekten ve kastlaşmaktan kurtulamazlar. Açıklık, bir boyutuyla savaş örgütünün savaştığı düşmana karşı bazı dezavantajlar yaratabilir, itinalı ve dikkatli olunmazsa düşmana açık vermeye dönüşebilir. Sınırları her dönem ve koşullar içerisinde yeniden tanımlanmak durumundadır. Tarihteki uygulamalara baktığımızda, güvenlik gerekçesiyle kendisini örgüt kamuoyunun ve kitlelerin eleştirel değerlendirmesine kapatan örgütlerde yaşanan kastlaşma ve bürokratizmin, aslında düşmandan çok kendine ve kitlelere karşı bir korunmaya dönüştüğü açıktır. Açıklık ve güvenlik doğru orantılı sanılır aksine ters orantılıdır. Ne kadar kitlelerin denetimine açık olursak o oranda düşman sızmalarına da açık veririz, mantığı düz mantıktır. Açıklık ideolojik ve politik düzlemlerde yürütülür, güvenlik teknik ve taktik boyutludur. Açıklık ilkesel ve yaşamsaldır, güvenlik koşullara

göre ve deneysel olarak kazanılması gerekendir. "Hiçbir yerdeyiz ve her yerdeyiz" sloganımız tam olarak bunu anlatmaktadır. Özgürlük güçlerini düşman aradığında hiçbir yerde bulamazken, halk aradığında her yerde olabilmelidir ve bu başarılamayacak bir hedef değildir. Her yerdeysek, her an halkın denetimine açık, hiçbir yerdeysek düşmana karşı sıkı bir güvenlik kazanmışız demektir." (7 Temmuz 2017)

Marksistler ve anarşistler arasındaki tartışmada en temel sorun yatay ve dikey örgütlenme anlayışları arasındaki farklılıklardır, bu tam da yukarıda söylediklerimle yani Marksistlerle Anarşistler arasında süren bir tartışma değil tüm devrimcilik iddiasındaki sosyalistleri, bir bütün yirminci yüzyıl devrimciliği ve devrimlerini ilgilendiren ve bugün devrim ve komünizm arayışında olanlar cephesinde süren bir sorun ve tartışma. Tartışmayı daha somutlaştırmak gerekiyor. Yatay ve dikey örgütlenmeyi tartışırken neyi tartışıyoruz? Akademik veya keyfi bir tartışma veya örgütlerden örgüt beğenme, daha önemlisi, ütopyamızdaki örgütü, en özgürlükçü örgütü seçme, bir ideal örgüt arama sorunu değil, ilke ve amaçlarımızı unutmadan, içinden geçtiğimiz koşullara göre somut ve zor bir görevi gerçekleştirecek örgütü yaratma sorunudur.

Çok sade olarak, örgüt sorununu tartışırken neyi tartışıyoruz?

1- Bugün her zamankinden daha büyümüş ve karmaşıklaşmış devlet ve devletler sistemi olan ve bildiğimiz bilmediğimiz en son teknolojik gelişmelerle donatılmış, muazzam terör ve şiddet yüklü kapitalist sistemle mücadele etmek için onu yıkıp yok edecek bir örgütü tartışıyoruz.

2- Burjuva devletler sistemini, onların kullandığı tüm araç ve yöntemleri ve baskı, şiddet aygıtlarını engelleyecek araç ve yöntemleri oluşturmak ve kullanmak zorundayız. Engellemek yetmez; geri püskürtecek, yenecek ve bir daha başkaldıramaz hale getirecek yöntem ve araçlara ihtiyaç var.

3- Bu araç ve örgütler geçmişte gerçekleşti ve emperyalist zinciri birçok noktasından kırıp sosyalist sisteme geçildi. Sosyalizm iddialı tüm bu sistem, katkıları ve örnek alınacak uygulamaları yanında, birçok yerde ve birçok alanda yıkılan diktatörlüklere taş çıkartacak katı ve despotik iktidarlara dönüştüler. Özgürlüğü getirecek örgütler otoriter zorba bürokratik kurumlara dönüştüler.

4- Anarşizm başından itibaren otoriter ve hiyerarşik olarak reddettiği bu örgütlerin alternatifi olarak etkin ve iddialarıyla uyumlu bir örgütlenme ortaya çıkaramadı.

5- Yeni, bilmediğimiz ve kavramadığımız bir yöntem ve araç yoksa taşı ancak daha sert bir metalle parçalayabiliriz. Birileri, dünya emperyalizmiyle savaşmak için merkezi ve otoriter olmayan yeni ve başka araçları yarattıysa onları kullanabiliriz.

6- Emperyalizm bugün daha fazla "iç olgu" haline gelmiştir. Zafer kazanmış devrimden önce küçük büyük devrimci yükselişleri hiçbir kural tanımadan doğmadan boğuyor. Bu gerçeklik daha baştan yeryüzündeki tüm devrimci güçlere mücadelenin enternasyonal karakterinin gerektirdiği görevler yüklüyor.

7- Yeni devrimci örgüt, tüm bu gerçeklerin bilincinde ve gereklerine uygun bir tarzda kendisini örgütlemelidir.

Devrim savaşı hem bir iç savaştır, hem bir dış savaştır. Dış savaşta kazanabilmemizin temel şartı iç savaşı kazanmaktır. İç savaş, dış savaş iç içedir ama öncelik iç savaştır. Kendi kendimizle savaştır. Kendi kendimizle, kendi örgütlerimizle, tekrar kendi örgütlerimizde, kendi hastalıklarımızla, kendi burjuva yanlarımızla savaştır. Kesintisiz, uzlaşmasız, sonsuz bir savaştır. Buna ideolojik savaş denir. Ve komün insanı ve komün toplumuna varmak için biz, kendimiz, örgütlerimiz, bileşenlerimiz ile burjuva toplumla yaşayan kendimizle savaşırız.

Bugünkü kolektifimiz ne kadar başarıldı tartışılır, geçmiş gruplar dünyasından koptuğunu iddia ediyor. (Tartışılır diyoruz gruplar dünyası ve grupçuluk tek, biricik, en belirgin ve yıllara dayanan, tüm duygu ve bilinç dünyamıza yerleşmiş, yıkılmaz bir hükümdarlık kurmuştur. Grupçuluğu yıktık diyenler, birlik yaparak bu iddiaya soyunanlar daha taş gibi gruplar olarak, eskisinden daha büyük ve daha çok grupçu olarak doğuyorlar.) Somut olarak da mevcut kolektifimiz, bir geleneğin sürdürücüsü değil, bir geleneğe dayanmıyor, eski geleneklerinin inkârı üzerinden ve "yeni" iddiasıyla çok farklı örgütlerden devrimcilerin birliğinden oluşuyor.

Klasik anlayışa göre anarşistler ve Leninistler asla bir araya gelemezler. Allahın koyduğu bir yasak yok, bir önyargı değilse neden asla bir araya gelemesinler? Ayrıca yukarıda söyledik, hayat öyle demiyor. Kaldı ki, tarihte örgütlü çevreler ve bireyler olarak sürekli bir akışkanlık hep olmuştur. Dünyada ve Türkiye'de birçok kerli ferli Marksist, anarşist saflara geçmiş, bizim ülkemizden biliyoruz, birçok genç militan anarşist Leninist iddialı örgütlere katılmıştır.

Anarşizme yaklaşımımızı devrimci eleştiri özeleştiri temelinde yeniden gözden geçirmek, birlikte yapabileceklerimizi en basitten karmaşığa doğru geliştirmek, aynı zamanda "yenilenme" sorununa yaklaşımımızın bir boyutudur. Bu konuya yaklaşımımızı uluslararası mücadeleye ilişkin özet olarak anlatan ve kolektifimizin görüşlerini yansıtan bir yazıyı daha önce yayınladık, bu yazıda anarşistlerle Marksistlerin aynı zamanda dünya üzerinde birliğini önerdik: *"Troçkizm gibi birçok ülkede antikapitalist mücadelenin içerisinde yer alan anarşist hareketin bir kesimi, kendisini Anarko-Komünist olarak adlandıran kesimler de Dünya Komünist Hareketinin içindedir. 1. Enternasyonal, komünistler ve anarşistlerin ortak örgütlenmesi olarak doğmuş, aralarında başlayan anlaşmazlıklar sonucu, iki akım kopuşmak zorunda kalmıştır. Sonrasında Rusya, İspanya başta olmak üzere, birbirinin kanını dökmüş olmalarından dolayı, araya düşmanlıklar girmiştir. Ancak köprülerin altından çok sular aktı, bugün ne anarşistler ne komünistler aynı kişilerdir. Emperyalizme, kapitalizme karşı mücadelede dünyanın birçok yerinde ve hemen her eylemde yan yana dövüşebiliyorlar. Anlaştıkları oranda bunu ortak bir örgütlenme ve dayanışma içinde sürdürmeleri dünya işçi sınıfı ve ezilen kitlelerin çıkarınadır."*[8]

8 E. Demirci, *Enternasyonalizm Üzerine Sesli Düşünceler,* Komün Dergi, Sayı 3)

Daha önemlisi, biz dünyanın bütün ülkelerinden, ABD, Kanada, Latin Amerika ülkelerinden, Asya, Avustralya ve hemen tüm Avrupa ülkelerinden, değişik zamanlarda kalıp dönen ve tekrar gelen sayıları yüze yaklaşan anarşist yoldaşlarla beraber olduk ve hala daha birlikteliğimiz devam ediyor. Biz, anarko komünist, anarşist yoldaşlarımızla beş yıldır birlikteyiz; aynı mekânlarda, aynı komünal birimlerde her anlamda birlikte yaşıyor ve komünal bir ilişki içinde bulunuyoruz. Askerlik ve savaş gibi otoriter ve disiplin isteyen görevlerde, aynı komuta altında birçok cephede birlikte savaştık. Savaş dışındaki zamanlarda tek örgüt gibi birlikte çalışıyoruz. ABD vatandaşı Robin yoldaşımız bunlardan birisiydi, DKP savaşçısıydı ve savaş cephesinde bombardımanda kaybettik. Gene birlikte olduğumuz yoldaşlar, yakın zamanda TC'nin Serekaniye'ye saldırısında kaybettiğimiz MK üyemiz ve komutan Ceren yoldaşımızı kendi yoldaşları olarak sahipleniyorlar.

Birlik sorununda herkesten farklı düşünüyoruz, yakınların değil farklı olanların, devrimci eksende duran ama farklı ekollerden gelenlerin birliğini daha önemli görüyoruz. Benzeşiklerin toplamı nicelik büyümedir, farklılıkların zor ilişkisi ve alaşımı nitelik sıçramasıdır. Tonlarca bakıra tonlarca daha bakır eklemek kümeyi büyütür fark yaratmaz, belirli bir miktar bakırla kalay birleştirilince nitelik sıçraması gerçekleşir, tunç ortaya çıkar. Örgütler, anlayışlar, gelenekler, daralmış tecrit halde adeta mezarlarımıza dönmüştür, isteyen bu mezarlarda ömür tüketmeye devam edebilir; devrimcilik ise yeniyi yaratmak için eskiyi yıkma cüretidir. Durgun dönemlerde herkesin bildiği ve alıştığı iş ve eylemleri yapmak, ben daha başarılıyım, ben daha iyiyim demektir sadece ve bu farklılık yaratmaz. Dostun da düşmanın da beklemediği, düşünmediği, şaşkınlık, öfkeyle veya coşkuyla karşılayacağı beklenmedik ataklar, durgun ortamlarda parlayan şimşek etkisi yaratır. Olmaz, olamaz denileni başarabiliriz, dünün düşman addedilen ana akımları buluşabilir bu azgın terör dünyasına meydan okuyacak bir savaş örgütü yaratabiliriz.

III. Bölüm

1. Eleştirilere Cevap

Devrimci Anarşizmle Tartışma yazılarımıza Zafer Onat bir eleştiriyle yanıt verdi.[9] Tartışma ve tartışmada yöntem önemlidir, ama neyi tartıştığımız daha önemlidir. Yazımız, metinde de aktardığı gibi klasik anarşizmi mahkûm etme amacıyla yazılmadı. Anarşizmle Marksizm üzerinde çokça yapılan kuramsal bir tartışmaya da, zorunlu belirlemeler dışında, girilmedi. Kuramsal bir tartışma yapılmaz demiyoruz, ama zaten bu konuda yığınla kitap ve makaleler var ve benzeri tartışmalar yıllardır sürüyor. Yazı, dünya çapında saldırıya geçen yeni faşizm dalgasına karşı yerel ve dünya çapında muhalif devrimci akımların ortak bir direniş ve mücadele cephesi,

9 https://www.yeryuzupostasi.org/2020/12/06/anarsizm-platformizm-leninizm/

pratiği inşa edilebilir mi sorusuna yanıt arayışı olarak kaleme alındı. Tartışma, Proudhon ve Marks tartışması olarak da kurgulanabilirdi ama somut deneylenebilir tarih üzerinden bir anlam inşa etmek için, bu yeterli olmaz. Bu bakımdan eleştiri yazısı tarihsel olarak deneyimlenmiş, milyonların katıldığı gerçek olaylar üzerinden bir tartışmayı esas alarak yazıldı.

Tartışmada amaç kendi haklılığını ispata dönüşürse hiç bir sonuç alınamaz ve geliştirici olmaz. Tartışılan konu bu haliyle bir kör döğüşüne dönüşmeye uygun. Zira sözcükler olarak her iki akım da aynı amaçlar için, son tahlilde sınırların ve sınıfların ortadan kaldırıldığı özgür komünler dünyasına ulaşmak için mücadele ediyor. Farklılık; bu amaca ulaşmak için kullanılan araçlar ve yöntemlerde ortaya çıkıyor. Devrimci anarşizmle birçok temel yöntemlerde de anlaşıyoruz; bunlardan en önemlisi kapitalizmin, proletarya öncülüğünde ve emekçi kitlelerin katıldığı, zora dayalı bir devrimle yıkılması. Ama kavramların içini farklı dolduruyoruz.

Devrimciysek, tarikat müritleri değilsek Marks veya Proudhon'a nasıl yaklaşılmayız? Marks veya Proudhon'un söylediklerine kendinde sözler olarak değil söylediklerinin tarihteki karşılığına bakarak yaklaşmak durumundayız. Proudhon özgürlük söylemlerinde tüm muarızlarını fersah fersah geride bırakabilir ama yaşamda karşılığı var mıdır? Tarih sözlerin, söylemlerin üzerinde değil hareket ve eylemler üzerinden yürüyor ve toplumlar bunları deneyimleyerek harekete geçiyor. Doğruları, yanlışları ve hatalarıyla 170 yılı aşkın bir zamandır tüm insanlık Marksizm, Bolşevik Devrim ve Komünist Enternasyonal çizgisinin teorik-siyasal-örgütsel-pratik deneyimlerini tartıştı. Anarşizm başarısız oldu, başarısız olanın hükmü olmaz basitliğinde tartışmıyoruz; ayaklanmalar, devrimler, sosyalizm deneyleri, genel grevler, ulusal kurtuluş devrimleri, iki büyük cihan savaşı, faşist diktatörlükler altında tüm kıtalara yayılan ve insan topluluklarının ezici çoğunluğunun katıldığı bu deneylerden öğrenerek kendimize bir yol çizmek istiyoruz. Bu tarihsel süreçte, anarşizm akımını da bu döneme kattıklarıyla ciddi olarak değerlendirmek istiyoruz. Bu konularda Marksizm'de ve anarşizmde henüz bilinmeyen veya kullanılmayan ne kadar düşünsel öngörü varsa hepsine yeniden eğilip kullanıma sokabiliriz. Felsefe ve bilim alanlarındaki gelişmeler, siyaset sosyolojisi, iktisat, cinsel kimlikler, ekolojik yaşam ve tüm farklı fikir akımlarınca geliştirilen yeni ne varsa eleştirel temelde kendimizin kılabiliriz.

İlk yazılarda; anarşizmle bilinen ve şimdiye kadar yapılagelen tarzda bir tartışma açmak niyetinde olmadığımızı net olarak ifade etmiştik. Faydasız, zira bu tarzla o kadar mürekkep tüketildi ve tüketilmeye devam ediyor ama bir arpa boyu yol alınamadı. Yazılarımıza, bazı ML iddialı çevrelerden, metnin anarşizmden çok Leninist pratiğin eleştirisi olduğu, hatta anarşizm eleştirisinden çok anarşizm övgüsüne yol açtığı eleştirileri geldi. Zafer Onat ise yanıt yazısında yöntem olarak, tam karşı cepheden, Leninist pratiğe saldırarak anarşizm savunusu yapıyor. Bu tarzı eleştirinin girişinde reddetmiştik ama aynı minvalde olmamak kaydıyla bir cevap yazısı zorunlu oldu.

Bolşeviklerin iktidarı somut bir deneyim olduğu için doğruları ve yanlışlarıyla üzerinde somut olarak konuşabiliriz ve konuşuyoruz. Ne kadar özgürlükçü ideler taşısa da anarşizmi, sınırlı olaylar dışında, deneyimlenmiş başarılı bir pratik üzerinden tartışamıyoruz. Bu anlamda Proudhon'un, Bakunin'in ve diğer anarşistlerin yazdıkları ve söyledikleri yaşamda sınanmamış durumdadır. Proudhon daha çok refomcu ve bireyci anarşizmin tutarsız, eklektik küçük burjuva düşüncelerinin temsilcisidir. Bakunin, devrimci anarşizmin temsilcisidir. Bakunin ve Kropotkin işçi sınıfı mücadelesine ve devrime bağlı, yöntemlerinde farklılaşsak ta parlak özgürlük ideallerini dillendirmişlerdir. Hiyerarşinin, otoritenin, devletin yok edilerek sınıfsız dünya toplumu kurma yönündeki düşünceleri nihai amaç olarak bizim de savunduğumuz düşüncelerdir. Ancak bu devrimcilerin fikirleri pratik bir mücadelede deneyimlenmemiş olduğu için kendilerini ve taraftarlarını bağlayan düşünceler düzeyindedir, üzerinde bu anlamda çok fazla tartışma yürütemiyoruz. Fikirlerin tartışması ise çoğu zaman karşılıklı iddiacılık düzeyini aşmıyor.

Devrimci anarşizm, doğuşundan bugüne doğru yanlış, sömürücü ve zorba sistemlerle uzlaşmamış, kendi inançları doğrultusunda mücadele yürütmüştür ve bu hakları teslim edilmelidir. Sovyet Devriminde ve İspanya iç savaşında kısa dönem etkili pratikler gösterdiler. Marksist Leninistler, 170 yıl boyunca insanlık tarihini sürükleyen büyük tarihin içinden geliyorlar, başarılar kadar büyük hatalar ve yenilgileri deneyimlediler. Anarşistler bu gerçeklikten dolayı Marksist Leninist geleneğe karşı kendilerini daha fazla temiz(!) ve püripak hissediyorlar. ML'ler, tüm bu süreçte yaşanan ağır yanlış ve hataların günahlarını veya lekelerini üzerinde taşıyorlar. Tarihin, sınıflar mücadelesi tarihi olduğunda anlaşıyorsak, sınıflar mücadelesi kan ve ateş içinde yol alabiliyor. Lenin, sınıflar savaşı *"Nevski Bulvarı'nda gezinmek değildir"* derken bu gerçekliği anlatmak istemiştir. Önceki yazıda da belirtilmişti; tüm doğumlar lekelidir, sınıflar savaşı cehennemine giren herkes, bunları baştan kabul etmiştir. Birilerinin ağır hatalarımızın üzerinde tepinmesine gerek yok, biz bütün bunların bilincindeyiz ve sömürücülere karşı olduğu gibi kendi kendimize ve yanlışlarımıza karşı da savaşı sürdürüyoruz. Bu doğru yaklaşımı, Marks, Engels ve Lenin'den öğrendik. Marksizmin en zengin birikimi, kendi iç tartışmaları üzerinden biriktirilmiştir; kendi teori ve pratiklerindeki hata ve yanlışlara yönelik içerden yapılan eleştiriler, dışardan gelen eleştirilerden kat kat fazladır. Kurucu önderlerden bugüne Marksistlerin tarihi, kendi tarihsel teori ve pratiğine en sert ve yoğun eleştirileri yöneltmiştir.

Kapitalizmin dünyasında 170 yılı aşkın bir tarihin karşı kutbuyuz derken bir böbürlenme veya tartıştıklarımıza karşı bir üstünlük savında değiliz; tarih böyle tecelli etmiştir. Yerden yere vursak da, övgülere boğsak da fark etmez, geçmiş bizim ve gerçekleşmiş olduğu gibi kabul edemeyiz. Geçmişe dönüşümüz güzel günleri yadetmek değil, tarihi ters çeviremeyeceğiz elbette. Sadece gelecekte yarım bıraktığımız işleri, denemediğimiz olanakları, aramadığımız değişik yolları denemek, es geçtiğimiz ne varsa hepsini gelecekte tamamlamak içindir. Bu tarihin hataları, yanlışları ve günahları bizim üstümüzdedir ama bunlar büyük deneyimlerdir ve büyük dersler

bırakmıştır, bu tarihin dersleri ve deneyimleri herkesindir. Anarşistler veya başkaları, bu yanlışları mahkûm etmekle yetiniyorlar, biz bunları kabul ediyoruz, aradaki fark şu; biz hatalarımızdan öğrenmek için çırpınıyoruz, birileri bizleri suçlamakla yetiniyorlar. Devrimci Anarşizmle Tartışma metni, böylesi bir yaklaşım üzerinden yürümek maksadıyla kaleme alındı ve orada Marksistlerin ve anarşistlerin ortak kesiştikleri dönem ve olaylarda, haklı haksız veya doğru yanlış temelinde karşıtını suçlamak üzere değil, bu tarihten öğrenerek, yeni bir anlayışla geleceğe bakmak amaçlandı. Zafer Onat tarafından yapılan eleştiri ise tam da reddettiğimiz yönde gelişiyor; Bolşevizmin yanlışları üzerinden anarşizmin doğru ve haklı olduğunu ispatlamak istiyor. Bu yöntemin öğretici ve geliştirici olacağına inanmıyoruz, ama eleştiri bir cevabı hak ediyor.

Genel olarak anarşist çevrelerin Lenin ve Bolşevizim eleştirileri, yaşanan bazı somut hatalara parmak bassa da son derece yüzeysel sloganlardan ve suçlamalardan ibarettir. Kendi pratikleriyle değil, gerçek deneylerle değil, varsayımlar ve idealleri üzerinden daha çok suçlama ve mahkûmiyet metinleridir. Devrimci Anarşizmle Tartışma yazısında söz ettiğimiz zorunluluklar; yönelimler ve nesnelliklerle ilgilidir, yanlışlar ve hatalar üzerinedir. Proletarya diktatörlüğüne yönelimden kaynaklanmayan kuruluş sürecindeki başarısızlıklar ve Stalin dönemindeki uygulamalar üzerinden biz kendimizi anarşistlerden daha sert ve derinlemesine eleştiriyoruz. Üstelik bu eleştiriler, bugün değil ta kuruluş döneminde ve Lenin tarafından başlatılmıştır ve bugüne kadar yoğun tartışmalarla çok büyük bir birikim oluşturmuştur.

Güncel bir deneyim üzerinden geçiş sorununa bakmak

Devrimci Anarşizmle Tartışma metni, Marksizm Leninizm'i savuma yazısı olarak da anlaşılmamalı. Dikkatli bir okur, yazıda anarşizm kadar Leninist pratiklerin eleştirildiğini fark eder. Klasik anarşizm-Marksizm tartışmaları üzerine yığınla metin var. Anarşizmle benzer şekilde devlet eleştirileri yapan PKK deneyimini, Rojava somutunda bunun için açtık. Klasik anarşizmi savunmuyor olsa bile, devlet ve iktidar sorunlarına anarşistleri aşan eleştiriler getiren bir siyasetin, somut, hayata geçmiş, deneyimlenmekte olan pratiği üzerinden konuşuyoruz. Devlet ve iktidara yıldırımlar yağdıran PKK, Rojava pratiğinde 8 yıldır hacmi küçük, ama tüm kurumlarıyla zorunlu olarak her devlette bulunandan daha fazla -adına konfederalizm dediği- bir devlet örgütlenmesi içindedir. Diğer örneklerimiz de anarşistlerin somut pratik deneyimlemelerinden çıkan ve kendi en ileri metinlerindeki değerlendirmelerini de kattığımız bir eleştiri temelinde yazıldı.

Geçiş döneminde devlet sorununun bir başka boyutu daha önemli olarak günümüzde önümüze çıkıyor. Tek ülkede devrim yaşayamadı ama gerçekleşti ve biz bu deneyim üzerinden tartışıyoruz. Bugün bambaşka bir dünya gerçekliği içinden geçiyoruz. Emperyalist hiyerarşi parçalandı, kutuplar ortaya çıktı ve rekabet her alanda

keskinleşerek devam ediyor. Bu koşullar, bize daha öncekiler gibi eşitsiz gelişme sonucu emperyalizmin, en zayıf halkalarından kırılabileceğini gösteriyor. Teorik olarak bu doğrudur diyebiliriz ama tek ülkede ve hele hele bu ülke biraz da bölgesel etkili güçlerdense, emperyalist kampların bu devrimlere ne oranda göz yumacağı tartışmalıdır. Küçük Rojava karşısındaki tavırları üzerinde durmaya değer. Rakip emperyalist kamplar, Rojava üzerinde tek bir noktada anlaşıyorlar; Rojava'daki devrimci dinamiğin tasfiye edilmesi. Bu eksende tüm kutuplar anlaşıyor ve tasfiyesi için her türlü taktiği birbirleriyle paslaşarak uyguluyorlar. Anlaşma burada bitiyor; her güç kendince, ayrı ayrı ilişkisini sürdürüyor ve Rojava'yı devrimci özünü söndürerek kendi eksenlerinde tutmanın hesabını yapıyor.

Deneyimler üzerinden konuşmak daha somut yol almamızı sağlar. PKK, devletsizliği savunuyor ve iktidarı en sert şekilde lanetleyerek reddediyor. Türkiye, İran, Irak ve Suriye tarafından işgal edilmiş tüm topraklarda 40 yıla yaklaşan bir dönemdir amansız bir savaş yürütüyor. Kuzey Suriye'de, sekiz yıldır kendi devletsiz, ekolojik, kadın özgürlükçü, komünal sistemini kurmak ve yaşatmak için bir savaş veriyor. Sekiz yıl zarfında kurduğu idari ve toplumsal yapıları, belki onlarca kez baştan aşağı değiştirdi, bu yıkıp yeniden ve daha özgürlükçü biçimler arayarak devam ediyor. Bu somut bir deney ve sürekli bürokrasiyi doğuruyor ve sürekli iktidar üretiyor. PKK, bu sisteme, devletsiz sistem diyor, ama bir devlette olan -hatta kendince yeni geliştirdiği- birçok devlette olmayan kurumsal yapı ve ilişkilere sahip. ABD, Rusya, İran, Suriye devletleri başta olmak üzere ticari, askeri, politik, diplomatik ilişki yürütüyor. Burada sayılmayan devletler dâhil 70 devletin, Rojava üzerinde eli var ve bunların hepsi bir biçimde bu küçük coğrafyada kendi emperyal ve yerel çıkarları için bulunuyorlar ve hepsi kendince buradaki kurulmaya çalışılan sisteme hem dolaylı destek oluyor ama asıl olarak içini boşaltarak buraya hâkim olmak için çalışıyor. Bu gerçeklik içinde, Rojava'nın askeri kurumları, bakanlıkları, asayiş ve polis güçleri, hapishaneleri, istihbarat örgütleri dâhil kendi otoritesini ve iktidarını korumak ve pekiştirmek için büyük bir işbölümü içinde, muazzam bir bürokratik mekanizmalar bütünlüğü içinde bir devlet; kendilerinin şiddetle reddettikleri devlet olmayan *"demokratik konfederalizm"* dedikleri yönetimi; kuruyorlar.

Liberter Komünistlerin Örgütsel Platformu üzerinden söylediklerimiz, metnin Bolşevizme benzerliğiyle birlikte, Bolşevizm hakkındaki yanılgıları düzeltme yanıyla okunmalıdır. Zafer Onat'ın eleştirilerine girmeden önce bu konuya açıklık getirelim. Devrimci kriz dönemlerinde, madde madde Platfom metninin, Bolşevik ilkelere yaklaştığını söyledim. Yazar okuduğumu anlamadığımı veya çarpıtma yaptığımı iddia ediyor. Ben, Platform metnindeki söylenenleri noktası virgülü ile olduğu gibi aktardım; sadece bunları, aynı anlamda ve aynı ilkeleri anlatan Bolşevik metinlerle karşılaştırdım.

Anarşizmin kriz dönemlerinde, devrimci kalmak için Leninistlere benzer yöntemler uyguladıkları iddiasını yalnız ben söylemiyorum, Zafer Onat'ın da çok iyi

bildiği gibi ünlü anarşistler söylüyor. Hatta onlar benim yazdıklarımdan öte, Platformun *" anarşizmi Bolşevikleştirdiğini"* söylüyorlar Benim söylediklerim ise devrimci anarşizmin devrim dönemlerinde *"Leninistlere benzer yöntemler"* kullanmak zorunda kaldıklarıyla sınırlıdır. Bunun için, özel olarak başka anarşist metinler değil, Platform metni seçilmiştir. Komün Dergi sitesinde yayınlanan yazı, Leninistlere haklılık payesi verme, anarşistlere taklitçilik ithamında bulunma anlamında bir mantık üzerine kurulmadı; pratik mücadelenin dayattığı somut koşulların, mücadele eden güçleri benzer yöntemlerde buluşturduğu anlatılmak istendi.

Devlet ve iktidar için temel kurum olan savaş, askerlik, silah ve silahlı örgütlenmeler bahsinde, Makhnovistlerin kendi özeleştirel değerlendirmelerini bunun için aldık. Hiçbir zorlamaya başvurmadan Platform metnindeki, tabi ki aynı kelimelerle değil ama benzer bir mantıkla pratikte aynı sonuçları gözeten önerileri aldık. Zafer Onat, bunlar aynı şeyler, değil diyerek geçiştiriyor. Oysa daha itinalı cevaplar verebilseydi, tartışma daha ileri boyutlar alabilir, geliştirici olurdu. Sözcükler lastik gibidir ve onlara her isteyen değişik anlamlar yükleyebilir. Zafer Onat da böyle yapıyor. Hâlbuki efsanevi anarşist önderler, Platform metninden bizim çıkardığımız sonuçları çıkarıyor. Marksist iddialı bizler ve aynı dönem anarşizmin liderleri, Platform metninden orada somut bir deney, Ekim Devrimi derslerinden çıkarılan sonuçların anlamını aynı okuyoruz; Zafer Onat, bunlara katılmıyor ve bu sonuçlar çıkarılamaz, diyor. Kararı, bu sorunlara ilgi duyan okurlar versin.

Yine aynı yazıda alıntılar, yalnız Zafer Onat'ın aldığı bölümle sınırlı değildir, Platform metninin tümünün üzerinden ve tek tek maddeler olarak yakınlıklar açıklanıyor. Devrimci Anarşizmle Tartışma yazısında, Platfom metninden yalnız Zafer Onat'ın eleştirdiği madde alınmadı, ayrı ayrı bölümlerden onlarca madde üzerinden benzerliklere, yazarın hoşuna gitmeyecek ortaklıklara işaret edildi, yazar bunlardan yalnız birini ve en zayıf olanı almış ve beni okuduğunu anlamamak veya çarpıtmakla suçluyor. Çok bir şey diyemem, olabilir "beşer şaşar" demişler. Ama yazarın da belirttiği ünlü anarşistler Errico Malatesta ve Alexander Berkman aynı şeyi daha net ve daha sert söylüyorlar. Yazar bunlardan haberdar ama onlara dokunmuyor. Zafer arkadaşımızın görmek istemediği bir başka ve daha vahim bir pasaj. Platform yazarları da benim yazdıklarımla aynı fikirde ve aynı suçlamalarla karşılaşacaklarını açıklıyor. Platform metninde şunlar yazıyor:*"Kitapçık ilk yayınlandığında, Malatesta ve Alexander Berkman gibi dönemin tanınmış anarşistlerinden bazılarının sert eleştirilerine maruz kaldı. Bunlar, broşürü, "Salt Bolşevizmden bir adım öteye gitmek" olarak yorumladılar ve onu "Anarşizmi Bolşevikleştirme" yolunda bir girişim olmakla suçladılar."*

Zafer Onat, şunları yazıyor: *"Anarşist örgütün içindeki tüm militanların o örgütün teorik ilkeleriyle uyum içinde olması gerektiği vurgusunun merkezi iradeye ve otoriteye uyum olarak yorumlanması, okuduğunu anlamamayı ya da kasıtlı bir çarpıtmayı gerektirir."* Okuduğumu anlamadığımı ya da kasıtlı çarpıtma yaptığımı söylüyor ama Zafer Onat da bu metni birçok ünlü anarşistin *"Bolşevizme benzemek-*

le" eleştirdiğini biliyor. Ben bu ithamları kabul edersem, arkadaşımız okuduğunu anladığı halde çarpıtma yapmış durumuna düşer. Devrimci Anarşizmle Tartışma metninde, burada söylenildiği gibi anarşizmden sapma olduğu anlamına gelecek bir iddia yok, sapma iddiası ünlü anarşistlere ait. Orada söylenen, devrimci dönemlerde ve zor koşullarda anarşistlerin de merkezi otoriter yöntemler kullanmak zorunda kaldıklarını, kendi yazdıklarıyla göstermekten başka bir şey değil. Zafer Onat, benim anarşistlerin zorunluluklar sonucu, Bolşeviklerde reddettikleri çeşitli uygulamalara giriştiklerini söylememi yalanlıyor. Ama hem Makhnocular, hem İspanya İç Savaşı'nı değerlendiren birçok metinde anarşistler, kendilerinin bazı ilkelerine ters uygulamalara zorunlu kaldıklarını itiraf eder ve özeleştiri yaparlar. "*Kızıl Ordu ile keskin bir zıtlık içindeki ordunun kendisi esas temel olarak demokratikti (her ne kadar İç Savaş'ın korkunç doğası bu idealden bazı sapmalara neden olmuş olsa da)."*

Leninist militanlar kurşun asker değildir

Bu konunun üzerinde durmamızın sebebi, yazarın *"okuduğunu anlamamak"*, "çarpıtmak" gibi ithamlarından daha çok, Bolşevizme hasmane yaklaşımıdır. Zafer Onat, Bolşevizmin merkezi ve disiplinli örgütsel ilkeleri nedeniyle Bolşevikleri kurşun asker sanıyor. Bolşevik örgüt ilkeleri militan ve üyelerinden, şurada yazılanlardan öteye bir bağlılık veya tabiiyet ilişkisi önermez: *"Genel Birliğin tüm faaliyeti, gerek genel gerekse ayrıntılı olarak, birlik tarafından geliştirilmiş teorik ilkelerle tam bir uyum içinde olmalıdır."* Bu satırlarda söylenenlerden, kim ne anlıyor bilemeyiz, ama yazanlar: "Genel Birlik" diyor, "tüm faaliyet" diyor, "genel" ve "ayrıntılı" diyor, "teorik ilkeler" diyor ve bunlara "uyum" istiyor. Bir siyasal örgütlenmeden söz ediyorsak yazanlar burada merkezi uyum gerektiğini söylüyorlar, ancak "merkezi" yerine "genel" sözcüğünü kullanıyorlar. Leninist örgütler de üyelerinden tüzük maddelerine, programa ve parti kongrelerinde alınan kararlara uyum isterler. Bu anlamda, Bolşevik literatürde merkezi örgüt vurgusundan daha fazla, yerel ve alt birimlerin özerkliği, üyelerin her konuda görüş belirtme, muhalefet şerhi koyma, tartışma açma hakları ile her göreve gönüllü katılımı temel alan vurgular ise daha fazladır.

Zafer Onat, aynı hasmane yaklaşımı ileriki bölümlerde de devam ettiriyor ve şunları söylüyor. *"Dünyanın her yerinde onlarca fraksiyona* bölünmüş olsa da gerçek her biri gerçek doğrunun taşıyıcısı olduğunu savunan ve iktidarı tek başına ele geçirmeye çalışan Leninist örgütler için *bu ayrışmalar birer trajedidir."* Yazarın söylediği *"tek doğru, tek parti"* tekçilik mantığını savunanlar yok demiyoruz ama genellemecilik ve bunu Marksist Leninist teoriye mal etmek kabul edilemez bir karalamadır. Bu pasajda söylenenlerin gerçeklikle ilgisi yok, her iki iddia da antikomünist önyargılardır. Bir, Marksist Leninist teori gerçek doğrunun kendilerinde olduğunu; iki, iktidar tekeli kurmak istediklerini hiçbir yerde söylemez. Tek parti iktidarı konusunda en çok suçlanan ve eleştirilen Bolşevikler ve Lenin'dir ve bu da söylediğimiz

gibi kaba antikomünizmdir. Lenin, tek parti iktidarı kurmuştur ve bu gerçektir. Tek parti iktidarını istemediği ve buna mecbur kaldığı da aynı oranda gerçektir. Hatta birçok yazışma ve konuşmalarında Şubat Devrimi sonrası barışçı geçişi dillendiren Lenin'le karşılaşırız.

Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesinin 21 Kasım 1917 Tarihli Toplantısında Sunulan Geri Çağırma Hakkı Üzerine Raporda Lenin şunları yazar: *"Bu ülkede çeşitli partiler iktidara geldi. İktidar bir partiden ötekine son geçtiğinde devrim, oldukça fırtınalı bir devrim olmuştu. Oysa geri çağırma hakkı olmuş olsaydı, basit bir oylama yetecekti. (...) "Geri çağırma hakkı, devlet iktidarı olarak, zor kullanım fikrinin en iyi somutlanışı olarak Sovyetlere tanınmalıdır. O zaman bir partiden başka bir partiye iktidarın transferi barışçıl bir biçimde, sırf yeniden seçme yoluyla gerçekleşebilecektir."* Devamında nispi temsil sistemini savunan Lenin'i görürüz: *"Biz, gerçekten en demokratik sistem olan nispi temsil sistemine* sahibiz."

Menşevikler ve diğer partilerin azınlıkta kalınca İkinci Tüm Rusya Sovyetler Kongresini terk etmesi sonrası, Merkez Komite Lenin'in kaleme aldığı şu raporu yayınlar: "*Merkez Komitesi, kimseyi İkinci Tüm Rusya Sovyetler Kongresinden dışlamamış olup, hala çıkıp gidenlerin geri gelmesine izin vermeye ve çıkıp gidenlerle Sovyetler içinde bir koalisyon yapmaya tümüyle hazır olduğunu bildirir. Dolayısıyla, Bolşeviklerin kimseyle iktidarı paylaşmayı istemedikleri yönündeki tüm sözler kesinlikle sahtedir.*

"Merkez Komitesi, şu anki hükümet kurulduğu gün, kurulmadan birkaç saat önce, Sol Sosyalist Devrimcilerden üç temsilciyi kendi toplantısına katılmaya davet ettiğini ve hükümete katılmalarını resmen önerdiğini bildirir. Sol Sosyalist Devrimcilerin bunu reddetmesi (sonradan katılırlar) onlarla anlaşmaya varılamamış oluşunun tüm sorumluluğunu Sol Sosyalist Devrimcilere yükler."

Tek doğruculuk saçmalığını da konuyu uzatmadan Marks'ın bir mektubuyla cevaplayalım. Marks 1843'te Ruge'a mektubunda şunları yazıyor: "*Dünyanın karşısına yeni bir ilkeyle çıkıp doktriner bir havada 'doğru budur, önünde diz çökün' demiyoruz. Dünyanın kendi ilkelerinden hareketle dünya için yeni ilkeler geliştiriyoruz. Dünyaya dönüp 'savaşımlarınızı kesin, aptalcadır, biz size mücadelenin doğru sloganını vereceğiz' demiyoruz. Biz sadece dünyaya gerçekte ne için mücadele ettiğini gösteriyoruz. Ve bilinç dünyanın istemese de kazanmak zorunda olduğu bir şeydir.*"

Marksizm Leninizm'de tekçilik anlamında bir düşünceden söz edilirse şunu kabul ederiz: Marksizm Leninizm bizim için en başından itibaren nihai amacı, yani sınıfların ve devletlerin ortadan kaldırılmasını hedefleyen biricik ve tek stratejidir.

Otorite üzerine

Otorite, iktidar, devlet, bürokrasi, hiyerarşi vb kavramlara kişilere veya niyetlere göre anlam oluşturulamaz; kavramlar gerçekliğin bilimsel soyutlaması olarak

ortaya çıkarlar ve biz yaşamı kavramlar üzerinden açıklayabiliriz. Kavramlar doğru kullanılmazsa hiçbir şey anlaşılmaz, bir tartışma yürütülemez. Anarşizm bu kavramlar üzerinde fırtınalar koparır ama bu kavramları ciddi ve doğru olarak ele almaz. Otorite konusunu ele alalım, ilerleyen bölümlerde diğerlerini de tartışacağız. Marksizm'de otoritenin ortadan kalkması çok önemlidir ve bu sorun çok boyutlu analizlerin konusu edilmiştir. Anarşizmin otorite anlayışını birlikte irdeleyelim.

Zafer Onat, alıntılar konusunda seçici değil, Bakunin'den otorite üzerine bir alıntı yapmış: "Bakunin "Otorite ve Bilim" başlıklı yazısında *"Ayakkabı söz konusu olduğunda ayakkabıcının otoritesini tanırım, evler, kanallar veya demir yolları söz konusu olduğunda mimara veya mühendise danışırım. Yani her özgün bilgi için bu türden bir "bilgine" başvururum. Ancak ne ayakkabıcının, ne mimarın ne de "bilginin" otoritesini bana zorla dayatmasına izin vermem… Eğer, önerileri ve klavuzluğunu belli bir süreliğine belli bir dereceye kadar kabul ederek herhangi bir uzmanın otoritesi önünde eğilirsem, bir başkası tarafından zorlanmadığım için bunu yaparım …"* dedikten sonra anarşistlerin toplumun idaresine dair prensibini şu sözlerle özetler: *"Herkes yönetir ve sırası geldiğinde de yönetilir. Bu yüzden sabit ve değişmez bir otorite yoktur, bunun yerine karşılıklı, geçici ve her şeyden önce gönüllü bir otorite ve ikincil konumun sonsuz değişkenliği vardır.""*

Burada söylenenler Zafer Onat'ın otoriteden ne anladığını gösteriyor, gerçekten çok aydınlatıcı! Bakunin ayakkabıcının otoritesini tanıyormuş! *"Ayakkabı söz konusu olduğunda ayakkabıcının otoritesini tanırım" (Bakunin)* Herkes bilir, o zaman da, bugün de kimse ayakkabısını kendisi yapmıyor, ayakkabıcılar yapıyordu ama onların yerini de makinalar aldı. Makinaların otoritesine diyeceğimiz bir şey olamaz. Devamında evler, kanallar, köprüler için de aynı şey geçerli! Sonradan söylediklerine ise *"Eğer, önerileri ve klavuzluğunu belli bir süreliğine belli bir dereceye kadar kabul ederek herhangi bir uzmanın otoritesi önünde eğilirsem, bir başkası tarafından zorlanmadığım için bunu yaparım …"* anarşist, Marksist olmasına gerek yok, burada söylenenleri sıradan herkes bilir ve katılır, kimse zorlanmaktan hoşlanmaz. Buraya kadar söylenenlerden gerçekten çok şey öğrendik ve otorite sorununu çözdük! Geriye devlet ve iktidar sorunları kalıyor onlar da çok problem sayılmaz, alıntıdaki son pasaj bu sorunları da kolaylıkla hallediyor.*"Herkes yönetir ve sırası geldiğinde de yönetilir. Bu yüzden sabit ve değişmez bir otorite yoktur, bunun yerine karşılıklı, geçici ve her şeyden önce gönüllü bir otorite ve ikincil konumun sonsuz değişkenliği vardır."* Orta Anadolu'da bir kahve sohbetinde makbul olabilecek bu görüşlerin ne yazık ki, sınıflar savaşında hiçbir geçerliliği yok. Burada söylenenlerin otorite kavramıyla da ilişkisi yok. Bakunin'i bu basitlikte ele almıyoruz, devrimci ve özgürlükçü fikirlerini ciddiye alıyoruz, Zafer Onat arkadaşımızın sorunlara yaklaşımındaki özensizliği göstermek istedik.

Otorite sorununu çok ciddiye alıyoruz, ben otoriteye karşıyım, hiçbir otoriteyi istemiyorum demek başka bir şey, otoriteyi yok etmek başka bir şey. Otoriteyi birileri icat etmemiştir, otorite kişilerin iradesinden bağımsız olarak binlerce yıllık sınıflı

toplumların ve sınıf mücadelelerinin içinden doğmuş ve kapitalizmle birlikte toplumsal yaşamın bütün gözeneklerine sinmiştir. Daha önemli olarak, kapitalist üretim ilişkileri, bizzat kapitalist üretim sisteminin kendisi, üretim süreci devam ettiği müddetçe otoriteyi de üretir. Bu nesnel temellerinin yanında, binlerce yıldır, toplumsal mücadele, hep otoritelerin kavgası olarak otorite üretmiştir ve toplumsal bilinci esir almıştır. Diğer tüm sınıflı toplumların çarpıklıkları gibi otorite de birilerinin onu istememesiyle ortadan kalkmaz, aynı zamanda bir anda ve kolayca yok olmaz. Tıpkı iktidar, bürokrasi, devlet vb.leri gibi o da uzun bir mücadele sürecinde ve sınıfların yok olmasıyla kendiliğinden sönümlenir.

Platform metni, eksik olsa da otorite kavramını daha ciddiye almaktadır ve tanımında doğruya yakın bir yerde durmaktadır. *"Otorite, her zaman için halk yığınlarının sömürüsüne ve köleleştirilmesine dayanır. Bu sömürüden doğar, ya da, bu sömürünün çıkarları içinde yaratılır. Otorite, şiddetin ve sömürünün yokluğunda, kendi varlık nedenini yitirir." "Devlet ve Otorite, yığınlardan tüm inisiyatifi alır, yaratıcılık ve özgür eylem ruhunu öldürür, yığınlarda kölelere özgü bir itaatkârlık, beklenti, toplumsal basamakların üst kısımlarına tırmanma umudu, lidere körü körüne bağlılık, otoriteyi paylaşma yanılsaması yaratır."*

Platform metninde görüldüğü gibi, devrimci anarşizmin otoriteye yaklaşımı daha gelişkin ama genel olarak anarşizmin oterite karşıtlığı çok çelişkilidir. Oteriteyi çok eleştirmelerine rağmen birçok olayda kendi ilkeleri sözkonusu olduğunda bir yığın küçük otoriter çekirdek yarattılar. Kendi ilişkilerinde de otorite sorunu hep problemlidir. Her anarşist başlı başına bir otoritedir ve kolektife karşı kendi otoritesini dayatma hakkına sahiptir, kolektifin otoritesi hiç, bireyin iradesi her şeydir. Platform metninde de benzer eleştiriler var, bir kaç pasajı aşağıya alıyoruz.

"Tüm ülkelerde, anarşist hareket, birbiriyle çelişkili teori ve pratikleri savunan, geleceğe yönelik perspektiflerden ve süreklilik gösteren istikrarlı bir militan faaliyetten yoksun, hemen her zaman ardında hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolan yerel örgütler tarafından temsil ediliyor.

Bir bütün olarak alındığında, devrimci anarşizmin içinde bulunduğu durum, ancak 'kronikleşmiş genel örgütsüzlük' olarak tanımlanabilir.

Söz konusu örgütsüzlük hastalığı, tıpkı sarılık gibi anarşist hareketin bünyesine girmiş ve onyıllar boyunca onu güçten düşürmüştür.

Bu örgütsüzlüğün sonuçta teorik hatalardan, özellikle anarşizmdeki bireysellik ilkesinin yanlış bir yorumundan kaynaklandığına kuşku yok. Bu ilke, sık sık, sorumluluktan bağışık olmakla karıştırılıyor. İnsanın kendi 'ben'ini yalnızca bireysel hoşnutluğu dikkate alan bir bakış açısıyla öne sürmesi fikrinin yandaşları, sonu gelmez bir ısrarcılıkla, anarşist hareketin içinde bulunduğu kaotik duruma dört elle sarılıyorlar ve bu fikri savunurken anarşizmin ve onun ustalarının temel ilkelerine göndermede bulunuyorlar." (Liberter Komünistlerin Örgütsel Platformu)

Anarşizm ve tüm ütopik sosyalizmler teorik hedeflerini, var olan gerçekliğin, süren yaşamın eleştirisi üzerinden değil kendi düşünce düzeylerine uygun formüller icat ederek çözmek istiyor. Ekonomik kategorileri ele alış biçimleri de dolaşımdaki felsefik ütopyaların parlak ajitasyonundan öteye geçmez. Gerçekte *"tüm ekonomik kategoriler maddi üretimin belirli bir gelişme aşamasına tekabül eden tarihsel üretim ilişkilerinin teorik ifadeleridir."* (Marks)

Ütopya devrimcidir

Zafer Onat'ın *"anarşizmin* ütopik *hayalleri*" sözüne alındığı görülüyor. Bu gereksiz bir alınganlık; ütopyalar olmadan devrimler de, devrimcilik de olmaz. Marks, Engels, Lenin, Mao, Che bütün devrimci önderler büyük ütopyacılardır ama ütopyalarının esiri değillerdir. Ütopyası olmayan devrimci olamaz.

Marks, ütopyacıları keskin bir dille ve gerçekçi temellerde eleştirerek mahkûm etmiş ve kendi düşüncesini sağlam bilimsel temellere oturtmuştur. Buna rağmen Marks da, kelimenin tam anlamıyla Paris Komünü deneyimine kadar, devrim ve iktidar sorunlarında anarşistlere benzer şekilde, ütopik beklentiler içindedir. İki Marks veya "genç Marks", "olgun Marks" tartışmalarına girmek istemiyorum, ama bir anlamda iki farklı Marks'tan söz edebiliriz.

Marks, yaşayan, düşünen ve mücadele eden her insanın geçirdiği düşünsel evrimi geçirir. Ancak insan düşüncesinde sıçrama anları olabilir, belirli beklenmedik bilimsel gelişmeler veya toplumsal olaylar insan düşüncesini ileriye sıçratabilir. Bu anlamda, Paris Komünü öncesi ve sonrası, iki farklı Marks'tan bahsedebiliriz. Paris Komünü'nden sonra başka bir Marks'la karşılaşırız. Hayatını adadığı teorik dünyasının somut sonuçlarıyla ve sınıf çatışmasının gerçeği ile karşı karşıya geldi Marks. Komün deneyimi Marks'ı ciddi anlamda sarsmıştır. Komünden sonra kapitalizme eleştirilerini daha radikalleştirir. Proletarya diktatörlüğünün zorunluluğunu, devlet sevdasından veya bir anda vahiy geldiği için değil somut bir devrim deneyinden, kanlı bir yenilgiden çıkarmıştır. Bir anlamda Marks, tam olarak Hegel' den Paris Komünü'ü ile birlikte koptu. Paris Komünü'ne kadar devlet ve iktidar sorunlarında, ütopik düşünceler taşıyan bir Marks vardır ve Komün deneyiyle proletarya diktatörlüğünü teorisine katmıştır.

Marks, bütün ömrü boyunca ortaya attığı fikirlerin dayanabileceği kaldıraçları, dayanakları, nesnel güçleri ve eğilimleri araştırmış, bulmaya çalışmıştır, Marksistler, olabildiği kadar bu yöntemi takip etmeye çalışır. Marks'ı asıl ilgilendiren siyasetin gereklerinden çok, gerçeklerdir ve gerçekliğe çoğunlukla deneyim ve yanılgılarla varılabilir. Bu konuda Marks'ın en iyi öğrencisi Lenin'dir.

Lenin de birçok konuda *"*ütopik*"* görüşlere sahiptir, Ekim Devrimi'nden önce, proletarya iktidarının kısa bir dönem için devlete ihtiyaç duyacağını düşünür. Ama Ekim sonrası yaşananlar ve sosyalist kuruluşta karşılaşılan ağır ve çözümsüz sorun-

lar karşısında, bu konuda yanıldığını, bu sürecin düşünülenden daha uzun süreceğini söyler. Lenin *"teori gri hayat yeşildir"* sözünü alır ve tüm mücadelesini bunun üzerine kurar; ütopyalarına esir olmaz. Bundan dolayı Lenin olmuştur ve yaşamının her aşamasında devrimci Lenin olarak kalmıştır. Lenin, iç savaşın cehennemi içinde 1918 yılındaki kurucu meclisin karşı devrimin odağı ve devrimin yaşamasına engel haline geldiğini ilan ederek bu meclisi yıkar, yerine sovyetlerin (konseylerin) kurulmasını savunur. Bu ve benzeri bir dönem önerdiği kurum ve uygulamaların yerine, devrimin çıkarları söz konusu olduğunda hemen tersini yapmakta tereddüt etmez Düşüncelerinde yaptığı tüm değişiklikleri ve değişik uygulamaları, kendi eski görüşlerinin artık geçersiz olduğunu, bazı durumlarda yanılgılı yaklaştığını, açık itiraf ederek yapmıştır ve bunun için devrimcidir. Kendisini Marksist olarak adlandıranlardan bazıları, Lenin'de küçümseyici anlamda, *"pratikçi"* veya *"pragmatist"* yanlar görür; biz, devrimde inatçı bir devrim önderini görürüz.

Ekim Devrimi yeni bir dünyanın işaret fişeğidir

Teori ayrı deneyim ayrıdır; hiçbir yerde ve tarihte üst üste düşmezler, daima aralarında bir açı oluşur. İdeler bize aittir ve onlar, pratiğe ancak nesnel koşulların elverdiği ölçüde uygulanabilir. Bütün yaşananlara rağmen, Bolşevikler iktidar denemelerine girişmeden Menşeviklerle aynı yolu izleseydi, diyenler var. O zaman, hem Ekim Devrimi hem iktidar diye bir sorunları da olmazdı ve şimdi biz bunları tartışmıyor olurduk. Bolşevikler iktidarı yıkmaya soyunmasaydı, Ekim Devrimi gerçekleşmezdi. Gerçekleşen devrim ise ancak hayali özgürlük ideallerinin peşinde koşsaydı, Ekim sonrası yaşananlar gösteriyor ki iktidar kim ne kadar nefret etse ve reddiyeler dizse de ortada bırakılamaz; zira bu, karşı devrime davetiye çıkarmak olur. Ekim Devrimi erkendi, diyenler var; biz, onlardan değiliz.

1918 yılında devrim iktidarındaki Rusya'nın durumu: Çarlık generalleri Denikin, Kolçak, Kornilov, Yudeniç, Vrangel ülkenin dört bir yanından Bolşevik iktidarına karşı topladıkları asker ve çetelerle, emperyalistlerin silah ve cephane desteğiyle, saldırıya geçtiler. Aynı dönemde, İngiltere Bakü'ye girdi, Romanya Beserabya'yı işgal etti, Fransa, İngiltere ve Amerika Murmansk'a ve Arhangelsk'e çıkarma yaptı, Japonya ve Amerika Doğu Rusya'ya girdi, Almanya Ukrayna'yı daha önce işgal etmişti. Bunun yanında Moskova ve Petersburg başta olmak üzere şehirlerde Sol SR'ler ve anarşistler ayaklanma ve sabotajlara başlamışlardı.

Bolşevizme husumet ve karşıtlık, tarihin o keskin anında ve politik olarak karşı karşıya gelinmesiyle bir anlamda anlaşılabilir. Ama bütün yaşananlardan sonra, Ekim Devrimine itiraz, bilinçli veya bilinçsiz emperyalizmin ve çarlığın zaferini savunmaya çıkar. Tarih açıktır, Şubat dünyanın tanıdığı en muazzam kitlesel muzaffer başkaldırıdır, ama Ekim'le tamamlanmasaydı Çarlığın yeniden iktidarı kaçınılmazdı. Bolşevikler olmasaydı Şubat Devrimi yaşayabilir miydi? Bunu

savunan kimse yok, Marks'ın dâhice tespitiyle söylersek -"her devrim burjuva devleti mükemmelleştirmiştir"- burjuvazinin diktatörlüğü pekişmiş olarak devam ederdi. Bunun için çok açık yazıyoruz: Bugün Bolşevizmi eleştirmek herkesin hakkıdır ama Bolşevizme husumet Ekim Devrimine karşıtlıktır.

Tarih, Ekim Devrimini anarşistlere, SD'lere veya Menşeviklere değil Bolşeviklere yazmıştır. Rusya'daki hiçbir siyasal eğilim geçici hükümeti devirmeyi aklından dahi geçirmemiştir. Hakkını yememek gerekir, anarşistlerin bu yönde iddiaları ve girişimleri olmuştur, ama onların da güçleri bir devrimi yapabilecek nitelik ve düzeyde değildir. Bolşevikler bu işe cüret edecek donanımları ve birikimleriyle, harekete geçmiş ve başarılı olmuştur. Tarih böyle tecelli etmiş ve Ekim Devrimini Bolşevizme yazmıştır. Ekim sonrası tüm yaşananlara rağmen anarşizmin iktidar olunmamalıydı, proletarya diktatörlüğü denenmemeliydi itirazları niyetlerden öte, Çarlık rejimi restore edilmeli, anlamına gelir. Anarşizm iktidar denilen şeye büyük bir kin duyuyor; bu iyi bir şey, ama az da olsa onu kavrasaydı daha iyi olur, iktidarın boşluk tanımayacağını bilirdi.

Biz anarşizmle devrim ve devrim sonrasının sıcak ve sert çatışmalara gebe geçiş sürecini, yaşanmış deneyler ışığında, nasıl ele almak gerektiğini tartışmak istiyoruz. Bize güç, örgüt, otorite oluşturmayın diyenler; aslında devrim yapmaktan vazgeçin, dediklerinin farkında değiller.

İlk yazılarda devrimci anarşizme birçok Marksist eğilimli hareketten daha yakın olduğumuzu yazdım. Başka bilmediğim benzer anarşist metinler olabilir, Platform metninde tarif edildiği biçimiyle devrimci anarşizmi (Anarşist-Komünizm) aşağıdaki ilkeleri sahiplenen devrimciler olarak görüyoruz. Bu ilkeleri Platfom metni şöyle tarif ediyor:

1. Sınıf mücadelesinin anarşist düşüncenin en önemli görünümü olarak kabul edilmesi;

2. Anarşist-Komünizmin hareketin temeli olarak kabul edilmesi;

3. Sendikalizmin temel mücadele yöntemi olarak kabul edilmesi; (Bu konuyu tartışabiliriz)

4. İdeolojik-taktik birlik ve kolektif sorumluluk ilkesi temelinde bir Anarşistler Genel Birliği›ne gereksinim duyulduğunun kabul edilmesi;

5. Toplumsal devrimi gerçekleştirmek için yapıcı bir programa gereksinim olduğu tezinin kabul edilmesi.(Platform metni)

Bu ilkeleri kabul eden anarşist komünistleri, güç ve eylem birliklerinin yanısıra ortak bir devrim örgütünde birlikte mücadele yürüteceğimiz yoldaşlarımız olarak görüyoruz. Bu her konuda anlaştığımız anlamına gelmemeli ve farklılıkları birlikte mücadeleye engel olarak görmüyoruz. Devlet ve proletarya diktatörlüğü üzerinde ciddi farklılıklarımız devam ediyor. Ancak devlet konusunda, zor yoluyla burjuva

devletin parçalanmasını ve devrimi esas almak, birlikte çalışmaya engel değildir. Proletarya diktatörlüğü ise geleceğin sorunudur ve tartışarak yoldaşlaşmamıza engel görmüyoruz. Yazının devamında bu konuları ayrıntılı ele alacağız ve bunlar devrimci anarşist yoldaşlarımızla tartışmaya bir giriş olarak kabul edilsin. Yazının bütünündeki anarşizm eleştirilerimiz genel anlamda anarşizm üzerine teorik tartışmadır.

Anarşizmin, komünizme geçiş sürecinin örgütlenmesinin ifadesinden başka bir şey olmayan proletarya diktatörlüğünün –geçici devletin- reddiyesi, nesnel gerçekliği zorlamakla kalmadığı gibi; devrimi sınıf düşmanlarına terk etmekten başka bir sonuç doğurmaz. Devlet ve her türlü otoriteden kaçış, devletleri ve otoriter diktatörlükleri yok etmez, sadece devrim yapma iradesinin örgütlenmesini ketler, devrim yapıldığında devrimi sınıf düşmanlarına terk etmeye tekabül eder. Anarşistlerde, teorik körleşme devrede değilse, pratikte bal gibi şiddetle reddettikleri birçok alet ve aygıtı –Paris Komünü'nden bugüne birçok tarihsel örnekle sabittir- kullanmak durumunda kalırlar.

Devletler ve her türlü otoritenin yürütücü güçleri; silahlı birliklerdir, yürütücü cebir kudreti olmadan devlet olamaz; devletlerin en otoriter aygıtları silahlı güçleridir. Anarşizm, silahlı güçler oluşturmaya ve bu silahlı güçlerle burjuvaziye zor ve şiddet yoluyla otorite dayatmaya hayır demiyor; ancak bu otoritenin oluşturulmasının gerçek koşullarını tanımıyor, devrim sonrası bir geçiş döneminde ve toplumsal gelişmenin ve eşitsizliğin sonucu oluşturulması zorunlu olan, eskinin benzeri değil, daha özgün (sönümlenen) bir aygıtı baştan reddediyor. Bir müslüman gibi, devlete el sürersek kâfir oluruz, anlayışıyla hayır diyor.

Anarşizm, devrimlerin ertesinde sınıf mücadelelerinin biteceğini mi iddia ediyor? Devrimden sonra sınıf savaşları son bulmaz, tersine daha keskinleşmiş ve acımasız olarak devam eder. Bu hem teorinin, daha önemli olarak ezilen başkaldırılar ve karşı devrimlerle hem de sosyalizm deneyleriyle tarihin yasalarıdır. Anarşizm ne diyor? Devrimlerin ertesinde sınıf mücadeleleri, hemen son bulmayacaksa devrimler otoriter araçlarla savunulmayacak mı? İkinci bir soru: Devrimlerden hemen sonra toplumda her şey güllük gülistan mı olacak? Kapitalizmin insanları hemen her şeylerini ortakça kuran, paylaşan insanlara mı dönüşecek? Tarih bunun böyle olmadığını ve olamayacağını söylüyor.

Geçiş dönemlerinde sınıflar savaşı daha keskinleşeceğinden dolayı kapitalizmi yıkan devrimci güçler, dünya deneylerinden görüldüğü gibi çok sert sınıf savaşlarına örgütlü ve hazır olmak zorundadır. Anarşizm de bunu kabul ediyor, kabul ediyor ama gereğini, yapılması gerekenleri reddediyor. İktidar, hegemonya, otorite kavramlarına açtığı zihni savaş dolayısıyla kendisini sınıf düşmanlarına karşı silahsızlandırıyor. Hz. İsa "bir yanağına vurana öbür yanağını çevir" diyor ama havariler Hristiyanlığı kılıçla savunup büyütebiliyorlar. Beraberce iktidarı, otoriteyi, hegemonyayı lanetleyelim ama kapitalizmi yıkacak, burjuva devlet iktidarını parçalayacak mıyız? Bu so-

ruya, evet diyorsak dünyanın en büyük fiili ve zihinsel otoriter güçleriyle savaşmak ve onları yenmek zorundayız. En büyük güç, kitlelerin örgütlü gücüdür ama bu gücün askerilik, askerliğin gereği silahlı birimler kurmalı, bu silahlı birimler ve kitlelerin mücadelesini uyumlu bir tarzda harekete geçirmeliyiz. Kapitalizm yıkıldığında her şey güllük gülistanlık olmuyor tersine uzun bir zamana yayılan karmaşık ve çok uçlu bir yığın siyasal, örgütlü, toplumsal, kültürel, ideolojik, askeri hareketliliği ve faaliyetleri sürdürmek zorunludur.

Daha uygun bir üslupla Ekim reddiyecileri var; Etienne Balibar, "Klasik Marksizmin tescillediği şu evrimsel perspektifle bağımızı koparmamız şartıyla: "ilk olarak siyasi iktidarın ele geçirilmesi; sonra da ekonomik ve toplumsal geçiş…" Bu 'kademeci' ve aynı zamanda tarih tarafından tamamen geçersiz kılınmış devletçi bir şemadır." Burada da bilindik "devletçi" yaftasını görüyoruz ama Balibar bunun Lenin sonrası dönemde oluştuğunu söylüyor. Evet, bu doğrudur Lenin döneminde ve sonrasında kısa bir dönem için zorunluluk olarak kabul edilen devletleşme, Stalin'le birlikte devlet egemenliği, teorinin içine sokulmuştur. Buna rağmen bir büyük devrim süreci kolayca tarihin dışına atılamaz. Kabul, bu şema siyasi iktidarın ele geçirilmesinin önemi karartılmadan reddedilebilir ama yerine neyin yapılacağının koyulması kaydıyla. Şimdiye kadar proletarya diktatörlüğüne reddiye dizmeyen çok az kesim kaldı ama anarşizmin -Paris Komünü, Ekim sonrası uzun ve kanlı iç savaş, yarım kalan ayaklanma ve isyanların kanla bastırılarak yok edilme tarihinin tersini göstermesine rağmen-, devletsizlik hayali dışında, herkes burjuva kurum ve kavramlardan medet umuyor. Burjuva demokrasisinden medet umanlara ne diyelim? Kelin merhemi olsa kendi başına sürer.

Tek ülkede yaşanan devrim, bölge ve dünya devrimine doğru ilerlemezse; her devrim kusurlu, eksik ve bundan dolayı çarpılmalarla karşılaşacak; restorasyonlar ve bazı alanlarda geri dönüşler yaşamak zorunda kalacaktır. Teorideki veya birilerinin kendi hülyalarında kurdukları komünizm; emperyalizm gerçekliğini tanımamakla ilişkilidir. Bu düşünce, Paris Komünü başta olmak üzere bütün kanla bastırılan devrimler ve devrimci kalkışmaların deneylerine de kördür. Yine proletarya diktatörlüğü kavramından kaçış, burjuva diktatörlüğünü hiç anlamamakla yakından ilgilidir.

Proletarya diktatörlüğünün reddi yönündeki eğilimler, yalnız anarşizmle ilgili değil, sosyalist sistemin kötü biçimde kendi içine çökmesi sonucu devrim ve komünizm iddialı tüm akımları etkiledi. Tüm dünyada çok küçük gruplar dışında proletarya diktatörlüğünden kaçış veya reddiye devam ediyor. Sol, sosyalist ve Marksist iddialı aydınların ezici çoğunluğu proletarya diktatörlüğünü şeytanlaştırmakta antikomünistlerle yarışıyorlar. Kendilerini hala Marksist sayanlar ve Marks'a övgüler dizmeye devam edenler; proletarya diktatörlüğünü reddetmekte bir çelişki görmüyorlar. Marks'ın söylediği gibi, proletarya diktatörlüğü Marks'ın kendisinin yarattığı bir kavram değil ama proletarya diktatörlüğünü çıkardığımızda Marksizm'den geriye burjuva reformculuktan başka bir şey kalmaz.

Anarşizm ütopya ile gerçekler arasında boşluktadır

Anarşizm, komünist topluma varışın karmaşık ve zor sorunlarına eğilmediği için bunları önemsemez ve bunların çözümleriyle uğraşmaz. Anarşistler, bu görevlerin yerine kendi özgürlük idealini geçirirler. Nitekim bu konuda Bakunin'in satırları yeterince fikir veriyor: *"Bugünkü toplumsal düzenin sonu ve yeni ilkelerin yardımıyla yaşamın yenilenmesi, ancak, toplumsal varlığın tüm olanaklarının Komitemizin elinde toplanmasıyla ve herkes için zorunlu fiziksel çalışmanın ilanıyla başarılabilir."* (Bakunin, Geleceğin Toplumsal Düzeninin Temel İlkeleri) Zafer Onat anarşist ütopyalar sözünden ne kadar rahatsız olsa da gerçekler inatçıdır. Bakunin ne diyor? *" Bugünkü toplumsal düzenin sonu ve yeni ilkelerin yardımıyla yaşamın yenilenmesi..."* komünizme varış bu kadar basit!

Devamında söyledikleri Marksist Leninist otoriterlere (!) taş çıkartacak cinstendir. Zafer Onat, bütün Leninist literatürü tarasın, benzer mantığa dayanan bir tek cümle bulamaz. Otorite düşmanı anarşizm hem *"Toplumsal varlığın tüm olanaklarını"* kendi komitesinde topluyor hem de *"herkese çalışma zorunluğu"* getiriyor. Engels, bu satırlar için, *"inan olsun ki, en katıksız otorite düşmanlığı..."* (!) diyerek istihza ile eleştirir. Daha önemlisi burada da bir kez daha, anarşizmin toplumsal ve ekonomik sorunları ne kadar yüzeysel kavradığını görürüz. Bir takım kanun ve kararnameler ve tepeden düzenlemeler ve yasaklarla yeni ve özgürlükçü toplumun hemen kurabileceğine inanıyor.

Platform metnini tartışırken alıntılamıştık ama anarşizmin ilkelerle yaşamı değiştirebileceğinin somut bir örneği olarak, tekrar kısa bir alıntı yapıyoruz. *"Toplumsal düzenin bütününün yeniden inşası sorununu içeren toplumsal devrim, herkesin yaşamsal gereksinimlerini karşılama sorumluluğunu kendi üzerine alır."* Anlamı hacmini çok çok aşan bir cümle... Bir, *"toplumsal düzenin bütününün yeniden inşası"*. İki, *"herkesin yaşamsal gereksinmelerini karşılama sorumluluğu"*. Toplumsal düzenin bütünü yeniden inşa edilecek ve herkesin yaşamsal gereksinmeleri karşılanacak. Çok güzel, buna kimsenin itirazı olamaz ama bunu kim ve nasıl yapacak? Burada verilen cevap *"toplumsal devrim"*. Toplumsal devrim kuş mudur, deve midir, nedir bu toplumsal devrim ve bu görevleri nasıl yapacak?

Anarşizmin devrimci görevlerle ütopik hayalleri arasında sıkışması burada çok açık ortaya çıkıyor. Öncü örgüt diyemediği için anlamı şairin karnında cümleler kuruyor. Ama ütopyayı da aşan yanlış, iki devasa sorunun hiç kavranmamasıdır. "*Toplumsal düzenin yeniden inşası*" ve *"herkesin yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması"*; bunların ne anlama geldiği üzerine hiç düşünülmediği açık. Burada insan şu bilinen tekerlemeyi kurmadan edemiyor. Toplumsal düzenin bütününün yeniden inşası ve herkesin yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması, ol denilince olacak, sanılıyor.

Toplumsal sorunlara bigâne ve formüllerle yaşamın değiştirilebileceği kolaycılığına başka bir örnek: *"Liberter komünistler, şehirlerdeki işçilerle*

kırdaki emekçiler arasında karşılıklı dayanışmaya dayalı bir ilişki olduğundan kuşku duymazlar. Toplumsal devrimin ancak işçilerle köylülerin ortak çabasıyla gerçekleşebileceğine inanırlar." Bir şeyden kuşku duymamak ve bir şeye inanmak sorunları çözseydi şimdi bunları tartışmıyor olurduk. Anarşizm kuşku duymaz ancak şehir ve kır arasında hem emek güçleri olarak, hem mülkiyet sahipleri olarak hem iş bölümü olarak büyük çelişkiler vardır ve bunlar bilimsel gerçeklerdir, birilerinin kuşku duymasıyla ilgili değildir. Bu çelişkiler tüm gerçekleşen devrimlerin çözmekte en çok zorlandığı, en önemli sorunların başında gelmektedir.

Lenin'de devlet sorunu

Proletarya diktatörlüğü ve devlet sorununu çözümlemek için devleti doğru ve bütünlüklü kavramak gerekir. Anarşizm devleti görünen, militer-bürokratik resmi aygıtlardan ibaret sanır ve onu da doğru kavramaz. Ama daha önemli yanlışları, uzun bir tarihsel süreçte oluşmuş ekonomik siyasal güçler, bürokrasi ve zor aygıtlarından daha dayanıklı toplumsal olarak kabullenilmiş itaat, otorite, hiyerarşi, tarih, dil, kültür, inançlar dâhil bir bütün olarak yaşam değerleri haline dönüşmüş ideolojik biçimlenmeyi kavramayışıdır. Anarşizm için devlet sorunu da, çözümü de çok kolay; bir ayaklanmayla devleti yıkarsınız olur biter**.**

Anarşizm devletin hemen ilgasını önerirken, "insan doğası dayanışmaya ve işbirliğine yatkındır, işçiler ve köylüler işbirliğine açıktır" benzeri tümüyle idealist önermeler ileri sürer. Anarşizmin devlet sorununa bu biçimde yaklaşımı iki türlü ağır yanlışa yol açar. Devlet, kötü ve lanetli, dokunanı yakar benzeri bir reddiyecilik ve devleti devrim yapar yıkarız yüzeysel yaklaşımı. Bu anlayış güncel devlete karşı mücadelede daha ağır bir yanlışı besliyor. Burjuva devletin yıkılmasını kitlelerin kendiliğinden ayaklanmasına havale ediyor. Örgüt bahsi de bu anlamda önemsizleşiyor.

Marksistler için devlet sorunu, yığınla pratik ve teorik birikime rağmen tamamlanmış ve bitmiş bir sorun değildir. Marks, devlet sorununu Kapital'in son cildine bırakmış ama tamamlamaya ömrü vefa etmemiştir ancak bu sorun boşlukta değildir. Devlet sorunu, Marksizm'de teorik ve pratik boyutlarıyla siyasal mücadelede merkezi bir yer tutar. Bu, burjuva devletin zor yoluyla parçalanıp yıkılması ve süreç içinde devletlerden öteye, her türlü yönetim ilişkilerinin gereksizleştirilmesi biçimindedir, ancak yaşanan deneyimler bu şekilde ilerlemez. Asıl sorun, Marksizm'in geliştirdiği teorik model ile bu modeli uygulamak için Marksistler tarafından gerçekleştirilen pratikler arasındaki çarpıklıkardır. Gerçekleşen devrimlerden sonra devlet sorunu Marksizm'in tartışmalı alanlarından birini oluşturmaya devam etmektedir. Bu sorun daha geniş bir tartışmanın konusudur.

Yazar, Lenin'in devlet üzerine değişik dönemlerde yazdığı yazılardan uzun uzun alıntılar yapıyor. Doğru, bunlar Lenin'e aittir ve tartıştığımız konunun aslı budur.

Ancak yazarın tartışmayı kavramadığı açıktır. Lenin, yazarla aynı rahatlık içinde değil, tarihin gördüğü en büyük işçi devriminin emperyalizm ve gerici karşı devrim cephesinin saldırıları altında, kan ve ateş çemberi içinde, devrimi kurtarmak ve geleceği kurmak için çırpınırken yazıyor. Lenin, kendi eski görüşlerini doğrulamak için yazmıyor, teorik formülasyonlarla uğraşmıyor, tüm olumsuz koşullar içinde teori ve yaşam arasındaki uyumsuzluk koşullarında, kitaba uygun yazmıyor, devrimci kalabilmenin yaratıcı yöntemlerini arıyor. Yazar haklı; bunlar kitaba uymuyor, diyor.

"Marx ve Engels'in birçok metninde, devlet analizinin anarşistlerle örtüştüğünü söyleyebiliriz ancak aynısını Marksizmin Leninist yorumu ile ilgili söylemek oldukça zor. Ayrıca yalnızca devlete yaklaşımları yönünden değil, devrim, aşamacılık, iktidar ve işçi sınıfına yaklaşım gibi birçok yönden Bolşeviklerin pratikleri "sürecin onları kendi ideallerine ve ideolojilerine ters yollara sürüklemesi" ile açıklanamaz. Lenin'in Ekim devrimi öncesinde yazdıkları durumun, yazıda iddia edilenin tam tersi olduğunu göstermektedir." Zafer Onat'ın *"tam tersi"* dediği şeyler nelerdir görelim.

Yazar açık seçmecilik yapıyor ve Lenin'i kendi kitabıyla vurmaya çalışıyor, ama bu yöndeki Lenin'e saldırıların öncülüğü Marksizm iddialı tüm reformist dünyanın elindedir. Zafer Onat, reformistlerin silahlarını kuşanarak bu kervana katılıyor. Lenin, onlarca kez Sovyet iktidarının ve proletarya diktatörlüğünün konseyler veya şuralar şeklinde örgütlenmiş, komünal toplumu hedefleyen, işçi sınıfının tam ve doğrudan demokrasisinden başka bir şey olamayacağını söyler. Zafer Onat, bunları hiç görmüyor. Daha önemli olarak, Lenin'in bu kitabının özü ve özeti hiçbir tartışmaya yer vermeyecek biçimde net ve açık ortadadır: *"Devlet var olduğu sürece, özgürlük yoktur. Özgürlük olduğu zaman devlet olmayacaktır."* (Devlet ve İhtilal, Lenin)

Zafer Onat Lenin'in Türkçeye "Yaklaşan Felaket" başlığıyla çevrilen broşürünün İngilizce çevirisinden bir alıntıyla *"devlet kapitalizmini"* ve *"tekelini"* savunduğunu iddia ediyor. İki çeviri arasında farklılıklar var. Zafer Onat'ın alıntıları şunlar: *"Sosyalizm yalnızca devlet kapitalizmi tekelinin bir sonraki aşamasıdır. Ya da bir başka deyişle, yalnızca bütün insanların çıkarlarına hizmet etmek için kurulmuş devlet kapitalizmi tekelidir." (The Impending Catastrophe and How to Combat It; V.İ. Lenin,)* Aynı makalenin, Yaklaşan Felaket başlıklı Türkçe çevirisinde ise şöyle yazıyor: *"Sosyalizm, devlet-kapitalist tekelinin bir adım ötesinden başka bir şey değildir. Ya da bir başka deyişle, sosyalizm, tüm halkın çıkarlarına hizmet etmesi sağlanan ve o ölçüde kapitalist tekel olmaktan çıkmış devlet-kapitalist tekelinden başka bir şey değildir."* (Yaklaşan Felaket Lenin). İki çeviri arasındaki farklılığa rağmen, bu eleştiriler sorunu ve söylenmek istenenleri kavramayan eleştirilerdir. Lenin burada, devlet proletaryanın elinde olsa bile, üretim araçlarının mülkiyetini elinde bulunduruyorsa, bu devlet kapitalizmidir, diyor. Devlet savunuculuğu değil devletsizliğe geçiş için zorunlu yaklaşımdır bu. Devlet sorununa komünist bir yaklaşım anlatılmak istenmektedir. Her türlü devlet kalıntısının komünizmle yan yana olamayacağı, sosyalizmde proletaryanın devleti de olsa komünist topluma

yabancı bir öğe olduğunun vurgulanmasıdır burada yapılan.

"Yine kitapta Lenin "Erek olarak devletin ortadan kalkması konusunda anarşistlerle en küçük bir uzlaşmazlık içinde değiliz." der ama ekler "Biz, bu ereğe erişmek için, sömürücülere karşı, devlet iktidarı aletlerinin, devlet gücü araçlarının, devlet iktidarı yöntemlerinin geçici olarak kullanılmasının zorunlu olduğunu söylüyoruz; tıpkı, sınıfları ortadan kaldırmak için, ezilen sınıfın geçici diktatörlüğünü kurmanın kaçınılmaz bir şey olduğunu söylediğimiz gibi"

Zafer Onat, bu alıntıda ne demek istiyor anlaşılmıyor. Bir geçiş döneminde devlet'in kullanılacağı zaten Marksist teorinin içindedir ve tersi bir iddiada olan yok. Yalnız bu farklı bir devlettir, burjuva devletinin bütün organlarıyla parçalandığı ve yerine yeni tipte ve sönümlenmek üzere bir geçiş devletidir söz konusu edilen. Lenin'in hiçbir yazı ve konuşmasında kurumsal olarak devlet savunusu yok, hepsine bakılabilir devlet üzerinde konuşurken hep yanına *"geçiş devleti", "devlet olmayan devlet", "sönümlenmek durumunda olan devlet"* vb tanımlamaları koyar. Bu alıntıda da devlet savunusu yok. Zafer Onat'ın yaptığı alıntı açık, Lenin orada; "*devlet iktidarı yöntemlerinin geçici olarak kullanılmasının zorunlu olduğunu söylüyoruz"* diyor. Yazar buradan devlet savunusu sonucuna varıyor. Bu tartışma böyle sürdürülürse absürtleşir. Marksist Leninistler, "geçici" ve "zorunluluk" olarak tarifledikleri devleti savunmuyor iddiasında bulunan kimse yok. Marksist Leninistler, proletarya diktatörlüğü denilen, bir geçiş dönemiyle sönümlenecek devleti savunuyor. Yazar şunu söylerse; geçiş dönemi devleti kalıcılaştı ve bürokratik bir diktatörlüğe dönüştü derse, bir tartışma yapılabilir ki, yapılmalıdır da zaten, Sovyet deneyimine eleştirel değerlendirmemiz de bu temel üzerinden geliştirildi.

Yazar, Lenin'in "Devlet ve Devrim'de her türlü bürokrasiyi, otoriteyi, devleti yerden yere vurduğu yönündeki" yazdıklarımızın "iddia" olduğunu söylüyor ve "oldukça tartışmalıdır" diyor. Devamında "Devlet ve Devrim'in Marksizmin devlet karşıtı vurgularının –en azından Lenin'in birçok metninden daha fazla- öne çıktığı bir yorumu olduğu söylenebilir. Ancak diğer yandan bu metindeki birçok vurgu Marksist teorideki devlet karşıtı argümanların tashihi olarak da değerlendirilebilir." Buna rağmen başvurduğu alıntılarda, Lenin'de Marks ve Engels'le somut tek bir karşıtlık bulamıyor. Yazının bütününde tek bir örnek olsun Lenin'in devlet savunucu bir söylemini gösteremiyor.

Diğer yandan kimse, Bolşeviklerin iktidarı almak istemedikleri veya Marksist Leninistlerin iktidardan ve devlet olmaktan kaçtıklarını iddia etmedi. Paris Komünü deneyiyle Marksistler, devlet konusunda, bunun proletarya diktatörlüğü biçiminde gerçekleşeceğinde, net ve belirlenmiş görüşlere sahiptir ve sonu hüsran da olsa onlarca yerde devlet ve iktidarı deneyimlediler, ancak istekleri hilafına bu iktidarlar bürokratik yozlaşma ve çöküşle sonuçlandı. Söylediğimiz, Marksist Leninistlerin kalıcı bir kurumlaşma olarak devlet ve iktidarı amaçlamadıkları, teorik olarak kesin ve tartışılmaz bir açıklıkla reddettikleri ve "devlet olmayan", "sönümlenmekte olan",

bir geçiş döneminde ortadan kalkacak olan bir devleti savunduklarıdır ve biz hala yaşananlara rağmen aynı yerdeyiz. Gerçekleşen proletarya diktatörlüğü deneylerini çok ciddi eleştirilere tabi tutuyoruz, sonuçlarını reddediyoruz. Ve tüm yaşananlardan çıkan sonuçlarla, bir değerlendirme yapmaya, dersler çıkarmaya çalışıyor; nasıl bir yol izleyeceğimizi arıyoruz.

Anarşistler, proletarya diktatörlüğü deneylerinin bürokratik yozlaşma sonucu kapitalizmin inşasına dönüşmesini kendilerinin doğrulanması olarak alıyorlar. Oysa eleştirdiklerimizin pratiklerinin yanlışlığı bizi tartıştığımız konuda haklı çıkarabilir ama yeni ve daha ileri bir toplum kurma iddiasındaysak bu bizim doğrulandığımız anlamına gelmez.

Yazar reformcu Marksistlerle aynı iddiaları tekrarlıyor; Marks, Engels ile Lenin'i karşı karşıya koyuyor. Devlet sorununda, proletarya diktatörlüğünü teoriye sokan Marks'ın kendisidir ancak kavram olarak proletarya diktatörlüğü Marks'a ait değildir. Bildiğim kadarıyla bu kavramı ilk kullanan 1848 devrim sürecinde Blanqui'dir, Marks bu kavramı, Paris Komünü'nden sonra kullanır ve kendisine ait olmadığını söyler. Lenin, başka birçok konuda Marks'ın düşüncelerine radikal sıçrayışlar katmıştır ama proletarya diktatörlüğü, Marksizm'in içindedir ve Lenin bu düşüncenin takipçisidir. Pratik bir devrim deneyimi ile bu kavramı hayata geçirmek için savaşmıştır.

Marks ve Engels, Paris Komünü deneyi gibi sınırlı ve kısa deneyler dışında, proletarya diktatörlüğünün gerçek ve somut sorunlarını pratikte yaşamadılar, proletarya diktatörlüğü ile pratik yaşamda Rusya deneyiyle ilk kez Lenin karşı karşıya kaldı. Lenin, Rusya'da teoriyle yaşamın karşı karşıya getirdiği çelişkileri sürekli değişen bir mücadele içinde çözümlemek zorunda kaldı.

Hiçbir devrim önceden planlanmış, düzenlenmiş, sınırları kesince belirlenmiş öngörülere sığmaz, sığmamıştır. Çoğu kez, beklenen ve istenilenin tersine sonuçları zorunluluk olarak, yeni ve bambaşka koşulları dayatmıştır. Komünizme varışı hedefleyen tüm proletarya diktatörlüğü deneyleri bu zorunlulukların da etkisiyle yaşanan (ancak asla sadece bundan ibaret olmayan) çarpılmalarla malul deneylerdir, komünizm hedefindedirler ama ondan sapmışlardır. Komünizm, kendi farkına müdriktir, her şeyiyle eskinin her şeyinden farkını kendiliğinden mümkün kılar, eskinin her şeyini allak bullak eder, eskinin hiçbir kirini, pasını kendine bulaştırmaz, saf kendi olarak zuhur eder. Bu görevleri yerine getirinceye ve eski her şeyiyle aşılıncaya kadar, kapitalizmden devrim yoluyla komünizme geçiş bir süreç sorunudur. Devrimlerin bu süreçte başarısızlıkları ve kötü deneyleri bu gerçekliği ortadan kaldırmaz. Komünist, anarşist fark etmez, bütün çöken sosyalizm deneyleri herkesindir ve herkes için yeni komünizm yürüyüşümüzde devasa deneylerdir.

Devrimler tarihi şunu göstermiştir, siyasi iktidarı yıkıp yerine proletarya diktatörlüğü kurulması ve akabinde bir geçiş sürecinde ekonomik ve toplumsal

dönüşümlerin gerçekleştirilmesi akamete uğramıştır. Komünizm boş bir hayal değilse, komünizme varış süreci üzerinde yeniden düşünmeli; kırılma noktalarını, hata ve yanlışları tespit etmeli, geleceğe dair dersler çıkarmalıyız. Bolşevikleri, konjonkürün zorlaması veya nesnel koşulların çıkardığı zorunluluklar tek başına iktidara mahkûm etmiştir. İttifakların bozulması, diğer komünizan eğilimlerin bastırılması (işte bunu yanlışlar kategorisinde ifade etmek gerekir), daha geniş kitlelerin katılımını engelleyerek karmaşık dönemlerde oportünist, faydacı, iktidarcı unsurlarla ilişki zorunlu olmuştur ki, bunlar çoğunlukla eski rejim bürokrasisi, teknisyenler ve aydınlardan devşirilenlerdir. Geçiş sürecinde zorunlu doğan bürokrasi ve eski rejimin kadroları zamanla iktidarlaşmış ve güçlü bir bürokrasi doğmuştur. Bunların da bozulmalarda güçlü payı olmuştur. İki formül tartışılabilir: İttifaklar ve kitlelerin katılımı. Bunun dışında, kapitalizmden ve burjuva demokrasisinden kopyalama kimi yöntem ve çabalar ise aslında kendi elleriyle geri dönüşün yollarının döşenmesidir. Sovyet deneyi burjuva parlamenter temayüllere uymadığı için zorlanmadı veya bürokrasiye dönüşmedi. O, temsili, burjuva parlamenter kurumları aşan kolektif, komünal biçimlere geçemediği için geri dönüş yaşadı. Koca bir sistem olarak varolan ve çöken devrim ülkelerinin deneylerine daha iyi bakmak zorundayız. Toplum ne dün -sürekli homojenleşme yönünde evrilse de- ne de bugün tek bir siyasal düşünce temelinde birleştirilemez. Sınıfsal farklılıklar son sınırına ulaşsa da toplumsal yaşamda değişik formlar ve eğilimler yok olmayacak; toplum, hep çok sesli olmaya devam edecektir.

Zafer Onat'ın bir diğer iddiası: *"Leninistler tarafından verilen tüm savunmalar gibi bu yazının da asıl sorunlu noktalarından biri Ekim devrimi ve sonrasında yaşananları stratejik bir zorunluluğa indirgemesidir. "Bunların konjonktürel olanın içerisinde yaşanan kırılmalar" olmadığını açıklamaya çalıştık."* Ekim Devrimi ve çöküşe varan süreci, konjonktürel kırılmalara bağlamak objektivizme tekabül eder; zaten başka türlüsü olamazdı, demektir. Bu durumda tartışacağımız, dersler çıkaralım diyeceğimiz bir şey olmazdı. Zira o koşullarda olan olması gerekendi, demiş olurduk. Oysa biz, öyle demiyoruz. Konjonktürel olanın –ki artık konjonktür değişmiş olsa bile- teorinin içerisine alınıp mutlaklaştırıldığına dair eleştirilerimiz de kimi somut yönelim ve pratiklere dair tutumumuz da bunun ötesindedir.

Proletarya iktidarlarının çöküşünü koşullara bağlamak, yaşananlardan ders çıkarmayacağız, *"Bolşevikler ne yaptıysa doğru yaptı, başka türlüsü imkânsızdı"* demek, koşullara teslim olmaktır. Lenin ve Bolşevikler, olumsuz koşullarda proletarya iktidarını yaşatmak için çırpındılar, devletsiz ve sınıfsız topluma geçişin koşullarını oluşturmak için didindiler ama başarısız oldular. Bu başarısızlığı, yalnızca nesnel koşullara bağlamak objektivizme teslim olmaktır. Marksist Leninist teori, hiçbir biçimde yaşananları *"koşulların zorlaması"* ile açıklamaz, bu mantık teorinin koşullara doğru bozulmasıdır, objektivizmdir. Nesnel ve öznel olan, hiçbir zaman tam olarak üst üste çakışmaz; arada mücadele sürecinde giderek kapanacak bir açı

oluşur. Yaşanan sorunlar, sıkıntılar ve sapmalar bu açıdan kaynaklı, teorik ilkelerle nesnel gerçeklikler arasındaki çelişkilerden kaynaklı ama aynı zamanda hem nesnel hem öznel bu çelişkilerin zorlaması sonucu doğan yanlışlardan kaynaklanmaktadır. Teori veya ilke her zaman yaşamda karşılık bulmaz ve sınıf mücadelesinde bu hep yaşanmıştır, yaşam teorileri ve ilkeleri kendine doğru büker, bu bazen teoriyi düzeltme biçiminde de gerçekleşir, bu geliştiricidir, ama daha çok ilkeleri zorlayan gerçeklikler olarak yaşanır.

Kaskatı ilkeciler devrimci olamazlar, siyasal mücadele düz çizgide ya hep ya hiç mantığı üzerine kurulamaz, içinde hep duraksamalar, esneklikler, geri dönüşler taşır. Lenin, Sol Komünizm - Bir Çocukluk Hastalığı'nda aynı konuda şunları yazar: *"Bugüne kadar doruklarına ulaşılmamış bir dağa zorlu bir tırmanışa hazırlanırken, bazan zigzaglar yaparak yürümeyi, bazan geri dönmeyi, ilkten seçilen doğrultuyu bırakıp değişik doğrultuları denemeyi önceden reddetmek... gülünç bir davranıştır. ... ve bu söylenenler, siyasal iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesinden önceki dönem için olduğu kadar sonraki dönem için de doğrudur."* Daha büyük bir yanlış ve sapma ise zorunluluğu teorinin içine taşımaktır. Nesnellik, proletaryanın geri ve tek bir ülkede, koşulların komünizme geçiş için hazır olmadığı bir ülkede, ilk defa karşılaşmasıdır. Bunlar tarihsel gerçeklerdir ve başarısızlık teorinin yanlışlanması değil, ilkelerin pratiğe uygulanması sürecinde yaşanılan hem nesnel hem öznel nedenlerden dolayıdır.

Pratik devrimciliğin zorunluluğu olarak proletarya diktatörlüğü

Günümüz toplumları devasa üretim kompleksleri, azmanlaşmış şehirler, teknolojinin yaşamın her alanına sızması sonucu kompleks hale gelen, olağanüstü çeşitlenen uzmanlaşma ve tüm bu karmaşayı yönetecek, yönetim sözünden hoşlanmıyorsak koordinasyonu kuracak muazzam bir bürokrasiyi zorunlu kılıyor. Komünizmin neleri gerektirdiğinden çok, mevcut koşullarda, iktidar engelinin şu veya bu biçimde ortadan kalkmasıyla tüm bu sorunlar kendiliğinden çözülmeyecek, zorunlu ve birbirine bağımlı devasa ve karmaşık bir sistemi yönetecek diyemiyorsak, gözetleyecek veya kolaylaştıracak binlerce örgütlenme gerekiyor. Bunların hepsi bugünkü toplumdan gelen insanlarla oluşturulacak. Bu söylediklerimizi sadeleştirirsek; nasıl bir işbölümü oluşacak?

Toplumsak iş bölümü demek sınıflar ve bürokrasi demektir; toplumsal iş bölümü yok olmadan sınıflar ve bürokrasi ortadan kalkmaz. Toplum birbirine hiyerarşik olarak bağlanmış uzmanların hiyerarşik dizilimi üzerinden yürüyor. Bu zincirin küçük bir halkasındaki arıza, tüm toplumsal yaşamı ve ilişkileri allak bullak ediyor. Bu hiyerarşik zincir, biz istiyoruz diye bir günde gereksiz hale gelmez hatta kayda değer bir muhalefet ve bozucu girişimler olmasa bile toplumun ezici çoğunluğu bunu istese bile bu zincirin gerekliliği bir anda ortadan kalkmaz. Ve bu, yüksek bir hareketli-

likle tüm kitlelerin katılacağı bir hazırlık dönemini, bir geçiş dönemini zorunlu kılar. Ta ki, toplumsal iş bölümünü gereksiz hale getirecek ekonomik, toplumsal, kültürel gelişme düzeyine varıncaya kadar.

Bu görevlerin ve sistemin işleyişinin düzenlenmesine yönetim işleri değil gözetim işleri dediğimiz zaman çok şey değişmez. Bunların yönetim veya gözetimini, her birimde ve her yerelde kitlelerin kolektif iradesine teslim edeceğiz demek, sorunu çözseydi zaten bunları tartışmıyor olurduk.

Bolşevikler ve diğer deneylere göre bugün daha avantajlı ve dezavantajlı olduğumuz yanlar var. Avantajlıyız, en başta nasıl yapılmayacağını bu deneylerden biliyoruz. Daha öteye çok gelişkin ve ileri bir toplumsal ve ekonomik temele sahibiz. Dezavantajlıyız, çok karmaşık ve çeşitlenmiş bir iş bölümü zinciri ve devasa şehirleşmenin getirdiği ortak yaşamın organizasyonunun dayattığı görevler var. Çalışmanın kendisi, iş, *"herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre*" ilkesine geçene kadar, bir dönem daha zorunluluk olacak. İşin zorunluluğu, işe yabancılaşmayı devam ettiriyor ve kafa ve kol emeği arasındaki çelişkiler de teknolojik gelişmeler sonucu biçim değiştirerek güçleniyor. Bunlar doğa yasaları benzeri ekonominin dayatmalarıdır, kararname ve direktiflerle dönüştürülemez ancak anlayıp uygun tedbirlerle etkisi azaltılabilir. Bugünün ekonomik ve toplumsal sorunları ne Bakunin'in ve dönemin anarşitlerinin ne de Marks, Lenin ve dönemin Marksistlerinin hayal bile edemeyeceği karmaşıklık ve gelişkinliktedir. Yine kurucu teorisyenlerden ekoloji sorununu bugünkü gibi kavramalarını beklemek, onlara kahin rolü vermekle eş anlamlıdır. Belirli değinmeler vardır ama Marks'ın veya Lenin'in geçerken söylediği bu sözlerden, ekoloji sorununu gördüler, sonucu çıkarmak zorlama olur. *'İnsan bilinci, ancak bir adım önündeki sorunları algılayabilir.'* Siyasal ve toplumsal öngörüler, zaman ve mekândan bağımsız değildir ancak zaman ve mekândaki değişimlere stratejik yaklaşımlar yapılabilir ve bunlar da sınırlı hazırlıklar dışında, somut pratiğin alanına girmez.

Teknolojideki akıl durduran gelişmelerin hemen her alanda insan emeğini sadece kontrol düzeyindeki alanlara daraltacağı öngörülebilir. Ama bu, aynı zamanda sonsuz bir emek ürünleri zinciri ve bunların birbirleriyle kombinasyonunu ve bütün bunları gözetleyerek yürütecek gelişmiş ve uzmanlaşmış emek türlerini ve bu da zorunlu ve daha karmaşık iş bölümünü gerektirir. Kooperatifler, konseyler, komünlerle bu gelişmelere müdahale edilebilir ve edilmelidir ancak bu müdahaleler ne uzmanlığı ne de iş bölümünü hemen ortadan kaldırır. Ta ki, *"herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar"* düzeyine varıncaya kadar. O zamana kadar yönetim ve benzeri toplumsal görev ve kurumsallıkların ismini değiştirebiliriz ama zorunlulukları ortadan kalkmaz. Bu gerçekliği bilerek, bütün çalışma koşullarını dönüştürecek, yaratıcı hale getirecek biçimler aranabilir ama emeğin yabancılaşması devam ettiği koşullarda, gerçek anlamıyla komünal ve özgürleşmiş bir topluma ve yaşama geçemeyiz.

Bir defa temel sorun, sınıfların ortadan kalkmasıdır. Sınıflar bir günde ve bir irade sonucu oluşmadığı gibi yok oluşları da istek ve kararlara bağlı olmayan nesnel koşullardaki köklü değişimlerle gerçekleşebilir. Sınıflar var olduğu müddetçe (toplumsal işbölümü ve uzmanlıklar devam ederken) bu sınıf ve zümrelerin arasındaki çelişkiler devam edecektir ve bu farklı politik ve ideolojik biçimlerde kendisini var edecektir. Bu durum siyasal ve toplumsal hayatın farklı hareketler ve farklı aktörlerce biçimlenen bir çoğulluk ortamında, siyasal ve toplumsal alan arasında tamamlayıcı ve uyumlu bir bileşimi kurmayı gerektirir. Bolşeviklerin veya Bolşeviklerin yerine kim gelirse gelsin benzer koşullarda iktidar olanların, önüne gelen kaçınılmaz ve hemen çözümü olmayan, bu sorunlardır. Çok daha karmaşıklaşmış olan hizmetler sektörü, nasıl düzenlenip uyumlu şekilde koordine edilecek? Tüm bu sorunları kapsayacak yeni bir örgütlenme, devrimci örgütler arası ilişki ve bunlarla uyumlu mücadele biçimlerini kapsayan çok daha gelişkin bir program oluşturmak zorundayız.

Kapitalist krizin şiddeti, devletlerin devasa büyümesi ve militarizmin inanılmaz boyutlara gelmesinin insanlığı ve doğayı tehdidi, öylesine boyutlara ulaştı ki, cevabın bu ölçekler dikkate alınarak hazırlanması gerekir. Bu durum, çok gelişkin ve kararlı bir stratejinin ve bu stratejiyi hayata geçirebilecek kararlılıkta güçlerin hazırlığını şart koşar. Bugün devrim davasında kararlı olmak, bu muazzam saldırgan devlet mekanizmalarıyla savaşacak bir örgüt yaratmakta kararlı olmaktan geçer.

Teori, hep pratiğe döndüğü koşullarda gerçekliğe dokunur, pratik ise günlük ve basit işlerle yürür, başlangıçta kendiliğinden nasıl bir toplum kurulacağından çok, nasıl yapılacağı öne çıkar ve pratiği belirler. Pratik derinleştikçe düzene karşı savaşın gereklerine cevap verecek sert eylemlilikler ve bunları becerecek araç ve kadrolar öne çıkar. Bütün bu süreçlerde ilkeler, pratik tarafından bükülmek zorunda kalır. İktidarların yıkılış anları, yani devrim anları, hem karşı güçlerin en sert direnişinin ve devrim yanlılarının en kararlı ileri çıktığı ve bütün toplum kesimlerinin kendi beklentileriyle sokaklara çıktığı olağanüstü karmaşa dönemleridir. Hala somut olarak teorik kabullerin, neyin kurulacağı, pratiğin alanına girmez; zira devrimin nasıl yapılacağı ve devrim sonrası sürecin gerekleri, oluşan güç ilişkisi ve güçler dengesi vb belirleyicidir, bu anlamda devrimi yapmanın ve ayakta tutmanın zorunlulukları kendisini dayatır. Bu süreçte saf ilkecilik eylemsizlikten başka sonuç vermez. İlkeler ve gerçeklikler arasında doğru bir uyum kurmak; yüksek bir bilinç, tecrübe ve yetenek gerektirir.

Regis Debray'ın bu konuda söyledikleri bir yanı günah çıkarmaya açılsa da ilginçtir: *"Devrimin en iyi tarafı ilk günlerdeki hararettir, başlangıçtaki sarhoşluktur. Daha sonra ise, duygusal yanılsamanın ayakları yere erdiğinde ve açtığınız gedik bir rejime dönüştüğünde, işler bozulur. Bir devrimci tecrübenin yarını, bir şiirsel tecrübeninkinden fazla değildir."*

Anarşizm, devrimden hemen sonra her şey komünlerin ve konseylerin denetiminde olacak ve kararlar buralarda belirlenecek diyor. Bu komünler ve konseyler,

kendiliğinden gökten inmeyecekse bunların kurulması ve işler hale gelmesi hem sanıldığı kadar kolay olmayacak hem de zaman alacak devasa görevlerdir. Ayrıca bunları kapitalizmin insanlarıyla yapmak zorundayız. Bir dereceye kadar devrim gerçekleşmişse bunlar zaten hazır diye düşünülebilir, bir yanıyla doğrudur ama yetmediği deneylerle sabittir. Şimdiye kadar gerçekleşen devrimler, toplumun çoğunluğunun katılımıyla değil aktif siyasal kesimlerin çoğunluğuyla zafere ulaşmıştır. Toplumun büyük çoğunluğu burjuva toplumunun her türlü karanlık kurum ve düşüncelerinin etkisindedir ve bu dönüşüm sanıldığının aksine çok uzun süreçler gerektirmiştir. Yine devrimi yapan kadrolar, daha çok doğası gereği yıkıcı yanları gelişkin kadrolardır, toplumsal yaşamı yeniden kurmak ve yapıcılık çok daha farklı yetenekler ve beceriler gerektirir. Anarşizm ise bu sorunları aklına bile getirmiyor ve cevap olarak sadece komünler, konseyler, özgürlükler deyip geçiyor.

Lenin başlangıçta geçiş sürecini daha kısa ve kolay bir dönem olarak anlar ve yazdıklarında bu açık görülür. Yaşayarak, geçiş sürecini zaman içinde daha derinlemesine kavrar ve NEP dönemiyle ilgili bir konuşmasında, " Bu rekabet değildir, kapitalizmle komünizm arasında son değilse bile, neredeyse son, vahim, şiddetli, ölüm kalım savaşımıdır." "Bu, iki birbirine uzlaşmazca düşman iki sınıfın arasındaki mücadelenin bir başka biçimidir." Ve devamında, küçük meta üretimi denizinde boğulmakla karşı karşıyayız, der.

Tarihsel bir süreç olarak proletarya diktatörlüğünün zorunluluğu

Kapitalizm ve burjuvazinin iktidarı aynı değildir. Kapitalizm, yüzlerce yılda ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel anlamda etkisini tüm yaşam alanlarına uzatmış bir sistemdir. İktidarın ele geçirilmesiyle bir anda yok olacak bir olgu değildir, tek tek bireylerin ve toplumun tüm gözeneklerine sinmiş olarak devam etmektedir. Marks, mülkiyet ilişkileri derken mülk edinmeden söz etmez, mülkiyet ve mülkiyet ilişkilerini aynılaştırmaz. Mülkiyet sahipliktir, mülkiyet ilişkileri tarihsel olarak birikmiş tüm kültürel, ruhsal, hukuki, estetik vb tüm alanları kapsar. Ve mülkiyet ilişkilerini iş bölümüyle aynı anlamda kullanır. İş bölümünü mülkiyet ilişkilerinin düzenlenmesi olarak anlar. Buradan görüleceği gibi mülkiyeti toplumsallaştırmak, mülkiyet ilişkilerine son vermez, toplumsal sınıflar varlığını sürdürür ve sınıf mücadelesi birçok tarihsel deneyde görüldüğü gibi keskinleşmiş olarak devam eder. Sınıflar devam ettiği müddetçe, tüm bu dönem boşlukta devam edemez, proletarya yeni bir tarzla ve sönümlenmeye dönük bir sistem oluşturmazsa, diğer sınıflar örgütlenir ve yeniden iktidarlarını kurarlar. Kaldı ki mülkiyetin tüm biçimlerinin bir anda toplumsallaştırılması, ekonomik ve siyasal olarak imkânsızdır, bunu çocuklar bile bilir. Bu anlamda bir geçiş süreci tarihsel bir zorunluluk olarak ortaya çıkar. Proletarya diktatörlüğünün zorunluluğu; bir istek, tercih veya kuramsal bir kurgu değil tarihsel bir zorunluluktur.

Marks ve Engels, komünizmde üretim ilişkilerini toplumun gereksinimlerine göre düzenlenen ve onun tarafından denetlenen bir sistem olarak tanımlamışlardır. Ama açık olarak bunun hemen mümkün olamayacağını, toplumsal gelişmenin düzeyine göre bunun uzun veya kısa bir geçiş dönemine ihtiyaç duyacağını ve bu geçiş döneminin, yeryüzünün daha önce tanımadığı genişlikte bir demokrasi olan proletaryanın diktatörlüğünde yürütüleceğini yazmışlardır. Marks, bunun için sınıf mücadelesini tarifinin içine "proletarya diktatörlüğünü tanımaya uzatmak gerekir" der. Marksizm ve Leninizm, sınıfın günlük kavgasını devrimden önce sonul amacı hedefleyen bir bütünlük içinde, proletarya diktatörlüğünü içermeyen bir savaşımın burjuva devletini parçalamayı başaramayacağını anlatır.

Kapitalizmde toplumsal ihtiyaçlar, toplumun asgari yaşamını sürdürebileceği, çalışabileceği ve neslinin devamını sağlayabileceği bir düzeyde karşılanmak zorundadır, yoksa toplum devam edemez. Toplumsal işbölümü olabildiği kadar bu sistemin devamını sağlar. Yüz binlerce belki milyonla ifade edilen ürünlerin üretilmesi ve bir o kadar çoklu hizmetlerin aksamadan devam etmesi gerekir. Bütün bunlar belirli sapmalarla pazar üzerinden yürür. Marks bu konuda şunları yazar: *"Bir* ülkenin, bir yıl için demeyeceğim, bir kaç hafta için çalışmayı durdurduğunda öleceğini her çocuk bilir." Toplum yaşamının devamı, bu belirli karmaşık ilişkiler üzerinden oluşan işbölümü temelindeki üretime bağlıdır. Toplum her şeyden önce bir "üretim organizmasıdır" ve ekonomi bir "üretim sürecidir." Üretimin gelişkinliği aynı zamanda gereksinimlerin gelişkinliğini de belirler.

Yukarıdaki veriler göz önüne alınarak, devrim yapılan ülkede, küçük mülk sahipleri esnaf ve tarım üreticileri ve bir bütün olarak küçük burjuvazi ülkelerin gelişkinlik düzeyi oranında bir hacim kaplar. Bu kesimler kanun ve kararnameler, zor alımlar benzeri ekonomi dışı yöntemlerle yok edilemezler. Dolayısıyla devrim iktidarı, belirli bir süre o toplumda, zorunlu olarak bir dönem meta ilişkilerini yaşatmak durumunda kalır. Meta üretimi, sosyalizmle bağdaşmaz ama tüm üretim ilişkileri bunun üzerine kurulu bir sistemi devralırız, meta üretimi dünyasının içindeyizdir. Devrim ertesi merkezi planla üretilenler bile kısa bir dönem gene meta olarak üretilmek ve para aracılığıyla değişime girmek zorundadır. Büyük üretim ve mülkiyetin kamulaştırılması geliştikçe ve merkezi ekonomi yeni temellerine oturuncaya kadar, ekonomik düzende özendiriciler, meta üretiminin doğal uzantılarıdır. Meta üretimi devam ettikçe kendisi de hem bir meta hem değer ölçüsü olarak para ilişkileri zorunludur. Meta üretiminin devam ettiği her durumda para ilişkileri zorunlu olarak devam eder. Meta ilişkileri, genelleşmiş bir değişim aracı gerektirir. Bir değişim aracı olarak paranın kendisi de bir metadır. En başta değer ölçüsü, yani malların içindeki toplumsal olarak ortalama zorunlu emeği belirler.

Bu durumdaki bir toplumda yalnızca köylülük üzerinden soruna bakalım. Her köylü, tarımsal ürünler üretir ve bunları pazarda değerlendirerek karşılığında ihtiyacı olan sanayi ürünlerini talep eder. Tarım ve sanayide tüm büyük mülklerin ve fabrikaların zor alımı yapılmış bir toplumu düşünelim. Köylü kendi gereksinimi

olan endüstri ürünleri ile değişebilmek için, artık ürünlerini pazara da sürse, devlete satmaya çalışsa da paraya gerek olacaktır. Ve bütün bir toplumdaki küçük ve orta düzeydeki bir kısım özel işletmeler, hemen zoralım yapılamayacağı için toplumsal ölçekte üretimin devamı, bir süre pazar ilişkileri üzerinden sürer.

Dönemin koşullarında, Viladivostok'dakiler Moskova'da Bolşevikler iktidara geldikten üç ay sonra devrimden haberdar olmuşlardır. Gene Sibirya'da sürgündeki tüm devrimciler üç ay daha sürgünde tutulmuştur. Şimdi böylesi koşullarda ekonomi politik bilmeye gerek yok, basit bir mantıkla parayı devreden çıkarıyorsunuz, buyurun kırdaki ve şehirlerdeki tüm küçük üreticiler ürünlerini nasıl değerlendirecekler? Hadi onlar trampa yapsınlar, hizmet sektöründe çalışanlar nasıl gereksinimlerini karşılayacaklar? Hadi devrimin güvenliği ve karşı devrimin saldırılarını da yok sayalım gene de merkezi bir yönlendiricilik olmadan tüm bu hengâme nereye varır?

Şimdiye kadar orta sınıflar, bazı ülkelerde köylü, bazı ülkelerde köylü kadar geniş şehir küçük burjuvalarının baskın olduğu yerlerde devrim gerçekleşmiştir ve pazar ilişkileri zorunlu devam etmiştir. Büyük üretim dışında tüm toplumsal ilişkiler pazar ve para üzerinden yürütülen bir ortamda, devrim iktidarı sihirli kanun ve kararnamelerle bunları yok edemeyeceği için, bu süreci hem ekonomik hem siyasal merkezi kurumsal bir sistem üzerinden kontrol etmek zorundadır.

Gerçekleşecek tüm devrimlerde bu sınıflar, sosyalizm doğrultusunda alınan tedbirlerle ve ülkelerin gelişkinlik düzeyine bağlı olarak, uzun veya kısa bir dönem içinde eriyip yok olana dek, kurulan sistem, adına ne dersek diyelim, içinden çıktığı kapitalist toplumun *"lekelerini"* içinde taşıyacaktır.

Marksist ekonomi politiğin temel bir belirlemesini hatırlayarak devam edelim. *"Ekonomik kategoriler, üretimin toplumsal ilişkilerinin teorik anlatımları, soyutlamalarıdır."* (Marks) Devrim sonrası Rusyasında, ekonomik kategorilerden söz ettiğimiz her yerde toplumsal ilişkilerin soyutlanmış, teorik anlatımlarından söz ediyoruz, toplumun gerçek temelini analiz ediyoruz demektir. Bu gerçekliği es geçip veya kavramayıp devrim sonrasında, hemen şu veya bu ekonomik ve şu şu özgürlük ideallerini uygulamalıyız, demek ve bunların da yaşam bulmasını kendiliğinden topluma bırakmak, karşı devrimin zaferini hazırlamaktan başka bir sonucu doğurmaz.

Toplumda özel mülkiyeti, tüm kalıntılarıyla ortadan kaldırıncaya kadar, sosyalizmde üretimi ve tüketimi denetlemek zorunluluğu "bolluk toplumuna" varıncaya kadar devam eder. Günümüzde bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler bu hesaplama ve planlamaları son derece kolaylaştırır ama bütünsel ekonomik gelişmenin de buna uygun düzeyde olması gerekir. Bu ikilemin ortadan kalkması için kapitalizmde var olan ve sosyalizme geçişle ortadan kaldırılması gereken meta, para ve pazar ilişkileri geçiş zamanını zorunlu kılar.

Meta–para ilişkileri sosyalizmle uzlaşmaz, bu nedenle bu ilişkileri uygun bir zamanda sonlandırmak zorunludur. Burada ikili bir tehdit ortaya çıkar, meta

dolaşımının uzun süre devam etmesi kapitalizmin hortlamasının alt yapısını hazırlar, sosyalizm için büyük bir tehdittir. Ancak toplumsal ve ekonomik koşulların yeterli gelişkinliğe ulaşmadan bu süreci idari veya zoraki yöntemlerle çözmeye çalışmak, aynı biçimde toplumsal çelişkileri kışkırtarak hem ekonomik gelişimi sekteye uğratır hem de sınıfsal çatışmaları doğurur. Meta-para ilişkilerinin sonlandırılması, her ülkenin gelişme düzeyine göre özenle yürütülmek durumundadır.

Meta–para ilişkilerine sosyalizmin ilk dönemlerindeki nesnel gereksinim, sosyalizmin öngördüğü bir ilişki değil, kapitalizmden devraldığı temel üzerinde geliştiği gerçeğinden kaynaklanır. Devrimin daha başından itibaren para, süreç içinde önemini yitirmeye başlar. Tüm toplumsallaştırılmış/kamulaştırmış işletmeler, hemen kendi arasındaki değişimleri merkezi planlama ile ortak kayıt sistemi kurarak para ilişkilerine son verir. Zaman içinde bu parasız ilişkiler derece derece tüm topluma yayılacaktır. Proletarya diktatörlüğü, bütün bu süreci kitlelerle birlikte yönlendirecektir.

Marksizm'de proletarya diktatörlüğü, yalnızca zor kullanan bir yönetim aygıtı olarak anlaşılmaz, kapitalizmden aldığı bu toplumsal gerçeklikleri ekonomik, siyasal, askeri, sosyal, kültürel bir dizi önlemlerle komünizme ulaştıracak bir geçiş döneminin toplumsal sistemidir. Ve çokça hasımlarının iftiraları gibi bir partinin diktatörlüğü olarak değil, toplumun tüm kesimlerinin, üretimden güvenliğe, yönetimden denetim görevlerine kadar tüm toplumsal kararlara konseyler, komünler, üretim komiteleri olarak örgütlenmiş silahlı kitleler olarak kendilerinin özgür katılımıyla yürütülecek geçiş toplumudur.

Tekraren, yaşamın hiçbir zaman teoriyle üst üste çakışmadığı biliniyor, geçiş döneminde devrimci partiler bir ikilemle karşılaşırlar, ya yaşamın dayattığı gerçekleri es geçerek kafalarında oluşturdukları idelerin peşinde yaşamı zorlayacaklar veya teorilerine ve ideallerine boş verip gerçeklere teslim olacaklar; ikisi de yanlış ve kaybettiricidir. Böylesi anlarda devrimci kalmak, ince bir çizgide yürümek zorundadır. Lenin, 1919'da ticaretin yerine ülke çapında örgütlenmiş planlı ürün dağıtımı ve para kullanımını kaldırmaya dönük bir yığın tedbirler önerir. Aynı Lenin, iki yıl sonra, dünya çapındaki kuşatma ve iç ekonomide tarım ve sanayi arasında büyüyen uyumsuzluklar sonucu ve kıtlık nedeniyle, pazar ilişkilerini geliştirmek zorunda olduklarını söyler. Sosyalist uygulamalar yönünde kararlar çıkarılır ancak üretimin toplumsallaşma düzeyi buna uygun gelişkinlikte olmadığı için bunlar uygulanamaz ve ekonomik çöküntü ve kıtlık baş gösterir. Bu koşullarda, pazarlarda satılan mallar meta niteliğindedir ve meta ilişkileri üretim araçlarındaki kolektif mülkiyeti gölgeler, işçi sınıfı ve çalışanlar ürünlerin gerçek sahipleri durumuna gelmediği için üretim araçlarının devlet mülkiyetinde olması durumu değiştirmez. Üreticiler karşılarında yabancılaşmış devlet mülkiyetini görürler. Lenin'den sonra bütün bu sorunlar, daha da ağırlaşır. Başta parti olmak üzere, tüm kitle örgütlerinde, tüm devlet kurumlarında, Kızılordu'da, kırlar ve şehirlerde çelişkiler keskinleşir ve çok kanlı tasfiyeler dönemi açılır.

Devrim sonrası, kapitalizmden komünizme geçiş dönemi ilk adımda kapitalist bir toplumu karşısında bulur ve bir sihirle bunun üstesinden gelinemezse zorunlu olarak bir dönem içinden çıktığı kapitalizmin birçok özellikleriyle birlikte olmak zorundadır. Ama başta kır ve kent, kafa ve kol emeği ve sayısız zorunlu iş bölümünün yarattığı bürokrasi temelinde toplumun değişik kesimleri arasında çıkar farkları devam eder ve bu toplumsal çelişkilerin devamı demektir. Lenin, Mao ve başkaları sosyalizmde çelişkilerin uzlaşmaz olamayacağını vurgular, ama gerek Sovyet gerek Çin deneyleri bunun tersi gelişmelere, sert ve uzlaşmaz sınıf çatışmalarına sahne olmuştur. Anarşizm, bu koşullarda Bolşevikleri iktidarı almaya soyunmakla eleştiriyor ve her şeyi kitlelerin inisiyatifine bırakın, diyor. Ekonomik kategorilerle konuştuk, bunlar toplumsal yaşamda, siyasal ve sınıfsal gerçeklere tekabül eder. İş bölümü ve mülkiyet ilişkisi doğru kavranmazsa kapitalizmi ve kapitalist ekonominin işleyişi ile üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet arasındaki birbirini koşullayan bağı anlayamayız.

Kapitalizm de aynı süreçlerden geçmiştir. Kapitalizmde üretim ilişkileri, yeni ve gelişen üretici güçlerle çelişkiye düşer, gelişen üretici güçler yeni üretim ilişkileri için uygundur bu uyum üzerinden az çok sorunla üretimde bir üst aşamaya geçilmiştir. Ancak kapitalizmden sosyalizme geçişte çok yönlü sorunlar vardır. İlkin bu geçiş sınıflı toplumlarda olduğu gibi yürümez, sosyalizmin temelleri kapitalist toplum içinde olgunlaşır, ama bu gelişim sınıflı toplumlarda olduğu gibi uyum içinde değildir, toplum ve yaşam eskinin devamı olarak kurulamaz. Yıkmak ve yeniden, yeni temeller üzerinde kuruluş zorunludur ve bu devrimci öncü iradi müdahale ve kitle inisiyatifi gerektirir. Devrimci öncünün doğru bir hat izlemesi yetmez bunu kitlelere benimsetme yeteneği göstermesi gerekir.

Yeni bir topluma geçiş idealizasyonla gerçekleştirilecek bir görev değil. Ekonomik temel, bütünsel bir karakter taşır, burada başat rolü üretici güçlerin gelişkinlik düzeyi belirler. Yüksek bir teknolojik üretkenlik, paralel olarak o gelişkinlik düzeyinde insan unsuruna ihtiyaç duyar. Kapitalizm bu uyumluluğu yüzlerce yılda yakalamıştır. Geri bir ülkeye yüksek teknoloji temelinde üretim birimlerini, birileri hibe etse bile onu kullanacak insan malzemesi hazır değilse işe yaramaz, yani bir fabrika bile kendiliğinden işlemez. Üretim araçlarının toplumsallaştırılması ve toplumsal mülkiyet ilişkilerine geçiş bir anda ve yüksek bir sıçramadır ve buna uygun toplumsal gelişkinlik düzeyi gerektirir. Gelişkinlik derken yalnızca eğitilmiş işgücü olarak teknik elemanlardan söz edilmez, daha önemli olarak kapitalizmin insanını kendinde ve toplumda geriye püskürtecek bir birikim gerekir. Bunlar kendiliğinden olmaz, ancak kolektif ve bilinçli iradi müdahaleyi zorunlu kılar. Bütün üretim sistemlerinde üretici güçler, ancak gelişkinlik düzeyine uygun nitelikler gösterir ve o düzeyde işleve sahiptir. Bu uyum dikkate alınmadan atılan tüm adımlar geri teper. Bu uyum, kapitalizmde devrevi krizlerle, her aşamada, daha ileriden kendiliğinden kurulur ama üretimdeki "anarşi"! hep devam eder. Sosyalizm kendiliğinden kurulamaz bilinçli bir müdahale ve iradi bir gücün bu süreci yönetmesi zorunluluktur.

Her toplumsal–ekonomik formasyonda, üretken güçler, niteliklerine uygun olarak işlev görürler. Bu nitelikler ve işlev dikkate alınmazsa, onları egemenlik altına almak, gelişmelerini yönetmek olanaksızdır. Sınıflı toplumlarda bu uygunluk, düzenin kuruluş ve yıkılış dönemleri dışında, büyük ölçüde kendiliğinden sağlanır. Sosyalizmde ise bilinçli müdahalenin rolü büyür. Sınıflı toplumlarda üretim güçlerinin gelişmesi ve bir üst düzeye sıçraması hep krizler doğurarak ilerler. Bu bildiğimiz üretici güçler ve üretim ilişkileri arasındaki çelişkiden doğar. Manifaktürden makineli sanayi üretimine sıçrayış sancılara rağmen (makine kırıcıları hatırlansın) hem üretici güçler hem yeni üretim düzeyinin gelişkinliği bu ilişkinin uyumunu zamanla kurar.

Sovyet Rusya'da sosyalizme geçiş döneminde, üretici güçlerle üretim ilişkileri arasında, tersten uyumsuzluk vardır. Üretimin devrimle toplumsallaştırılması ve toplumsal mülkiyete geçişe rağmen, üretici güçlerin küçük bir bölümü dışında - gelişkin kapitalist sanayi alt yapısı- toplumsal üretimin büyük bölümü kırda ve şehirlerde küçük üreticiler tarafından üretilmekteydi, üretimin toplumsallaşma düzeyi ile üretici güçlerin geri düzeyi arasında büyük bir uyumsuzluk ortaya çıktı. Bu durumda yapılan merkezi planlama, ekonomik gerçeklerden kopuk, bürokratik düzenlemeler biçiminde ve bu yukardan emir komuta ekonomisi halini almıştır. Bunun sonucunda da, planlama bürokratik bir nitelik kazanmıştır.

Devrim iktidarı üretim araçlarını kamulaştırarak hukuksal kullanım yetkisini gerçekleştirmiştir ama bunları kullanacak teknik ve ekonomik birikime sahip değildir yani devrim iktidarı üretici güçler üzerinde toplumsal ve fiili denetim kurabilecek güçte değildir. Çarlık Rusyasının teknik kadrolaşması geriydi ama olduğu kadarıyla sistem kendisini yavaş ta olsa geliştirerek devam ettiriyordu. Sovyet yönetimi daha devrimin öngününden itibaren sağlıktan, eğitime, sanayiden tarıma, planlamadan muhasebe sistemlerine her alanda çarlığın elemanlarına muhtaç olmuştur.

Marks, Engels ve Lenin devletin uzlaşmaz sınıf çelişkilerinden ortaya çıktığını, sınıfların ortadan kalkmasıyla, devletin ortadan kalkacağını söylerken, bunu bir idari tedbir olarak anlamazlar tersine, devletin ortadan kalkması ve sınıfların ortadan kalkmasını ayrı süreçler olarak değil tek bir tarihsel süreç olarak açıklarlar. Devletin varlığının sınıf uzlaşmazlığı bağını kurarken sınıfı, tarihsel gelişim içinde ele alırlar. Toplumsal işbölümünün; kafa–kol emeği ayrımının, kır-kent ayrımının, kadın-erkek çelişkisinin ortadan kalkması sonucu sınıfların ortadan kalkması, devletin de yok olmasını getirecektir. Bu anlamda proletarya diktatörlüğü ancak, sınıfların yok oluşu sürecinde ve o oranda ortadan kalkacaktır. Proletarya diktatörlüğü toplumda devam eden uzlaşmaz çelişkileri bir dönem yönetmek için zorunludur.

Marksizm Leninizm, devleti sınıflar arasındaki güç ilişkilerine dayandırırlar ve bu, özünde hiçbir yasa ile sınırlanmamış şiddettir. Bu tanım, devlet konusunda anarşist ve liberal her türlü yanılsamayı dışında bırakır. Sınıflar arasında güç mücadelesi devam ettiği müddetçe, şu veya bu biçimde devlet olacaktır ya burjuva

diktatoryası veya proletarya diktatoryası olarak. Devlet birileri istediği için değil binlerce yıllık süreçte, sınıflar savaşı içinde şekillenmiş ve bugünkü ideolojik ve fiili gücüne ulaşmıştır, o tümüyle sınıf mücadeleleri sonucu toplumsal bir temele oturarak kendisini mükemmelleştirmiştir. Devlet olarak yok olması da bir anda değil toplumsal mücadele ile süreç içinde olacaktır. Bunun yanında proletarya diktatörlüğü siyasal bir ayrı sistem değildir, proletarya diktatörlüğü var olan veya tahayyül edilen hükümet biçimi olarak anlaşılamaz, proletarya diktatörlüğünü biçimsel yasallıklarla kendisini savunan kurumsallık olarak anlayanlar ona itiraz etmekte baştan sona haklıdırlar. Proletarya diktatörlüğünü yalnızca iktidarın ele geçirilmesi olarak anlayanlar bu sorunu hiç anlamamışlardır. Proletarya diktatörlüğünün hükümet biçimleriyle ve kurumsallıkla uzak yakın ilgisi kurulamaz. Aynı biçimde proletarya diktatörlüğü bir siyasal sistem olarak ele alınamaz, bu tür anlayışlar sorundan uzaklaşarak proletarya diktatörlüğünü hükümet biçimleriyle karıştırılır. Onu işçi sınıfının iktidarının bir gereği olarak görmek tümüyle saptırmak, yanlış yollara sürmektir, yanlış anlayışlardır. Proletarya diktatörlüğü sadece komünizme geçiş döneminin aracıdır.

Marksizm Leninizm, proletarya diktatörlüğüne kurumsal bir anlam yüklemez bir süreç olarak anlar, bir taktik veya politik adım olarak değil, var olan sınıfsal çelişkilerce belirlenen verili koşulların, zorunlu sonucu olarak bir gerçeklik olarak anlar. Bu, Komünist Manifesto'da açıklanan komünizm anlayışının doğal sonucudur. Komünizm bir reform önerisi, bir reformcunun modeli değil, var olan gerçekliğin kendisi olarak tanımlanır. Kapitalist gelişme içinde ona yabancı, biri ekonomik diğeri siyasal iki farklı eğilim ortaya çıkar ve bu eğilimler proletarya diktatörlüğünün nüveleri olarak kapitalizmin gelişimi içinde büyürler. Kapitalizm yüksek ekonomik gelişimiyle doğal olarak toplumsal mülkiyetin temellerini hazırlar. Aynı süreçte siyasal olarak işçi sınıfının sömürüye ve kapitalist mülkiyete karşı mücadelesi doğar ve güçlenir. Kapitalizm altında bu iki eğilim birbirinden ayrı gelişir. Bu iki eğilimin buluşması ve gelişimi ancak ekonomik ve siyasal alanın birleşmesiyle mümkün olur. Bunun için işçi sınıfının burjuva devleti yıkıp iktidarı ele geçirmesi gerekir. Bu iki eğilim toplumsal bir devrimle ve ancak iktidar olarak birleşir ve proletarya diktatörlüğü böylesi bir tarihsel gerçeklik olarak doğar.

İş bölümü, yalnızca mesleki ayrıcalıklarla tanımlanamaz, kurumsallaşmış, bürokrasi ve ideolojik maddi güç ve çıkar odaklarından oluşur ve tüm toplumsal ve ekonomik hayatı kuşatmıştır. Bu kuşatma, iktidar olmakla kırılamaz, devrim bunların yerine yeni elemanlar atayarak toplumsal gerçekliği değiştiremez. Bu bir süreç sonucu, işçi ve emekçi sınıfların kendi kendilerini yönetebilir düzeye yükselmesiyle de başarılamaz. Ancak tüm sınıflarla birlikte işçi sınıfının kendi kendisini de sınıf olarak ilga ettiği koşullarda gerçekleşebilir ve bu sürecin tümü proletarya diktatörlüğü altında geçeklik kazanabilir. Proletarya diktatörlüğü eski egemen sınıflara karşı zor gücünü hem kurmak hem işletmek zorundadır. Ancak proletarya diktatörlüğü, gücünü bürokratik kurumsal yapılara dayandıramaz, proletarya diktatörlüğünün

asıl gücü kitlesel işçi ve emekçi yığınlarının inisiyatifinden, örgütlülüğünden alır. Proletarya diktatörlüğü silahlanmış kitleler demektir.

Proletarya diktatörlüğü, kalıcı kurumsal bir yapı oluşturmaya çalışmaz. O, sadece bir geçiş dönemi aracıdır, bir toplumsal formasyon değildir, kendine has üretim ilişkileri, ekonomik yaşam kurmaz. Onun siyasal, örgütsel ve ekonomik yapılanması ve ilişkileri, sınıfsız topluma, komünizme varma hedefleri tarafından belirlenir. Proletarya diktatörlüğü, kendisini ulusal sorunlara bağlayamaz onun görevi dünya devrimini gerçekleştirmektir. Dünyanın her hangi bir yerindeki bir devrim ve kurulan bir proletarya diktatörlüğü, kapitalist dünyadaki tüm proletaryanın temsilcisi olarak kendisini konumlandırmalıdır, bu da ancak kendisini her türlü ulusal darlıklardan kurtarmasıyla mümkün olabilir ve bunu başardığı oranda dünya proletaryası da bu gücü kendi öz organı olarak koruyacaktır. Bu bir hayal değil gerçeğin kendisidir.

Biz geçiş dönemini ve bu dönemin kurumlarının işlevlerini kısaca şöyle tarifleyebiliriz: İnsanların yönetiminden şeylerin yönetimine doğru geçiş... İşte ancak o zaman komünizmden, devletsizlikten bahsedebiliriz. Sovyet deneyimini; insanların yönetimini ortadan kaldırmak bir yana daha da derinleştiren kaskatı bürokratik bir aygıta dönüştüğü için eleştiriyoruz. Kafa ile kol, kadın ile erkek, kır ile kent ve uluslararası çelişkiyi sönümlendirme sürecini örgütlemek bir yana emperyalist kapitalist dünya ile sanayi yarışına girmek adına, bunları daha da derinleştirdiği, bir bütün olarak sınıfsızlığı örgütleme yolunda ilerlemediği için eleştiriyoruz. Konseyler demokrasisini gerçekleştirmediği ve parti diktatörlüğüne dönüştüğü için eleştiriyoruz. Ve eleştireceğiz de. Özcesi, tarihsel deneyimlerden süzüp çıkarmamız gereken ders; şeylerin yönetimine doğru ilerleyip özgürlükler dünyası olarak komünizme geçişi, her daim geçiş sürecinin en yaşamsal ilkesi olarak alacak bir devrimdir bugün önümüze koyduğumuz devrim.

Öyleyse yazıyı şu hatırlatmayla bitirelim; dünya zihinlerde hareket eden bir yer değil, zihni süreçler olarak yürüyen bir yer değil, zihinlerde yıkılan kurulan bir yer değil, gerçekte hareket halinde olan bir yer. Gerçek olana odaklanmak, bizleri devrimci kılacak yegâne yoldur.

Tartışmaktaki amacımız, devrimci komünizm uğruna mücadele zeminlerimizi çoğaltmak ve büyütmektir. Komünizm davası için birlikte veya yan yana savaştığımız yoldaşlarımız ve kavga dostlarımızla daha ileriden buluşmak, var olan ilişkilerimizi geliştirmektir. Bu çalışmamızın yapıcı tartışmaların önünü açması umudu ve dileğiyle…

Komünarca değiniler ve anekdotlar:Komün için komünler

Yüksel Yiğitdoğan

"Komün Dergi, politik altüst oluşun iliklere kadar hissedildiği bir atmosferde, Türkiye'de, basılı yayın hayatına başlıyor." (Komün Dergi, Sayı-1, Ocak-Şubat-Mart 2019) *"Bu cümle, birinci sayıyı çıkarmamız, farklı olmayı hedeflememiz veya bölgemize finans kapitalden bağımsız jeo-stratejik önem atfetmemiz nedeniyle yapılmış sıradan bir girizgâh değil. Yeni bir işe koyulmanın sebep olduğu, başkalarından çok kendi mahallemize motivasyon sağladığı heveskar bir cümle de değil. Bu altüst oluş ve bilindik kavramların, araçların, yöntemlerin olan biteni açıklamaya yetmediği hava, herkesi derin bir umutsuzluğa sürüklüyor. Karl Marx, Ruge'a yazdığı bir mektupta "Bana umut veren şey, tam olarak bu umutsuz durumdur." demişti. İlk sayısını çıkaran Komün Dergi, umudunu tam da içinde olduğumuz umutsuz durumdan alıyor."*

Dergimiz yayın hayatının üçüncü yılına girmiş bulunuyor. İlk sayımızın *"Başlarken Komün"* başlıklı yazımızda yaptığımız alıntı aynı zamanda arkamızda bıraktığımız son iki yılın da bir hatırlatmasıdır. Hatırlatmalar sadece geriye dönük değildir; bugüne ve geleceğe de dairdir. Önümüze koyduğumuz hedefler bakımından sorumluluklarımızı, görevlerimizi yerine getirip getirmediğimizle alakalıdır. Sorup soruşturan, denetleyen, denetlenen bir yerden bir kopuş hikâyesi ve o kopuş hikâyesini bir çıkış hikâyesine çevirmenin sancılı süreçlerinin öznelliği ve nesnelliği içinde kat edilen, edilmeyen mesafeyi bütünlüklü bir biçimde değerlendirme meselesidir. Neyi nasıl değiştirip-dönüştürdüğümüz ya da neyi, nasıl değiştirmeyip-dönüştürmediğimiz meselesi…

"Komün" bir adlandırma değil, anlamlandırma ve yapılandırmadır yani gerçekte olandır. Yapan, eden bir yerden düşünsel duygusal duyarlılıklar kazandırandır ve yaşamı işlevsel kılandır. Kullandığımız tüm araçları pratiğin emrine sunandır. Ele aldığı her konuyu bu minvalde yaklaşırken ön açan ve yol gösterendir. Dahası aşılmayanı da aşandır. Hem düşüncenin hem de pratiğin takibini yapandır. Öncelikleri günceler ama o güncelin içinde erimez, akışında savrulmaz, sürüklenmez ve oluruna bırakmaz. Her daim hedefleri ve amaçları gözetir; böylece hareketliliğimizi sürekli kılar. Salt başlangıç anı için değil; sonrası ve daha sonrası içinde aynı heyecanı, coşkuyu, mücadele azmi ve kararlılığını ve dahası bir sürü şeyi içine alır, içinde dönüştürür. Bir taşıyıcı olduğu kadar taşınandır da. Tüm bunlar bir "komünar"da vücut bulur. Önceliklediği şeye dönüşmesi ve sonrasında da dönüştürmesidir. Bu özümseme hali, çözülmemiş-çözülememiş sorunları çözer. Bir noktada çakılı kalmaz, bir noktada yoğunlaşmaz. Sınıfsal ve toplumsal mücadelenin yapı taşlarının tamamına nüfuz eder. Kendini gerçekleştirdiği yerde, çıkışının pratik nüvelerini hayatın her alanına yayar. Bu çerçeve genişledikçe derinleşir, ideolojik, teorik ilişkilenişin asli unsurlarıyla gerçek manada buluşur. Hayatın içinden cümleler kurar ve yeni bir yaşam sunar. Bu aynı zamanda kat edeceğimiz yoldur. Bu izdüşümün peşinden koştururken en ilerimizden en gerimize kadar bilince çıkarıp harekete geçirebilirsek büyük bir adım atmış oluruz. Bu ve bu gibi çıkışlara ihtiyacımız var. Buraları zorlayalım ki pratik örnekleri çoğaltalım. Kolektifin önünü açış, arz edileni arz etmekle yetinmez, farkını da ortaya koyar. Zoru zor kırar. İçinden geçtiğimiz süreç böyle bir süreçtir. Zorluğun kendisi tersinden avantajlar da sunuyor. Mesele de buralardaki maharetimizde… Eskiyi arkamızda bırakmakla veya reddetmekle ile bitmiyor ki; kopuşu gerçekleştirecek şey, yeni kazanılması, yeninin inşası bu elverişli koşulların içinden çekip çıkarılması, yaratılması sorunu. Bir yerde hızlı hareket etme, o hız içinde yavaşlamasını bilme meselesi… Belirlenen istikamette tavizsizce yürüme ve irili-ufaklı eylemleri örgütlemem meselesi… Bizim böylesi yönelimlere ihtiyacımız var. Bu ihtiyacı karşılayan bir yerden kurulur bu hikaye… Neyi, nasıl yaptığımızı, yapacağımız konusu hakkında çok güçlü fikirler verir bize ve düşüncemizi bu şekilde hayata geçiririz. Hareketi bir yerden bir yere taşırız. O taşıyışın, gidişatımız olduğunu biliriz ve görürüz.

Bizim için önemli olan; nerede bulunursak bulunalım sınıfın ve emekçi kitlelerin mücadelesinde yer almak ve yer açan olmaktır. İki arada bir derede kalmaktan böyle kurtuluruz. Ara duraklar elimizi-kolumuzu bağlıyor. Bekleme yapıyoruz. Yola koyulmakta geç kaldıkça düşüncede kalıyoruz. Hala bu bizim yumuşak karnımız. Bir yerde de paradoksumuz oluyor. Sahada işler farklı yürüyor ve farklı işliyor. Öyle olduğu içindir ki ayak uyduramıyoruz. Birinci sayımızın "Başlarken Komün" yazısında belirttiği gibi altüst oluşun bir parçasıyız. Kendimizle ilgili olduğumuz kadar, her şeyle de ilgiliyiz ve bu açıdan olup bitenlerden mesulüz de... Öyleyse hiç vakit kaybetmeksizin sürece nüfuz edelim. Bu gerçekten çok önemli, kendi değişimimiz de buna bağlı çünkü. Hem öznesi hem de nesnesiyiz, öyle olunca; ters-düz etmek için illaki değişirken dönüştürür, dönüştürürken de değişiriz. Unutmayalım ki bugünün koşulları dünün ürettiği sorunların yalnızca bir yüzünü temsil ediyor. Mevcut durum da geleceği ilgilendirdiğindendir ki hikâyemizi o yönde çatıyoruz. Koşullar ve şartlar ne olursa olsun, gelecek bugünün işidir, yarının değil… Nasıl şekillenirsek ve nasıl şekillendirirsek öyle gidecektir.

Mücadelemizin geldiği noktayı içselleştirme çabası, kendini gerçekleştirme hareketidir. Etkinlik ve yetkinlik kazanma işidir. Sınıfsal ve toplumsal güçler içinde köklü ilişkiler ağını kurup yaygınlaştırma arayışıdır. Açıkçası bu alandaki ilişkilerle doğru dürüst bağlar kurulamazsa boşa kürek çekmiş oluruz. Doğruluk-haklılık bir şey ifade etmez; hatta nice pratiklerde bulunsak bile sonucu değiştiremeyiz. Başladığımız noktaya dönmek istemiyorsak, kopuş ve çıkış noktalarımızı birbirimize hatırlatalım. Süreç bizden hızlı ve ileride! An an, saat saat, gün gün güncelliyor kendini. Bu hıza ayak uydurmak elbette kolay değil. Değişime ve hıza nüfuz edebilmenin yolu hem nesnesi hem de öznesiysen mümkün... İçten içe, öğrenen, öğreten, eyleyen bir yerden cevap verdikçe, sürecin belirleyici aktörü oluruz. Hareketin akışı reflekslerimizi geliştirir gündemi yakalar ve gündemler oluştururuz. Bu kitlelerin devrimcileştirilmesi, insanlarla hemhal olabilme halidir. Her açıdan bizim de yaşama karışmamızdır, yapılmayanı yapmamızdır. Olmayanı oldurmak ve yaratmaktır.

Çok yönlülüğüne, çok yönlü karşı çıkışlarla yanıt verebiliriz. Bütün bu olup bitene denk düşen bir karşı koyuşu örgütleyebiliriz. Aksi takdirde bu durum hep böyle gitmeyecektir. İçerden ve dışarıdan dönüşüme uğrayacaktır. Daha şimdiden kimi çevreler açık veya örtülü bir şekilde beyan etmekten kaçınmıyor. Nasıl olsa bu hükümet-iktidar öyle ya da böyle gidecek çünkü bir dibe vuruş söz konusu, -beklenti de o yönde zaten- hal bu olunca, o beklentinin ardından her bir çöküşün bir de yükselişi olurun arkasına sığınarak derinselliğe de atıf yaparak bugünü aynılaştıran, bir tutan bakış açısı dolaşıma sokulmuştur. Yarın öbür gün daha yüksek tonda dillendirilecektir de… Oysa her şey göz göre göre geliyor, göz göre göre yaşanıyor! Gerçi yaşayıp geçme hali bizim unutma biçimimizdir. Başka türlü nasıl aynı yerden başlanır, hiçbir şey yaşanmamış gibi yapılır. Bu kalıpları, uygulamaları kırma zamanı… Kendisini sınırlayan ne dünden ne de bugünden bir şey anlamamış demektir. Karşı karşıya kalınan bu durumun sorumluluğunu almaktan da kaçınır ve savunmaya geçer.

Gerçeklerin dillendirilmesinden rahatsızlık duyulur. Dün olduğu gibi bugünde aynı tavrı göstermekten imtina etmez. Savunma siyaseti siyasetsizliğin siyasetidir. Kapitalizm çok boyutlu bir kriz yaşıyor ama savunmadan çok saldırıyor. Geriye çekilmiyor. Hücum etmeden savunamayacağını biliyor. Sınıfın ve emekçi kitlelerin harekete geçmesi ihtimali dahi büyük bir endişe ve kaygıya yol açıyor. Gezi'nin ruhu, kalbi, ayakları yeniden ayaklanmasın ve başkaldırmasın diye iktidar bloğunun korkusunu bize satmaya çalışıyor. Ey bilinç altı, ey korku, sen nelere kadirsin böyle!? Bahçeli'nin "Mutfaktaki yangını dile getirenler vatandaki yangını niye dillendirmiyorlar?" serzenişi aslında aynı kapıya çıkıyor. Beka siyaseti de para etmiyor artık bunun da farkındalar. Bu nedenle de işler zorlaşıyor. Zorlaşan yerden zorlamak, kırılan yerden kırmak bir güç meselesidir. Eğer o güç olsaydı bugün başka bir şeyi konuşur, tartışır ve yapıyor olurduk. Biz hala hareketin kendi dinamiği üzerinden bize aralanan kapılardan nasıl sızacağımızı nasıl değerlendireceğimizi üzerinden yürüyoruz. Yaşanan gelişmelerin içinde nasıl yer edinir ve mücadelenin bir parçası haline getiririz derdi; en önemli sorunumuzdur. Geriye dönük nice eylemler, direnişler ve krizlerle karşı karşıya kaldık. Bu kriz hepsinin de üstünde. Nerede nasıl patlayacağı ya da nerede, nasıl sönümleneceği konusu kitlelerin yanı sıra devrimci hareketin göstereceği performansa bağlı. Sürekli yozlaşma, çürüme, çözülme, çöküşten dem vurmak bir şey ifade etmiyor. Emekçi halk kitleleri için zurnanın zırt dediği noktadayız. "Hayatta kalmak için insanlıktan çıkacaksın" demeye başlamışsa insan, gerçekten sözün bittiği bir yerdeyizdir. Öyleyse ne bekliyoruz? Böylesi zamanlarda kitleler örgütsüzlüğünü aşar, kendiliğinden örgütlenir, harekete geçer, sokağa-eyleme çıkar ve çeşit çeşit renge bürünür. Bunun emarelerini her geçen gün sergilenişiyle dikkatleri üzerine çekmektedir. Pandemi koşulları bu süreci daha çok tetikliyor. İşten çıkarmalar, yasaklar, artan işsizlik, yoksulluk, açlık, sefalet ve ölümler kitlelerdeki tepki ve öfkeyi büyütüyor. Pandemi döneminde kongre salonlarını doldurmakla övünmek, binlerin katıldığı cenaze merasimlerinde boy göstererek hayli güçlüyüz imajı vermeye çalışmak çaresizliğin acı bir sonucu. Gare operasyonu da bu güç gösteriminin bir parçasıydı ancak operasyondan bekledikleri sonucu elde edemedikleri gibi karşı cephede büyük bir hayal kırıklığına da yol açtı. Faşizm ne zaman sıkışsa bu tür girişimlerde bulunuyor, kitleleri maniple ederek pozisyonunu güçlendiriyordu. Bu sefer öyle olmadı. İçerde ve dışarıda bir prestij kaybına uğradıkları kesin. Bu başarısızlığı bir an evvel telafi etmek isteyecektir, temkini elden bırakmadan tabii. Çünkü yaşayan bir kırılmadır hem siyasi hem de askeri bir kırılma. Hiç beklenmedik bir şekilde de sorgulamaya başlaması egemenleri fazlasıyla rahatsız, huzursuz etmiştir. Bu başarısızlık bazı şeyleri harekete geçirmiştir. Hızlandırmışta olabilir. Güç ve iktidar mücadelesinin dengelerini sarstı, zamanlaması bakımından da oyun kurayım derken ellerinde patladı. İster istemez eskisinden daha sıkı tutma gayreti içine gireceklerdir. Bütün bu gelişmelerin peşi sıra yaşanacaklarla birlikte nasıl bir evreye girdiğimizin ipuçlarını veriyor aslında. Sorun tam da bu noktada süreci derinleştirmektir. Bir başka deyişle başarı şansı vermemektir. Bu süreçte esas olan girişilecek her güç göste-

risini boşa düşürmektir. Kendini yeniden tahkim etmesine fırsat tanımamaktır. Hata yapmasını sağlamaktır.

Siyasetin kırılganlığını derinleştirmenin bir başka yolu; elbette işçi ve emekçi kitlelerin, ezilenlerin içinden ses veren, ses çıkaran bir çıkışa ve arayışa soyunmaktır. Emeğimizi ve enerjimizi bu hatta yoğurmalıyız. Mücadele bunu emrediyor, bunu buyuruyor. Hareket, örgüt, parti bir gücün örgütlenmesi meselesidir. O güç olmadan olmuyor yani önderlik edebilmek için örgütleyici kapasiteye sahip misin, değil misin? Örgütlülüğünü büyütemeyen-geliştiremeyen önderlik edemez. Koşullar bizden yana, biz bu koşullarda bir başarı öyküsü yazmak zorundayız. Bu zorlayıcı çıkışı geldiğimiz aşamanın bize dayattığı bir gerçek! Elbette bu durum herkesin gerçeği değil; bunun da farkındayız. Açıkçası örgütlükten bu kadar bahsedip bir türlü örgütlenememek sınıfsal ve toplumsal güçlerin bırakalım sosyalizmle yaşamsal bir bağ kurmayı, herhangi bir fikri yakınlığı dahi yok. Biz kendimize biçtiğimiz rol üzerinden bir kurgu içindeyiz. Bu doğallığı bir yere kadar anlamlandırabiliriz, fazlası abartıya kaçar, bizi gerçeklikten uzaklaştırır. Teorik düzlemin tetikleyici, kışkırtıcı, ayartıcı ve bağlayıcılığının nasıl bir ilişkiye evirildiği de aşikârdır. Yanlış anlaşılmasın, birinden birini tercih etmiyoruz ya da küçümsemiyoruz, biz her ikisini de birleştiriyor ve buluşturuyoruz. Bu mücadeleyi başka türlü yürütemeyiz. Alaşağı edilecek o kadar çok şey var ki yıkarken yenisini yapmalıyız. Komünler ve komünarlar bunun için var.

Devrimci tarzın kitleler içinde hayat bulması demek örgütlülük demek. Mücadelenin değerleriyle bütünleşerek geleceğe doğru yürümektir. Yaratacağımız her komün bir mücadele okuludur, bir maniveladır. Her alanda komünleri devreye sokmakla başlangıç yapabiliriz, bu çok zor değil, en azından ilişkilenme biçimimizi bu temelde harekete geçirelim, eksiğini, gediğini o hareketliliğin içinden kendimizi sınayalım, pratiğin sorunsallıklarını buralardan konuşalım. Çünkü konuşacak şeylerimiz olacaktır, dışarıdan değil bu seferde içerden seslenirken işin özüne inerek "En altta işler nasıl yürüyor ve asıl işliyor?", "Gerçekten neye ihtiyacımız var?", "İlk olarak neye öncelik vermemiz gerekiyor?" gibi sorunların cevapları aynı zamanda kendi örgümüzün de cevabı olacaktır. Doğrudan meselelerin içine dalmak ve orada iş yapmaktır. Büyük hedefler koyup o büyük hedeflerin arkasında dolanıp durmaktansa, yapabileceğimiz işleri yapmaya soyunmak hiçbir şey yapmamaktan iyidir. Parçayı bütüne tercih etmiyoruz, gerçeğe değiniyoruz, onunla ilişkilenmek istiyoruz. O gerçeğin kendisini büyütmek, geliştirmek istiyoruz. Şu an elimizi nereye uzatsak mutlaka birileriyle tokalaşacağız, biriyle temasa geçeceğiz. Kafamızı kaldırıp etrafımızda kimler var kimler yok demeden bir kez daha çevremizi sarsmalıyız, içerden dışarıya dışarıdan içeriye doğru. Her yönelim mutlaka kendi yönelimini doğuracaktır ve yeni başlangıçlar yaptıracaktır. Hedef küçültmüyoruz, aksine hedefleri büyütmenin, hedefe doğru yürümek olduğu gerçeği olduğunu düşünüyoruz. Bazen adım adım bazen koşar adım bazen de hiç beklenmedik bir anın içinden çıkıştır -en azından bunun arayışıdır- bizim işimiz. Mevcut koşullar buna uygun, hiçbir şey bizi şaşırtmamalı…

Öyle ki bir bakmışsın taktik dediğin şey stratejiye, strateji dediğin şey ise taktiğe dönüşmüştür. Bu yer değişikliği konusu mücadelenin konusu olmaktan çıkıp siyasette varoluşsallığa indirgenmiştir. Yaşamda kimileri kendi derdine düşmüştür, kendini konuşturmaktadır ve kendine çalışmaktadır. "Buradan bir şey çıkmaz, bir yere varılamaz" anlayışının bir başarı şansı yoktur. İster siyasi iktidarın öyle ya da böyle gideceğini söylesin, isterse devrimci durumu yüceltsin sonuçta rolünü oynamadıktan sonra kime ne yararı var ki… Strateji şudur, taktik şudur deyip sürekli dolaşıma çıkardıkları kampanya, forumlar, seçimlerle zamandan çalarak zamana karşı yarışın, rekabetin bir parçasıdır. Biz sürecin dışına doğru taşacağız ki hareketin içinde kendi tarzımızı ve yönelimimizi geliştirebilelim. Buralardan yenilenip beslenebilelim ve dersler çıkararak yeni yollar açalım. Bu olağanüstü koşullarda anlattığımız her şey mümkün!

Bir kez daha hatırlatmak gerekir ki; hareketin akışkanlığını yakalayıp-yakalama sorunu uzun zamandır bizi meşgul ediyor. Bu meşguliyete sürekli vurgu yapıp bir şeyi değiştiremiyorsak, değişmeyeni değiştirmemiz şart! Tersten söylersek, mücadele somutlayamayanı soyutluyor. Hakikat bu! Önümüze ne koymuşsak ona odaklanalım. Yapılanı ve yapılmayanı hareket içinde takip edelim. Mevcudu hareket geçirmenin hareketi mevcutlaştırmanın -en azından şimdilik bir başka yol yaratana kadar- yegâne yolu budur!

Atlantik'in kızıl yıldızı: Küba

Eren Yıldız

Bu yazıda, dünya yüzölçümünde okyanusa düşen bir damla boyutundaki bir varlığına rağmen tarihi itibariyle, dünyaya başlı başına bir renk katmış Küba'yı tanımaya çalışacağız. Esas konumuz Küba'daki 1959 yılında yapılan devrim olsa da öncelikle Küba'nın tarihine değineceğiz.

İspanyol sömürgesi Küba

Küba'nın ilk toplulukları Güney Amerika'dan adaya gelen Guanahatabey ve Kiboni yerlileridir. Guanahatabeyler adanın batı ucuna yerleşirken, Kiboniler adanın değişik yerlerine dağılmış durumdadır. Hem Kiboniler hem de Guanahatabeyler avcılık ve toplayıcılıkla geçimlerini sürdürürler. Küba'ya daha sonra yerleşen Tainolar (Antik Avarakları) çömlek ve alet yapımında belirli bir düzeye ulaşmış tarımcı ve barışçıl bir halktır. Tainoların kurduğu bazı köylerin nüfusu üç bine ulaşmaktadır. İspanyolların Küba'ya ilk koloniyi kurduğu dönemde adada çoğunluğu Tainolardan olmak üzere yerlilerin sayısı 80 bin ila 100 bin kadardır.

Sömürgeci İspanyol Krallığı himayesinde yolculuğa çıkan Kristof Kolomb'un uzun bir yolculuk sonrasında ayak bastığı kara parçasıdır. K. Kolomb'un ilk yolculuğu sırasında Ekim 1492'de keşfederek İspanyol toprağı ilan ettiği Küba'da kalıcı yerleşim Diego Velazquez'in 1511'de adanın Kuzeydoğu kıyısında Baracoa'yı kurmasıyla başlar. Bu süreç İspanyol yerleşiminin artmasıyla ada, "Cabildo" adlı kent meclislerinin kurulduğu yedi belediyeye ayrılır. Havana, Puerto, Principe, Santiago de Cuba ve Sanneti Spiritus en önemli belediyeleridir. Küba'da 1815'te Santa Domingo'ya bağlı olarak ilk piskoposluk kurulur.

Yeni topraklar keşfetmenin asıl amacı yeraltı ve yerüstü değerli madenlerinin ele geçirilmesidir. Küba'da altın kaynaklarının sınırlı olduğunun bilinmesi nedeniyle adaya ilk yerleşmeler pek gelişmedi. Var olan koloni yerleşimi daha çok Orta Amerika'ya yönelik seferlerin koordinasyonunda görev alan bir üs durumundadır. Açlık ve adaya yerleşen İspanyolların talancılığı, sınır tanımayan baskısı, salgın hastalıklar ve göçler adadaki yerli halkların hızla yok olmasına sebep olduğundan 1550'lere gelindiğinde "encomienda" sistemi ekonomik olmaktan çıkar ve yavaş yavaş çöker. Bu tarihlerde yerli halkların toplam nüfusu beş bine kadar inmiş ve resmen yok edilmiştir. Diğer Avrupa devletlerinden gelen gemilerin adaya yaptığı saldırılar ve yağma girişimleri 17. Yüzyılda İspanyol kolonisinin durumunu daha da kötüleştirir.

Ancak 18. Yüzyıla yaklaşırken bölgede yaratılan barış ve istikrarla beraber adanın nüfusu 50 bine ulaşır. İspanya'dan Küba'ya düzenli deniz ulaşımının başlaması Havana'nın ticari ve stratejik önemini artırır. Yaşanan bu gelişmeler Küba'yı artık bir üs ya da geçici konak olmaktan çıkarır ve yerleşilecek toprak durumuna getirir.

1763'te 150 bin civarında olan Küba nüfusu 1860'a kadar sürekli artarak 1.3 milyonun üzerine çıkar. Bu olağanüstü nüfus artışının temelinde adaya getirilen siyah köle sayısındaki hızlı artış yatmaktadır. 1770'lerde 39 bin olan köle sayısı 1840'larda 400 bine ulaşır. İlerleyen yıllarda daha da artan işgücü talebi nedeniyle Küba'daki siyahların sayısı 800 bini bulur. 1865 yılında köle ticaretine son verilmesiyle birlikte işgücü açığı ortaya çıkar. Bu talebi karşılamak için sözleşmeli işçi olarak Meksika yerlileri ve Çinliler Küba'ya getirilmeye başlanır. Köle ticareti yasak olmasına rağmen Küba'da kölelik ancak 1886'da kalkar.

Bağımsızlık mücadelesi

Küba, İspanyolların elinde kalan son kolonidir. Güney Amerika ülkelerinin çoğu 1810-1826 yılları arasında bağımsızlıklarını kazanırlar. 1868'de köleliğin kaldırılmasıyla (Avrupa'da gelişen sınıf mücadeleleri ve Paris Komünü'nün özgürlük rüzgârlarının etkisi) Küba ulusal hareketinin hızla gelişmesi, bu milliyetçi hareketin demokratik karakterde olması (ırk temelinde bir milliyetçilik değil Kübalılık temelli hem İspanyolların hem de Afrikalı Kübalıların ortak mücadelesi bu karakteri yaratır) Kübalıların ulusal bağımsızlık mücadelesinin düşünsel temelini şekillendirir. Diğer Güney Amerika ülkelerine göre bu gecikmiş bağımsızlık özlemi radikal demokratik

temelde hızla güçlenir. Küba bağımsızlık mücadelesinin arifesinde ABD'nin (Amerika Birleşik Devletleri) yayılmacılık temelleriyle Küba'yı ele geçirme girişimlerinde bulunması, Kübalılarda anti-emperyalist bir bilincin ve mücadele anlayışının şekillenmesine katkıda bulunur.

Dünyanın diğer bölgelerinde olmayan, Amerika kıtasına özgü bir özellik Küba'da da hayat bulur. Bir halkın kendi anavatanına karşı bağımsızlık mücadelesi vermesidir. Küba, İspanya'nın İspanyolları yerleştirerek oluşturduğu bir kolonidir ve yine İspanya'ya karşı bağımsızlık mücadelesini başlatanlar da bu İspanyol kökenli Kübalılardır. Dünyanın diğer bölgelerinde var olan imparatorluklarda böyle bir durum yoktur.

Küba'da İspanyol egemenliğine karşı sürdürülen direniş, On Yıl Savaşı (1868-78) ile başlamış, Amerika kıtasındaki İspanyol sömürgeciliğini sona erdiren İspanya-Amerika savaşı ile ona ermiştir.

Bir koloni olması nedeniyle siyasi temsil hakları bulunmayan ve yüksek vergilerden dolayı öfkeli olan Kübalılar, zengin toprak sahibi Carlos Manuel de Céspedes'in önderliğinde, Doğu eyaletlerinde İspanyol hükümetine karşı birleştiler. Céspedes'in Ekim 1868'de bağımsızlık bildirisi "El Grito de Yara", (Yara'nın Çığlığı) 200 bin kişinin ölümüyle sonuçlanan On Yıl Savaşı'nın başlangıcını simgeliyordu. Köleliğin kaldırılmasını ve halkın daha çok güç elde etmesini isteyen küçük çiftçilerle emekçilerin yanı sıra ekonomik ve siyasal bağımsızlıkta çıkarı olan toprak sahipleri de Céspedes'i desteklerler.

İspanya 1878 Şubat'ında imzalanan Zanjón Sözleşmesi ile ateşkesi kabul etmek zorunda kalır. Bu sözleşmeye göre İspanyollar genel af çıkartacak ve siyasi reformlar yapacaktı. Ağustos 1879'da Calixto Garcia önderliğinde başlayan "Küçük Savaş"da (La Guerra Chiguita), 1880 sonbaharında İspanyol ordusu tarafından bastırıldı.

1880'de sönen bağımsızlık ateşi 1895'te yeniden alevlendi. Kübalı şair ve gazeteci José Marti'nin siyasal örgütleri bir araya getirmesiyle Şubat 1895'te gerilla taktiklerine dayalı yeni bir bağımsızlık mücadelesi başlar. Bağımsızlık mücadelesinin ideolojik sözcülüğünü üstlenen J. Marti, hareketin destek bulmasında ve örgütlenmesinde büyük rol oynadı. Máximo Gómez ve Antonio Maceo Grajales önderliğinde karmaşık gerilla taktikleri uygulayan devrim ordusu Doğu bölgesini denetim altına alarak 1895'te Küba Cumhuriyeti'nin kurulduğunu ilan eder. İspanya, Küba'ya 200 bin kadar asker çıkarır. O gün itibariyle yaklaşık bir buçuk milyon olan ada nüfusunun 350 bini İspanya ordu gücünden oluşmaktadır. İspanya ordusu, bağımsızlıkçı güçlere destek veren kırsaldaki halkı zorla kentlerdeki kamplara toplamaya başlar. 10 binlerce kişi bu kamplarda açlık ve hastalıktan ölür. 1898'de ABD müdahalesinden önce, bağımsızlık mücadelesinin önderleri J.Marti ve Antonio Maceo öldürülmüş olsa da Kübalılar direnişi sürdürür.

Havana Limanına demirli olan "Maine" adlı Amerika gemisinde gerçekleşen esrarengiz bir patlama ABD yönetiminin Nisan 1898'de İspanya'ya savaş açmasına

yol açar. İspanya-ABD savaşının sona ermesiyle imzalanan Paris Antlaşması (10 Aralık 1898) çerçevesinde öngörülen Küba'nın bağımsızlığı 1 Ocak 1899'da ABD işgali altında yürürlüğe girer. ABD, Küba'nın iç ve dış ilişkilerinde söz sahibi olma ve Guantanamo Koyunda bir deniz üssü kurma hakkını aldıktan sonra askeri birliklerini adadan geri çeker. 20 Mayıs 1902'de Küba Cumhuriyeti kurulana kadar 3 yılı aşkın süre ABD'nin işgal ordusu Küba'da kalır.

ABD'nin yeni sömürgesi Küba

ABD, Küba'yı hep kendi toprağı, Amerika'nın bir parçası olarak görmüştür. Maine zırhlısında yaşayan "esrarengiz" patlama sonucu ABD'nin, İspanya'ya savaş ilan etmesi, Küba'ya asker çıkarıp işgal girişiminde bulunmasının temel hedefi Küba'yı kendi sınırları içine dâhil etmek istemesidir. Sosyalist J.Marti önderliğinde gelişen bağımsızlık mücadelesi anti-emperyalist düşüncenin gelişmesini sağlarken ABD'nin hedefini de sekteye uğratmıştır.

ABD ordusu 1902'de Küba'dan çekilse de yapılan Platt Antlaşmasıyla Küba'ya müdahale etme hakkını elde etti. Sonraki otuz yıl boyunca ABD, Küba'ya dört kez askeri müdahalede bulundu. Platt Antlaşması 1933 yılında Küba tarafından kaldırıldı ama ABD bunu 1934 yılında kabul etti. Ancak bundan sonra da ABD'nin Küba üzerindeki egemenliği en hayati sorunlardan biri olmaya devam eder.

José Martí ve Mambilerin (bağımsızlık savaşçılarına takılan Afro-Amerikan isim) bağımsızlık mücadelesi, bir şekilde sonuca ulaşmış olsa bile mücadele değerleri hayat bulmaz ve kısa süre sonra Küba, ABD'nin yeni sömürgesi haline gelir. Ülkede temel üretim şeker kamışı üretimidir ve üretilen tüm şeker kamışı ABD'ye ihraç edilir. Üretimin gelişmesi işçi sınıfı kitlesini büyütür.

Küba'da sosyalizm ve sınıf savaşımının (akım olarak) bağımsızlık savaşının başlangıcına kadar giden uzun bir tarihi vardır. Bağımsızlık, sosyalizm ve anti-emperyalizm, Küba mücadele tarihinin üçayağını oluşturmaktadır. 1920'de dünya şeker fiyatları olağanüstü düşer. %80 düşen şeker fiyatları ülke ekonomisini çökertir. ABD'nin ülkedeki ekonomik varlığı giderek güçlenir. Rafineler, fabrikalar ve büyük topraklara sahip çiftlikler el değiştirir. Küba ekonomisi tam anlamıyla ABD'nin denetimine geçer.

Bu ekonomik çöküş sosyal mücadeleyi tetikler, tabiri caizse J.Marti'nin ruhu fabrikalara ve özellikle üniversitelere sirayet etmiştir. Julio Antonio Mella adında bir öğrenci lideri öncülüğünde üniversitelerde mücadele gelişir. Üniversite Öğrenci Federasyonu (FEU) 1922'de kurulur. Mella 1924 yılında anti-dinci ve anti-emperyalist birliği kurar,1925 yılında Küba Komünist Partisi'nin üç kurucusundan biri olur. Yeni ve radikal bir mücadele anlayışı boy vermeye başlar. Komünistlerin etkinliğinin artmasıyla birlikte işçi hareketi de Anarko sendikalist liderlik altında bir güç olmaya başlar. 1923'te Küba Ulusal İşçi Federasyonu kurulur. 1925 yılında başkan seçilen Gerardo Machado ABD'den 50 milyon dolar kredi desteği alır. *"Benim başkanlığım-*

da bir grev en fazla 15 dakika sürer" sözünü söyleyen Machado'nun ABD'ye tam bağımlı olduğu açıktır. Machado'nun başkan seçilmesi sonrasında ülke ekonomisi belli bir dengeye gelse de bu uzun sürmez. Gelişen toplumsal mücadelenin önemli lideri Mella tutuklanır. Ancak Mella tutuklanmasını protesto etmek için açlık grevine başlayınca serbest bırakılır. Machado tüm yetkileri kendi elinde toplamaya ve diktatörlüğünü kurmaya başlarken devrimci önder Mella ise bu diktatöre karşı silahlı mücadele hazırlıkları yaparken Machado'nun bir ajanı tarafından 10 Ocak 1929'da Meksika'da öldürülür. J.Marti'den sonra sosyalizm düşüncesiyle yola çıkan ve Küba Komünist Partisi kurucu önderlerinden biri olan J.Antonia Mella öldürüldüğünde henüz 26 yaşındadır.

1929'da ABD'de başlayan ve dünyayı etkisi altına alan büyük ekonomik kriz Küba'da tekara çöküşü getirir. 1930 yılında Küba İşçi Konfederasyonu Machado diktasına karşı alanlara çıkar, protesto eylemleri yapar. Antonio Guiteras başkanlığında Directoria (Üniversite Öğrenci Yönetimi) diktatörlüğe karşı çok yönlü etkili bir mücadele başlatır. Siyasal mücadelenin yanında silahlı mücadele perspektifini esas alan Guiteras, kır ve şehir gerillasını örgütler ve bu yıllarda Küba gerilla mücadelesinin en önemli öncüsü olur. Nisan 1933'te Oriente'de bir kışlayı baskınla ele geçirirler. Halk hareketi ve silahlı mücadelenin birlikte yürütülmesiyle diktatörlüğün yıkılacağını savunmaktadır.

Ocak 1933'te ikinci büyük grev dalgası başlar. Şeker işçileri ücret artışı ve 8 saatlik iş günü talebiyle grev başlatırlar. Fabrikaları işgal ederler. Grev temmuz ayında daha da yaygınlaşır. Machado 7 Ağustos 1933'te Havana'da grevde olan binlerce işçinin üzerine makineli tüfeklerle ateş açtırır. İşçi grevleri halk ayaklanmasına dönüşür. İşçi hareketi ve öğrenci hareketinden sonra ordu içinden askerler de ayaklanmaya destek verir. Yaşanan gelişmelere ABD başkanı Franklin D. Roosevelt doğrudan müdahale etmez ama temsilcini Küba'ya gönderir. ABD kontrolü kaybetmemek için yeni dönemi kendi denetimi altında şekillendirmeyi esas alır ve temsilci Sumner Welles muhalif askerler görüşür. Küba Ordu Yüksek Komutanlığı diktatörlüğe karşı bir ültimatom verir ve Machado 12 Ağustos 1933'te devrilir ve ABD'ye sürgüne gönderilir.

Devlet başkanlığına Carlos Manuel de Cepedes getirilir. Ancak Directoria(Üniversite Öğrenci Yönetimi), Cepedes'in başkanlığını reddeder. ABD vatandaşı olduğu gerekçesiyle Cepedes'in başkanlığı kabul edilmez.

4 Eylül 1933'te "Çavuşlar Devrimi" adıyla anılan orduda alt rütbeli askerlerin isyanı yaşanır. Askerler ordu içinde emir komutanın demokratikleştirilmesini ve kamu yaşamına katılma haklarının kabul edilmesini talep ediyorlardı. Bu hareketin başını sosyalist eğilimli bir asker olan Pablo Rodrigez çekiyordu. Ordu içinde devrimci bir konsey ve bir çeşit ikili komuta oluştu. Bu sırada orduda telsizci olan çavuş Batista elinin altındaki bu olanağı da kullanarak kendine taban oluşturmaya başlar. İsyancı çavuşlar Directoria'yla ittifak kurarlar. Küba Devrimci Gruplaşması olgunlaşır ve Carlos Manuel de Cepedes'in iktidarı devrilir.

2 Ekim 1933'te Batista "Ulusal Otel Kıyımı" diye anılan bir katliamla Machado'nun ordu içindeki yandaşlarını ortadan kaldırır. (Bir başka kaynakta "ordudaki çavuşlar ve uzatmalılar tarafından rütbelilere yönelik 4 Aralık 1933'te başarılı bir ayaklanma gerçekleştirildi ve fili iktidar sahnesine ilk kez çıkan Çavuş Fulgencio Batista'nın ellerine geçti." diye belirtiliyor.) Eski devletten tek sağlam kalan ordunun başına Batista geçer.

Ancak mevcut iktidarı deviren çavuşlar ve liderleri olan Batista, hükümeti kurma işini üstlenmezler ve boşluğu Directoria doldurur. Öğrenciler ülkenin en seçkin aydınlarından oluşan bir "beşli yönetim" atadılar. Saygın bir tıp profesörü olan Ramón Grau San Martin Geçici Hükümet Başkanlığı'na getirilir. G.San Martin hükümetin en ilginç ve etkili üyesi sosyalist fikirler sahibi ancak, herhangi bir partinin üyesi olmayan bir master öğrencisi, İçişleri Bakanı Antonio Guiteras'tır. G.San Martin hükümeti tarafından kabul edilen radikal ve halkçı önlemlerin esin kaynağı herkesten çok Guiteras'tır. ABD ile Platt Antlaşmasının iptal edilmesi, Küba Elektrik Şirketi'nin kamu yönetimine geçmesi. Asgari ücret ve sekiz saatlik işgününün kabul edilmesi, kadınlara oy hakkının tanınması, tarım reformunun başlatılması vb. Ancak, hükümet hiçbir gerçek güce sahip olmadığından bu kararların çoğu kâğıt üzerinde kalır.

Bu dönemde devrimci güçler arasındaki anlaşmazlıklar, Komünist Parti'nin, sendikal hareketin ve devrimci muhalefetin birlik olamaması ve devletin iflası, orta tabakayı ürkütür. Egemen sınıfların kışkırtması, ordu ve ABD'nin baskısıyla var olan hükümete darbe yapılır ve G.San Martin başkanlık görevini Albay Carlos Mendieta'ya devreder. Batista başkanlık koltuğuna oturmamış, doğrudan hükümeti devralmamış, ordunun başında kalmayı tercih etmiş olsa da gerçek önderin o olduğu biliniyordu. Devrimci kazanımlar bir kez daha ABD'nin müdahalesiyle sekteye uğratılır. 1929 büyük ekonomik krizinin etkileri Machado'nun diktatoryel uygulamalarına karşı sosyal mücadelenin paralelinde gelişen bir askeri darbe, G.San Martin hükümetinin çökmesine ve hükümeti darbeyle askerin devralmasına rağmen Batista, halkın desteğine sahiptir ve yapılan reformlar halk tarafından iyi karşılanmıştır. Halk Batista'yı diktatör olarak görmez ve desteklemeyi sürdürür. 1929 krizini atlatan ABD'de Batista'ya parasal destek sunmaya başlar.

Directoria lideri A.Guiteras. Machado'ya karşı olduğu gibi Batista'ya karşı da silahlı mücadeleyi örgütleme çabasına girer. 8 Mayıs 1934'te yurtdışında güç toplayarak adaya çıkartma yapmayı planlayan Guiteras, Küba'da ayrılma hazırlıkları yaptığı günlerde Batista'nın askerlerince öldürülür. Yeni bir devrimci kalkışma daha önderliğinin katledilmesiyle başlamadan bastırılmış olur. Tam bu süreçte Komünist Parti(KP) sadece adından dolayı Sovyet ajanı kabul edildiğinden Batista tarafından yasaklanır. Binlerce KP'li hapse atılır. Yasal olmayan KP 1938'de adını değiştirir. Sendikalar ve işçi hareketleri saldırıyı daha az zararla atlatır. Mart 1935'te yaşanan genel grev, köylü isyanları, öğrenci hareketi ve işçiler arasındaki bağları sıkılaştırmıştır. Bu direniş Batista'yı devirmese bile geriletir. Batista'nın ABD'ye bağımlılığı ve uluslararası toplu durum, Batista'nın baskı politikalarını değiştirmeye zorlar.

Küba Komünist Partisi adını Devrimci Birlik Partisi olarak değiştirir. Sovyetler-ABD ittifakı nedeniyle anti-emperyalizm politikasından vazgeçer ve Batista rejimini destekler duruma gelir. 1939'da yapılan başkanlık seçiminde Batista devlet başkanı seçilir. Kurucu meclis seçimlerinde ise G.San Martin önderliğindeki muhalefet partileri 81 sandalyeden 45'ini alır. Batista hükümetini destekleyen komünistler ise 6 sandalye kazanabilir.

Bu süreçte Küba'nın en demokratik anayasası olan 1940 anayasası kabul edilir. 1939'da Komünist Parti'nin yasallaşması sağlanır. Komünist Parti 1943'te hükümette iki koltukla temsil hakkı alır. Komintern perspektifinde siyaset oluşturan KP, kendi ülke gerçekliğinden kopuk ve tarihin seyrine ters hareket ettiğinden halk muhalefetinin uzağına düşer. 1944'te yapılan başkanlık seçimlerini G.San Martin tekrar kazanarak iktidar olur. Batista görevi devreder ve iktidar olduğu dönemde yarattığı çok büyük servetinin bir kısmını yatırdığı Florida'da yaşamaya başlar.

G.San Martin 1933'te başkanlık dönemi ve devamında öğrenci hareketi ve diğerlerinin katılımıyla yaratılan devrimci kazanımları gündemleştirerek popülist bir politika sergilemesi, Batista'nın karşısında halkın desteğini arkasına almasını ve 1944 seçimlerini kazanmasını sağlar. Ama San Martin bu sefer tam anlamıyla egemen sınıfın temsilcisi olur. Küba'nın tüm üretimi ABD'nin elindedir. Şeker kamışı üretimi yanında, Küba ABD'nin tatil, fuhuş ve kumarhane merkezi haline getirilir. İktidarı elinde tutanların ve devlet bürokrasisinin en temel pratikleri, kendi kendilerini zenginleştirmedir. ABD kuklası yönetimin yarattığı yozlaşma ve çürüme tüm ülkeye yayılınca, Küba'nın kuruluşundan bugüne devrimci değer ve mücadele tarihini sahiplenen dinamikler tekrar aktif olmaya başlarlar. Eski bir Directoria üyesi olan Eduardo Chibas önderliğinde ahlaki değerleri savunan, sahiplenen ve bu temelde kendini ifade eden bir tepki hareketi gelişir. 1947'de Chibas, Otantik Parti (Küba Devrimci Partisi)'den ayrılarak bu tepki hareketini pratikleştirir. Ortodokslar (Küba Halk Partisi) adında bir parti kurar. Partinin amblemi süpürgedir. Toplumdan büyük bir destek görür. Fidel Castro'da bu partiye katılır ve milletvekili adayı olur.

1948'de yapılan devlet başkanlığı seçimini Carlos Prío Socarrás kazanır. Devlet başkanlığı görevini aldıktan sonra ülkede yaşanan çöküşün önüne geçmesi beklenen Socarrás ilk işi büyük arazileri kendi mülkü haline getirerek zenginleşmek olur. Çürüme ve çöküşü aynen devam ettirir.

5 Ağustos 1951'de bir mitingde eski öğrenci lideri ve Ortodoks Partisi kurucusu Eduardo Chibas çok radikal ifadeler kullanıldığı konuşmasının en etkileyici bir noktasında kürsüde tabancayla kendini vurarak intihar eder. Miting meydanında kitlenin önünde yaptığı bu protesto eylemi çok sarsıcı bir etki yapar ve tüm Küba halkını ayağa kaldırır. Daha bir yıl geçmeden 1952 yılına girildiğinde Ortodokslar halkın büyük desteğini arkasına alır. Otantiklerden kopanlar gruplar halinde Ortodoks Parti'ye katılmaya başlar. Öyle ki yaklaşan seçimlerde Ortodoks Parti'nin seçimi kazanacağına kesin gözüyle bakılır.

Diktatör Batista

Adada yaşanan sosyo-ekonomik çöküşe karşı yükselen toplumsal tepkinin kurulu sistemdeki çıkar ilişkilerini dağıtacağı endişesi ABD'nin has adamı Batista'nın harekete geçmesi için yeterli sebeptir. 1952 yılında yapılacak seçimlerde Batista'da başkanlığa adaylığını koyar ama kazanamayacağını da bilmektedir. ABD desteği arkasındadır. Ortodoks Parti'nin beklenen zaferini engellemek amacıyla Batista, Madrugazo (Şafak) adını verdiği askeri darbeyi yapar. Ülkenin içinde bulunduğu istikrarsızlık nedeniyle otoriter ve askeri bir yönetimin gerekli olduğunu düşünen subaylar Batista ile birlikte darbeyi hayata geçirir. Partiler kapatılmasa da onlarla sınırlı bir var olma alanı bırakılır. Kendi iktidarına karşı darbe yapılan devlet başkanı Prio Socarras, halka darbeye karşı direniş çağrısı yapar ama bu direniş çağrısına sadece üniversite öğrencileri karşılık verir.

Küba siyasi mücadele tarihin her döneminde aktif olan üniversite gençliği darbeye karşı yine direnişi başlatır. Üniversitelere kara bayraklar çekilir. Tarihsel öneme sahip 1940 anayasası işlevini yitirdiği gerekçesiyle simgesel olarak yakılır. Üniversite gençliği gizli ve yarı askeri örgütler kurmaya başlarlar. Artık Küba'da yeni bir dönem başlamıştır.

Fidel Castro 25 Mart 1952'de Havana Yüksek Mahkemesi'ne var olan burjuva hukuk çerçevesinde anayasayı ihlal ettiği gerekçesiyle Batista'nın cezalandırılmasını talep eden bir dilekçe verir. İlk bakışta burjuva liberal bir adım gibi görünse de Fidel Castro mevcut siyaset anlayışından devrimci bir kopuşu ve silahlı mücadeleye demokratik bir taban sağlamayı hedeflemektedir. Bu adım Batista diktasına karşı cepheden başlatılacak bir savaşçı meşrulaştıracaktır.

Ülkedeki toplumsal bunalımı yozlaşma ve çürümüşlük halkta büyük bir öfkeye sebep olduğundan 1952'de askeri darbe yapan Batista toplumdan destek görür, onay alır. Ancak bu darbeyi yapan Batista, 1933'teki Batista değildir. Üniversiteleri, basını ve meclisi kendi tahakkümü altına alan zalim ve zorba bir diktatör olarak gelen "yeni" Batista'dır. Anayasayı yürürlükten kaldırır. Ordu ve polise geniş yetkiler verir ve ABD'nin güvenilir bir jandarması olur. Batista'nın zorba diktatörlüğünün gerçekliği ortaya çıkıp yaşamın her alanında tahakküm olarak kendini gösterdikçe halkın Batista'ya verdiği destek azalır. Bunun karşısında Batista, güçlenmeye başlayan muhalefet hareketlerine yönelik baskıyı daha da artırır.

Ülkedeki siyaset etkinliği ve manasını yitirmiş hatta haliyle legal siyaset diktatörlüğün meşruluk kazanmasına zemin sunar hale gelmiştir. Fidel Castro silahlı mücadelenin, demokratik mücadele alanının yaratılması için yapılması gerektiğine inanıyordu. Batista'ya karşı gençlik içinde direniş yanlılarını etrafında toplamak için çalışmalara başlar. Heyecanlı, cesur ve atak davranışlarından dolayı Fidel'e "Çılgın" adını verilir. Çevresinde liderlik özellikleriyle öne çıkan Fidel ile birlikte bir ayrışma, işbirlikçiler ve devrimciler olarak saflaşma yaşanır. Devrimciler "Suçlayıcı" adında bir gazete çıkarmaya başlar ve Fidel bu gazetede yazdığı yazılarla tavrını ortaya koyar. Fidel ve arkadaşları artık kendilerini Movimiento (Hareket) diye adlandırırlar.

Fidel Castro 1945 yılında Havana Hukuk Fakültesine girer. 1946 yılında Üniversite Öğrenci Derneği başkanı olur. Etkili, ajitatif bir hitabet yeteneği olması, pratik faaliyetlerde öne çıkması öğrencilerin gözünde bir eylem insanı olarak saygınlık kazanmasını sağlar. Fidel, bir yandan eylemler örgütlüyor bir yandan da eğitim grupları oluşturarak eğitim faaliyetlerini sürdürüyor, Lenin ve Marx'ı okumaya yönlendiriyordu.

Fidel ve arkadaşları kendilerini Movimiento (Hareket) adıyla ifade ettikten sonra Artemisa, Pinar del Rio ve Havana'nın kenar mahallelerinde örgütlendiler, Nueva Paz'da çok sayıda hücreler oluşturdular. İspanyol sömürgecileri tarafından, ilk bağımsızlık mücadelesi döneminde 1871 yılında öldürülen tıp öğrencisini anmak için 27 Kasım 1952'de düzenledikleri toplantıda Movimiento'ya katılımlar artar. 28 Ocak 1953'te J.Martin'in 100. Doğum günü vesilesiyle bir gösteri düzenlenir. Düzenlenen bu anma yürüyüşüne katılan bin kişinin içinde üniformalı olarak nizami yürüyüş yapan dört yüz kişi Fidel'in arkadaşıdır.

Movimiento, hem etkili bir mücadele çıkışı yapmak hem de silah elde etmek için Moncada kışlasına baskın yapma kararı alır. Eylemin hazırlıklarına başlanır. Moncado ve Boyama kışlaları basılacak, hastane ve asliye sarayı ele geçirilecektir. Önce bölgede bir çiftlik kiralanır, gerekli hazırlıklar yapılır. Eyleme 150 kişi katılacaktır. Üç koldan yapılacak baskın hedeflenen şekilde sonuçlandıktan sonra yapılacak şeyler belirlenir. Bunlar;

1- Santiago radyosunda Marseillaise (Fransız Devrim Marşı) çalınacak,

2- Movimiento'nun manifestosu okunacak,

3- Devrimci şiirler ve Eduardo Chibas'ın son konuşması okunacak.

25, 26 ve 27 Temmuz günlerinde üç gün süren bir karnaval düzenlenecektir. Deşifre olma riskini en aza indirmek için karnavalın 2. günü yani 26 Temmuz eylemin yapılacağı gün olarak belirlenir. Yapılan planlamaya göre en büyük birlik doksan kişiden oluşan Fidel Castro'nun liderliğindeki Moncado kışlasını basacak gruptur. İkinci grup Abel Santamaria komutasında kışlaya bakan hastaneyi ele geçirecektir. Altı kişilik üçüncü ekip ise Raul Castro'nun komutasında Moncado kışlasının çatısına çıkabilmek için Adalet Sarayı'nı ele geçirecektir. A.Santamaria ve R.Castro ekipleriyle görevlerini yerine getirirler. Ancak Fidel Castro'nun grubu nöbetçiler tarafından fark edilince tüm eylem planı alt üst olur. Çatışma Moncado kışlasının dışında başlar. Bırakalım kışlayı ele geçirmeyi, kışlanın içine dahi girme şansları kalmadığından Fidel Castro geri çekilme emri verir. Eylem tam bir hüsranla sonuçlanır. Moncado kışlası komutanı Albay Chavino, yakalananların öldürülmesini emreder. Eyleme katılanlardan "teslim olmak zorunda kalan" altmış sekiz kişi ağır işkenceden geçirildikten sonra öldürülür. Yakalanan otuz iki kişi hapse atılır. Yakalanmayan elli kişi ise ülke dışına çıkmayı başarır. Fidel Castro ve çevresinde kalan on yedi kişi Grane Piedra dağına ulaşırlar. Denizden yol alarak Sierra Maestra dağlarına ulaşma amacındaydılar. Fidel Castro ve iki arkadaşı yol hazırlıkları için gruptan ayrılır, sonrasında

bir kulübede yağmurun durmasını beklerken uykuya yenilirler ve Batista'nın askerleri tarafından yakalanırlar. Yakalananların öldürülmesi emredilmiştir ama Fidel Castro ve iki arkadaşının öldürülmesini siyahi bir teğmen Serria engeller ve Fidel Castro'yu kışlaya götürmeyip direkt sivil makamlara teslim eder.

Albay Chaviano, Fidel Castro'nun yanına gelir ve neden bu eyleme kalkıştıklarını sorar. Fidel'in anlattıklarını dinledikten sonra Albay, Fidel Castro'dan kendisine anlattıkları şeyleri radyodan da dillendirmesini ister. Fidel Castro da bunu kabul eder.

Kışla baskını (başarısız olsa da) sonrasında Batista çok panikler ve en güvenli gördüğü Colombia kışlasına çekilir. Radyo ve gazetelerden yalan haberler yayınlatılır, anti-propaganda yapılır. Eylemi yapanların Kübalı olmadığı, askerlerin kafalarının kesildiği ve bunu yapanların son devlet başkanı Prio Socarras'ın parayla tuttuğu maceracılar diye söylenir. Diğer yandan eylemi komünistlerin yaptığı suçlaması yapılır ve birçok Komünist Partili gözaltına alınır. Ardından Komünist Parti yasa dışı ilan edilir. Yapılan operasyonlarda eylemle hiçbir ilgisi olmayan insanlar öldürülür ve bu insanlar baskın esnasında öldürülmüş gibi gösterilir.

"Tarih beni aklayacak"

Fidel Castro, hareketin lideri olması nedeniyle özel muameleye tabi tutulur ve arkadaşlarından ayrı yargılanır. Kendi savunmasını kendisi yapmak zorunda kalır, çünkü avukatlarıyla görüşme ve savunma hakkı tamamen kısıtlanmıştır. Fidel Castro'nun mahkemede yaptığı savunması daha sonra 26 Temmuz Hareketi'nin (M26-7) manifestosu olarak kabul edilir. Bu savunması hapishaneden gizlice çıkarılarak"Tarih Beni Aklayacak"adıyla basılır ve tüm adaya dağıtılır. Fidel Castro savunmasında Movimiento'nun başarılı olması halinde hayata hemen geçirilecekleri temel adımları ile sıralar. Bunlar;

1- 1940 Anayasası'nın derhal uygulamaya geçirilmesi.

2- Toprak reformu.

3- Şeker üreticisi şirketlerin üretimlerinin %55'ini bölüşme hakkı ve üreticiler için asgari bir kota ayrılması.

4- Yasadışı yollarla kazanılmış servet ve topraklara el konulması. Yapılan "yargılama" sonrasında mahkeme, Fidel Castro'ya 15 yıl, diğer arkadaşlarına ise 13 ile 10 yıl arasında değişen hapis cezaları verir.

Fidel Castro'nun Movimiento'yu örgütlediği bu süreçte Batista iktidarını devirmeye yönelik başka örgütlenme girişimleri de vardır. Havana Üniversitesi eğitim görevlisi Prof. Rafael Garcia Boceno "Ulusal Devrimci Hareketi" (MNR) organize eder. 1953'te asker ve sivillere bir darbe hazırlığındayken tutuklanır ve hareketi dağılır.

Yine Frank Pais önderliğinde bir grup Santiago'da "Oriente Devrimci Hareketini" (ARO) örgütler. Ancak, ilk ses getiren silahlı eylem Movimiento'dan gelir. Eylem tam bir başarısızlıkla sonuçlanmış, militan yapısının tasfiye olmasına sebep

olmuş olsa da Fidel'in radyodan yaptığı konuşma ve Batista hükümetinin gereğinden fazla anti-propagandasının ters etki yapması nedeniyle eylem, toplumda büyük bir yankı uyandırmıştır. 5 Mayıs 1955'te çıkarılan genel af ile Moncado baskınına katılıp tutuklananların hepsi serbest bırakılır.

Küba Devrimi

Moncadistalar (Moncado kışlası baskınına katılanlara verilen isim) serbest kaldıktan sonra ülke içinde siyaset yapma olanaklarının kalmadığı, daha da ötesi kolluk kuvvetlerince öldürülebilecekleri sonucuna vardıklarından, ülke dışına çıkma kararı alırlar. 25 Haziran 1955'te önce Raul Castro Meksika'ya gider, orada Che Guevara ile tanışır ve yoldaş olurlar. Temmuz'da da Fidel Castro Meksika'ya gelir ve hemen sürgün göçmenleri çevresinde toplamaya başlar. 26 Temmuz hareketi burada kurulur. Movimiento, Moncado kışlası baskını tarihini de yanına alarak M26-7 adını alır.

Che, bu savaşa gönüllü doktor olarak katılmayı kabul eder. Silahlı mücadelenin hazırlıklarına başlarlar. İspanya iç savaşında Franko diktatörlüğüne karşı savaşmış olan General Alberto Bayo burada onlara gerilla eğitimi vermeye başlar.

1955'te ülkedeki şeker sanayisi krize girmiş ve işsizlik olağanüstü artmıştı. %16 oranında daimi işsiz olan kitlenin yanında çalışan nüfusun %35 ya işsiz ya da kısmen çalışan durumdaydı. İşçi hareketi giderek devrimci halk blokuyla yeniden yan yana gelmeye başlar. 1955'in sonlarında şeker sanayinde genel grev yapılması, Las Vilas kentinde direnişin barikat savaşlarına dönüşmesi 26 Temmuz Hareketi'nin bir halk ayaklanmasının olabileceği yönündeki beklentilerini güçlendirir. Öğrenci hareketi ve kitlelerin katıldığı eylemler yaygınlaşır. Bir yandan sokak eylemleri sürerken bir yandan da silahlı eylemler yapılmaktadır. Fidel, 19 Mart 1956'da bir mektup kaleme alır. Mektubunda Ortodoks Parti'de ayrıldığını açıklar. Ortodoks Parti'yi eleştirir ve Chibas'in (miting meydanında intihar eden lider) ideallerini bundan böyle 26 Temmuz Hareketi'nin temsil ettiğini savunur.

Yapılan görüşmeler sonucunda, Kurtuluş Eylemi, Ulusal Devrimci Eylem ve Milliyetçi Kurtuluş Hareketi isimli örgütler 26 Temmuz Hareketine katılırlar. Ayrıca Ağustos 1956'da, 26 Temmuz Hareketi adına Fidel ve Üniversite Öğrencileri Federasyonu (FEU) adına başkanı Jose Antonio Echeverria bir araya gelir. "Meksika Mektubu" adlı bir belgeyi kamuoyuna açıklarlar. "Diktatörlüğü yıkmak ve devrime yürümek için güçlerini birleştirdiklerini" duyururlar.

Meksika'da askeri hazırlıklarını tamamlayan Fidel ve arkadaşları 25 Kasım 1956'da Meksika'nın Tuxpan limanında Granma isimli yat ile ayrılırlar. Sonbahar ülkeye dönüş yolculuğu için en tehlikeli mevsimdir. Ayrıca bu yat on beş kişilik olmasına rağmen yata taşıyabileceğinde kat be kat fazla insan biner ve yük yüklenir. Yatta seksen iki kişi ve ek olarak yüz kişilik silah, mühimmat ve yiyecek-içecek bulunmaktadır. Okyanusta bata çıka ilerleyen yat sürekli su almakta ve batma tehlikesi yaşamaktadır.

Yapılan planlama seksen iki kişilik gücün Küba'ya sağ salim çıkabilmelerine yöneliktir. Buna göre çıkarma yapacak gücün Küba'ya ayak basacağı gün adada şehirlerde silahlı kalkışmalar yapılarak Batista Polisinin dikkati dağıtılacaktı. Ayrıca adaya gelecek gücü çıkarma yapması kararlaştırıla noktada, yerel milis güçleri karşılayacak ve onları Sierra Maestra dağlarına ulaştıracaklardı. Ancak ne belirlenen buluşacakları çıkarma noktasına, ne de onları karşılayacak olan arkadaşlarına belirlenen tarihte ulaşamazlar, bir bataklıktan çıkmak zorunda kalırlar. 2 Aralık 1956 günü Granma yatını olabildiğince kıyıya yaklaştırıp kendilerini suya bırakırlar. Daha bataklıktan kurtulup kuru toprağa basmadan geride bıraktıkları yat Batista'nın sahil güvenli tarafından fark edilir ve ateş altına alınır. 26 Temmuz Hareketi'nin şehirlerde yaptığı eylemler tam ters etki yapmış Batista rejimini uyarma görevi görmüştür. Gerillalar kendi kaderleriyle baş başa kalır, alacakları milis desteğinden mahrum dağlara giden yolu kendi başlarına bulmak durumunda kalırlar. Yeni bir yol açmanın zorlukları, sürekli yürüyüşün sonucunda açlık ve yorgunluktan bitap düşmeye başlar. 5 Aralık 1956'da Alegria Pio bölgesinde bir şeker kamışı tarlasında dinlenme molası verirler. Batista'nın ordusu gerillanın konakladığı noktaya baskın yapar. Seksen iki kişilik gerilla birliği yoğun çatışma esnasında dağılır. Üç-beş parçaya bölünür. Havadan uçaklar bombalama yaparken, karadan da askerler sürekli atışa devam eder. Küçük gruplar halinde birbirlerinden kopan gerilla birliğinin bir kısmı parça parça Sierra Maestra dağlarına ulaşabildiler. Seksen iki kişiden yirmi biri ilk günlerdeki çatışmalarda toprağa düşer. Bir yirmi bir kişi ise Batista ordusuna esir düşer. Geriye kırk kişi kalmıştır, bunlardan yirmi biri, 18-27 Aralık 1956 tarihleri arasında birbirlerini bulur ve gerilla gücünün çekirdeğini oluştururlar. Yoğun çatışma günlerinde birlikten koptuktan sonra arkadaşlarının izini kaybeden altı kişi de 1957 yılı içerisinde arkadaşlarına ulaşırlar. Sağ kalan on üç kişi ise mücadeleden koparlar. Çıkartmaya katılan seksen iki kişiden geriye yirmi yedi kişi kalır ve mücadeleyi başlatırlar. Genel tabloya baktığımızda durum tam bir fiyasko gibi görünse de geriye kalan gerilla gücü kendini örgütleyebilmiş varlık koşulunun ilk adımını atabilmiştir. Dağlarda yapılan ilk eylem ile başlayan silahlı mücadele tüm ülkede büyük yankı uyandırır. Ve kısa zamanda zaten hazır olan toplumsal taban üzerinden, yaşanan yeni katılımlarla ilk çıkartma yapılan sayışa ulaşılır. Çıkarma ertesinde çatışmalı, zorlu günleri atlatıp kendilerini toparladıktan sonra Hareket'in kentlerdeki yeraltı uzantılarıyla doğrudan bağlantı kurma zamanının geldiğine ve tüm liderlerin Sierra Maestra dağlarına gerilla savaşıyla ortak bir mücadele stratejisinin geliştirilmesi konusunu görüşmek üzere çağrılmasına karar verilir. Bu arada Fidel Castro, kendisiyle röportaj yapma talebinde bulunan Amerikalı gazeteci New York Times'ın yazı işleri müdürü Herbert Matthews'in talebini kabul ederek onu dağlara davet eder. Böylelikle devrimci hareketin geleceği için hayati derecede önemli toplantı, yine hareketin politik propagandası açısından önemli bir görüşmeyle aynı zamana denk getirilmiş olur. M26-7'nin şehir örgütlenmesi Matthews'in sağ salim dağlara ulaşmasını sağlar. Matthews ile Fidel Castro 17 Şubat 1957'de görüşür. Görüşme metninin tamamı ve çekilen fotoğrafların

gazetede yayınlanması, Fidel Castro'nun devrimci davalarını tüm dünyaya ve asıl önemlisi Küba halkına anlatma fırsatını yaratır. Bu sayede Fidel Castro faşist diktatörlüğün maskesini düşürerek Batista'nın yalancılığını, riyakârlığını ve zulmünü herkese göstermiştir.

M26-7, kır(Sierra) ve şehir(İlano) yapılanması arasında görüş ve anlayış farkı olduğu ve bununda mücadeleyi olumsuz etkilediği tartışmalara konu edilse de tarihi gerçekler bunun tersini göstermektedir. Şubat 1957'de Sierra Maestra'daki görüşmeye Havana ve Santiago'daki yeraltı örgütünün önemli yöneticileri Frank Pais, Faustino Perez, Haydee Santamaria, Armando Hart ve yeraltı örgütünün diğer eylemcileri katıldılar. Kendi düşüncelerinin aksine Fidel Castro'nun yeraltı güçlerini ve diğer gerilla cephesini büyütme planlarını benimsediler. Sierra toplantılarından önemli bir görevi üstlenerek ayrıldılar. Fidel Castro'nun gerilla gücünü inşa edecek yeni cepheler yaratacak, Küba'nın altı bölgesinin her birinde kent milisleri oluşturacak, orta sınıf meslek sahiplerinden bir ulusal sivil direnişi kuracak ve Batista rejimini "mücadelenin mihenk taşı olacak bir genel grevle" devirmek için Küba işçi sınıfını örgütleyeceklerdi.

Fidel Castro tarafından Frank Pais'e verilen karar yetkisi çok büyüktü. Gerillalar ya da Sierra güçleri, cephaneden yiyeceğe, teçhizattan giysiye, paradan iç ve dış tanıtıma kadar her konuda İlano'ya bağımlıydı. 1957 ilkbaharı boyunca Frank Pais hareketin içinde baş gösteren Sierra ve İlano'nun, yani iki eğilimin de desteğini alarak hareket eder. Pais ada çapında yeraltı hareketinin oluşturulması planını hazırlar. Sierra'daki güçleri teşvik eder, silah temin eder. Küba silahlı kuvvetlerinin muhalif üyeleriyle görüşmeler başlatır. 26 Temmuza sempati duyan politikacılara teklifler gönderir. Aynı zamanda İlano'nun kamu hizmeti yapan kuruluşlara, şeker fabrikalarına diğer ekonomik- siyasi hedeflere karşı yürüttüğü sabotajları artırarak, Küba ekonomisine önemli zarar vermeksizin Hareketin halk nezdinde itibarını yükseltir.

12 Haziran 1957'de M26-7, Sierra Maestra manifestosunu yayınlar. "Manifestodaki temel noktalar diktatörlüğe karşı mümkün olan en geniş siyasi birliğin sağlanmasını, başkanlık, sisteminin yeniden kurulmasını, derhal geçici bir hükümetin oluşturulmasını kapsıyordu."

M26-7, ortak savaş stratejisi ile "*sivil bir cephe oluşturulmasını, geçici hükümetin başkanlığını üstlenecek ve diktatörlüğe karşı olan bütün güçler tarafından seçilen bir kişinin saptanmasını, diktatörlüğün çekilmesini, sivil devrimci cephenin diğer bir ulusun Küba'nın iç işlerine karışmasına izin vermemesini ve bunun için kendisinin de fırsat yaratmamasını, cumhuriyetçilik ve bağımsızlık gelenekleri temelinde sivil devrimci cephenin hiçbir türden askeri cuntayı geçici hükümet olarak kabul etmeyeceğini açıklamasını, ordunun politika düşünde tutulmasını, askerlere halktan korkmamaları çağrısında bulunmasını, 1940 Anayasası kurallarına ve 1933 seçim yasasına göre seçim yapılması çağrısının yinelenmesini ve geçici hükümetin izleyeceği askeri program için taslak hazırlamasını"* öneriyordu.

M26-7, 1957 yılında yaptığı etkili eylemlerle Devrim Ordusu'nun yaratılmasını geliştirirken, başka devrimci hareketler tarafından da mücadele adımları atılıyordu. 13 Mart 1957 günü Üniversite Öğrenci Federasyonu bünyesinde kurulmuş olan "Devrimin Öncüleri" adlı gruba bağlı silahlı militanlar, Havana'daki başkanlık sarayına Batista içeride toplantı halindeyken bir baskın düzenler. Baskın başarısız olur grubun büyük bir bölümü yaralı halde yakalanır ve katledilir. 1957 Mayıs'ının son günlerinde Batista muhaliflerinin örgütlemiş olduğu bir diğer grup Organizacion Autentica (Gerçek Devrimci Örgüt) ABD'den tekneyle gelerek adanın kuzeyine, Oriente eyaletinin kuzey kıyılarına çıkarma girişiminde bulunur. Çıkarmayı önceden haber alan Batista'nın ordusu, gelen grubu pusuya düşürür ve çoğunu katleder.

5 Eylül 1957'de Cienfüegos deniz üssüne M26-7 üyeleriyle birlikte Batista rejimine muhalif askerlerle birlikte el konulur. Kentteki birçok kritik bina halkla birlikte işgal edilir. Ama Batista'nın ordusu büyük bir kara harekatı yaparak kalkışmayı bastırır. 1957 Kasım ayında, 13 Mart Devrimci Öncüleri adlı örgüte bağlı bir grup gerilla adanın orta bölgesinde bulunan Escambray sıradağlarında silahlı direniş başlatır. Havana'daki gizli mücadelede önemli bir rol oynamış bir hareketin ideolojisi M26-7'den çok farklı değildi ve 1959'un ilk aylarında yaşanan gerilimli bazı anlar olsa da yapılan görüşmeler sonunda bu hareket de Fidel Castro'nun liderliğini kabul etti.

Fidel Castro, 1958 yılları başında Devrim Ordusu operasyon alanının büyütülmesi gerektiği kararını alır. O güne kadarki büyümeyi birinin başında kendisi, diğerinin başında Che Guevara olmak üzere iki bölgeyle sınırlandırmışlardı. 27 Şubat 1958'de Devrim Ordusunda ikinci üst düzey terfiler olur. "Raul Castro, Oriente eyaletinin Kuzeydoğu bölgesini yönetecek, Frank Pais ikinci Doğu Cephesinin, Ivan Almedia ise Santiago de Küba'nın batısında kalan bölgeyi yönetecek, Mario Munaz üçüncü Batı Cephesinin kumandanlığına getirildiler." Bu müfrezeler kendilerine verilecek bölgelerde otonom bir yönetim mekanizması kurma görevini üstlenirler.

Stratejik yönelimi, tüm ülke genelinde işçi sınıfının öncülük ettiği bir genel grev örgütlenmesi, şehir milislerinin şehirde ulaşımı durdurup devlet kurumlarını ele geçirmesi ve kır gerillasında ayaklanmanın başlamasıyla birlikte şehirlere inerek iktidarın alınması olarak özetleyebiliriz.

Frank Pais 30 Temmuz 1957'de katledildiğinde ülke çapında işçi sınıfı genel greve gitmiş, ülke tam anlamıyla ayaklanmıştır. Kitleler kendiliğinden greve gitmiş, alanları doldurmuştur. Ancak "stratejik yönelimin" temelini oluşturan Nisan 1958'de yapılması planlanan diktatörlüğün devrilmesini ön gören genel grev beklendiği gibi olmaz

"Direniş güçlerimizin büyüyen başarısıyla ilgili haberler sansür engelini aşıp halka ulaşıyor, devrimci eylemler hızla doruk noktasına tırmanıyordu. Tam bu sırada (1958) Havana'dan tüm ulusal topraklar üzerinde mücadelenin başlaması için devrimci genel grev önerisi geldi. Fakat devrimci grev uygun bir biçimde örgütlenmemiş, işçi birliğinin önemi yeterince hesaba katılmamış, devrimci çalışmaların için-

de bulunan işçilerin grev için elverişli anı seçmelerine izin verilmemişti. Radyodan grev çağrısı yapılarak meşru olmayan, hızlı ve ani bir hareketle bulunmak istenmiş, saptanan gün ve saatin halktan önce Batista'nın hafiyelerince öğrenildiği düşünülmemişti. Grev başarısızlığa uğradı, pek çok değerli devrimci yurtsever acımasızca öldürüldü." Che, genel grev hamlesinin başarısız olmasının nedenlerini böyle ifade eder.

Mücadele stratejisinde değişim

26 Temmuz Hareketi'nin genel grevler ve beraberinde halk ayaklanması hamlesi başarısızlıkla sonuçlanır. Başarısızlığın sebebi stratejinin kendisi miydi yoksa stratejinin gerçek anlamdan hayata geçmesinin koşullarının yaratılmaması mıydı? Diye sorulabilir. Bu soruya M26-7 strateji değişimiyle cevap vermiştir.

Yaşanan başarısızlık Batista'ya nefes aldırır, kendini toparlamasına ve karşı saldırıya geçmesine fırsat verir. Che yaşanan durumu, *"Gerilla güçleri kademe kademe büyüyüp düzenli savaşlarla düşman ordusunu yenmedikçe zaferin kazanılmayacağını kesin bir gerçek olarak hepimizce kabul edilmişti."* diye belirtir. Şimdi gerillaların görevi Batista ordusunun saldırılarına karşı direnmektir. Bu ise stratejik yönelimlerini değiştirmelerine neden oldu. "Askeri destekle kitle grevine sıçramaktan, kitle destekli askeri savaş stratejisine" yöneldiler.

Köylülükle güçlü mücadele bağları kurulur, Devrim Ordusu, Ceza Yasasını ve Medeni Yasayı kaleme alınır. Hareketin etkin olduğu ve yönettiği bölgelerde adaleti geçerli kılacak mekanizmalar yaratılır ve halka yiyecek maddeleri dağıtılır. Bu gelişmelerle birlikte komşu bölgeler de Devrim Ordusu'nun etkisi altında kalır. Batista ordusu geniş çaplı bir hazırlık yaptıktan sonra saldırıya geçer. İki ay süren yoğun çatışmalar sonrasında Devrim Ordusu'nu yenemeyeceği ortaya çıkar. Batista ordusunun karadan ve denizden yaptığı abluka kırılır ve Jique Savaşı'nda Batista ordusunun yenilmesiyle birlikte Devrim Ordusu karşı saldırı başlatır. Temmuz 1958'den sonra Sierra Maestra ve Oriente Cephesi özgür bölgeler olmaya başlar.

26 Temmuz Hareketi yeni bir stratejinin ilk adımı olarak kendinde askeri ve siyasal merkezileşmeyi örgütlerken, yaygın ve esnek bir ittifaklar politikasını da hayata geçirir. Askeri mücadeleyi büyüttüğü bu dönemde diğer muhalefet hareketleriyle 20 Temmuz 1958'de Caracos Paktı imzalanır. Metin, "tiranlığı silahlı ayaklanma ile devirmek için ortak mücadele stratejisi oluşturulması, büyük bir grev için sivillerin vereceği mücadeleler, bütün ülkedeki ortak silahlı eylemin yükseltilmesi, bütün işçileri, bütün sivilleri, serbest meslek sahiplerini ve onların ekonomik güçlerini kucaklayan mücadele seferberliğinin gerçekleştirilmesi, istibdadın devrilerek ülkenin geçici hükümet eliyle normal düzene yönelmesi, buna anayasal ve demokratik prosedür ile ulaşılması, hükümetin asgari programının, suçluların cezalandırılmasını, işçi haklarını, düzeni, barışı, özgürlüğü, uluslarası yükümlülüklerin yerine getirilmesini güvence altına almasını" öngörüyordu.

21 Eylül 1958'de Soledad de Mayari kentinde kurtarılmış bölge içerisinde örgütlenen 84 komiteyi temsil eden iki yüz kişinin Silahlanmış Köylüler Birinci Kongresi toplanır. Ekim 1958'de "Temel Yasa" olarak bilinen cephenin askeri ve idari yapılanmasını tarif eden anayasa Raul Castro tarafından imzalanarak yürürlüğe girer. Bölgedeki ikinci cephe yönetiminin resmen "Frank Pais" İkinci Doğu Cephesi adıyla tescil edildiği bu yasada kurtarılmış bölgenin yönetimi, yedi hizmet birimi ve iki büro şeklinde örgütlenmekteydi. Toprak bürosu, İşçi Bürosu adlarıyla görev yapacaklardı. Savaş Birimi, Adalet, Sağlık, Eğitim, Propaganda, Maliye, Bayındırlık ve İletişim adlarıyla Birleşik Birimler oluşturulur.

Bütün işçi gruplarından görüşme talebi gelmesi üzerine bir Silahlanmış İşçiler Kongresi kurulmasına karar verilir. Bölgedeki demiryolu işçileri, liman işçileri, küçük esnaf, özel şirket ve kamu çalışanlar vd. emekçiler kongre kapsamına girmiş oldular. Kongre, 8-10 Aralık 1958 tarihinde yine Soledad de Mayari kentinde doksan sekiz delegenin katılımıyla toplanır. Birleşik Ulusal İşçi Cephesi kurulur.

Yaşanan bu gelişmelerden yola çıkarak M26-7'nin savaş stratejisine baktığımızda durağan ve uzun süreli bir mücadele seyri değil, aksine hızlı ve kesintisiz bir mücadele seyrini görmek mümkündür. Kır-şehir diyalektiğinin geliştirme, sürekli eylem pratiğiyle düşman güçlerini savunma konumuna çekilmeye zorlama, var olan halk muhalefetini hızla devrime kanalize edip diktatörlük güçlerini alanın dışına atarak özgürleştirilmiş alanlar yaratma, bir yandan diktatörlüğü yenilgiye uğratırken aynı zamanda halın iktidar organlarını yaratarak devrimi kurumsal olarak elle tutulur, gözle görülür hale getirme pratiği sergilenmiştir. Diktatörlüğün yıkılması ve devrimin inşası eş zamanlı olarak gerçekleştirilir.

Aralık ayında savaş en üst boyuttadır ve zafer yakındır. Devrim Ordusu şehirleri birer birer kuşatıp ele geçirmeye başlar. Santa Clara, Leoncia Vidal, Cobaiguan Blacetas, Romedias, Las Vidas, vd, ele geçirilir. Batista'nın ordusunda çözülmeler başlar. Oriente eyaletinde faşist ordu güçlerinin komutanı General Eulogio Cantillo, Fidel ile görüşme teklifinde bulunur. Palma Soriano kenti yakınlarında Fidel, Raul ile birlikte generalle 28 Aralık 1958'de görüşür. Görüşmede Fidel, generale ateşkes için üç şart ortaya koyar. "1- Ordu askeri darbe girişiminde bulunmayacak. 2- Batista'nın ülke dışına çıkması engellenecek. 3- Yine Batista'nın herhangi bir yabancı elçilikle ilişkiye geçmesi engellenecek."

Gelişen mücadele ve halk isyanı sürecinde ABD, Batista'yı gözden çıkarmayı ihtimaller dahiline almıştır. Yükselen muhalefeti izleme ve "dur bakalım ne olacak" pozisyonundadır. 26 Temmuz Hareketi'nde Armando Hart, Haydee Santamaria, Vilma Espin ve Luis Buch gibi önde gelen yönetici kadroların Santiago Konsolosluğunda Amerikan yetkilileriyle görüşmesi olağan hale gelmişti. Bu üst düzey yöneticiler arasında konsolos yardımcısı Pilham Patterson ve diğer yetkili Oscar Guera vardı. "İsyancılar Küba maşası şefinin daha sonra – tüm personel ve ben Fidelciydik- diye yazdığı gibi CIA ana analiz bölümü tarafından seviliyorlardı. Frank Pais kısa süreli

hapislikten sonra özellikle Patterson ile uzun tartışmalar yaparak görüşmeleri sürdürdü." ABD daha önceki dönemlerde iktidar değişimi süreçlerini izlemiş, kendisiyle işbirliğini esas alacak işbirlikçi iktidarların oluşması zeminini yaratma girişiminde bulunmuştur. Bu sefer de Batista sonrası iktidar alternatiflerini düşünüp izlemektedir.

Che*, "ABD hükümeti memurları birçok kez dağlardaki devrimin derinliğini hesaplamak amacıyla sokulmaya çalıştı ama yakın gelecekteki tehlikenin belirtilerini saptamayı başaramadılar."* diyerek ABD'nin pozisyonunu çok iyi ifade etmiştir.

General Cantillo, Fidel ile yaptığı görüşmeden hemen sonra Havana'ya gider ve Fidel'in belirttiği şartların tam tersini yapar. Yılbaşı gecesini Batista ile birlikte geçirir. Gece yarısı Batista'yı Dominik Cumhuriyeti'ne yolcu etmek için havaalanına bırakır. Ardından da askeri darbeyi ilan eder ve ABD elçiliğiyle başkanlığının tanınması pazarlığına girişir.

Bu gelişme üzerine Fidel Castro radyodan bütün Devrim Ordusu birliklerine savaşa devam emri vererek istikametin Havana olduğunu belirtir. Halktan rejim yöneticilerini tanımamalarını ister ve sendikalara da genel grev ilan etmeleri çağrısını yapar. Fidel Castro'nun bu konuşması Devrim radyosuna bağlanan diğer radyo ve televizyonların tamamında yayınlanarak anında halka iletilir.

Batista, önce ABD elçiliğine sığınmak ister ama olumlu cevap alamaz. Bunun üzerine 1 Ocak 1959'da tüm servetini yanına alarak Dominik Cumhuriyeti'ne kaçar. Daha sonra İspanya'ya bağlı Modeira adasına sürgüne yollanır. 1973'te İspanya'nın sahil kasabası Marbello'da ölür.

Devrimin inşası ve ABD ile cepheleşme

"Devrime evet hükümet darbesine hayır" çağrıları ile Che ve Almeida, Havana'nın kritik bölgelerini denetim altına alırlar. Ordunun başına Batista'ya karşı bir komplo hazırlığında olduğu bilinen Albay Burguin atanır ve bu şekilde ordu pasifize edilir ve hareketlenmesi durdurulur. Bundan bir gün sonra ise ordunun başına Camillo Cienfuegos atanır. Siyasal devrim artık gerçekleşmiştir. Dört gün süren genel grev ise devrimin zaferini garantiye alır. Bu genel grev gerilla kurmaylarının önderliği dışında bir hükümetin kurulmasını da engeller. Devrim için silahlı mücadele devrimin kesin ve tartışmasız zaferiyle sona erer. Geniş halk desteği ve Fidel'in ağzından çıkan mesajlara sonuna kadar sadık kalınması bu yöndeki açık strateji bu zaferi getiren faktörlerin başında gelir.

'Dr. Manuel Urrutia, Santigo de Cuba'da kurulmuş olan geçici devrimci hükümetin başkanlığını üstlenmişti. Batista'nın kaçışı ve askeri darbenin başarısız olmasından sonra 5 Ocak 1959'da Havana'ya gelip yönetimi resmen devraldı. Manuel Urrutia, başbakanlık görevini bir hukukçu olan Jose Miro Cordona'ya verir. Ancak, devrimci dalganın hükümeti zorlaması sonucunda bu oldukça zengin olan avukat 16 Şubat'ta başbakanlık görevini Fidel Castro'ya bırakmak zorunda kaldı. Bu devrimin önderlerinin devrimi sahiplenmelerinin ilk göstergesidir.

16 Şubat 1959'da Fidel Castro başbakanlık görevini üstlenir. Artık devrimi inşa zamanıdır. İlk etapta ev kiralarından elektrik tüketimine ve toplu taşımaya % 50 indirim yapılır. Raul Castro, *"Küba Devrimi'nin mihenk taşı toprak reformudur"* demişti. 17 Mayıs 1959'da toprak reformu yasası çıkarılır. Aslında bu reform yasası olağanüstü bir değişim getirmemektedir. Hatta Batista'nın ortadan kaldırdığı 1940 Anayasası'nda kabul edilmiş olan Latifundiaların kamulaştırılıp yoksul köylüğe dağıtılmasından ibarettir. Devrimin farklı bir seyir aldığının belki de ilk işaretidir. ABD'nin o günden sonra tehlikeli bir düşmana dönüşmesini başlıca nedeni, ülkenin belli başlı en büyük Latifundialarının ve taşınmazlarının Amerikan şirketlerine ait olmasıdır. Benzeri bir olay da Küba'nın petrol ithalatında yaşanır. ABD'nin elinde olan petrol rafineleri SSCB'den gelen ve acilen işlenmesi gereken ham petrolün işlemesini yokuşa sürence, hükümet, tüm yabancı sahipliğinde bulunan rafineleri millileştirme kararı alır.

Devrimin sınıfsal ayrışmasını ve burjuvazinin tasfiyesi gerçeklik halini alır. Devrim hükümetinin hızla uygulamaya koymak için halka söz verdiği politik adımlara ve de girişimlere başkan M. Urrutia ayak direr. Resmen devlet başkanı olduktan sonra burjuva sekter davranışları, kendini diğerlerinden üstün görmesi, acil hayata geçirilmek istenen politikalara sıcak bakmaması ve devrim yasalarının geciktirilmeksizin çıkarılmasına karşı çıkmaya başlaması devrimin kadrolarında ve halk arasında büyük öfkeye sebep olur. Ezilen halk iktidarını kurmak isteyen devrim kadrolarıyla, burjuva egemen sınıf zihniyetinin arasındaki kapışmanın fitili ateşlenmiştir. Fidel Castro ipleri koparır ve 18 Temmuz 1959'da televizyonların canlı yayınında başkan Urrutia'yı halka şikayet eder ve artık Urrutia ile birlikte çalışmayacağını belirterek başbakanlıktan istifa ettiğini açıklar. Televizyon Fidel Castro'nun konuşmasını izleyen halk sokaklara dökülür. Halkın yoğun protestoları karşısında koltuğunu koruyamayacağını gören Urrutia başkanlık görevini bırakmak zorunda kalır. Ezilen halk devrimine sahip çıktığını gösterir. 26 Temmuz Moncado kışlası ve Carlos Manuel Cepedes kışlası eylemlerinin kutlamaları sırasında halkın çok büyük desteğiyle Fidel tekrar başbakanlık görevini üstlenir. Urrutia'nın başkanlıktan istifası sonrasında yeni devlet başkanı ise Avukat Dr. Osvalde Dorticos olur ve başkanlık görevini 1976'ya kadar sürdürür.

Fidel Castro 1959 Nisan'ında ABD, Kanada ve pek çok Güney Amerika ülkesini kapsayan bir geziye çıkar. Fidel Castro'nun bu geziye çıkmasındaki amaç Küba Devrimi'nin ne olduğunu ve ne hedeflediğini ilk ağızdan anlatmak, bu ülkelerin Küba karşısında nasıl bir tavır alacağını da yerinde görmekti. Gezi sırasında ABD yetkililerinin son derece soğuk davranışları, Güney Amerika hükümetlerinin son derece güvensiz ve mesafeli tutumlarıyla karşı karşıya kalsa da gittiği her ülkede halk Fidel Castro'yu coşkuyla karşılar.

ABD'nin Küba'ya karşı aldığı her tedbir Küba'nın yabancı sermayeye karşı attığı adımları daha da kararlı hale getirmesine neden oluyordu. Ağustos 1960'a gelindiğinde Küba'da tek bir ABD şirketi kalmaz. Bu durum ABD'nin had safhada saldırgan-

laşmasını, sonu gelmeyen "tedbirler listesini" devreye sokmasını beraberinde getirir.

Raul Castro, Haziran 1960'da Çekoslovakya'ya gider. Oradan da SSCB Komünist Parti 1. Sekreteri Nikita Kruşçev'in bizzat davetiyle Moskova'ya geçer. Küba Devrimi'nin kendini savunabilmesi için ihtiyaç duyduğu silahları acilen temin edebilmesi adına bu ziyaret hayati önemdedir. Nitekim Domuzlar Körfezi saldırısında Küba'nın zaferinde SSCB'den alınan silahlar belirleyici olur.

ABD, Küba Devrimi'ni çökertmek için karşı devrimci propagandalar yapmaya, ekonomik ambargo uygulamaya ve Miami'de binlerce devrim karşıtına askeri eğitim vererek Küba'yı işgal girişiminde bulunmaya kalkışır. 17-19 Nisan 1960 tarihleri arasında ABD'den yola çıkıp Küba'ya Playa Giron sahiline çıkarma yapan paramiliter karşı devrimci askeri güçler devrimi yenilgiye uğratmayı hedefliyordu. "Domuzlar Körfezi" adıyla bilinen Playa Giron savaşı Fidel Castro'nun liderliğinde silahlı milisleri ve Devrim Ordusu'nun kararlı direnişiyle işgal girişimi daha başlangıç aşamasında bozguna uğratılır. ABD'nin eğitip gönderdiği bin beş yüz karşı devrimcinin yüzlercesi Playa Giron'da çıkarma esnasında öldürülürken, yüzlercesi de tutsak alınır. ABD emperyalizmi Küba karşısında ilk yenilgisini yaşamış olur.

Devrimden hemen sonra Küba'da egemen sınıfın karşı devrimci kalıntıları devrim aleyhine silahlı örgütlenmeler oluşturur. Devrimin inşası adına hızla hayata geçirilen adımlar burjuvazinin yaşam damarını kestiğinden devrimi sabote etmeye giriştiler. Batista rejiminin katilleri de bu örgütlenmelerin başını çekmektedir. Kentlerde büyük alışveriş merkezlerine sabotajlar düzenleniyor, kent dışında da özellikle Escambray dağlarında her tarafa saldırarak halka terör uyguluyorlardı. Bu karşı devrimciler eylemlerini, kendilerine hava yoluyla silah, mühimmat, gelişmiş haberleşme araçları ve pek çok diğer malzemeyi temin etmekte olan ABD istihbarat kurumlarıyla koordineli olarak gerçekleştirmekteydiler. Bu çetelerle savaş beş yıl kadar sürer.

Sosyalizm ilanı

Yeni sistem, devrim sonrasında hayata geçirileceği devrimci adımların atılmasına karşı direnenleri devre dışı bırakmaya başladıktan sonra devrimin yanında yer alan hareketlerin tek çatı altında bir araya gelmesi, Küba Komünist Partisi'nin kurulması zamanı gelmiştir. İlk adımda 26 Temmuz Hareketi, Sosyalist Halk Partisi (1944'ten beri bu ismi kullanan Komünist Part-PSP-), Directoria Revolucionario (DR)'nin devamı olan 13 Mart Hareketi (Escambray dağlarında kendi gerilla gücünü yaratan ve devrim arifesinde 26 Temmuz Hareketi'nin önderliğini kabul eden hareket) "Birleşik Devrimci Örgütler" (Organizaciones Revolucionario İntegrodas-ORİ-) adı altında birlik oluşturur. Bu örgüt ise, 1962'de Birleşik Sosyalist Parti (PURS) adını alır. 1965 yılında ise Küba Komünist Partisi olur.

1963'te yapılan ikinci toprak reformunda büyük ve orta ölçekli toprak özel mülkiyetini tamamen ortadan kaldırır. Buna karşılık yeni reformun hazırlık sürecinde çiftçilerin bir araya gelerek etkin bir "küçük çiftçiler örgütü" kurmaları teşvik edilir.

Bu örgütün devlet ve hükümet liderliği üzerinde politik ve ekonomik bir baskı grubu olarak işlev görmesi sağlanır. O yıllarda 200 bin çiftçi ailesinin bir araya gelerek kurdukları örgütün halen Küba'nın belli başlı politika üreten kurumlarından biri olduğu belirtilmektedir. Küba Hükümeti 1968 yılında ülkedeki bitin firmaları millileştirme kararı alır.

R.Castro SSCB'nin tarihini araştırırken Kızıl Ordu'nun 1920'lerde üretime doğrudan katılması dikkatini çeker. Uluslararası gerilimler nedeniyle devrimi savunmak için büyük bir emek gücünün silahaltında hazır fakat atıl bekletilmesine, buna karşılık ülke ekonomisinin bu güce olabildiğince ihtiyaç duyduğu bir zamanda Sovyetlerde hayta geçirilen adımın akıllıca bir çözüm olduğunu görür. Bu örnek Küba'da askeri uzmanlık alanlarının dışında kalan fakat olağandışı durum nedeniyle silahaltında tutulması gereken erlerden oluşan birimlerden bir «İşçi Gençlik Ordusu»nun ortaya çıkmasına vesile olur. Bu birimler Küba'da şeker kamışı kesiminde hizmet verirler.

Kaynakça:

- Ana Biritanica Ansiklopedisi
- Günümüzde Latin Amerika ve Sosyalizm, D.L Raby
- Politik Yazılar, E.Che Guevara
- Devrime Adanmış Bir Yaşam R.Castro, Nikolay S.Leonov
- Küba Devriminin İçinden, Julia E. Sweig
- Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi 5.cilt

Küba devriminin özgünlükleri

Eren Yıldız

Küba devrimi yapan ve tüm saldırılara karşı olağanüstü koşullara rağmen devrimi savunma ve yaşatma mücadelesini sürdüren esas kahraman Küba halkıdır. İlk dikkati çeken şey Küba halkının 1868'de başlattığı bağımsızlık mücadelesinden itibaren 1959 devrim şafağına kadar kesintisiz bir mücadele azmi göstermesidir.

Bunu, 1868-1878 arası 10 yıl süren direnişte bağımsızlık uğruna 200 bin Kübalı (bunlardan 40 bin dolayındaki kesimi Siyahî Afrikalı kölelerden oluşan ve köleliğin kaldırılmasına paralel bağımsızlık mücadelesinde yer alanlardan olduğu belirtiliyor) insanın canına mal olmasına rağmen isyancı ruhunu kaybetmeyip direnişe devam etmesinde; 1890'lı yıllarda bağımsızlık ateşini tekrar yakmasında ve 1901'de bağımsızlığını kazanmasında görürüz.

Küba egemen sınıfın bağımsızlığını ABD'ye (Amerika Birleşik Devletleri) tabi kılması, halkın bağımsızlık özlemine ket vurmamış, İspanyol sömürgeciliği yenen Küba halkı bu andan sonra da anti-emperyalist mücadeleyi büyüterek yoluna devam

etmeyi esas almıştır. Küba'nın sınıf mücadelesi tarihine baktığımızda bunu rahatlıkla görebiliriz.

Birinci Enternasyonal'in Güney Amerika ülkeleri ile ilişkilerinin güçlenmesinde Paris Komünü'nün tayin edici bir etkisi olduğunu görüyoruz. Küba'da oluşturulan enternasyonal şubesi, İspanya şubesinin ideolojik etkisi altındadır. 26 Haziran 1873'te İspanya şubesi, Küba şubesinden haber alamadığını belirtir. Küba Bağımsızlık Savaşı nedeniyle kopan ilişkiler New York'ta yaşayan matbaa işçisi J. C. Campas tarafından yeniden kurulur. Campas, Katalonya'da yayınlanan El Produiler (Üretici) gazetesine yazılar yazıyor ve İspanyol sosyalistleri ile ideolojik tartışmalar sürdürüyordu. Bu gazetenin Kübalı okuyucusu Roig San Martin 12 Temmuz 1887'de Havana'da aynı adlı bir gazete çıkarmaya başlar. Bu gazete kısa sürede öylesine etkili olur ki emekçiler federasyonu kurulması hazırlıklarını sürdürecek bir komisyon oluşturulur. 29 Eylül 1887'de toplanan bir işçi kongresi anarşistlerin bütün karşı koymalarına rağmen "otoriter" ve "devlet sosyalizmi" ilkelerini reddeden bir karar alır. Bu tarihlere rastlayan tütün işçileri grevi reformistlerle anarşistler arasındaki ilişkiyi tamamen koparır. Reformistler 2 Eylül 1888'de grevi mahkûm eden ve militanlarını Partido Autonomista'da (Otonom Parti) örgütlenmeye çağıran İşçi Birliği'nde toplanırken anarşistler 15-19 Ocak 1892'de bir işçi kongresi toplayacak İşçi İttifakında örgütlenirler. 1892'de oluşturulan Küba Emekçiler Federasyonu, aralarında José Marti, Carlos Bolina'nın da bulunduğu ABD'ye yerleşmiş göçmenlerin ve ABD'li sosyalistlerin desteği ile kısa sürede güçlenir. Marksizmle giderek daha fazla tanışan Kübalı sosyalistler 1883'te New York'ta Marx'ın ölümü üzerine düzenlenen seremoniye katılırlar. José Marti bu katılımın gerekçesini "Enternasyonal'i" kuran Marx'a bütün ülkelerin işçilerinin duyduğu saygıyla açıklayacaktır. 1892'de Küba Devrimci Partisi'ni kuran José Marti, Carlos Bolina Florida'da "Emekçilerin Kürsüsü" adlı bir gazete çıkarmaya başlar. José Marti bağımsızlık savaşını başlattıktan çok kısa bir zaman sonra dağlarda çatışmada öldürülür.

Bağımsızlıktan sonra ülkesine dönen C. Bolina 1899'da bir partiden ziyade propaganda kulübünü andıran Küba Sosyalist Partisi'ne girer ve 1904'te Sosyalist İşçi Partisi'nin kurucuları arasında yer alır. 1905'te Uluslararası Sosyalist Partisi kurulur. Bu iki parti daha sonra birleşerek Küba Sosyalist Partisi adını alır. Küba'daki ilk büyük grev 1907'de demiryolu işçilerinin grevi olur. Bu grevi 1908'de tütün işçileri grevi, 1911'de kanal işçileri grevi izler. 1917'de liman işçilerinin grevi bir genel greve dönüşür. 1924'te gerçekleşen bir dizi grevin ardından 1925'te Kübalı işçilerin ilk büyük merkezi örgütü olan Küba Ulusal İşçi Federasyonu (CNOC) kurulur.

1925'de tütün işçisi Carlos Boldino, genç avukat ve ozan Martinez Villena ve öğrenci lideri Julio Antonio Mella, Küba Komünist Partisi kurucuları arasında yer alır. Antonio Mella, Machado diktatörlüğüne karşı silahlı devrimci mücadele hazırlıkları yaparken öldürülür. Bir yanda işçi hareketi, diğer yanda öğrenci hareketi etkili bir muhalefet yaparlar. Küba devrim mücadelesinin radikal çıkışları genellikle öğrenci hareketinin içerisinden gelişir. İşçi hareketi her ne kadar anarko-sendikalist

bir mücadele seyri içinde olsa da mevcut iktidarları oldukça zorlayan bir hareket durumundaydı.

1933'te Machado iktidarı devrildiğinde de işçi hareketinin etkili protesto yürüyüşlerinde üniversite öğrenci hareketinin mücadelesi çok etkili olmuştur. Directoira (Üniversite Öğrenci Yönetimi) lideri Antonio Guiteras'ın öncülüğünde başlayan mücadele Machado diktatörlüğünün devrilmesinde önemli rol oynamıştır. A. Guiteras daha sonra Batista'nın kolluk güçlerince öldürülür.

Bu dönemde Küba Komünist Partisi mevcut hareketlerini eleştirdiği, onların sistemle işbirliği içinde oldukları gerekçesiyle ittifak içerisinde yer almaz. Ancak öğrenci lideri Guiteras'ın silahlı mücadele hazırlıkları yaparken öldürülmesi sonrasında Batista'nın askeri operasyonların en büyük hedefi olmaktan kurtulamaz. Komünist Partisi sırf adından kaynaklı olarak başta ABD ve işbirlikçisi Batista tarafından Sovyet ajanı olduğu varsayılır ve esas düşman olarak görülür. Bu süreçte binlerce Komünist Partili hapse atılır.

ABD-Sovyetler ikili ilişkilerinde yaşanan gelişme ve ittifak nedeniyle Küba Komünist Partisi anti-emperyalist politikasından vazgeçer adını Devrimci Birlik Partisi olarak değiştirir. 1839'da Komünist Parti yasalaşır hatta Batista'yı destekler ve 1943'te Batista hükümetinde yer alır, iki koltukta temsil edilir. Küba mücadele seyri başka kulvarda Komünist Parti ise başka kulvardadır. Batista'ya karşı gelişen devrimci muhalefetin dışına düşmüştür. Dolayısıyla Komünist Parti Küba halkı nezdinde itibar kaybetmeye başlar. Bu süreçte Otantik Parti (Küba Devrimci Parti) ve devamında bu partiden kopanların kurduğu Ortodoks Parti'nin (Küba Halk Partisi) dahi silahlı güç oluşturma pratikleri varken Komünist Parti bu mücadelenin dışında kalmıştır.

1944-1952 yılları arasında Otantik Parti iktidarı olsa da halk açısından olumlu bir gelişme olmaz. Yozlaşma ve kriz halkı isyan ettirir; kitle gösterileri, grevler ve silahlı eylemler başlar. Öğrenci hareketi büyür ve çeşitli örgütler kurulur. Bu hareketlerin hepsi silahlı mücadele perspektifindedir. Küba devrim tarihine baktığımızda silahlı mücadele yönteminin ayırt edici bir durum olmadığını tam tersine yaygın tüm hareketlerin ortak noktası olduğu görülür. İşin ilginç yanı şu ki Küba'da silahlı mücadeleyi reddeden ve doğru bulmayan tek hareket de Komünist Parti olmuştur. Eğer niteliksel bir "aykırılık" görmek gerekirse Komünist Parti'nin bu yaklaşımını belirtebiliriz. Nitekim 1953'te Movimiento (Hareket) ismi ile kendini tanımlayarak mücadeleye başlayan Fidel Castro öncülüğünde oluşan hareketin 1956 aralığında şehirlerde ve kırlarda başlattığı silahlı mücadeleye de Küba Komünist Partisi karşı çıkmış, doğru bulmamış "maceracı bir kalkışma" olarak değerlendirmiştir. Komünist Parti, bu yaklaşımın ancak 1958'de ilk yarısında değiştirir ve devrim mücadelesine katılır.

26 Temmuz Hareketi'nin (M26-7) mücadele perspektifine baktığımızda aslında geçmiş kalkışmalardan pek de farklı olmadığını görürüz. 1895'te José Marti ve

hareketin bağımsızlık savaşını başlatırken, 1925'te Komünist Parti kurucusu Julio Antonio Mella'nın Mochoda diktatörlüğüne karşı hayata geçirmek istediği mücadele perspektifi, 1934'te öldürülen Antonio Guiteras'ın mücadele perspektifi, M26-7 ile aynı yıllarda kurulan Frank Pais'in örgütü ve Havana yakınlarındaki Escambray Dağlarında gerilla mücadelesi başlatan 13 Mart Devrimci Hareketi, bunların hepsi aynı perspektifle mücadele ediyordu. Dolayısıyla M26-7'nin mücadele perspektifi tabir caizse çoğunluğunun benimsediği klasikleşmiş bir mücadele çıkışıdır.

Burada şu sorulabilir: "O zaman neden sadece 26 Temmuz Hareketi devrime ulaşabildi?" Bunun birinci yönü; tarihsel olarak nesnel ve öznel(halk) koşulların uygun olmasıdır. İkinci yön ise içinde bulunduğu koşulları çok iyi tahlil ederek pratik adımlarını yerinde ve zamanında atmayı başaran, dogmatizme düşmeyip diyalektik bir yaklaşımla pratikten hızla öğrenebilen, öğrendiklerinden sonuçlar çıkarıp hayata geçirebilen öncü kadroların, önderliğin olmasıdır.

M26-7, 1953'te Moncada Kışlası Eylemi sonrasında ilk yenilgisini yaşamıştı. Kışla baskını başarısız olsa da önüne çıkan fırsatları iyi değerlendirip koşulları uygun adımlar atarak hareketin kitle tabanını geliştirilmiştir. 1956›da Sierra Maestra Dağları'na ilk çıkışta da hareket çok büyük bir darbe almış, tasfiye ile yüz yüze kalmıştı, ama öncülük iradesinin sağlamlığı ve halk tabanının uygun olması nedeniyle kısa sürede kendini toparlayarak mücadeleyi büyütebilmiştir. Yenilgiden zafer çıkarma dediğimiz şey de budur. Önderliğin kendini bir şekilde koruyabilmiş olması ve ilk bozgunu atlatarak hareketin zafere giden yolunun açılmasını sağlamıştır.

1. Batista diktatörlüğü halkın ezici çoğunluğu tarafından öfke ile karşılanıyordu ve büyük bir toplumsal muhalefet oluşmuştu. İşçi sınıfı ve köylülüğün direnişleri yanında yaygın örgütlü mücadele başlamıştı. Fidel Castro en geniş muhalefet birliğini savunuyor ve bunu yaratmayı hedefliyordu. Meksika'da Ulusal Devrimci Eylem, Kurtuluş Eylemi ve Milliyetçi Kurtuluş Eylemi hareketleri M26-7 ile birleşti. Üniversite Öğrenci Federasyonu ile güç birliği yaptı. M26-7'nin kentlerdeki yeraltı örgütü, beyaz yakalılardan orduya, Katolik ve Protestan kiliselerine, işçilere ve Komünist Parti'ye kadar uzanan tüm gruplar ile taktik ittifaklar geliştirmişlerdir. Ancak burada ayırt edici bir özellik vardır. Birlik, ittifak ve güç birliği pratiklerinde her daim inisiyatif-öncülük M26-7'de olmuştur. Dolayısıyla Fidel Castro'nun hareketi devrimin seyrinde inisiyatifi hep elinde tutmuş, ittifaklarına da mücadele perspektifi doğrultusunda öncülük edebilmeyi başarmıştır. Kurmuş olduğu ittifakların bir kısmının (burjuva sınıfa mensup olan kesimler) mücadeleyi sahiplenmeleri engellendiği gerekçesiyle M26-7'ye karşı rakip hatta düşmanlaşmasının kaynağı burasıdır.

2. M26-7, çok yaygın bir tedarik ağı yaratmıştır. Hareket ayaklanmanın başında silah ve para elde etmek için neredeyse bütünüyle Carlos Prio

Socarras'a (Batista darbesi ile 1952 yılında başkanlığı elinden alınan burjuva lider) bağımlıdır. Fakat ayaklanma geliştikçe farklı kaynaklardan silah almak hem siyaset hem de askeri anlamda zorunlu hale gelir. 1958 yılında Kosta Rica, Meksika, Venezüella ve ABD'den silahlar gelmeye başlar.

3. Uluslararası arası camiada sempati kazanmak da M26-7'nin stratejisinin bir başka unsurudur. Üyelerinin sivil toplumla önemli muhalif şahıslar ve siyasi partilerle güçlü ittifakları sayesinde Batista'nın acımasızlığını Birleşmiş Milletler, Kızılhaç komitesi ve diğer yabancı hükümetler nezdinde çok iyi gösterme olanağı bulurlar. M26-7'nin Kent örgütlenmelerin de yönetici konumunda olan kadroların ABD konsolosluğunda ki görevlilerle sürdürülen Görüşmeler de buna örnek olarak gösterilebilir

4. M26-7, basına çok iyi kullanabilmiştir. basın üzerindeki yoğun sansür ve olağanüstü hal koşullarına rağmen ayaklanma süreci boyunca Küba'nın ünlü halkla ilişkiler şirketlerinde çalışan çok sayıda arkadaşları ve gizli örgüt işbirlikçileri aracılığı ile davalarını yeraltı basını, radyo ve hatta ünlü ticari dergilerde tanıtma olanağı bulurlar. Kurulan radyo ile aracısız bir şekilde Küba halkın seslenme olanağı yaratırlar.

5. M26-7'nin güç kaynağından biri de ABD'de yaşayan Kübalılardır. 1950'li yıllarda Kübalılar New York, Chicago, Tampo, Miami, Bridgeport, Los Angelos, Houstan, New Orleans ve Diğer yerlerde yaşıyor ya da öğrenim görüyorlardı. Bunların çoğu isyancılar için aktif bir biçimde bağış toplar, kültürel etkinlikler düzenler, silah gönderir, hatta bazıları bizzat Küba'ya gider ve direnişe katılır. Harekete para gönderir ve de Batista sonrasında siyasi iktidarın sağlanmasında rol oynarlar. Amerika'nın tarafsızlık yasasını düzenli olarak ihlal ettiklerinden Adalet Bakanlığı tarafından suçladılar, FBI (Federal Soruşturma Bürosu) tarafından izlendiler. Ayaklanmanın sonuna doğru ılımlı şiddet yanlısı olmayan muhalefet, esas olarak rejim yıkıldığında tanınmış Kübalı siyasi ya da sivil liderleri çoğu Fidel Castro ve hareketini ulusal politikaya geri dönüş bileti olarak değerlendirir. M26-7, ada da önemli bağları olduğu kesin olarak çeşitli sürgün gruplarının savaşta ve sonrasında öncü rol üstlenmesini engellemek için epey zaman harcar. Devrim ordusu hem ülke topraklarında hem de operasyonları açısından güçlendikçe hareketin siyasi başarısı için sürgündeki muhalifleri bölerek, başka yerlere atayarak ve zayıflığını teşhir ederek dışarıda tutmaya çalışır.

6. Hareketin stratejisindeki diğer bir etken ise Küba'nın ABD ile olan coğrafi yakınlarından ve ABD hükümeti ve toplumuyla eskiye dayanan ekonomik ve siyasi bağlarından nasıl yararlandıkları ile ilgilidir. Özellikle M26-7 üyeleri ABD kongresinde ve Dışişleri Bakanlığı'nda aktif lobi faaliyetleri yürütürler. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Batista'ya silah göndermeyi durdurmasında etkili bir faktör oldular.

7. "Küba topraklarının büyük kısmında büyük sermayenin etkinliği sonucu kurulan geniş çaplı yarı makineleşmiş kapitalist sistemin köylülüğü örgütlendirip bilinçlendirerek proleterleştirmesiydi." Che Guevara Gerilla mücadelesinin merkezi olarak belirlenen Sierra Maestro Dağları'nda yaşayan halkın desteği mücadelenin seyrinde büyük rol oynamıştır. Gerilla köylülerle kurduğu samimi, dürüst ilişkilerle onları tanıdı, taleplerini öğrendi. Köylüler de gerillayı tanıyıp güvenmeye, hatta Batista diktatörlüğünden bu sayede korunabileceklerine inandılar. Kırsalda yaşayan ve bir avuç toprak sahibi olmak ve orada şeker kamışı üretimi hayal eden bu halk klasik anlamda tanımlanan köylü sınıfı değildir. Toprakları gasp edilmiş büyük çiftliklerde toprak sahipleri için çalışan tarım proleterleridir. Bu nedenledir ki en büyük desteği sundular. Hatta gerilla gücüne ilk katılımlar bu proleterleşen köylülerden olur. M26-7'nin "Toprak reformu devrimin mihenk taşıdır." belirlemesi mevcut gerçekliği çok iyi tespit ettiğinin göstergesidir.

8. Küba devrimine özgü bir durum da tek parti iktidarının savunulması ve çok partili bir sistemin reddedilmesidir. Sovyet bloğu ülkelerde de tek parti iktidarları mevcuttu ve çok partililik zaten yoktu. Dolayısıyla bu durum Küba'ya özgü bir durum olarak ifade edilemez ancak Küba özgünlüğünde durum farklıdır. Sosyalist devrimini yapmış Komintern geleneğinden gelen devrimlerden bağımsız olarak hatta Sovyet devriminden çok önce, Küba'da İspanyol sömürgeciliğine karşı verilen Bağımsızlık Savaşı döneminde, José Marti ve Küba Devrimi Parti'den (Küba ile ABD ve karayipler'deki mülteciler arasında birçok farklı siyasal kulübün birleşmesi ile kurulmuş bir parti) bu yana süregelen bir politik anlayıştır. Çok partili yapı, "hizipleşme ve bölünme unsuru olarak görüldüğünden" tek parti sistemi savunulmaktadır.

9. Küba devriminin en ayırt edici özgürlüğüme bizzat Che'nin ifadeleri ile yer verelim: "*En başta gelen belki de en önemli etken, büyüklüğü son yıllarda tarihi boyutlara ulaşan Fidel Castro Ruz adlı doğa gücüdür. Gelecek, Başbakanımızın erdemlerinin kesin değerlendirmesini yapacaktır, fakat onun çağdaşları olan bizler için, Fidel, Latin Amerika tarihinin en büyük kişiliklerinin safındadır. Fidel Castro'yu çevreleyen olağanüstü koşullar nelerdi? Hayatında ve karakterinde onun yoldaşlarının ve ardı sıra gelenlerin çok üstüne yücelten birçok etken vardı. Fidel'in kişiliği öylesine olağanüstüdür ki, hangi harekete katılsa kesinlikle onun lideri olurdu. Öğrenciliğinden başlayarak ülkemizin yöneticisi ve ezilen Latin Amerika halklarının sözcüsü haline gelene kadar, tüm devrimcilik yaşamı boyunca hep bu yüksek kişisel özellikleri taşıdı. Bugün bulunduğu onur ve kişisel özveri doruğuna hak ederek ulaştı. Bilgiyi ve deneyimi hemen özümlemek, belirli bir durumu, en küçük bir ayrıntıyı bile gözden kaçırmadan tümüyle anlamak, geleceğe sınırsız gü-*

ven beslemek, gelecek konusunda yoldaşlarından daha uzak ve daha keskin bir görüşe sahip olmak gibi başka özellikleri de vardır. Büyük liderlik yeteneğine, cüret, kuvvet ve cesaret de eklenir. İnsanları birbirine bağlama, birleştirme, zayıflatıcı bölünmeleri önleme gücüyle, lider olarak kitle eylemini yönetmedeki ustalığıyla, halka karşı sevgisiyle, gelecek inancıyla, halkın iradesine kulak vermek için duyduğu olağanüstü istekle, Fidel Castro, hiç yoktan var edilen bugünkü Küba devriminin hayranlık verici aygıtının kuruluşuna Küba'da herkesten çok emek verdi. Yine de Küba'daki toplumsal koşulların, öteki Latin Amerika ülkelerinkinden tümüyle farklı olduğu, devrimin bu farklar nedeniyle gerçekleştirildiğini kimse ileri süremez. Ne de bu farklara karşın Fidel'in devrim yapmayı başardığı söylenebilir. Fidel büyük ve yetenekli bir liderdi. Küba devrimini yönetti, halkı devrim yoluna doğru büyük bir sıçrayışa hazırlayan derin siyasi akımları doğru yorumlayarak, doğru zaman ve doğru hareket biçimini seçti. Yalnızca Küba'ya özgü olmayan bazı koşullardan diğer halkların yararlanması zordu; Çünkü birçok ilerici grubun tersine emperyalizmin yaptığı yanlışlardan ders alır."

10. M26-7'nin nasıl tanımlandığını önce Fidel Castro'nun kendisinden okuyalım: "*26 Temmuz siyasal bir parti değil, devrimci bir hareketti. Küba'da siyasal demokrasinin yeniden kurulmasını ve toplumsal adaletin sağlanmasının samimiyetle isteyen bir Kübalı safları açıktı. Geçmişi temiz, boyun eğmez bir iradeye sahip yeni insanlardan oluşan eşit haklara sahip ve gizli bir önceliği vardı. Hareketin yapısı işlevseldi: Savaş gruplarında, gençlik kadrolarında gizli işçi hücrelerinde, kadın örgütlerinde, ekonomik ve bütün ülkeye yayılan yeraltı propaganda malzemesinin dağıtım aygıtında böylesi bir işlevsellik vardı. Gençlerle ihtiyarlar, erkeklerle kadınlar, işçilerle köylüler, akademisyenlerle öğrenciler böylesi bir yapılanma içinde bir araya gelebildiler*" Buradan, Fidel Castro'nun ülkedeki partilerin durumunu da göz önünde bulundurarak siyasal partinin bürokratlaşmış, durağan ve kastlaşmış hem değişmeyen hem de değiştirmeyen yapılar olduğu bakış açısına sahip olduğunu, değişen ve de buna paralel olarak değiştiren canlı işlevsel bir yapıyı "devrimci hareket" olarak tanımladığını görüyoruz. İkinci bir şey ise en geniş ittifakı yaratmak ama her zaman inisiyatifi tek elde tutmak istediğini de görüyoruz.

26 Temmuz önderliği Marksist miydi?

Anti-emperyalist ulusal bağımsızlıkçı demokratik iktidar perspektifi sloganlaştıran bir hareketin, devrimin hemen sonrasında sosyalizme yönelmesi, M26-7 önderliğinin hızla devrimden öğrenmesi ve yönünü bir üst evrede belirlemesi midir; tarihsel ve güncel gerçekliği tamamlayıp düşünsel evrimini yapması mıdır? Yoksa mücadelenin ilk çıkışıyla birlikte tarihsel gerçekliğin bilincinde olarak devrimin sey-

ri, dönemsel ihtiyaçları ve evrimsel gelişimin belirlenmesi ve bu birikimin peş peşe pratikte hayata geçirilmesi midir?

M26-7'nin manifestosunda Marksist bir söylem ya da sosyalizm hedefi yoktur. Salt ideolojik söylemlerine baktığımızda Marksist ya da sosyalist bir önderlik diyebilmek pek mümkün görünmüyor ancak bu soruya "Kastroculuk" adıyla bir verilmiş bir tanımlama bulunmakta ve öncelikle bunu yer vererek devam edelim.

"*Kastroculuk: Küba devrimine hiçbir teorinin rehberlik etmediği biliniyor. Gerek iktidarın ele geçirilmesinde gerekse demokratik ve anti-emperyalist taleplerin gitgide radikalleşmesiyle devrimin sosyalizmle sonuçlanmasında etki gücünü her türlü öğretisel ölçütün dışlanmasına, yerel ve uluslararası çelişkilerin doğru ama ampirik bir teşhisine, doğrudan doğruya çelişkilerden yola çıkarak oluşturulan ve uygulanan bir politikaya borçludur. 1960'lı yılların başına kadar baskın Marksist akımlar tarafından ileri sürülen ekonomist evrimci şemanın reddi...*" (Marksizim Sözlüğü Yordam Yayınları)

Küba devriminin hızla sosyalizme geçiş sürecinde ABD'nin devrimi boğmaya yönelik attığı adımların etkili olduğu yönünde bir kanı oluşmuştur. Böylesi bir durumun tetikleyici bir etki yağtığı inkar edilemez bir gerçek olabilir ancak bu sosyalist bir perspektife sahip olmayan bir hareketin yalnızca zoraki bir müdahale karşında zorunluluktan dolayı girdiği bir yol da değildir. Yaşanan devrim tarihi M26-7'nin önder kadrolarının ilk mücadele manifestolarını yayınlayıp mücadeleye başladıkları günden itibaren sosyalizmi hedeflediklerini ve savunduklarını göstermiştir.

Che, "*Uluslararası kurtuluş mücadelesi çok önemli olmakla birlikte içinde yaşadığımız çağın ayırt edici niteliği kapitalizmden sosyalizme geçiştir… Doğal evrime göre kurtuluş mücadelesi içinde burjuvazinin az ya da çok egemen olduğu ulusal demokrasi* hükümetlerine varılacağı akla uygundur; gerçekte çoğu kez görülür bu durum. Ama bağımsızlıklarını kazanmak için kuvvete başvurmak zorunda kalan halklar toplumsal reformlar yolunda daha çok ilerlemişler, bunlardan pek çoğu sosyalizme varmıştır" diyerek devrimin seyrini tanımlamıştır.

Bugün Küba devrimini, tüm etkenlerini bir araya getirerek değerlendirdiğimizde, ulusal bağımsızlıkçı demokratik devrim ve Marksist-Leninist bir önderliğin demokratik devrimi olarak tanımlamak doğru olacaktır.

Bu sonuca nasıl ulaştığımızı ifade edecek olursak; 26 Temmuz Hareketi 1952-1953 yıllarında, daha kendini "Movimiento" olarak isimlendirdiği zaman Marx ve Engels'in kitaplarıyla eğitim çalışmaları yapıyordu. 1953 yılında Uluslararası Öğrenci Federasyonu toplantısına Raul Castro, Küba öğrencilerinin temsilcisi olarak katılmak üzere Viyana'ya gelir, orada toplantıların hazırlık komitesinde yer alır ve ardından Bükreş'e geçer bu süreçte Şili, Çin ve Sovyetlerden gelen öğrenci temsilcileriyle yakın ilişkiler kurar.

Che politik yazılarında Latin gençliğine hitaben "*Bu devrimin komünist olup olmadığı bana sorulsaydı komünistliğin ne olduğunu belirledikten sonra her şeyi*

birbirine karıştıran emperyalizmden ve sömürgeci güçlerden saçmalamaları da bir yana bırakarak bu devrimin marksist -dikkat ederseniz marksist diyorum- çünkü kendi yöntemleriyle Marx'ın gösterdiği yolu bulduğunu söylerdim." diye belirtiyor. Fidel Castro ile röportaj yapan İtalyan gazeteci Gionni Mina, Castro'ya "*Amerikalı gazeteci Ted Szulc, kitabında sizin her zaman Marksist olduğunuzu iddia ediyor.*" diye sorar. Castro, *"Kitabı okumak gerek ancak benim baştan beri Marksist-Leninist formasyonum ve düşüncem olduğunu ileri sürmüşse, bu doğrudur, yeni bir şey değil. Bu düşüncenin nasıl doğup geliştiğini neler tasarladığımı ben de açıkladım. Benden bir kanıt istenirse bu kanıt devrimin kendisidir. Çünkü Marksist-Leninist formasyonu olmayan hiç kimse Küba'da olanları yorumlayıp devrimi gerçekleştirmek için bir strateji geliştiremezdi İşte bu düşünceler ve bu anlayıştır bizi başarıya götürecek bir stratejiyi oluşturma imkanı tanıyan. Toplumumuzun, ülkemizin onun sorunlarının ne olduğu, bir devrim yapmanın yegane yolu konusundaki bilimsel düşüncelerdir. Bunu ben açıkladım."* diye cevap verir.

Fidel Castro, burada M26-7'nin önderliğinin en başından Marksist-Leninist olduğunu ortaya koyuyor. Peki; "İdeolojik formasyon olarak neden bunu açıklamıyor?" diye sorulabilir. Bunun cevabını yine aynı röportajda Fidel Castro'nun verdiği cevaptan okuyalım: "*Tabi o sırada programımız henüz sosyalist bir program değildi. Bir ulusal kurtuluş programıydı. Mancado saldırısından sonraki savunmam (Tarih Beni Akyacaktır) içinde de bu program mevcuttur. Bütün savlarımız orada ve bu malzemeyi okuma zahmetine katlanan herkes daha sonra sosyalist bir devrimin oluşması için gerekli ipuçlarının orada olduğunu görür. Bu çok açıktır.*

O dönem büyük önyargılar, büyük bir anti-komünizm söz konusuydu. Ortaya sosyalist bir program atmak doğru olmazdı. Zira ülkemiz de henüz bu kadar radikal, bu kadar ileri bir devrime hazır değildi. Ülkemiz bu programa (Ulusal Kurtuluş Programı) hazırdı.

... zira biz o dönem sosyalist bir program ortaya koysaydık bu bir yanılgı olurdu, biz iyi devrimciler hatta iyi Marksist-Leninistler olmamış olurduk. Sanırım bir devrimcinin yapması gerekeni yaptık. Çünkü kimse bir ülkedeki mevcut olan nesnel koşulların izin verdiğinin ötesinde bir programa soyunamaz. İddialı bir devrimci program için gerekli olan öznel koşulların oluşturulmasını da gerektirir. Biz de bunu yaptık. Sanıyorum ki burada bilinçli koşullara göre atılması gereken adımları atacak kadar olgun devrimciler olduğumuzu kanıtladık."

Fidel Castro bu ifadelerinde son derece net bir şekilde Marksist-Leninist bir hareket olduklarını, en başından bilinçli bir tercihle, toplumun benimseyip uğrunda mücadele edebileceği ulusal kurtuluş programını ortaya koyduk diyor. Doğrusu da mevcut tarihi gerçekliğin ve M26-7'nin böyle değerlendirilmesi gerektiğidir.

Fidel Castro'nun "*O dönem büyük önyargılar, büyük bir anti-komünizm söz konusuydu.*" belirlemesinin kaynağı Küba Komünist Partisi'nin ortaya koyduğu pratik tavır olsa gerektir. Burada Küba Komünist Partisi'nin tarihine bir bakalım.

Küba Komünist Partisi'nin tarihsel açmazı

Güney Amerika komünist partilerinin iki temel özelliği, anti-emperyalist ve anti-faşist politikaları savunmalarıdır. Küba Komünist Partisi de anti-emperyalizmi merkezine alan bir partiydi. 1925'te kurucuları arasında yer alan Antonio Mella'nın öldürülmesi sonrasında işçi sınıfı içinde etkili olan Komünist Parti, radikal devrimci mücadelenin dışında bir seyir izledi. 1933 yılında "Çavuşlar Devrimi" döneminde de var olan devrimci muhalefetle ittifakta yer almadı, hatta o dönem öğrenci hareketi lideri Guiteras'ın mücadelesini soldan eleştirdi ve o dönem darbeci askerle ve Batista'yla yapılan ittifakı kabul etmedi. Ancak işin ilginç yanı o darbe halk tarafından Machado diktatörlüğüne karşı desteklenmiş, Guiteras'ın geçici İçişleri Bakanı olarak halkın talepleri doğrultusunda önemli adımlar atmıştır.

Daha sonrasında Batista'ya karşı devrimci mücadeleyi başlatan Komünist Parti değil, öğrenci hareketi lideri olan Guiteras oldu ve silahlı mücadele hazırlıkları yaparken Batista'nın askerleri tarafından öldürüldü. Batista bu dönemde Komünist Parti'yi de hedefine aldı. Binlerce Komünist Partili tutuklanırken yaklaşık 3000 komünist militanın da öldürüldüğü belirtiliyor.

Küba Komünist Partisi'nin tarihsel açmazı şu ki ABD ile Sovyetler arasındaki ittifak ilişkilerinin gelişmesi Komünist Parti'de de değişimler getirdi. Anti-emperyalizm politikasından vazgeçerek ABD destekçisi Batista ile ittifak politikasını savundu. Komünist Parti'nin Batista ile ittifak politikası muhalefetin anti-komünist bir karakter kazanmasına sebep oldu. Komünist Parti, Batista hükümetinde iki koltukla yer aldı. Böylece diktaya karşı muhalefet bloğu, komünistlerin dışında oluştu. Batista ile "demokratik" ittifak adına kendi demokratik niteliğini yitirdi, kitlelere yönelik hiçbir politika üretemedi. 1944 yılında Batista görevde ayrıldığında Komünist Parti (o zamanki adıyla Sosyalist Halk Partisi) kendisine yolladığı mektupta "1940'tan bu yana partimiz hükümetinizin aldığı önlemleri onaylamakta ve sadakatle desteklemektedir; bunlar sizin demokrasi, toplumsal adalet ve ulusal refahın özüyle dolu bir platformun, en enerjik biçimde istediğinizi göstermektedir." deniyordu. Yine Komünist Parti'nin bir yayınında ise "ABD, İngiltere ve SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) tarafından Tahran'da imzalanan anlaşma, önümüzde yepyeni bir perspektif açmaktadır. Bu bir program temelinde işbirliği yaparak ilerleme perspektifidir. Oysa eskiden ancak dış yatırımların ve yabancı mülkiyetin ulusallaştırılması ile en yüksek ekonomik gelişme düzeyine erişebileceğimizi düşünüyorduk…" ifadesi yer alıyordu. 1945'te ise Komünist Parti, "Girişimciler ile İşçilerin Birliği" başlıklı bir broşür yayınladı. Sanayi işveren sendikası, hükümet ve komünistlerin yönetimindeki Küba İşçi Federasyonu'nun katıldığı önemli bir toplantıyı konu alan broşürde, Komünist Parti önderi Bios Roca, "Böylece sınıflar arası işbirliğinin sağlam bir örneğinin açıklamış oluyoruz." diyordu.

Batista'nın 1952'de yaptığı darbeyi izleyen yıllarda Komünist Parti (yani Sosyalist Halk Partisi (PSP)) Batista rejimine karşı herhangi bir aktif eyleme önderlik etmedi. 26 Temmuz Hareketi, 1953 yılında Moncada Kışlası'na baskın yaptığında PSP

eylemi "darbeci, maceracı ve umutsuz bir eylem" olarak mahkum etti. O sıralarda PSP'nin izlediği çizgi barışçıl yoldan "şiddet ve acılar olmadan sağlanacak değişimlerdi". Bu amaca erişmek için PSP, "Bugün ve her zaman her türlü fedakarlığı yapmaya namusluca olan işçi sınıfının, halkın ve anavatanın çıkarlarına hizmet edecek her türlü ödünü vermeye hazırdı". Değişimlerin amacı ilerici burjuvazi ile kuracağı ittifak kanalıyla Batista'nın devrilmesi ve demokratik devrimle ulusal kurtuluşun gerçekleşmesiydi.

1958'de PSP bu tavrını değiştirdi. 26 Temmuz Haraketi'nin diktatörlüğe karşı verdiği mücadeleye katılma kararı aldı. Birçok parti üyesi ve önder kadro aynı zamanda örneğin; Carlos Rafael Rodriges, silahlı mücadeleye katılmak üzere dağlara gittiler ve gerilla hareketinin 1959'da kazandığı zafere katkıda bulundular.

Küba Komünist Partisi'nin 1958 yılındaki devrim mücadelesine katılma kararından önce olan süreçteki politik yaklaşımı ve pratiğine baktığımızda Fidel Castro'nun "O zaman anti-komünizmin etkinliği vardı ve bu sebeple sosyalist bir programla ortaya çıkamazdık." temelinde ortaya koyduğu yaklaşımı, Castro'nun tarihsel anlamda nesnel ve öznel koşulları diyalektik bir bakış açısıyla tahlil ettiğini göstermektedir.

Küba ve Sovyetler Birliği ilişkileri

Küba'nın devrim öncesinde SSCB ile direkt ya da dolaylı bir ilişkisi olmamıştı. Yine SSCB'nin Küba Komünist Partisi'yle, Avrupa komünist partilerinde olduğu gibi Komintern üzerinden organik bir ilişkilenme ve yön verme pratiği de geliştirilmemiştir. Küba Komünist Partisi, Sovyetler perspektifinde politika yapıyor olsa da organik bir ilişki kurulamamıştır

Küba devrimi sonrasında iki ülke arasında ilk temas 1960 yılının Şubat ayında kurulur. Anastas Mikoyan, Küba'yı ziyaret eder, Fidel Castro ve Che Guevara ile uzun görüşmeler yapar. Anastas Mikoyan Moskova'ya dönüşünde, SSCB Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbürosuna detaylı bir rapor sunar. Bu raporda Küba'daki devrimin hiç bir yabancı güçten destek alınmadan yalnızca Küba halkının desteğinden güç alan sosyal karakterine vurgu yapılmakta, devrimin özgün bir ulusal kurtuluş mücadelesi olduğunun altı çizilmektedir. Bu nedenle de SSCB'nin her alanda mümkün olan her türlü desteği bu devrimcilere vermesi önerilir.

Haziran 1960'da, Raul Castro Çekoslovakya'ya gider ve oradan da SSCB Komünist Partisi Birinci Sekreteri Nikita Kruşçev'in bizzat davetiyle Moskova'ya geçer. Küba devriminin kendini savunabilmesi için acilen ihtiyaç duyduğu silahların en kısa zamanda sağlanabilmesi açısından bu ziyaret çok önemlidir. Bu ziyaret esnasında Raul Castro, Sovyetler Birliği genelinde oldukça sıcak ve heyecanla karşılanır; Küba devrimine duyduğu sempatiyi hiç saklamayan Nikita Kruşçev tarafından da içtenlikle misafir edilir. Bu ziyaret sayesindedir ki Kremlin bu küçük Güney Amerika ülkesinde olup bitenler hakkında daha detaylı ve doğrudan bilgi sahibi olma fırsatı bulur. Emperyalizm karşıtı içeriğini kavrar ve de liderlerinden birini bizzat tanır.

Raul Castro, Anastas Mikoyan'ın hazırladığı raporların sağladığı politik destekle ziyareti esnasında Sovyet Savunma Bakanı Mareşal Rodio Malinoski, Genel Kurmay Başkanı Mareşal Matvey Zaharov ve Devlet Güvenlik Komitesi Başkanı Aleksandr Şelyagin'le birebir görüşmeler yapar.

Sovyetler Birliği, Küba'ya kardeşçe ilişkiler içerisinde silah ve askeri malzeme yardımı yapma, teknik savunma danışmanlığı gibi konularda destek olma önerisinde bulunur. Her iki ülke de bölgenin hassas durumunun farkında ve ABD'nin Küba devrimini ezmek için her yolu deneyeceği konusunda hem fikirdir. Bu ziyaret esnasında saldırılara karşı güçlü silahlarla donanma olanağı bulan Devrim Ordusu ve Halk Milis Güçleri, yaklaşık 9 ay sonra meydana gelen Domuzlar Körfezi işgal girişimini püskürtmeyi başarırlar. Küba devriminin Playa Giron (Domuzlar Körfezi) sahilinden başlatılan işgal girişimine karşı başarısı, SSCB'nin Güney Amerika politikalarına yeni bir bakış açısı getirmesinin de başlangıcı olur. O güne kadar Güney Amerika'yı ABD'nin arka bahçesi olarak görme düşüncesi herkesçe kabul görmektedir. Dolayısıyla SBKP (Sovyetler Birliği Komünist Partisi) için de her şeyine vakıf olmadığı bu uzak kıta somut enternasyonalist dayanışma açısından da son sıradadır. Devrimin ardından bu koca bölgenin muazzam bir insan nüfusuna ve sınırsız doğal zenginliklere sahip olmasının yanı sıra, içerisinde fokurdayıp duran ciddi bir devrimci potansiyele de sahip olduğu gözler önüne seriliverir. Orta Doğu için yapılan "kaynayan kazan" yakıştırması gibi kıta için yapılan "alevler içerisindeki kıta" yakıştırması da işte bundan sonradır.

SSCB'de Parti Merkez Komitesi, Dışişleri Bakanlığı, Devlet Güvenlik Komitesi, Sovyet Bilimler Akademisi vd. bölge ülkeleriyle ilişkiler kurup geliştirmek üzere kendi bünyelerinde enstitüler, bölümler, bağımsız birimler oluşturma kararları alırlar.

Devrimden sonra ordunun yapılandırılmasındaki en büyük askeri birlik "tabur"dur. Zaman içerisinde SSCB'den sağlanan ekipman ve teknikle, bu birimler "alaylar"a ve "tümenler"e kadar genişletilir. Ayrıca SSCB'den görevli olarak gelen askeri danışmanlar da yeni Küba Ordusu'nun eğitiminde önemli roller üstlenirler. Küba Devrim Ordusu'na ilk desteği veren askeri danışmanlar grubu, İspanya İç Savaşı'nda faşist Franco güçlerine yenilerek SSCB'ye sığınmak zorunda kalan İspanya Cumhuriyet Ordusu eski subaylarından oluşmaktadır. Bu subaylar İkinci Dünya Savaşı'nda da SSCB Kızıl Ordusu'nda aldıkları görevlerle savaş deneyimlerini pekiştirmişlerdir.

Raul Castro, 1962'de patlak veren "Füze Krizi" sırasında olayın doğrudan muhataplarından birisi olur. Bu konuya dair SSCB'den ilk gönderilen kişiler SBKP Merkez Komite Prezidyum'u aday üyeleri Şeref Raşidov ve Mareşal Sergey Biryuzov, Fidel Castro ve Raul Castro ile görüşürler. Mareşal Biryuzov, stratejik füze birliğinin komutanıydı. SSCB temsilcileri, ülkelerinin güvenilir haber alma kaynakları tarafından ABD'nin Domuzlar Körfezi yenilgisinden sonra Küba'yı topyekun işgal

etme hazırlıkları içerisinde olduğuna dair istihbarat geldiğini bu işgal girişiminin önüne geçilmesi için ne şekilde yardım edebileceklerine dair görüşmeye geldiklerini bildirirler.

Fidel Castro'nun bu bilgi üzerine ilk düşüncesi, SSCB'nin uluslararası kamuoyuna, Küba'ya karşı girişilecek herhangi bir saldırının kendilerine yapılmış sayılacağı açıklamasının yeterli olacağı yönündedir çünkü ABD bunun dışındaki silahlı bir önlemi Üçüncü Dünya Savaşı'nı başlatma girişimi olarak kullanabilirdi. Ancak Şeref Raşidov ve Sergey Biryuzov, Küba'ya orta menzilli nükleer başlık taşıyan savunma füzeleri yerleştirmenin daha caydırıcı olacağı fikrini öne sürerler. Yapılan tartışmadan sonra Che Guevara ve Raul Castro'nun desteklediği bu öneriyi Fidel Castro da onaylar. Tarih 1962 Mayıs'ını göstermektedir.

Raul Castro, 2 Haziran 1962'de füzelerin yerleştirilmesi konusunu Sovyet yetkilileriyle görüşmek üzere SSCB'ye gider. Sovyet liderleriyle ve Kızıl Ordu komutanlarıyla, "Anadir" adı verilen bu planın nasıl ve ne şekilde yürütüleceğine çalışırlar. Raul Castro, Küba'ya döndüğünmde de SSCB askerlerinin ve diğer malzemelerin ülkeye çıkartılmasını, yerlerine ulaştırılmasını ve füze rampalarının kurulmasını yönetir. Bir süre sonra ABD durumun farkına varınca her kriz fırsatını değerlendirip uyguladığı gibi Küba'ya kesin bir deniz ulaşımı ambargosu koyduğunu ilan eder ve Küba savaş durumuna geçer. Dünyayı nükleer bir savaşın eşiğine getiren ünlü Füze Krizi günleri böyle başlar. 27 Ekim 1962, Füze Krizi'nin zirve yaptığı gündür çünkü o gün Türkiye'deki İncirlik Üssü'nden kalkan bir ABD U2 casus uçağı Sovyet hava sahasındayken bir SSCB füzesiyle vurularak düşürülür. Her iki ülkenin de birbirini vurabilecek kıtalararası balistik füzeleri "ateş" emri beklemek üzere hazır vaziyete geçirilir. Ertesi gün 28 Ekim 1962'de Nikita Kuruşçev, Fidel Castro'ya hiç haber verme gereği duymadan ABD Başkanı John F. Kennedy ile ABD'nin Küba'ya saldırmayacağı ve İncirlik Üssü'nde Sovyetleri vurmak üzere bulunan orta menzilli nükleer başlıklı füzeleri geri çekmesi karşılığında Küba'dan füzeleri geri çekme konusunda anlaştığı öğrenilir. Bu gelişme Küba-Sovyetler ilişkisinde bir kırılma yaratır. Kendine özgü bağımsız karakterini korumayı esas alan Küba devrimi için iradesinin elinden alınması olarak görülmüş ve rahatsızlık yaratmıştır. Kremlin'in aldığı bu tek taraflı kararın Küba liderliği ve halkı üzerinde SSCB hakkında olumsuz bir hava yaratacağı Sovyetler tarafından da görüldüğünden hemen devamında Anastas Mikoyan, Fidel Castro ile görüşmek üzere Havana'ya gönderilir. Bu adım bir gönül alma hamlesi olsa da Sovyet yönetiminin yönetim anlayışında bir değişiklik yaratmaz. Komintern örgütlenmesinin temel espirisi Sovyetlerin aldığı kararların diğer Sovyet Bloğu ülkelerde uygulanması şeklinde pratikleşmiştir. Füze Krizi'ndeki Kremlin'in tek taraflı almış olduğu karar da bu durumun bir yansımasıdır. SSCB-Küba kardeş ülkeler ve ilişkilerde kardeşler arası ilişkiler olarak görülmesi büyük bir değerdir ama bu ilişkiler eşitler arası bir ilişki olarak şekillenmemiştir. Bu genel şekilleniş Sovyetlerin yıkılışına kadar hep böyle devam etse de Küba liderliği her daim kendi iradesini esas alarak pratik tavrını ortaya koymaya çalışmıştır.

Füze krizinin yarattığı etkiler yıllar sonra Rusya, ABD ve Küba'nın katıldığı dört ayrı konferansta tartışılır. Bu konferansın sonuncusu 2002 yılında krizin 40. yılında Havana'da yapıldığında krizin Kennedy-Kruşçev arasında yapılan görüşme sonrasında kayıpsız atlatıldığı konusunda mutabık kalınır. Toplantıya katılanlar arasında Fidel Castro ve o zamanki ABD Savunma Bakanı Robert Mc Namara'da vardır. Fidel Castro krizden çok daha fazla kazanımla çıkabilmesinin mümkün olabileceğini belirtir ve belgeleri ortaya koyarak diğer katılımcıları da ikna eder. Fidel Castro'ya göre Füze Krizi sona erdirilirken Küba ve Türkiye'deki nükleer füzelerin karşılıklı olarak çekilmesinin yanı sıra Sovyetler Birliği, Küba'nın istediği beş şartı daha ileri sürebilir ve bunları ABD'ye pekala dayatıp kazanıma çevirebilirdi. Bunların başlıcaları; ABD'nin Küba'ya uyguladığı ekonomik ambargonun kaldırılması, Küba'ya karşı o dönemde yoğun bir biçimde girişilen karşı devrimci terörün desteklenmesinden vazgeçilmesi ve Guantanamo'da ABD askeri üssü olarak -hukuksuz bir biçimde- işgal altında tutulan Küba'ya ait toprakların iadesiydi.

Sovyetler, ABD ile yapılan anlaşma sonrası adadaki nükleer başlıklar ve füzeleri geri aldı. Üssün korunması için götürülen tüm silah ve malzemeler ise Küba'ya bırakıldı. Bunun yanında iki ülke arasında mücadele ortaklığının bir göstergesi olarak Kiev'den getirilen bir mekanize piyade tugayı Sovyetlerin Küba devriminin korunmasına verdiği önemi göstermek adına Havana'nın 12 mil yakınına konuşlandırıldı. Bu askeri birlik Küba ordusuyla birlikte tatbikatlar yaptı, taktik manevralar konusunda uzmanlık eğitimi verdi. Bu tugay ayrıca Radyo-Elektronik Geliştirme Merkezi kuruluşu ve gelişimine de katkıda bulundu.

Fidel Castro'nun SSCB'yi 1963 yılının Nisan ayından Haziran ayına kadar süren ziyareti sırasında Kruşçev, Fidel Castro'ya Küba'nın her koşulda Sovyetler tarafından korunacağı -bunun nükleer silahlar adaya yerleştirilmese de yapacağı- konusunda güvence verdi. Kruşçev, 164 sonbaharında partideki ve hükümetteki görevlerinden alınarak emekliye ayrıldı. Kruşçev'in, Fidel Castro ve Küba devrimine olan kişisel sempatisini ve iki lider arasındaki kişisel dostluğu aşan bir şekilde iki devlet arasındaki ilişkiler Kruşçev'in emekliye ayrılmasından sonra kalıcı bir resmiyet kavuşturularak sürdürülür.

1960'ların ikinci yarısında her iki ülkenin dünyaya bakış açısında bazı farklılıklar rahatlıkla görülebilmektedir. Leonid Brejnev'in kapitalist dünyayla "barış içinde bir arada yaşama" politikasına karşın Kübai Che'nin başını çektiği ABD saldırganlığıyla ancak "daha fazla Vietnamlar yaratılarak" baş edilebilir çizgisini sürdürmektedir. Regis Debray'ın " Devrim İçinde Devrim Mi?" kitabını hoş karşılamamışlardı. Che Guevara'nın söylemlerine Sovyet medyası kapatılır hatta Che'nin ölümü Sovyet medyasında ön plana çıkarılmayan bir haber olur.

Havana'daki Sovyet Büyükelçisi Aleksandr Alekseyev de Küba devrimine sempatisini saklamayan birisidir. 1968 yılında onun yerine Havana'ya büyükelçi olarak atanan dışişleri müsteşarı Aleksandr Soldatov ise devrim liderleriyle olan ilişkilerin-

de kendisine Moskova tarafından çizilmiş olan sınırları bir milim bile aşmayan bir disipline sahipti.

İkili ilişkilerdeki bu dalgalanma bazı aşırı tedbirleri de beraberinde getirmeyi geciktirmedi. Küba hükümeti SSCB, büyükelçiliği ikinci sekreteri ve bazı Sovyet gazeteciler için "persona non grata" (istenmeyen insan) kararı aldı. Gazetecilerden biri SSCB- Komünist Partisi'nin merkez yayın organı olan Pravda'nın Havana temsilcisi Vadim Listov'du. Öte yandan Havana'daki Sovyet Büyükelçiliği'nde verilen davetlere Küba liderliği dikkat çekecek kadar alt düzeyde katılır.

Küba'nın Sovyet gazetecilerine ve büyükelçilik çalışanlarına yönelik almış olduğu bu "istenmeyen insan" kararı, görevden alınmış bazı Kübalı yöneticilerle olan ilişkilerine bağlanmaktadır. Bu yöneticiler arasında Anibal Escalente'nin adı özellikle zikredilmektedir. Anibal Escalente, devrim öncesinde Sosyalist Halk Partisi'nin (Küba Komünist Partisi) önemli liderlerindendir ve devrim sonrasında kurulan Birleşik Devrimci Örgütler'in (ORI) sekreterliğini üstlenen kişiydi. Anibal Escalente, devrimin inşası sürecinde kişisel yaklaşımlarındaki yanlışlıklar ve özellikle de yönetime o görevi hak eden kişileri değil de eski parti çevresinden insanları getirmesi nedeniyle Fidel Castro tarafından şiddetle eleştirilir ve ORI'nın liderliğini bırakmak zorunda kalır. Anibal Escalente, genel sekreterliği bıraktıktan sonra Çekoslavakya'da görevlendirilir. Üç yıl orada kaldıktan sonra ülkeye döner ve Küba'da sıradan bir tarım işletmesinin yöneticiliğine atanır.

Anibal Escalente, bu süreçte çevresine topladığı bir grup rejim muhalifiyle birlikte hükümet politikaları aleyhine muhalefet örgütlemeye girişir. Zamanla bu iletişimi Moskova ile de paylaşır. Sözü edilen Sovyet gazetecileri de kullanarak girişimlerine devam eder. Onun bu davranışı sekterliğin ötesinde neredeyse casusluk olarak görülmeye başlanır ve bu girişim içerisindeki kişilerin gözaltına alınıp mahkeme karşısına çıkarılmasıyla son bulur. Küba'nın yakın tarihinde bu olay 'mikro-fraksiyon girişimi' olarak kayda geçer.

Sovyetler Birliği ile gerek komünist partiler arası gerekse devletlerarası ilişkilerde gözle görülür bir biçimde soğumanın ortaya çıktığı bu yıllarda Raul Castro, iki ülke arasındaki politik temaslarda hep birinci derece rol oynar. Sovyetler ile Küba arasındaki ilişkiyi belli bir düzeyde sürdürür. Yaratılan bu istikrarlı ilişki sayesinde ülkesinin savaşma kapasitesini ve güvenliğini sağlama almıştır. Küba liderliğindeki diğer üyeler gibi Raul Castro da Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki yeni gelişmeleri dikkatle izlemekteydi. İlk ayrılık komünizm teorisini farklı yorumlamayla ortaya çıktı. 1969'da Domanski Adası'ndaki iki ülkenin (Sovyet ve Çin) askeri olarak karşı karşıya gelmesi bu ayrılığın zirvesi olur ancak Küba açısından bu iki ülke arasındaki dostça ilişkiler hayati bir öneme sahipti.

Küba ve Sovyetler arasındaki bir diğer sorun da 1968 yılında Varşova Paktı'nın Çekoslovakya'ya Doğu Avrupa savunmasından kopacağı kaygısıyla yaptığı askeri müdahalenin ardından çıktı. Küba devriminin dış politikada oldukça hassas olduğu

prensibi ülkelerin içişlerine karışılmaması ilkesine saygı gösterilmesidir. Raul Castro, devrimin hemen sonrasında "Bizler ülkelerin içişlerine müdahale edilmemesinin kararlı savunucusuyuz. Küba'ya yapılacak herhangi bir müdahale aynı kararlılık ve dirençle karşılaşacaktır." diye belirtir ama Kübalılar yine de anlayışlı diplomatik bir yol izlerler. SSCB ile ilişkilerinin gerginleşmemesi için ellerinden geleni yaparlar. Bir bakıma onay olarak değerlendirilen Küba'nın bu duruşu, tüm dünyanın SSCB'ye yöneldiği bir dönemde Moskova için rahatlatıcı oldu.

1976 yılında Brejnev'in kalp krizi ve inme rahatsızlıkları geçirmesinden sonraki süreçte yönetimdeki iç kriz giderek derinleşti. Önce Afganistan'a müdahale, sonrasında ise Polonya'da yaşanan siyasi istikrarsızlık ciddi sorunların olduğunu gösteriyordu. SSCB içerisindeki huzursuzluklar derinleştikçe bu durum halkalar halinde diğer sosyalist ülkeleri de etkiledi. Bir süre sonra SSCB-Küba ilişkilerinde de sorunlar çıkmaya başladı. Bunun ilk sinyalini veren Brejnev'in 1979'da tek taraflı olarak aldığı Küba'daki Sovyet Mekanize Piyade Tugayı'nın adının 12. Eğitim Merkezi olarak değiştirilmesi kararıdır. Bu karar açık şekilde Küba'daki Sovyet askeri varlığının bundan böyle "savaşçı" bir amaç taşımadığı anlamına geliyordu.

Sovyet liderliği eski ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in Sovyet Dışişleri Bakanı Andrey Gromiko'ya "*Sizler Küba'da askeri olarak var olduğunuz sürece biz oraya nasıl çıkartma yapabiliriz ki ordularımızın karşı karşıya gelip kan dökmeye başlaması bir "casus belli" (savaş nedeni) anlamına gelir, yani büyük savaşı başlatmak...*" diye ifade ettiği gerçekliği görmeyi tercih etmemiştir.

Küba-Sovyetler Birliği ilişkisinde bambaşka bir dönemin başladığı tarih ise 29 Aralık 1982 günüydü. Yuri Andropov, SSCB'nin 60. kuruluş yıl dönümü kutlamalarına katılmak için Moskova'ya gelen Raul Castro'yu kabul eder. Bu ikili görüşmelerde neler konuşulduğunu -tam 11 yıl sonra- El Sol de Mecsico gazetesi muhabiri Mario Vosques Rona'nın kendisiyle yaptığı söyleşide anlatır.

Raul Castro, "*Moskova'ya asıl gelme nedenim Beyaz Saray'a yerleşir yerleşmez Küba'yı hedef alan Ronald Reagan yönetiminin herhangi bir askeri saldırıya yeltenmesinin önünü kesmek üzere atılmasının şart, acil, politik, diplomatik adımları Sovyet liderliğiyle görüşmek, bizim bu konudaki görüşlerimizi onlara anlatmaktı.*

Önerimiz, Sovyetlerin resmi bir açıklama yaparak Küba'ya yapılacak herhangi bir saldırının SSCB tarafından hiçbir şekilde görmezden gelinemeyeceğini dünyaya duyurması ve özellikle de ABD'ye 1962 Füze Krizi sonrasında varılan anlaşmada yer alan, Washington'un Küba'ya saldırmayacağı konusunda verdiği teminatı hatırlatmasıydı. Sovyet liderinin (SBKP Genel Sekreteri) benim bu isteğime verdiği tepki gerçekten de tarihe geçecek niteliktedir. Yüzüme karşı açıkça <<Eğer ABD, Küba'ya saldırırsa elimizden bir şey gelmez.>> dedi. Efendim neymiş? Çünkü biz <<Onlardan tam 6875 mil uzaktaymışız ve eğer *tutupta oralara müdahalelere kalkışırlarsa kaybederlermiş.>>*

Sovyetler bize şunu diyorlardı: <<ABD'ye Küba ile ilgili herhangi bir tavsiyede bulunmaya niyetimiz yok! Hatta -bugüne kadar- Kennedy'den sonraki her ABD

hükümetinin geriye dönüp sorgulama ihtiyacı hissettiği Ekim 1962 Füze Krizi anlaşmasını da Washington'a hatırlatmak bizim işimiz değildir...>>

Tabi buna rağmen SSCB, yürürlükte olan beş yıllık plana göre Küba'ya yapılmakta olan silah yardımlarını kesmeyeceğini, politik ve moral desteğini sürdüreceğini de taahhüt etmekteydi…" diye belirtir.

Raul Castro, Küba'ya döndükten sonra yapılan politbüro toplantısında durumu aktardı ve bu durumun tamamen gizli tutulması yönünde karar alındı. Yuri Andropov ile yapılan görüşme tutanaklarına sadece Fidel Castro ve Raul Castro'nun bakma yetkisi vardı.

Yalnızca şunu da belirtmek gerekir ki, SSCB-Küba ilişkilerindeki bu hazin değişimin kamuoyundan gizlenmesi son derece başarılı bir şekilde kotarılmıştır. Buna karşılık iki ülke arasındaki en üst düzey irtibat hiçbir zaman kesintiye uğratılmaz. Zamanın Sovyet hiyerarşisinde ikinci durumda olan Yegor Ligaçov, 1986'daki Küba Komünist Partisi üçüncü kongresine bizzat SSCB resmi temsilcisi olarak katılır. Hatta Küba'dan nefretini hiç bir zaman gizleme gereği duymayan Mihail Gorbaçov, 1989'da adaya resmi bir ziyarette bulunur. 1980'lerde Havana büyükelçilerinin SBKP önde gelenleri arasında seçilip atanmaları bir gelenek olmuştur.

Gorbaçov'un Küba'ya olan bu nefreti nereden gelmektedir?

Gorbaçov 1986'daki SBKP 26. Kongresi'nde okuduğu MK (Merkez Komite) raporuyla ilk başta Sovyet ve dünya komünistleri arasında olumlu rüzgarlar estirir çünkü Sovyet siyasal rejiminde, anayasada var olan demokratik prensiplerin bile uygulanamadığından şikayet ediyor "daha fazla sosyalist demokrasi daha fazla demokrasi" sloganı yükseltiyordu. "Glosnot" (açıklık-şeffaflık) sloganı Sovyet halkında olduğu gibi dünya komünist hareketinde de ciddi bir destek gördü. Ne var ki; bunun zehre bulanmış şeker gibi bir şey olduğu iki yıl içinde anlaşıldı. Açıklık vaat eden Gorbaçov bu slogana iki yeni slogan daha ekledi: "Perestroyka" (Yeniden Yapılanma) ve "Yeni Düşünce". Perestorayka ile aslında çoktan tarihin gerisinde kalmış özel mülkiyetin yeniden yaratılmak istendiği zamanla anlaşılacaktı. "Yeni Düşünce" ise çok net olarak şunu söylüyordu: Emperyalizm dediğimiz şey illa savaşçı sömürücü baskıcı olmak zorunda değildir. Düşman saydığımız batı ülkelerinin yönetimleriyle "küresel sorunların çözümü için" pekala birlikte çalışabiliriz. Bunun için düşmanlığa son vermeliyiz NATO'nun (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) dağıtılması şartıyla Varşova Paktını dağıtmalıyız, Batı Kampı içinde yer alan ülkelerde devrimleri desteklemekten vazgeçmeliyiz...

O zamana kadar Sovyetçi bilinen komünist partiler bu görüşlerle allak bullak olur sağcı yönelimleri ile bilinen partiler bu görüşleri desteklerken; Güney Afrika Komünist Partisi, Sudan Komünist Partisi, Portekiz Komünist Parti, El Salvador ve Nikaragua komünistleri gibi çok az sayıda parti ve grup eleştirel tutum alır. Bunların açısından dünya kamuoyuna açık bir şekilde SBKP'nin bu görüşlerini en sert eleşti-

ren parti Küba Komünist Partisi olur. Küba, SBKP'nin yeni yönetiminin, Reagan'ın "Yıldız Savaşları" projesi karşısında taviz ve geri çekilme yolunu tercih ettiğini, bu çizginin sosyalizmden vazgeçmeye doğru gittiğini görmüştü. İşte Gorbaçov'un Küba'ya nefreti buradan gelmektedir.

Fidel Castro ve Raul Castro önceden olduğu gibi Moskova'da sıcak karşılanmaya devam edilse de gerçekte kalpler soğumuştur. SSCB Deniz Kuvvetlerinden bir filonun Havana Limanını ziyaret etmesi bir gelenekti. Raul Castro Küba'yı ziyarete gelen Sovyet Kozmonotları kabul eder. Sovyet-Küba Dostluk Derneği'nin ilk başkanı Yuri Gagarin olur. Eylül 1980'de Küba'lı Subay Ardaldo Tomayo ve Sovyet Kozmonot Yuri Romanenko birlikte uzaya gönderilir. SSCB ordusunun üst kademesi de zaman zaman Küba'yı ziyaret eder.

Çöküş emarelerinin ortaya çıktığı günlerde bile Ekim 190'da SSCB Genel Kurmay Başkanı Mihail Moiseev iki günlüğüne Havana'yı ziyaret eder. Yuri Androgov döneminden sonraki liderler taa ki Mihail Gorbaçov bu makama oturup asıl sorunları başlatana kadar, Sovyetler silah yardımıyla ilgili verilen tüm taahhütlerini yerine getirilmiştir.

Gorbaçov'un bu politikaları ABD Dışişleri Bakanı James Baker ile anlaşarak çoktan dağılmaya yüz tutmuş olan SSCB'nin Küba'daki son nefesi 12 Numaralı Eğitim Merkezi'nin de kapatılmasıyla zirveye ulaşır.

SSCB'de başlayan istikrarsızlık ve çözülme tüm Varşova Paktı ülkelerinin birer birer etkisi altına alır; hepsi peş peşe çöker. Ancak bu Küba'da yaşanmaz fakat yine de gelişmelerden son derece rahatsızlık duymaya başlayan Küba yönetimi, daha önce her yerde serbestçe satılmakta olan ancak o yıllarda birer komünizm karşıtı dedikodu aracına dönüşen "Novedades de Moscu" ve "Sputnik" dergilerinin ülkeye girişini yasaklamak zorunda kalır. Yıllar sonra, Rusya Federasyonu'nun başkanlığına seçilen Vladimir Putin, göreve geldiğinde Sovyetler Birliği'nin dağılmasını "20. yüzyılın en vahim jeopolitik hadisesi" olarak tarif edecektir.

2000'li yıllara gelindiğinde Rusya, Havana'nın Lourdes banliyösündeki, Radyo-Elektronik Araştırma Merkezi'ni kapatma kararı alır. Zamanında SSCB, ardından da Rusya bu ABD'nin burnunun dibindeki Küba topraklarında yer alan merkezin varlığına oldukça önem vermekteydi. 1970 yılının sonlarına gelindiğinde bu merkeze monte edilen teknik donanım çağın en yüksek teknolojisini temsil etmektedir. SSCB'nin ihtiyaç duyduğu stratejik askeri istihbaratın %75'inin de bu üstten sağlandığı belirtilmektedir.

ABD, 19991 yılında SSCB'nin çözülüşüyle rahatlar ve Rusya'nın bu üssü kapatacağına umut bağlar. Ancak üssün işlevi öylesine kritikti ki Washington'un bir dediğini iki etmeyen Mihail Gorbaçov ve Boris Yeltsin bile üsse dokunmaya cesaret edemediler. Tam tersine 1990 yılının ortalarında Sovyet ekonomisinin dibe vurduğu bir dönemde SSCB Savunma Bakanlığı Sovyet İstihbarat Merkezi üstteki teknik donanımların daha geliştirilmiş yenileriyle değiştirilmesine, Üste çalışmakta ve aile-

leriyle birlikte yaşamakta olan bin kadar uzman görevlinin lojmanlarının ve üstteki sosyal tesislerin yenilenmesine karar vermiştir.

Tüm bu işler 1992›de imzalanan ikili anlaşma gereği yapılıp bitirilir. Yalnız 1991 yılından itibaren Küba ve Rusya arasındaki ekonomik ilişkiler artık dünya iş piyasaları prensiplerine göre yürütülmeye başladığından Rusya bu üssün kullanımı için yılda 200 milyon dolar civarında bir bedel ödeyecektir. Küba'da bu parayla Rusya'dan petrol ordu ve sivil işletmeler için yedek parça ve diğer ürünler alacaktır.

2000 yılının sonunda Rusya'da başkanlığa yeni seçilmiş olan Vladimir Putin, Küba'yı ziyaret eder ve bu ziyaret esnasında da üssü gezerek verdiği önemi bizzat vurgular. Ancak Putin bu ziyaretinden 10 yıl kadar sonra Rusya Savunma Bakanlığı'nda yapılan gizli bir toplantıda üssün kapatılması talimatını da verir.

Bu alınan kararın nedeni halen bilinmemektedir. Küba'ya hiç haber verilmeden alınan bu kararın arkasında ABD'nin doğrudan baskısının olduğu dile getirilmektedir. Küba-Sovyet işbirliğine büyük önem veren Raul Kastro bu kararı Küba'ya yönelen bir kasırga olarak görür. Varlığı pamuk ipliğine bağlı gibi olsa da Küba'nın güvenliğini bir şekilde teminat altına alan bu son askeri stratejik kale de kapanmaktadır. Eski ABD Ulusal Güvenlik Ajansı çalışanı Edward Snowden'ın tüm dünyaya ifşa etmiş olduğu gizli belgelerden ABD›nin neredeyse tüm dünyayı dinlediği, ülke liderleri hakkında bilgi toplayarak daha sonra aleyhlerinde kullandığı ortaya çıkınca Rusya'nın liderleri de bu üsle ilgili kapatma kararlarının yanlış olduğunu gördüler.

2008 yılında Rusya-Küba ilişkilerinde tekrardan olumlu gelişmeler olmaya başlar. Havana'da Rus Kilisesi'nin açılmasının, yeni bir dönemin başlangıcı olduğu belirtiliyor. 2008 yılı sonlarında Raul Castro, zamanın Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medvetev'i Havana da konuk eder. Aralık 2013'te ülkede girişilen bu güncelleme hareketinin olumlu bir yöne gittiğini örnek olarak gösterilebilecek önemi bir gelişme yaşanır. Yıllar süren görüşmelerin ardından Rusya Küba'nın SSCB döneminden kalan tüm borçlarını sıfırladığını ilan eder. Böylelikle iki ülke arasındaki gergin ilişkiler sıfırdan yeniden başlatılır.

Kaynakça:

1. Günümüzde Latin Amerika ve Sosyalizm
2. Politik Yazılar -Che Guevara
3. Raul Castro: Devrime Adanmış Bir Yaşam
4. Küba Devriminin İçinden
5. Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi

71 devrimciliğine dair

Ulaş Kıvılcım

Umutsuzluğun kışında bir hayal gördük
Umudun ışığını yaktık ve bu ışık sönmedi
Yılgınlık çöllerinde bir hayal gördük
Yiğitlik ağacını diktik ve bu ağaç çiçeklendi
Tutsaklığın kışında bir hayal gördük
Uyku karını erittik ve isyanımız ırmaklaştı
Hayalimizi bir kuğu gibi bu ırmakta yüzdürdük
Hayal gerçek oldu, kış yaz oldu
Ve biz size özgürlüğü miras bıraktık
Ey özgürlük kuşakları
Hayal kuşaklarınızı unutmayın
Bizleri anımsayın
Liam Mac Ulstin

Deniz, Mahir ve İbrahim'de simgeleşen 71 devrimci çıkışlarını mayalayan koşullar II. Dünya Savaşı'na dek uzanan bir arka plana sahiptir. II. Dünya Savaşı, faşizmin yenilgisi, sosyalizmin zaferiyle sonuçlandı. Doğu Avrupa'da demokratik-sosyalist rejimler kuruldu. Avrupa harap olmuştu. İngiltere, Fransa, İtalya, Belçika vb. pek çok ülke ekonomik, politik yıkım içindeydi. Uzun süre savaşa seyirci kalan ABD (Amerika Birleşik Devletleri), savaşın sonuna dahil olmuş, kendini hem Avrupa'nın kurtarıcısı olarak göstermiş hem de Sovyetlerin ilerlemesini durdurmuştu. Savaşın bitimiyle birlikte ABD zaman yitirmeden ekonomik, diplomatik, askeri gücünü harekete geçirerek Avrupa'yı kendi güdümünde yeniden yapılandırmayı hedefledi. ABD'nin esas hedefi; darbe alan emperyalist bloğun boşluğunu doldurarak, dünyaya tek hegemonik güç olarak hükmetmekti. Bütün gücünü bu hegemonyal hedef için seferber etti. Ekim Devrimi'nden beri dünya iki kutupluydu ama II. Dünya Savaşı'ndan sonra yeni koşulları içeren iki kutuplu dünya ilişkileri oluştu. ABD, emperyalist-kapitalist sistemin temsilcisi rolünü oynadı. Ulusal ve sosyal kurtuluş hareketlerini doğrudan hedef tahtasına yerleştirdi. Sosyalist dünyayı kuşatma ve sosyalist devrimleri ezme stratejisi izledi. Bunun için açık ve gizli nice ittifaklar kurdu. Nice askeri, ekonomik, politik, örgüt-dernek vs. oluşturdu.

Sovyetler Birliği ise ABD'nin saldırısına karşı, sosyalist dünyanın merkezi haline geldi. ABD, emperyalist sistemin temsilcisi konumuna geldikçe, devrimci hareketler dünyanın her yerinde ABD karşıtı eylemlere yöneldiler. Bundan böyle ABD ve Sovyetler her ulusal ve sosyal kurtuluş hareketinde karşı karşıya geldi. Stratejiler, dünya ölçeğinde ele alınıyordu. Politik hamleler iki kutuplu dünya gerçeğine göre yapılıyordu.

II. Dünya Savaşı'nda sosyalizmin zafer kazanması, dünya halklarında büyük bir sempati, özgüven ve iradeleşmeye yol açtı. Sömürgeciliğe karşı ulusal kurtuluş hareketleri ve sosyalist hareketler çığ gibi büyüdü. ABD yerli işbirlikçi rejimler eliyle dünyanın pek çok yerinde darbedeler tezgâhladı ya da doğrudan savaşa katıldı. 20. yüzyılın sonuna dek sayısız darbe gerçekleştirildi.

Asya'da Çin Devrimi ve onun tetiklediği devrimci mücadele, Güney Amerika'da Küba Devrimi ve etkisiyle yayılan gerilla hareketleri, Afrika'da ulusal demokratik hareketler derken dünya devrimci başkaldırılar ve zaferlerle sarsılıyordu.

II. Dünya Savaşı'na dek başarı kazanan tek sosyalist strateji, Ekim Devrimi stratejisiydi fakat Sovyet Kızıl ordusunun yardımıyla zafer kazanan antifaşist devrimler ve Yugoslavya ile Arnavutluk'un partizan stratejisiyle başarıya ulaştırdığı sosyalist devrim, stratejik olarak bir enginlik kazandırmıştı. Ardından Mao'nun kırlardan şehirlere stratejisi, Küba Devrimi'nin izlediği yol, Afrika, Asya, Avrupa ve Güney Amerika'daki bu devrimci dalga yeni stratejiler ve mücadele biçimleri zenginliği oluşturdu. Dünya halkları bu yolu izleyerek kendi tarihlerini yazmaya ve yapmaya başladılar.

Çin ve Küba devrimleri dünya gençliğinin esin kaynağı haline geliyordu. Vietnam'ın Ho Chi Minh önderliğindeki kararlı ve haklı mücadelesi dünya halklarının

vicdanında yer bulmakta gecikmedi. Cezayir ve Filistin'deki mücadele yürekleri harekete geçiriyordu. 50'li, 60'lı yıllar; halkların kendilerini bir şekilde sosyalizmle ve antiemperyalizmle ifadelendirdikleri zamanlardı fakat mücadele sadece dünyanın kırlarında yaşanmıyordu. Dünyanın kırlarında yakılan devrim ateşinin yarattığı sinerji, emperyalist merkezlerde de etkisini göstermekte gecikmiyordu. Dalga dalga yayılan devrimci coşku Amerika ve Avrupa'da da karşılık buldu. Karşılık bulmakla yetinmedi, toplumsal sorunlarla sarıp sarmalanan bir başkaldırı dönemini yarattılar. İşte "68", bu koşullarda boy veren bir sıçrama anıdır.

Mao, Che, Ho Chi Minh gençliğin dilinde slogana dönüşüyordu. Afrika'daki kurtuluş mücadelelerinin liderleri ve Filistin mücadelesi aynı zamanlarda bayraklaşıyordu. 60'lı yılların ikinci yarısında Almanya, Fransa ve ABD'de kitleler ulusal kurtuluş hareketlerine sempatilerini açığa vuruyor, Vietnam'a destek eylemleri yapıyor, Cezayir'i selamlıyor, nice işçi grevi-fabrika işgali, nice öğrenci eylemi-üniversite işgali gerçekleştiriliyordu.

Kapitalist metropollerde savaş karşıtları, çevreciler, kadınlar, siyahlar hareketi, öğrenciler, işçiler, ırkçılık karşıtları, anarşistler, sosyalistler meydanlardadır. 68'de dünya halklarının kolektif vicdanı ve enternasyonalizm duygusu harekete geçmiştir. Dünyanın ezilenleri kendi dili ve rengiyle ortaya çıkmıştır. Adeta antikapitalist cephe fiilen kurulmuştur. İşçiler, köylüler, öğrenciler ve yeni toplumsal hareketler meydanlarda, barikatlarda ve dağlardadır. Toprak işgalleri, okul ve fabrika işgalleri, gerilla mücadeleleri, barikatlar, gösterilerle bir devrimci karnaval vardır.

68'in kendine özgü genel bir havası vardır. Bir tek olguyla açıklamak mümkün değildir. Her coğrafyada farklı, çeşitli, zengin talepleri olan ama özgürlük, eşitlik, dayanışma sloganları etrafında ortaklaşılan bir dönemdir. Dünya halkları kendini Çinli, Kübalı, Vietnamlı, Cezayirli, Filistinli görmektedir. 68 devrimci çıkışı bir dönemin ruh halini anlatır. Ülkeden ülkeye orijinal gelenekler, biçimler olsa da devrimi, sosyalizmi, özgürlüğü yeniden kurmak istenmektedir. Çoğu yerde bu talepler birleştirilip bütünleştirilmemiş bir senteze, strateji ve programa kavuşturulmamıştır. Sokağa çıkan kesimler taleplerini bir çatı altında buluşturamamışlardı. Dağınık, birbirlerinden yalıtık kaldılar. Postmodern bir savruluş buradan boy verdi. 68'de simgeleşen dönemi çerçevelemek kolay değildir. Çok şey anlatır, biz hala o dönemi yeterince anlamış değiliz. Çoğunlukla üzerine güzellemeler yapmakla meşgulüz. Oysa 68'den bize en büyük ders; solun eski-yeni sentezinin gerekliliğidir. 68 başkaldırısı kimi yerde doğrudan antikapitalist bir meydan okumaydı, kimi yerde de çevreden sistem karşıtlığı şeklinde gelişiyordu. Merkez-çevre, metropoller-kırlar fiilen ittifak kurmuştu. Bunun teorisi ise henüz oluşturulamadı! Emperyalist-kapitalist sisteme meydan okudular, efendilerin huzurunu kaçırdılar, hayal güçlerini kuşanarak rahatsız edici sorular sordular, kalıplara sığmadılar, şablonları sorguladılar, alışılmışın dışına çıkmaya çalıştılar, resmi ideolojileri sarstılar, sınırları-haritaları takmadılar, yeni bir dünya istediler, özgün düşünceler, savundular. Kimi radikal, kimi pasif, kimi reformist... Değişen tarihsel-toplumsal koşulların yankısıydılar ve az çok bunu

biliyor, herkese de duyurmaya çalışıyorlardı. Önceki kuşaklarla çatıştılar, teori ve pratiklerini yeterli bulmadılar. 20. yüzyılın ve gelecek yüzyılların bütün önemli tartışmalarına yön verecek bir süreç başlattılar. Kapitalizme meydan okunuyordu ama resmi sosyalizmle de barışık değillerdi. Reel sosyalizm hayallerindeki özgürlük değildi. O nedenle "bütün iktidar hayal gücüne" diye haykırıyorlardı. Ama herkes aynı sonuçları çıkarmıyordu. 68 teorik sentezi yakalamış bir "ortak akıl"a sahip değildi. Tam da bu noktada Batı'daki 68 ile Asya, Afrika, Güney Amerika'daki hareketin farklılığını belirtmek gerek.

Daha Ekim Devrimi'nden itibaren sosyalist cephede teorik-politik tartışmalar boy vermişti. Sovyetlerde demokrasi sorunu vardı. Anarşistler düşman görülmüştü, Troçkistler tasfiye edilmişti. 35-36 yargılamalarının inandırıcılığı yoktu, zorla kolektifleştirme hareketi felaketle sonuçlanmıştı. "Devlet olmayan devlet"i kimse görmemişti, gayet de bürokratik, kaskatı bir devlet vardı. Büyük devlet şovenizmi vardı. Atom bombası yapmakla övünülüyor, başka ülkeler müdahaleler savunuluyor, kadın hareketi tasfiye ediliyordu. 1950'lerden sonra Doğu Almanya, Polonya, Macaristan ve Çekoslavakya'da halk başkaldırıyordu. Yugoslavya da "kızıl burjuvazi"yi öğrenciler eylemlerle protesto ediyor, Çin'de Kültür devrimi bürokrasiyi hedefliyordu. R. Luxemburg, Lukacs, Gramsci, Che, Mao, Ho Chi Minh vd. sosyalistler pek çok sorunu görmüş, tartışmış, uyarılarda bulunmuşlardı.

Dünya halkları sosyalizme yönelmişti ama resmi reel sosyalizmlerde de ciddi sorunlar vardı. İşte Batı'daki 68 kuşağı pek çok açıdan daha derinlere varan bir sorgulamayı yapmıştır. Bu nedenle dünyanın kırlarında boy veren "bizim 68" den ayrılan önemli yanlar taşır. Batı'daki 68, antikapitalist yönelimine resmi-reel sosyalizmi ve Batı'daki eski solun eleştirisini de ekliyordu.

Hedefi doğrudan antikapitalizm ve yeni bir özgürlüktü. Kapitalizmin çürütücü, nesneleştirici, metalaştırıcı yanını görüyor ve iliklerine dek yaşıyorlardı. Toplumdaki tüketim çılgınlığına teslim oluşu, yabancılaşmanın boyutlarını, ekolojik sorunları-betonlaşmayı, manevi yıkımı ve tinsel-ruhsal çöküşü derinden hissediyorlardı. Eski solun ikinci ve üçüncü dünyaya Avrupa merkezci yaklaşımı, kökleşmiş kibirli düşünce ve davranışını biliyorlardı. Irkçılığı, şovenizmi açıktan görüyorlardı. Burjuva demokrasisi denilen yerlerde gizli faşizmler olduğunu düşünüyorlardı. Reel sosyalist ülkelerdeki sorunların çözülmediğini, tersine sorunları yaratan reel sosyalizm olduğuna kanaat getiriyorlardı. Ortodoks Marksizmle özgürlüğün örtüşmeyeceğini pratikte gördüler. Sınıf analizlerinin indirgemecilik ürettiğine inandılar. Kimlikleriyle var olmanın yolunu seçtiler. Anarşist, feminist, ekolojist talepler belirlediler ve öyle hareket ettiler. Psikososyal analizlerde bulundular. Yeni toplumsal hareketler şekillendi. Yeni bir solun imkânıydı tüm bunlar. Lukacs, Gramsci, Frankfurt Okulu (Marcuse, Benjamin, Fromm vb.); Rich, Freud, Sartre ve Althusser gibi entelektüellerden yararlanarak yeni bir sosyalizm inşa etmenin yolunu aradılar. Mao'nun Kültür Devrimi'nden esinlendiler. Üçüncü dünyanın devrimleriyle dayanışmayı büyüttüler. 68, tarihin, toplumların, sorunların ve çözüm yollarının değiştiğine dair

güçlü bir uyarıydı. Etik, estetik, değerlere yönelen, ekolojiyi kapsayan, hümanist, doğrudan demokrasiyi işleten, farklılıkları içselleştiren yeni bir sol ve sosyalizm hedefleniyordu. Tek boyutlu toplumun yıkıcılığı reddediliyordu. Bunların hepsi, 20. yüzyılda büyük değişimlere ihtiyaç duyulduğunun kanıtıdır ancak kapitalizme ve reel sosyalizme (eski sola) yapılan bu eleştiriler bütünsel bir yeniden yapılanmaya kavuşturulamadı. Parçalı olarak ifade edildi. Bu düşünsel ve pratik zenginlik kendini açığa vurduğu zaman diliminde yeterince anlaşılıp gerekli uyarıların farkına varılıp dersler çıkarılamadı. Elbette bu bütünselliği kurmak isteyen devrimciler de oldu. Batı Almanya'da RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu) böyle bir örnektir. Her şeye rağmen Batı'nın 68 ruhu devrimci altüstlüklere, sosyalist toplumlara yol açmadı. Ama bugün hala 68'de ortaya çıkan ve aşılamayan yeni bir sol ve yeni bir sosyalizm arayışı devam etmektedir.

RAF, Avrupa merkezci solun ve reel sosyalizmin konformizmine devrimci bir karşı koyuş olarak ortaya çıktı. Dünyanın kırlarındaki kurtuluş mücadelelerinden, Kültür Devrimi'nden etkilendi. Sosyalist aydınların teorik cephanesinden beslenen entelektüel bir hareketti. 1970'de yapısal kimliğine kavuşan RAF, Filistin Kurtuluş Hareketinin Ürdün'deki El Fetih kamplarında askeri eğitim aldı. Almanya'da eylemlere başladı. Çok kısa sürede eski solun sistemle olan işbirlikçi-teslimiyetçi tutumunu deşifre etti. Batı Almanya'nın gizli faşizminin ipliğini pazara çıkardı. Yeni bir stratejik hat önerdi ve bunu pratikte denedi. Askeri eylemlerle Avrupa'yı sarsmıştı.

RAF için devrimci cephe her yerdi. İşçilik yapmamış, sınıf indirgemeciliğine düşmemişti. Devrim, devrimcileşecek potansiyeli taşıyanlarla yapılırdı. Avrupa'yı etkileyen bu hareket, solun teslimiyetçilikten vazgeçmemesi ve RAF'ın öncü kadrolarının tutsak düşmesiyle darbeler aldı. Hareketin lideri-teorisyeni ve pratisyeni Ulrike Meinhof solcu bir profesörün evinde saklanıyordu ve solun korkaklığı profesörü de etkisine aldı ve o profesör Ulrike'yi ihbar etti. Hareketin lider kadroları cezaevlerinde, hücrelerde katledildiler. Hareket devam etse de eski gücünü yitirdi ve açtığı yol yarım kaldı. 1998'de, kuruluşunun üzerinden 28 yıl sonra varlıklarına son verdiklerini açıkladılar. Çıkışları-eleştirileri kadar, kendilerini feshetmeleri de ahlaki bir açıklamadır: "Kurtuluş yolunu gösteremediği" için!

RAF, 68'e bütünsel olarak torik-stratejik-pragmatik bir şekilde üretebilen, üretmeye çalışan istisnai bir yapıydı. Onun yenilgisi sadece ona ait değildir. 68'in devrimci yapılara bürünen, dünyanın değişik coğrafyalarındaki örneklerinin pek çoğu da benzer akıbetlerle karşılaştılar. Uzun süre varlığını sürdüren, kitleselleşen, ikili iktidar konumuna gelen nice hareketler bile yeni bir sol ve yeni bir sosyalizm perspektifi oluşturamadığı için tasfiye olmaktan kurtulamadı. Hala bu tasfiye girdabını aşmaya çalışan, 68 geleneğinden beslenen devrimci yapılar var. RAF, kapitalizmin merkezindeydi. Pasifistler, sisteme entegre olduğunu gizleyen sosyalistler, RAF'ın yenilgisini radikal mücadelenin olmazlığı ve sonucu olarak göstermeye çalıştılar. Devrimci zorun inkarına vararak ruhlarını rahatlatmaya çalıştılar. Oysa üçüncü dünyanın pek çok yerinde de yeni bir sol ihtiyacı hala acil bir sorundur. Dünyanın kır-

larında ise 68 devrimciliği pek çok devrimci hareketin oluşumuna vesile oldu. Bu hareketler de eskiyle hesaplaşmak istiyordu fakat diğer yandan Çin, Küba, Vietnam vb. yerlerin etkisiyle kırlardan şehirlere stratejisini izliyorlardı. Pek çok ülkede bu devrimci hareketler ancak darbelerle engellenebildi. 1960-80 arası adeta darbeler dönemidir. Hangi strateji izlenirse izlensin genel olarak yenilgi dönemi oldu. Nikaragua dışında bir başarı gerçekleşmedi.

Bizim 68

Bir de "bizim 68"imiz var: O dönemi devrimci oluşumlarla taçlandıran Mahir, Deniz ve İbrahimlerle simgeleşen 71 devrimci kuşağımız var. 2. Dünya savaşından sonra özellikler 1950'lerden itibaren kırdan kentlere göç dalgası gelişir. Siyasi alanda CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) dönemi sona ermiş ve Menderes'in DP'si (Demokrat Parti) iktidardadır. ABD ilişkiler boyutlanmıştır. Kore savaşına asker gönderilmiş ve NATO'ya (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) giriş vizesi alınmıştır. ABD, Sovyetler Birliği sınırında bulunan Türkiye ile özel olarak ilgilenmiştir. Krediler açmış, askeri eğitimler vermiş, askeri teknoloji satmış, NATO bünyesinde yeni sömürgecilik ilişkisini perçinlemiştir. Avrupa'nın da yeni sömürgeci ilişkileri devam etmektedir. Menderes'in "Sovyetler ilişkisi" bahane gösterilerek, ordu içinde bir kesimin 1960'da darbe yapmasıyla DP dönemi sona erdirilmiştir. Fakat darbeden sonra gerek kırlarda gerek kentlerde toplumsal sorunlar kendini dışa vurmaya başlar. Bu dönemde kurulan TİP (Türkiye İşçi Partisi) kısa sürede büyük bir güce dönüştü. Seçimlerde Meclis'e 14 milletvekili göndermesi kayda değer bir olaydır. TİP içinde solun eski tüfekleriyle yeni kuşak devrimci gençlik buluşurlar. Anadolu gençliğiyle birlikte "doğu"nun gençliği de bu çatı altında örgütlenir ve etkili bir güce erişir. 60'lı yılların ortalarında Ankara ve İstanbul'da öğrenci gençliğin boykotları başlar. 68'de Dolmabahçe'de 6. Filo, devrimci gençlik tarafından denize dökülür. Bir yıl sonra ABD büyükelçisinin arabası ODTÜ'de yakılır. Gençlik eylemlerini işçi eylemleri izler. İşçi sınıfı var mıdır yok mudur tartışmaları yapılırken 1970'in 15-16 Haziran'ında büyük işçi eylemleri tarihe iz bırakır. Gençlik ve işçi sınıfı arasında bağ oluşur, "ordu gençlik el ele" sloganı "işçi gençlik el ele" sloganıyla yer değiştirir. Bu arada sosyalist hareket içinde "devrim stratejileri" tartışmaları revaçtadır. Sovyet ve Çin kutuplaşmasının yankıları Anadolu'da da karşılığını bulur. TİP'in ABA'cı (Aren, Boran, Aybar) çizgisi sosyalist devrimi savunmaktadır. Hikmet Kıvılcımlı ve Mihri Belli ise demokratik devrim savunucularıdır. Küba, Vietnam, Çin devrimleri, Afrika'daki kurtuluş hareketleri devrimci gençliği çok etkilemiştir. Küba'da devrimin liderlerinden olan, Afrika'daki mazlumların kurtuluşuna katılan, Bolivya'da devrime yürürken ölümsüzleşen Che Guevara, gençliğin gözünde efsaneleşmiştir. Che'nin haykırdığı "iki üç daha fazla Vietnam" sloganı gençliğin dilindedir. Maoculuk (Uzun Yürüyüş, Kültür Devrimi) devrimci kuşağı etkisine alır. Ho Chi Minh örnek alınmaktadır. Filistin Kurtuluş Hareketi'nden coşku duyulmaktadır.

Türkiye'deki 68 de dünyalıdır, yerele sığmaz, enternasyonalizmin ruhunu taşır. İşte "bizim 68" bu ruhla 71 çıkışına yürür. Deniz, Mahir, İbrahimlerin öncülüğünde oluşan devrimci yapılar, ideolojik politik pratik kopuşlar gerçekleştirir. Bizim 68-71 kuşağı da eski sosyalist kuşağı eleştirdi, yetersiz buldu ve aşmaya çalıştı. Çok genç yaşlarda Marksizm bütünlüğü içinde dünya ve Türkiye üzerine analizler yaptılar ve teoriler ürettiler. O dönemde sular seller gibi teori üreten Hikmet Kıvılcımlı'yı, Yunanistan'da partizan savaşına katıldığı için Mihri Belli'yi, TİP gibi geniş halk yığınlarını örgütlemiş, sendikal gelenekleri güçlü olan, sınıf çalışmasında nasırlaşmış parti kadrolarını ve Aren-Boran-Aybar gibi liderleri yetiştirerek aşma cesaretini ve gücünü gösterdiler. Yani öğrenciler, öğretmenlerini aşıyor, belli ölçülerde kopuşuyorlar. Eski tüfeklerin stratejilerini, örgütlerini, mücadele biçimlerini eleştirerek yeni bir yol açıyorlar. Çin'in, Küba'nın ve Vietnam'ın kırlarından şehirlere stratejisini kabul ediyorlar. Eski solu pasifist, legalist ve reformist bularak, radikal yollara yöneldiler. O güne kadar eski solun denemediği "devrimci zor"u temel aldılar. Kırlardan şehirlere stratejisine uygun olarak köylülüğü esas güç şeklinde stratejinin temeline yerleştirdiler. İşçi sınıfını ve şehirleri tali gördüler, işçi sınıfına ideolojik öncü sınıfını biçtiler. Kıvılcımlı ve Belli'nin savunduğu Demokratik Devrim çizgisini seçtiler ya da doğru buldular. Tabii bu genel manada böyledir, yoksa Denizler, Mahirler, İbrahimler eski kuşaklarla pek çok konuda farklı bakış açılarına sahiplerdi.

Emperyalist metropollerdeki 68 ile kıyaslandığında -ve RAF ile karşılaştırıldığında- "bizim 68" reel sosyalizm çizgisine daha yakındır. Genel olarak taşıdıkları ruh hali, soludukları hava yeni bir sol çıkış olsa da reel sosyalizmi aşamazlar. Ama Türkiye solu içinde yeni bir yol açtıkları, devrimci kopuş gerçekleştirdikleri tartışılmazdır. Emperyalist merkezlerdeki 68 devrimciliği kapitalizmin "son aşaması"nın bütün çürümüşlüğü ve krizini görmekte, yaşamakta ve yeni bir sosyalizm arayışını buradan üretmeye çalışmaktadır. Doğrudan antikapitalist manifesto arayışıdır. Oysa bizim 68-71 devrimciliği ulusal sorun, Kemalizmin karakteri, köylülük konusu, sınıf meselesi, kırlar-şehirler tartışması, devrimin karakteri sorunu vb. şeyleri tartışmaktadır. Biz "yol, su, elektrik" derken, yarı feodal ilişkilerden bahsederken, yarı sömürge, yeni sömürge tartışması yaparken, Batı'da manevi çöküş, fetişizm, yabancılaşma, özlem ve ütopyaların tüketim toplumuna yenik düşmesi, tek boyutlu toplumda geleceğin kaybolması ve buradan feminist, ekolojist, anarşizan ahlaki ve hümanist bir antikapitalist uygarlık üretilmeye çalışılıyor. Reel sosyalizmin ve Batı'daki solun sosyal demokratlaşması da devrimciliği ve yeni özgürlükçü bir sosyalizmi dayatıyor. Bu açıdan bakınca 71 kuşağı reel sosyalizm kutuplaşması içinde taraf tutmaktadır. Düşünceleri ve pratikleri tutarlıydı. Kararlılıklarından kuşku duyulamazdı. Söylediklerine alken ve kalben inanmış "pınar suyu kadar temiz devrimciler"dir. Yeterli hazırlıkları yoktu ama bekleyecek vakit de yoktu. Hayallerinin peşine düştüler. Hayalperest oldukları kesindir ama o hayalleri somutlaştırmak, doğru bildiklerini gerçekleştirmek için boylu boyunca pratikçi oldukları da kesindir.

12 Mart Darbesi, bu çıkışın önünü kesti ve devrimci hareketin öncüleri katledildiler. Destansı mücadeleler ile ölümün üzerine yürüyerek dağlardan, zindanlardan ve darağaçlarından geçtiler. Öncülerin imha edilmesi mücadeleyi durdurmaya yetmedi. Mahirler, Denizler ve İbrahimler halkın vicdanında yerlerini aldılar, adları slogan haline geldi ve mücadele bayraklarına dönüştüler. Sonraki kuşaklar Mahirci, Denizci ve İbrahimci geleneklerin sürdürücüleri oldular. Toplumda devrimci mücadele güçlenerek sürdü. Mücadelenin büyümesine rağmen devrimci harekette bölünmeler başladı. Derleyici, toplayıcı liderlikler olmayınca, bölünmeler sonuç oldu. Bölünmeler zayıflık doğursa da, halk hareketi büyüdü. Kentlerde ve kırlarda emekçilerin ve gençliğin mücadelesi yükseldikçe egemen sınıflar yeniden darbe arayışına girdiler. 12 Eylül Darbesi bu koşullarda gerçekleştirildi. Devrimci hareket bütün gelenekleriyle ağır bir yenilgi aldı. Büyük bir tasfiyecilik içine girdi. Yeniden ayağa kalkma ve iradeleşmek için geleneklerine tutunmaktan başka çare yoktu. Ama 71 ve 80 darbeleriyle yaşanan yenilginin sağlam bir analizi ve özeleştirisi yapılmadı. Ne 68 kuşağından geriye kalanlar ne de 78 kuşağı bu büyük görevi yerine getirmedi. Teorik-pratik ve örgütsel hesaplaşmayı yapmadı. 71 devrimciliği geçmişi çok cesurca eleştirmiş, yepyeni bir yol açmıştı. 80 sonrası böyle bir eleştiriyi 71'e ve sonrasına yapmak gerekirdi. Ama geleneksel bilinç içinde farklı düşünmek zordur. Üstelik 12 Eylül darbesinden daha da ağır bir sorunla karşı karşıya kalındı. Reel sosyalizm 89'dan başlayarak bir domino etkisi gibi ard arda yıkıldı. 12 Eylül'ün tasfiyeci dalgası bu yıkılışlarla daha da büyüdü ve adeta kaçkınlığa "meşru" kılıf bulundu. Dünya devrimci hareketini artık reel düzeyde sorunlar değil, evrensel düzeyde teorik-politik sorunlar beklemekteydi. Böylesine devasa bir sorunla kısa sürede baş etmek mümkün değildi ama o günlerden bugünlere gelen sürece baktığımızda sosyalist hareketin sorumluluğunu yerine getirmediğini net olarak görüyoruz. Tam da böyle bir süreç yaşanırken 80 sonrası kuşak geldi. 87-90 dönemi yeni bir devrimci kıpırdanış ve yeni bir dalga oldu. Bu yeni kuşak, daha Marksizm 'i, Leninizm'i, Sosyalizm'i öğrenemeden reel sosyalizmin çöküşünü izledi. Diğer yandan "denenmemiş yol" kalmadığından (legal-illegal, kır-şehir) yeni kuşak yeni bir yol başlatacak durumda da değildi. Teorik ve pratik birikimi de el vermiyordu. Kimi cılız atakları da 68-78 kuşaklarının pratiği ve teorisi karşısında çaresiz kalıyordu. Sonuç olarak özeleştirisi yapılmamış bir süreç olduğu gibi durmaktadır. Marksizmin sorunları ve 20. yüzyıl sosyalizminin temel problemleri de yeterince ele alınmamıştır. Böylece 68-71, 78 ve 88 kuşağı hep birlikte tasfiyeciliğin önüne geçecek yeni bir sol, yeni bir sosyalizm perspektifi üretmeyerek yaşananların sorumluluğunu taşıyamamıştır. Görev, bugün mevcut solun ve mevcut kuşakların önüne gelmiştir.

Tekrar 71 devrimciliğine dönersek toplum analizleri, ulusal sorun, Kemalizm, iktidar, devrimin karakteri, sosyalizm perspektifleri, örgüt anlayışları, stratejileri ve diğer konular ile ilgili yazıp söyledikleri çokça tartışıldı. Eski kuşakları aştıkları doğrudur ama bazı açıdan onlardan geride kaldıkları da oldu. Bugünün devrimcileri, 71 kuşağını değerlendirirken, onların henüz 20'li yaşların başında olduklarını unutmamalıdırlar!

Deniz, Mahir ve İbrahimler, o teorik belirlemeleri, stratejik yol haritalarını yazdıklarında, savunduklarında henüz 20'li yaşların başındaydılar. Çok genç yaşlarda büyük bir sorumluluk ve ciddiyet taşıyorlardı. Geniş bir ufka sahiplerdi. Dünyayı analiz ediyor, Marksizmi tartışıyor, devrim stratejileri ve mücadele biçimleri formüle ediyorlar. Bunlar azımsanacak şeyler değildir. Bugünün devrimci kuşakları kendini 71 kuşağının bu yanıyla kıyaslamalıdır. 71 kuşağı Mustafa Suphi'leri, Şefik Hüsnü'yü, Hikmet Kıvılcım'lıyı, Mihri Belli'yi, TİP'çi Aren-Boran-Aybar gibi yaşlı kuşakları eleştirip aşmaya çalışıyordu. Öyle sosyalist mahalle baskısına boyun eğerek eski tüfeklerle uzlaşmıyordu. Sorunları cesurca ortaya koyuyor, çözüm yolu öneriyor, eskiyi bırakıyor ve doğru bildiğini hayata geçirmek için denenmemiş yolları deniyordu. Pratiğe sıfırdan başladılar. Büyük bedeller ödeyerek devrimi pratikte öğrendiler. 71 kuşağı farklı yapılar kursa bile ortak ruhla ölümü de paylaşmıştır fakat onlara "yanlış" diyenler, bugün kendi doğruları için riski bile göze almıyorlarsa devrimciliği hak etmiyorlardır.

Bugünkü devrimcilerin ve devrimci kuşağın önünde 71 devrimciliğini aşmak duruyor. 71 kuşağı teori yaparken, pratiğe çıkarken, eski solu aşmak için ne kadar tutarlı davrandıysa, bugünün devrimci kuşakları da aynı ölçüyü esas alıp yüzyılı aşkın sol geleneğin eleştirisine yönelmelidir. Değişen toplumsal koşulları, çöken reel sosyalizmi, Marksizm'in zaaflarını iyi okumak, hesaplaşmak, öz eleştiri yapmak ve bütünsel bir devrimci yapılanmayı gerçekleştirmek görevi orta yerde durmaktadır. Bu analizleri yapan çoğu eski Marksist devrimciliğe elveda diyerek sosyal demokratlaşma çizgisine taşınmıştır. Mahir, Deniz ve İbrahim geleneğinden gelip, kırlardan şehirlere stratejisini savunup devrimci zoru uygulayan büyük bir kesim yaptıkları "özeleştirilerle" özlerine veda ettiler. Değişen koşulları ve yaşanan yenilgi süreçlerini kendi kaçışlarına bahane yaptılar ve hala bunu yapmaya devam ediyorlar.

21. yüzyılın gerçekliğinde elbette 20. yüzyıl stratejileriyle yol alınamaz. Reel sosyalizm perspektifiyle de özgürlük yaratılamaz. Stratejiler, programlar mücadele biçimleri değişebilir ve değişmelidir de. Bize düşen görev devrimci yolları rafa kaldıran yaklaşımları kendi dünyamızdan defetmektir. Bu anlamıyla 71 devrimciliğinin hayal gücün, inancına, enternasyonal ruhuna, dünyalı ufkuna, cesur yüreğine sahip çıkarak onların doğrularını alıp, yeni doğrularla büyüterek, yanlışlarını eleyerek, eksiklerini tamamlayarak yolumuza devam etmektir.

Bugün dergi radikalizmi, internet yiğitliği devrimciliğe musallat olmuştur. Sokağı örgütlemeyen devrimcilik yozlaşmaktır. Oturduğu yerden kalemşorluk yapan, iki yazıyla sola nizam verdiğini düşünen allameler var. Devrimci pratik nedir bilmeyenler legalizmin bataklığında devrimler yapmaktadırlar. 71 kuşağı nettir, berraktır ve tepeden tırnağa devrimcidir. Bugün ise ortam flulaşmıştır. Durum, şu üç olguyu aynı anda gösteriyor: Devrimciler, devrimci geçinenler, devrimcilikten geçinenler!

Devrimciler yeterli sorumluluk sahibi olamazlarsa, pratiği öremezlerse herkes birbirine benzeyecektir. Kimi yaşarken cenaze olur, kimi de yattığı yerden devrimi örgütler: Mahir, Deniz ve İbrahim...

Faşist Türk ulus devletinin sadık bir unsuru olarak Perinçek

Şiar Atakan

,

1960'ların ikinci yarısından itibaren, Türkiye Devrimci Hareketi'nin (TDH) siyasi hayatı içerisinde, öne çıkan önemli bir figürlerden biri de Doğu Perinçek'tir. O süreçten bugünlere, değişik biçimlerde de olsa gündemden düşmeme ısrarından hiç vazgeçmemiştir. Maocu, sosyalist, devrimci, hizipçi ve bölücü, reformist, revizyonist, ulusalcı, faşist, Kemalist, kızıl elmacı, üç dünyacı, oportünist, tasfiyeci, komplocu, provokatör, ajan vb. saikler ile sürekli adı anılır olmuştur. Ne yer ne içeri bir kenara bıraktık, peki gerçekten Doğu Perinçek kimdir, necidir, ne yapar, nasıl yaşar, nereden gelmiştir, nereye gitmektedir? Hangi sınıfa ve ideolojiye mensuptur ve hangi çizgiye sahiptir? Siyasi çizgisi başından beri aynı mı kalmıştır? Gerçekten Maocu mudur? Sahiden Kemalist midir? O sadece devletin bir amigosu mudur? Bu ve buna benzer sorulara somut ve nesnel gerçeklikler ışığında cevaplar arayacağız. Perinçek gerçekliğinin ideolojik, siyasi ve örgütsel olarak dayandığı sınıf ve siyasal çizgisinin izlerini süreceğiz.

Erzincanlı baba ve Malatyalı annenin çocuğu olarak Gaziantep'te doğdu. Sıradan bir aileden gelmemektedir. Babası Sadık Perinçek, Yargıtay Başsavcı Yardımcılığı görevini yürütmüş ve Adalet Partisi genel başkan yardımcılığı da yapmıştır. Dört dönem ise Adalet Partisi'nden Erzincan milletvekili olmuştur. Gaziantep'te yedek subaylık yaparken, Doğu Perinçek doğmuştur. Ailesinin bir tarafında askeriye, diğer tarafında ise bürokrasi ve yargı mensupları bulunmaktadır.

1934 yılında Soyadı Kanunu gereği babası öğrenciyken "sadık" sözcüğünün eş anlamlısı olarak Perinçek soyadını almıştır. Bürokrat babasından kaynaklı ilkokul, ortaokul ve liseyi Ankara'da okumuştur. Yüksek okul için Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi bölümüne girmiş, fakülte devam ederken işçilik için Almanya'ya gitmiştir. Kısa bir süre kaldıktan sonra 1964'te Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Kamu hukuku, devlet teorisi ve kamu hürriyetleri kürsüsünde asistanlık yapmıştır. 1968'de hukuk doktorasını yaparken, doktora tezi olarak aynı zamanda *Türkiye'de Siyasi Partilerin İç Düzeni ve Yasaklanması Rejimi* adlı kitabını da çıkarmıştır. İçerisinden geçtiğimiz bugünkü süreçte kamuoyuna yaptığı ve önemli tepkiler aldığı *"Cumhurbaşkanı olursam HDP'yi kapatacağım"* açıklaması ile parti kapatmada yada kapattırmada da ne kadar "uzman" olduğunu belirtmekte fayda vardır. Öyle ya Perinçek, bunun doktorasını bile yapmıştır!

Tarihsel, siyasal arka plan ve Perinçek gerçekliği

27 Mayıs ihtilali sonucu yürürlüğe konulan 1961 anayasasıyla, kısa bir süreye tekabül eden, nispeten demokratik hakların olduğu bir dönem de yaşanmıştır. Bu süreçle birlikte kitlelerin kendiliğinden gelen ekonomik ve demokratik hareketlerin de yükselişe geçtiğini görüyoruz. Türkiye demokratik ve sosyalist hareketinin önemli bir adımı olarak 1961'de Türkiye İşçi Partisi (TİP) kurulmuştur. Toplumdaki önemli ilerici bir kesimin de içerisinde yer alması gerçekliğini de göz önünde bulundurduğumuzda bu durum önemlidir. Yine 1965'te Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF), 1967'de de Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu(DİSK) kurulmuştur. 1968 öğrenci hareketleri ve dünyadaki ulusal kurtuluş mücadeleleri ve devrimlerin rüzgarı, Türkiye ve Kürdistan'ı da etkilemiştir. Sol, devrimci ve sosyalist fikirler, özellikle gençler arasında daha fazla yaygınlaşmaya başlamıştır.

Perinçek de 1965'li yıllardan itibaren sol ve sosyalist jargona ilgi duymaya başlamıştır. Dev-Genç içerisine girmiş ve Mart 1968'deki 2. Kurultay'da FKF başkanı olmuştur. O süreçte devrimci hareket içerisindeki Milli Demokratik Devrim (MDD) ve Sosyalist Devrim tartışmaları, gençlik arasında da oldukça yoğun tartışma konusudur. Perinçek bu tartışmada, MDD tezini savunmuştur. Nitekim diğer bir dizi başka nedenleri de olsa bu tartışma, Türkiye İşçi Partisi'nde de bölünmeyi beraberinde getirmiştir. Perinçek, o süreçte gençlik önderlerinden biri olarak siyasi hayatın içerisindedir.

1960 ve özellikle ikinci yarısından itibaren dünya genelinde siyasi atmosfer oldukça sıcak gelişmeler içerisinden geçmektedir. Dünya halkları ve ezilen uluslar bir

yandan direnirken aynı zamanda ideolojik tartışmalar da ciddi düzeyde yürümektedir. Çin Komünist Partisi (ÇKP) ile Sovyetler Birliği Komünist Partisi (SBKP) arasında tartışmalar bu dönemde daha fazla alevlenmiştir. Bu temelde 1957 ve 1963 ('57-'63 Polemikleri) polemikleri önemli bir yer tutmaktadır. Elbette Çin'de dalgalanan Büyük Proleter Kültür Devrimi (BPKD), dünya üzerinde önemli bir kasırga yaratmıştır. Türkiye ve Kürdistan'da işçiler, öğrenci gençlik, köylüler ve emekçilerin kendiliğinden gelme mücadelesi artmıştır. 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi, bu durumun önemli bir göstergesidir. Dünya genelinde, Türkiye ve Kürdistan'daki bütün bu sıcak gelişmeler, hiç kuşkusuz Perinçek'i de etkilemiştir. O dönemde şu veya bu biçim ve derecede gerçekten etkilenmeyen mi vardı ki? Bir de tersi yönde gelişmelerden bahsedebiliriz. Proleter devrimlerin hızla ilerlediği değil, aksi yönde ciddi düzeyde revizyonist fikirlerin de geliştiği ve yaygınlaştığını görüyoruz. Emperyalizm toptan çökmüyor, tersine komünizm ile revizyonizm arasındaki makas daha da açılıyordu. ÇKP ve SBKP arası saflaşmada bunu göstermekteydi. Dünya genelinde olduğu gibi, Ortadoğu, Türkiye ve Kürdistan'da halk kitleleri, ileri düzeyde silahlı mücadeleyi kavramamıştı ama, kendiliğinden gelme kitle hareketlerinde belirli bir artma da söz konusuydu. Aynı şekilde kitleler, komünizmi ileri derecede kavramamıştı ancak, komünist fikirler yaygınlaşmaktaydı. TİP kuruluşu ve faaliyetleri vb. gelişmelere paralel devrimci ve komünist klasiklerin çevirileriyle birlikte, militan bir çizgiye doğru da gelişim trendini pekala görebilmekteyiz. Buna karşı legalizm, reformizm, revizyonizm ve tasfiyecilik ile birlikte ciddi derecede ideolojik kırılmalar da yaşanmaktadır. Özellikle dünya genelinde devrimci ve komünist akım içerisindeki kriz, bölünme ve saflaşmalar paralelinde 3. Enternasyonal'in dağılmasıyla birlikte tasfiyede derinleşme durumu da söz konusudur. İşte böylesi bir süreçte Perinçek'in de sosyalizmden etkilenmemesi pek mümkün görünmüyordu ve bir şekilde merkezi ya da odağında ama onun eklektik bir parçası olarak varlığını sürdürmekten başka bir seçeneği de yok denecek düzeydeydi. Çünkü genel olarak olduğu gibi, gençlik hareketi içerisinde de önemli bir bilinçlenme ve hareketlenme durumu vardı. Devrimci ve komünist akım ve hareketlere yönelik bu somut ve nesnel gelişmelerden Perinçek'in de etkilenmemesi nasıl olabilirdi ki?

Tarihsel köklerden bahsetmişken, özellikle başından beri Kemalist çizgideki ısrarı ve fanatikliğinin özel bir yeri olduğunu da vurgulamak isteriz. Öyle ki adeta tanrının yeryüzüne inen silueti misali bir yaklaşımı söz konusudur. Ona göre Marks-Lenin-Mao'nun yanına faşist Mustafa Kemal Atatürk'ün yerleştirilmesi gerekmektedir. Faşist Kemal'e yanılmaz otorite tarzı anlayış ve tezinden ötürüdür ki, günden güne karşı devrime doğru iltihak etmesindeki ideolojik politik arka planında bu durumunun da yattığını belirtmek isteriz. Tabi ki bu somut ve nesnel gerçekliği üzerinden hemen her konu ve hususa ilişkin yönelimindeki siyasetine de yansımaması mümkün değildi. Hemen her bir meselenin içine bir şekilde kendine göre, faşist Kemal yerine, "devrimci Kemal'i" sokuşturmaktan asla geri durmamıştır. Diğer yandan, demokratik düzlemde doğru yanlış mücadelesi kapsamında ideolojik mücadele yerine, eleştiriye oldukça kapalı ve rakiplerini siyasi hasım görerek onları türlü dü-

zenbazlıklar ile etkisizleştirme anlayış ve çizgi pratiklerinden hiç geri durmamıştır. Beraber yola çıktığı hemen bir çok insanın, Perinçek'i ciddi düzeyde eleştirerek ayrılması ve farklı düzlemlerde mücadele yürütmesi de, onun bu olumsuz gerçekliğinin önemli bir kanıtı ve somut görünümü olsa gerek. Bir yandan yanındakilere aynı yolun yolcusu olduğu yönlü kendini servis ederken, diğer yandan onları türlü hile ve entrikalar ile siyasi olarak etkisizleştirmekten asla geri durmamıştır. Kuşkusuz ki bu somut ve nesnel gerçekliği, onu ve hareketini bir türlü demokratik teamüller üzerinden inşa etme ya da yeniden kurarak olumlu yönde gelişen değil, aksi yönde daha fazla kemikleşen ve adeta klik egemenliğini sürekli olarak sürdüren bir muhtevaya da sahip olmuştur. Bu durumu, cezaevlerinde olduğu süreçte de devam ettirmiş, kendi klik bileşenleri üzerinden fikirlerini, örgütü ve hareketinde sürekli hakim kılmıştır. Hangi dönem-süreç-aşamada olursa olsun, bu durumu çok açık bir şekilde göze batmaktadır. Yani hemen her dönemde, örgütü ve hareketini, Perinçek dışı tasavvur edemeyiz. Bu yönüyle hareketine, sürekli olarak niteliğini veren Perinçek'tir dersek yanılmamış oluruz. Perinçek, örgütü ve hareketi üçlemesinde diğer ikisine de sürekli damgasını vuran hep Perinçek olmuştur. Perinçek'e damgasını vuran ise, özellikle 1970'li yılların ikinci yarısından bugüne, faşist TC devletinin ideolojik politik temel çizgileri olmuştur. Belli ki topluma yönelik manipülasyonlarda Perinçek, önemli bir figürdür. Dev Genç'ten sözde illegal örgüt liderliğine, Maoculuktan Kemalizme, devrimcilikten kızıl elmacılığa, darbeciliğe, ulusalcılığa ve faşistliğe ve de bunlardan bazılarının bulamaç haline getirilmesine kadar uzanan bir yörünge izlemiştir. Onun bu zikzaklı çizgisi, yanar döner durumu açık ki ne kadar oportünist bir anlayış ve çizgiye sahip olduğunu gösteren niteliğidir. Devrine göre siyaset izlemesinin bir önemli nedeni ise on yıllardır klikçi ve bölücü bir karaktere sahip olmasından ötürüdür. On yıllardır Perinçek üzerindeki gizlilik perdesinin, bizzat devletin içerisindeki hakim ya da muhalif kliklerden bazılarına yaslanıyor olmasında yattığını, bugün daha net söylemek mümkündür. Kamuoyunca algılanan ve böyle bilinen açık Perinçek'in, aslında hemen her süreçte bizzat devletin içerisinden oldukça önemli bağlantılara sahip gizli Perinçek gerçekliği ile ancak dolaylı bağlantılar kurabiliriz. Zira bu noktada Perinçek kendini kamufle etmede oldukça maharetlidir. Bu bağlamda onun hemen her dönemde izlediği siyaset ve oynadığı rollerin, devlet içerisindeki klikler çatışması ve çelişkileri ile paralellik gösterdiğini de vurgulamak yerinde olur. Nitekim TİP, Dev-Genç, FKF, boykot ve işgaller, mitingler, onar yıl arayla gerçekleştirilen 1960, 1971, 1980 darbeler süreci, 28 Şubat post modern darbesi, Susurluk, Madımak, Ergenekon ve daha bir çok somut gerçeklikleriyle her dönemin öne çıkan olgu, olay ve gelişmelerdeki oynadığı rollerin ve izlediği çizgilerin bu temelde ele alınıp değerlendirilmesi mantıklı ve doğru sonuçlara bizleri pekala götürmektedir.

Beğeniriz beğenmeyiz, doğru ya da yanlış buluruz bulmayız, karşı devrimci görürüz görmeyiz, ancak oldukça üretkendir de. Hiç kuşkusuz bu ürettiklerinin içerik olarak doğru ve bilimsel oldukları anlamı taşımadığı gibi, böyle bir iddiamız da söz konusu değildir. Hatta çoğunun yanlış ve karşı devrime hizmet eden yönler taşıdı-

ğını belirtmek gerek. Ancak o, hemen her konu ve olguya ilişkin fikirlerini ortaya koymuştur. Kitaplar yazmıştır. Bu temelde, örgütü ve hareketinde kendine göre bir kültür yarattığını vurgulamak isteriz. Şafak revizyonistleri, PDA'cılar, Türk Solu, Aydınlıkçılar, Vatan Particiler, nihayetinde genel manada en çok Aydınlıkçılar ve Perinçekçiler olarak nitelendirilmişlerdir.

1969'da Kanlı Pazar olarak tarihe geçen olayda Taksim Meydanı'na "*Ne ABD ne Rusya, bağımsız demokratik Türkiye"* pankartı ile giren grubun Aydınlıkçılar olduğu bilinmektedir. Bu grubun yöneldikleri merkez, Rusya ve Moskova'dan Çin'e ve Pekin'e kaymıştı. Komünist önder Mao'dan ilham alma durumu vardı. İşte o süreçteki bu Maocu hareketin başındakilerden biri de Perinçek'tir. O tarihsel süreçten itibaren Perinçek ve hareketine Maocular denmesinin objektif koşulları böyledir. Fakat gelin görün ki Perinçek'in daha ziyade Mao'nun lafzına sarıldığı da bir gerçektir. Nitekim özellikle temel ve ilkesel konu ve hususlarda Maoculuk yerine, aksi yönde anlayış ve çizgileri bugüne kadar savunagelmiştir. Düşman devleti, devrimci zor ile devirmekten tutalım da, halka dayanma ve daha bir çok stratejik ve temel meselelere ilişkin görüş ve pratikleriyle, aksi yönde durduğunun ilk süreçlerinden bugüne somut ve nesnel olduğu bir gerçektir. Perinçek'in, devrimci ve komünizmin özü ve ruhuna sarılmak yerine, belirttiğimiz gibi sadece biçimine yani lafzına sarılarak hareket ettiğini vurgulamak isteriz. Bu durumunu, içerisinden geçtiğimiz şimdiki süreçte, tarihsel arka planı bir de tahrif ederek sürdürme durumundadır. İlerleyen bölümde buna da değineceğiz.

1970'lerin devrimci gençlik önderlerinden Mahir Çayan, 1969'da Dev-Genç kongresinde bizzat Perinçek'in yüzüne *"Kişiliklerinde devrim yapamayanlar, devrimci olamazlar"* sözleri oldukça öğreticidir. O süreçte Dev-Genç'i Dev-Güç'e teslim eden Perinçek ile ilgili olarak Denizler de dahil dönemin genel gençlik bileşenlerinin ezici çoğunluğu tarafından onu «işbirlikçi" ve "sahte devrimci" olarak nitelemeleri hiç de sebepsiz değildir. Mihri Bellici grup ise başka bir yönüyle onu "kampus Maocusu" olarak değerlendirmekteydi. Hikmet Kıvılcımlı ise Perinçek'in başını çektiği Aydınlıkçıların faaliyetlerini "Mao kalpazanlığı" ve savunularını ise "CIA sosyalizmi" olarak ele almaktaydı. Yine o süreçte Çin (Pekin)-Rusya (Moskova) saflaşmasında (ÇKP-SBKP) Moskova fanatiği olan TKP ise, Perinçek ve hareketi için "Maocu Bozkurtlar" ismini takıyordu. O süreçten 1990'lara kadar devrimci hareketin birkaç istisna dışında ağırlıklı bölümü Perinçek'i "halka ve devrime ihanet eden revizyonist şef" ve onun başını çektiği Aydınlıkçılara ise «Aydınlık çetesi" olarak değerlendirmeleri öne çıkmıştır. Devrimci ve sosyalist parti ve hareketlerdeki bölünme ve parçalanmalarda, Perinçek'in özel bir rolü olduğunu da vurgulamadan geçemeyiz. Onun bilfiil içerisinde yer aldığı parti ve hareketlerde bizzat hizipçi ve bölücü olması bir yana, kendisinin adeta dünyaya bu misyon için geldiği iddiasıyla parti ve örgütün değişmez tek lideri olma saplantısıyla hareket etme dayatması gerçekliğidir. Bu durumunu genel devrimci hareket saflarında, hizip ve bölünme yaratma pratikleriyle de perçinliyordu. Bazı devrimci hareket bileşenlerinden devrimci-

lerin katledilmesinden tutalım da, anti-propaganda, ihbarcılık ve daha bir dizi karşı devrimci rolleriyle iyice ayyuka çıktığını belirtmekte fayda vardır.

Perinçek, hizip, bölünmeler ve ayrılıklar

1968 sürecinde birlikte yol arkadaşlığı yaptıklarının ezici çoğunluğu tarafından terkedilmiştir. Aydınlık'ın ilk kuruluşunda yer alan Gün Zileli, Şahin Alpay, Münir Ramazan Aktolga, Cengiz Çandar, Atıl Ant, Erdoğan Güçbilmez, Vahap Erdoğdu ve daha niceleri, Perinçek'ten uzaklaşacaklardır. Aynı durumu birlikte yola çıktığı diğer arkadaşları tarafından terkedilmesiyle sonuçlanan gelişmeler süreciyle, aslında Perinçek'in geçimsiz biri olduğu da pekala söylenebilir. Bu saydığımız isimlerin yanında ayrıca Nuri Çolakoğlu, Oral Çalışlar, Osman Ulagay, Soner Yalçın, Halil Berktay, İbrahim Kaypakkaya, Ferai Tınç, Hadi Uluengin, Ragıp Duran, Bülent Tanör, Gülay Göktürk, Doğan Yurdakul, Ömer Madra, Musa Ağacık, Adil Özkol, Alev Er, Atıl Ant, Çiğdem Kömürcüoğlu, Muzaffer Oruçoğlu, Cüneyt Akalın, Şefik Kahramankaptan ve daha niceleri siyasi yollarını ayırmıştır. Ya da daha doğrusu ciddi çelişkiler yumağı içerisinde hemen hepsinin Perinçek ve hareketi ile yollarını ayırdıklarına somut ve nesnel gerçeklikler eşliğinde tarihsel gelişmeler tanıklık etmiştir.

İki zıt kutbun insanları olarak iki örnek, iki lider bağlamında, karşı devrimci Perinçek ile devrimci komünist Kaypakkaya'nın da yolları kesişmiş ve ayrışmıştır. Bilindiği gibi Kaypakkaya, başını Perinçek'in çektiği Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi(TİİKP)'ten ayrılmıştır. Özellikle ideolojik, tarihsel, siyasal, örgütsel ve askeri hemen bütün meselelere yönelik Kaypakkaya, TİİKP'in ya da namı diğer Şafak revizyonizminin eleştirisi üzerinden hareketini şekillendirmiştir. *TİİKP Program Taslağı Eleştirisi, Kemalizm, Milli Mesele, Kızıl Siyasi İktidar Öğretisini Doğru Kavrayalım* ve daha bir çok eleştiri, değerlendirme ve tezleriyle Kaypakkaya ve hareketi TKP(ML)'nin kopuşunu görüyoruz. Kaypakkaya'nın TİİKP içerisinde yaşanan örgütsel ve siyasal çelişkiler karşısında *"Hizipçi ve Bölücü Olan Kimlerdir?"* başlığı altında ele alıp eleştirdiği ve tartıştığı meseleler de, Perinçek ve şürekâsının geçmişten bugüne hareketinin nasıl olduğuna ışık tutan yönler taşımaktadır.

Perinçek ve hareketinin, 1990'lı yıllarda bazı parti ve hareketlere yönelik karıştırma girişimleri ve yönelimlerini de görmekteyiz. O dönemde görece bir gelişme içerisinde olan TKP(ML)'ye birlik çağrısı, hemen akabinde devrimci Kürt ulusal hareketi PKK'ye yanaşma halleri gibi gelişmeler bunu göstermektedir. Bütün bunlara karşın bir de kızıl elmacılık argümanı altında ırkçı faşist kesimler ile birleşme görüşmeleri ve girişimleriyle de sistemde kendine yer edinme yönelimini görüyoruz.

2021'in Ocak ayında Perinçek ve partisinde istifalar zinciri baş göstermiştir. Vatan Partisi'nin kurucu ve merkez disiplin kurulu üyeleri, önemli lider kadroları ve örgütlenmelerinde yer almış bileşenlerinin bir kısmı "parti ve lider fetişizmi" gerekçesiyle toplu istifa etmiştir. İstifa metinlerinde *"Parti içi demokrasinin olmadığı, farklı görüşte olan üyenin hemen 'düşman tarafına' geçmekle suçlandığı ve her türlü*

hukuk ve ahlak dışı yöntemin geçerli olduğu bir ortamda verilecek bir 'parti içi mücadele' olamaz. Bundan böyle Vatan partisi üyelerinin hiçbir güvencesi kalmamıştır. Kendi üyelerinin hukukunu savunamayan bir parti, başkaları için, halk için, ülke için hiçbir şey yapamaz. Bütün bunlardan dolayı bir devrimcinin Vatan Partisi saflarında yapacağı bir şey de kalmamıştır. Bu komediye artık bir son vermek gerekiyor. 'Tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye' yolunda mücadelemize devam edeceğiz" diyerek kamuoyuna deklere etmişlerdir. Çok geçmeden buna karşı Perinçek'in Vatan Partisi ise *"... Her kurtuluş savaşında olduğu gibi, bu tarihi süreçte de iç cephede Vatan savaşına karşı bozguncu hareket ve eğilimler ortaya çıkmıştır. Vatan savaşının getirdiği yeni saflaşma, Vatan Partisi içerisinde de yaşanmıştır. Zihinleri 2014 öncesindeki saflaşmaya takılıp kalan bazı üyelerimiz, ABD emperyalizmine karşı Türkiye Gemisinde mevzilenmekte zorluk çekmişlerdir. Bazı üyelerimiz, 2018'deki Merkez Karar Kurulu'nun 'Aynı Gemideyiz' kararı ve partimizin stratejisine karşı koymakta ısrar etmiştir. Bu bağlamda M. B. Gültekin, partimizin programında yer alan 'Türk de biziz Kürt de biziz, hepimiz Türk milletiyiz' saptamasını Van bildirisinden sildirmiş, ayrıca 'HDP Kapatılsın' siyasetimize karşı konumlanmıştır. Dahası parti içinde fitne ve fesat çevirmeye kalkışmıştır. Partimiz her kurulda oy birliğiyle ve ezici çoğunlukla aldığı kararlarla Aynı Gemideyiz siyasetinde kenetlenmiş ve bozgunculuğa varan faaliyeti kesin irade birliğiyle mahkum etmiştir. Parti programı ve temel siyasetlerine aykırı faaliyette ısrar eden B. Gültekin, 15 Ekim 2020'de disipline sevk edilmiş ve Merkez Disiplin Kurulu'nun 22 Ocak 2021 günü oybirliğiyle aldığı kararla partiden kesin olarak ihraç edilmiştir. Bunu anlayan sözü geçen kişi 21 Ocak'ta istifa mektubunu yollamış, Türk milletine ve partimizin ahlakına karşı faaliyetinde her türden kontrolü kaybeden bir çizgiye düşmüştür. Böylece HDP korumacılığı, emperyalizmin 'Dersim' fitneciliği, hizipçilik ve Türk milleti karşıtlığında ısrar ederek, PKK'nın ve FETÖ'nün organ ve sitelerinde alkışlanan konuma yuvarlanmıştır. Kamuoyuna açıkladıkları '108 Kişilik' istifa listesi, ahlak düşkünlüğünün ve bunalımın son göstergesidir. Bugün Vatan Partisi'ne karşı düşmanca gayretlere girenlerin ABD gemisinde, Biden kaptanlığında, HDP-PKK ile aynı cephede yer almak dışında yapabilecekleri bir faaliyet yoktur. Vatan Partisi çığ gibi büyümektedir. Vatan Partisi, üreticilerin ve Türk gençliğinin yoğun ilgisiyle üreten ve Birleşen Türkiye yolunda hükümet konumlarında yer alacağı bir sürece girmiştir. Vatan Partisi, bugün bölgemizdeki süreçler üzerindeki etkisiyle Atlantik'ten Asya'ya kadar saygın bir konum kazanmıştır. Vatan Partisi altın çağındadır. Tarihi görevimizi, ayak bağlarından kurtularak, Türk milletine ve emekçi halka bağlılığımızı pekiştirerek yerine getireceğiz"'* açıklamasını yapmıştır

Bütün bu içteki çalkantılı güncel gelişmelere karşı gardını almasıyla görülmektedir ki Perinçek, partisinde tam hakimiyetini sürdürmektedir. Aynı şekilde Türk ulus konseptindeki ırkçı-faşist ideolojik politikası ve örgütlenmesini de kaşarlanmış haliyle adeta üzerinde titreyerek devam ettirmektedir. HDP ve PKK düşmanlığı üzerinden Kürt, Dersim, Ermeni ve diğer milliyetler ve ezilen inançlara yönelik

düşmanlığının koyu savunucusu olarak çizgisinde ısrar etmektedir. Irkçı-faşist Türk ulusçuluğu temelli devletinin bekası için bütün faşist ve düzen partileri ile kol koladır. Bunun halihazırda başını çeken AKP ve MHP ile aynı geminin yolcusudur.

Karşı devrimci Perinçek gerçekliği

Hiç kimse devrimci ya da karşı devrimci olarak doğmaz. Ancak devrimci ya da karşı devrimci olunur. Doğu Perinçek de ne devrimci ne de karşı devrimci olarak doğmuştur. Ermeni olan Sabiha Gökçen örneğindeki gibi, bir bebekten bile katil yaratan faşist TC ve feodal-despotik Osmanlı'nın Enderun mektepleri üzerinden devşirilme gerçekliğini yeniden hatırlatmak isteriz. Yine yakın tarihte Hrant Dink'in katledilmesi karşısında Rakel Dink'in *"Bir bebekten bir katil yaratan karanlığı sorgulamadan hiçbir şey yap*ılamaz» sözlerindeki toplumsal ve tarihsel arka planı bir kere daha düşünmek ve hatırlatmakta fayda vardır.

Tabi ki her bireyin doğum ve çocukluk, gençlik, okul ve genel yaşam koşulları içerisinde devrimci yada karşı devrimci sınıflara tekabül eden objektif ve somut-nesnel gerçeklikleri ve pratik gelişmeleri olmuştur. Hala da olmaya devam etmektedir. Sınıflar, sınıf farklılıkları ve çelişkileri, sınıf mücadeleleri var olduğu müddetçe de, devrimci ve karşı devrimci bireyler, örgütlenmeler, sınıflar olacak, olmaya da devam edecektir. Perinçek de öğrencilik ve gençlik yıllarında, devrim saflarında yerini almıştır. Böylesi süreçte anlayış, ideoloji ve çizgisini yanlış, eksik, hatalı, oportünist, reformist, revizyonist, kendisini sınıfsal açıdan düşman ya da küçük burjuva ve olumsuz da bulsak, bu dönem-süreç ('65-'70) itibariyle, halk ve devrim saflarında bir birey olduğu gerçekliğini vurgulamak isteriz. Tabi bu durum sürgit devam etmemiştir. Çok fazla geçmeden düşmanlaşma yolunda hızlıca yol aldığı ve karşı devrimci olduğu gerçekliğini de görüyoruz. Her geçen süreçte onun, karşı devrime doğru iltihak ettiğini vurgulayabiliriz. Bu yönüyle ne başından sonuna ya da bugüne kadar tümden devrimci ne de başından sonuna ya da bugüne kadar tümden karşı devrimci olmamıştır. Özcesi, genel siyasal yaşam süreci itibariyle karşı devrimci bir niteliğe sahip olduğunu vurgulamak daha doğru bir tespittir. Ancak kaba saba değerlendirmeler ve tezler, diyalektik ve tarihsel materyalizm yerine, kaba mekanik materyalizm ya da düz çizgicilerin anlayışları olduğu kadar, aynı zamanda tam olarak nesnel gerçekliği de ifade etmemektedir. Tarihsel ve somut nesnel gerçeklikleri ve gelişmeleri, işlerine geldiği gibi orasından burasından eğip bükerek, kırparak ve ters yüz ederek, sübjektif niyetlerin kurbanı haline getirme anlayışı ve çizgisinden de, gelinen aşamaya kadar şayet hala kopulmamışsa, yerin dibine batmalarında hiçbir sakınca görmüyoruz. Perinçek'in iyice ayyuka çıkan ve her geçen süreçte karşı-devrime doğru hızlı yolculuğu karşısında gelinen süreçte, geçmişten bugüne düz çizgiciler ve statükocuların bir de "bakın işte zamanında demedik mi" serzenişlerinin çok da anlam ve önem ihtiva etmediklerini vurgulamak isteriz. Yeri gelmişken, 1970'lerdeki Perinçek ve hareketini Maocu bozkurtlar diyerek algılayan ve böyle telakki et-

mekte ısrar eden birey ve hareketlerin de ideolojik ve politik olarak bundan geri kalır yanlarının olmadığını özellikle belirtmek isteriz. Hiç kuşkusuz o süreçteki Perinçek hareketine yönelik Maocu Bozkurtlar denmesinde, az da olsa belirli bir zemin söz konusuydu. Ancak genel niteliğinin Maocu olmadığı gerçekliğini de yeterince görmek ve kabullenmek durumundayız. Yaşanan somut gelişmeler ve politik pratikler içerisinde kimlerin Maocu ve kimlerin Leninci olduğu daha netlik kazanmıştır. Öyle kendisine retorik olarak Maocu, Leninci, devrimci ve komünist vs diyerek de, hiç kimsenin gerçekten böyle oldukları yönlü nitelendirilmesi ve değerlendirilmesinin artık basitlik olarak görülmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Bu duruma ilişkin aşağıda biraz daha ayrıntıya gireceğimiz için şimdilik geçiyoruz. Böylesi eskiye ait yanlış düşünce yöntemleri ve kavrayışlarındaki, geriye çekici figürlerin, geçmişe göre istisnai de olsa varlığını devam ettiriyor olması karşısında, ideolojik ezme hareketini çoktan hak ettiklerini vurgulamayı yerinde bir yönelim olarak kavramaktayız. Kıymeti kendinden menkul ve doğrucu Davut olmaktan artık köklü olarak vazgeçilmesi zaruridir.

Perinçek ve hareketi, Türk devletinin 1974 Kıbrıs işgali sürecinde, durumu işgal ve Rauf Denktaş'ı ise faşist görmesinden daha sonra, tam aksi yöne iltihak etmesinin, elbette önemli nedenleri söz konusudur. Yoksa sıradan ve öylesine kafasına göre kendiliğinden değişiklikler olmamıştır. Çünkü devlet ile daha fazla içli dışlı oldukça, yanar döner ve Perinçek'in gerçek niteliği daha görünür hale gelmiştir. Perinçek'in de ilerleyen süreçler karşısında gittikçe karşı- devrim istikametinde bir yönelim içerisinde olduğunu görüyoruz. Anlayış, ideolojik politik çizgi, örgütlenme ve siyasal yaşam olarak o, gün geçtikçe daha fazla düşmanlaşmıştır. Tabi ki daha fazla olumsuz yöndeki bu trendinin tarihsel kökleri vardır ve hiçbir şey asla sebepsiz ve temelsiz değildir. Keza, diyalektik yöntem, sonuçlardan değil, nedenlerden hareket etmeyi emreder. Kafasına saksı düşmesinden kaynaklı birden düşmanlaştığı yönlü anlayış ve çizgiler, kendini kandırmak ve safsatadan ibarettir. Zaten doğru yada yanlış, hata veya zaaflar babında herhangi bir şeyi büyütmek istiyorsanız, onu ısrarlı olarak sürekli savunduğunuzda, nicel birikimler eşliğinde nitel bir sıçramayla ya daha kötü ve yanlış yada daha iyi ve doğru bir hatta doğru evrildiğinizi göreceksiniz. Bu değişim içerisinde dünya ve ülkedeki verili objektif siyasal koşullar ve gelişmeler karşısında, takındığınız teorik ve pratik tutumlar da, sizleri reformist, revizyonist, karşı- devrimci, demokrat, devrimci, sosyalist ve komünist yapmaktadır. Hiçbir şey başından sonuna sürgit aynı devam etmemiştir. Böylesi bir hareketlilik ve değişim içerisinde sizlerin teorik ve pratik gelişmeniz de bu şekilde olmaktadır. Perinçek'te objektif şartların önemli etkileri karşısında, sürekli dümenini karşı- devrime doğru kırarak, daha fazla düşmanlaşma durumunda olmuştur.

Perinçek, özel olarak devşirilmiş midir, bunu tam olarak bilmemekle birlikte, kendisi gayet bilinçli bir tercih olarak adım adım karşı devrimci yolu izlemiştir. Dedik ya öyle kafasına dank ederek düşmanlaşmamış, teorik ve pratik olarak bilinçli bir şekilde sürekli olarak düşman safları ve sınıflarına iltihak etmiş, adeta ona doğru

koşmuştur. Tabi ki bunun ideolojik politik, sınıfsal ve önemli çizgisel nedenleri ve kökleri söz konusuydu. İşte bu yazımız içerisinde, bunları da ortaya çıkarma uğraşı içerisinde olacağız. Ancak ne yazık ki diğer bir çok şeye ve gelişmelere ilişkin olduğu gibi, çoğu kez fantezileriyle hareket edenler vardır. Fantezisini yaşatanlar söz konusudur. Hele bir de kendisi ve örgütü dışında bir bireyi ve hareketi değerlendirme söz konusu olduğunda, değmeyin keyiflerine, hemen fanteziler devreye girmektedir. Objektif ve somut- nesnel gerçeklikler değil de, kişisel ve sübjektif niyetler ile hareket edilmektedir. Oysa ilk hareket noktamız, nesnel gerçeklikler ve somut görünümleriyle gelişmeler olmalıdır. Fantezileriyle hareket edenler, bilmeliler ki, devrime ve haklı mücadeleye değil, Perinçek'in yanlış ve düşmanlaşan anlayış ve çizgilerine hizmet etmektedirler. Bizim fantezilerle işimiz yoktur ve boş yere patinaj yapmak da istemiyoruz.

Perinçek ile ilgili bugüne kadar oldukça çeşitli argümanlar kullanılageldiğini ifade etmiştik. Reformist, kaşarlanmış revizyonist, devrimci, Maocu, provokatör, karşı- devrimci, ajan, Kemalist, ulusalcı, faşist, Ergenekoncu, Kızıl Elmacı, İttihat Terakkici, Kuvay-ı Milliyeci, derin devlet, İngiliz ajanı, darbeci, Avrasyacı, uşak, amigo, fırıldak, çarkçı bunlardan belli başlılarıdır. Bu ve buna benzer daha bir çok olumlu ve olumsuz nitelemeler karşısında, Perinçek'in oldukça oynar başlıklı olduğunu belirtmeden geçemeyiz. Belli ki onun bir çok çam devirdiği anlaşılmaktadır. Nitekim bütün böylesi nitelemelere ilişkin haksız da değillerdir. Çünkü bir dediği ötekini tutmayan, manevra üstüne manevra yapan, her seferinde geride mutlaka gizemli bir yan bırakan, kendini ve hareketini kurtarmak için devletin ve içerisindeki klikler arası çelişkileri kullanmada maharetini konuşturan, arada yitip gitmemek için kendine sürekli bir yol bulmaktan vazgeçmeyen, ısrarlı ve inatçı Perinçek gerçekliği vardır. Siyasi hayatında bütün bunları görmek mümkündür. Beraber yola çıktığı insanlar ile tartışmalarında da bunu pekala görebiliyoruz. Öyle ki eleştiriye de hiç açık ve esnek olmamasından kaynaklı, tartışmalarda tekçi otoriterliğiyle hasımlarını alt etme pervasızlığından vazgeçmeyen durumdadır. Örgütsel ve siyasal yaşamındaki tartışmalara oldukça kapalı ve anti- demokratik yanlarıyla, hegamonik bir anlayış ve çizgi pratiğinden geri durmamıştır. Belki de demokratik ve kolektifine sürekli hesap verecek düzeyde bir eleştiri- özeleştiri ve tartışma gerçekliği olsaydı, Perinçek ve hareketinin gerçek maskesi daha rahat ve erkenden ayyuka çıkabilirdi.

Perinçek, tarihsel ve her dönemin verili objektif ve de güncel gelişmelerde öne çıkan hemen her konu ve olguya ilişkin, doğruları ve yanlışlarıyla çeşitli görüşler ve tezler ortaya atmıştır. Bunu oldukça çok çıkardığı kitaplarında da görmek mümkündür. Bu kaynaklardaki içeriklerin önemli bir kısmında, devlet içerisindeki klik çelişkileri ve çatışmalarından da istifade etmiştir. Özellikle kamuoyuyla da paylaşılan belge ve bilgiler üzerinden rahatlıkla hakim sınıf klikleri yada onların devleti, askeriyesi ve polisi başta olmak üzere çeşitli kurumlarındaki açık gizli çeşitli yapılanmaları ile daha ilk süreçlerinden bugüne şu veya bu düzeyde ilişki içerisinde olduğunu belirtirsek, doğru söylemiş oluruz. Bu durumunu birkaç örnek

ile açıklamaya çalışalım. Perinçek'in bizzat kendisi, 1970'lerde teyzesinin oğlu Gürbüz Tüfekçi'nin askeriyede oldukça etkili ve aynı zamanda Milli İstihbarat Teşkilatı(MİT) görevlisi olduğunu açıklamıştır. Yine aile fertleri içerisinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan milletvekiline, Adalet Partisi Yönetim Kurulu üyelerinden tümgeneraline kadar bireyler vardı. Yine 27 Mayıs 1960'ın ihtilalci subaylarından ve 12 Mart 1971 darbesi öncesinde, kitlesel öğrenci hareketlerini örgütleyerek darbenin alt yapısını hazırlayanlar içerisinde yer alan albay Kadir Kaplan ile Perinçek'in ilişkileri, gizliliğini hala korumaktadır. Kadir Kaplan'ın 27 Mayıs Milli Devrim Derneği üzerinden FKF' ye yöneldiği ve Ankara'da Devrimci Güç Birliği(Dev-Güç) adıyla bir hareket başlattığını görüyoruz.

1969'da Perinçek ve arkadaşları, Proleter Devrimci Aydınlık adlı dergiyi çıkarmıştır. Bunun bir de illegal ayağı olarak 1969'da Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi'ni kurmuşlardır. Çok geçmeden 12 Mart ihtilalinin hemen akabinde tutuklanmış ve 1990'lardan bu yana dünya genelinde bir akım olarak komünizmin gündemden düşmesiyle birlikte, Perinçek'in de dümeni daha fazla sisteme kırdığını görüyoruz. Bütün bunlarda tabi ki emperyalist- kapitalizmin Türkiye ve Kürdistan'a yönelik daha fazla egemenlik politikaları ve konseptlerinin, onlara bağımlı faşist Türk devletinin ezilen ve sömürülenlere ve onların şu veya bu düzeydeki örgütlü güçlerine yönelik karşı- devrimci saldırıları ve kuşatmalarının payı vardır. Perinçek, 12 Mart 1971 darbesinin ardından tutuklanmış, TİİKP davasından yargılanarak yirmi yıl hapse mahkum olmuştur. Çok geçmeden 1974 Temmuz'unda ki genel af ile birlikte hapishaneden çıkmıştır. İşte Perinçek'in bu dönem içerisinde orduya sızma iddialarının da baş gösterdiğini özellikle belirtelim. Nitekim, onunla bağlantısı olduğu söylenen devrimci subaylar, 12 Mart 1971 sürecindeki Kara Kuvvetleri devrimci Subaylar Örgütü ve Şafak Subaylar Grubu davalarından yargılanmışlardır.

Perinçek önderliğindeki hareketin, özellikle 1970'lerin ikinci yarısından itibaren faşist devlete hakim olan klik otoritesine göre tavırlar aldığını belirtmek isteriz. Aşırı faşist Kemalist dokusundan ve askeri faşist karakterinden kaynaklı olarak bugünlere kadar devletin ve de özellikle askeriyenin içerisinde örgütlenmede yoğunlaşma durumunda olmuştur. Bu kapsamda bugüne kadar yasal düzlemde kurulan bütün parti örgütlenmeleri bileşenleri içerisinde Kemalist ve emekli general, üst düzey subay ve askeriyeden unsurların olması tesadüfi değildir. Aynı şekilde "ordu-millet el ele", "cumhuriyet mitingleri", "bayrağını al da gel" vb. eylemlerdeki faşist Kemalist ideolojik politik çizgi ve niteliğini rahatlıkla görmek mümkündür. Yine 28 Şubat post modern darbesini destekleyerek, devletin faşist ordusu içerisindeki özellikle Kemalist hâkim klikler saflarındaki yerini belli etmiştir. Öyle ki sürekli faşist orduya yalakalık yapan ve ona azami ölçüde eleştiri yürütülmesine karşı tahammül göstermeyen Perinçek gerçekliğini görmek mümkündür.

Perinçek, gerçekten Rusya ya da İngiliz emperyalistlerinin ajanı mı? MİT İstihbarat daire başkan yardımcısı kurmay albay Sebahattin Savaşman, İngiliz ve ABD emperyalizmine Kıbrıs ile ilgili gizli belgeleri teslim ederken suçüstü yakalanmış,

bu konuyla ilgili Perinçek ve Aydınlık dergisi karşı atağa geçerek MİT'i eleştirmiştir. Savaşman'ı yakalayan MİT unsurlarına Aydınlık adeta savaş açmış, kimlikleri ve ev adreslerine kadar kamuoyuna deşifre etmiştir. Yine ABD emperyalizmine çalışan casus Turan Çağlar'a da sahip çıkan Perinçek ve Aydınlık olmuştur. Aydınlık'ın haber ve makaleler sorumlusu Aydoğan Büyüközden, Robert Koleji'nde görevli bir İngiliz'in evinde görüşürken dinleme kapasiteli bir sürü telsiz ve peruklu halindeyken basılması da durumu iyice açığa çıkıyordu. Burada bir önemli hususu açıklığa kavuşturmakta fayda vardır. Kamuoyunda Perinçek, Rusya, Çin ve Avrasyacı olarak tanınmaktadır. Oysa aksine, bizzat faşist Türk devletinin emniyet ve istihbarat unsurları onun İngiliz istihbaratının elemanı olduğunu hiç çekinmeden dile getirmektedirler.

Ayrıca Perinçek hareketinden ayrılan birçok kesim çeşitli anı, röportaj ve yazılarında, Perinçek ve hareketi için "devletin ajanı ve derin devletin adamı" olarak da nitelemişlerdir.

Uğur Mumcu, Cem Ersever, Kaşif Kozinoğlu, Madımak ve daha bir çok kesime yönelik operasyon, infaz, katliamlarda Aydınlık, klik çatışmalarının bir parçası olarak teşhir, deşifrasyon, hedef gösterme, önemli bazı belge ve bilgileri saklama, çarpıtma ve hedef şaşırtma vb. işlevi ve görevi de yürütüyordu. Tam da burada Aydınlık Gazetesi'nin özel bazı rollerine de değinmeden geçemeyiz. Bir yönüyle ideolojik-politik açıdan kendini "haberlerin doğru adresi, cumhuriyetin ve bağımsızlığın sesi, Atatürk devrimlerinin öncüleri" olarak servis ederken, diğer yönden ise ihbarcılık, deşifrasyon, provokasyon gibi karşı devrimci rolünü de görmemiz gerekiyor. Bu temelde onlarca devrimcinin katledilmesi ve yakalanmasında, deşifre edilmesi ve kamuoyunda algı yaratılmasında Aydınlık, gerçekten özel bir rol oynamıştır. 1978'in 28 Ocak'ında Türkiye İşçi Köylü Partisi(TİKP)'ni bir grup arkadaşıyla kurmuştur. Aynı yıl içerisinde ünlü Aydınlık Gazetesi'ni de günlük olarak yayınlamaya başlamışlardır. Ve özellikle böylesi dönemde, adeta faşist devlete ve onun egemenlik odaklarına ihbar eden bir kolu olarak böyle bir yayına da Perinçek ve hareketinin öncülük ettiğini görüyoruz. Velhasıl o süreçte yayımlanan *"Bilinmeyen Sol"* yazı dizisi ile karşı devrime doğru azimle yol yürüdüklerini de tarihe not düşerek iltihaka devam durumu söz konusudur. Özellikle hemen her yıl, belirli boyutlarıyla nedenleri sorgulanan Sivas katliamı öngünlerinde Aydınlık'ta, Salman Rüştü'ye ait Şeytan Ayetleri yazı dizisinin yayımlanmasına bilfiil öncülük ederek provokasyon ve altyapının oluşturulmasındaki rolü itibariyle de yine Perinçek'i görmekteyiz. Ve 12 Eylül askeri faşist cunta öncesi Perinçek önderliğindeki Aydınlık Gazetesi'nin çeşitli yurtsever, devrimci, sosyalist ve komünist örgüt ve partilere mensup onlarca devrimcinin ihbarı bir yana bizzat kanlarına girmesindeki işlevini pekâlâ görüyoruz. Öyle ki sadece ihbar ile yetinilmemiş, aynı zamanda karşı devrimci örgütlenme ve şiddet babında da onlarca devrimci katledilmiştir. Perinçek önderliğindeki karşı devrimci Aydınlık hareketinin, siyasal ve örgütsel olarak her geçen gün daha fazla düşmanlaşma görüntülerine şahit oluyoruz.

2005 yılında yine askeriye içerisinde Perinçek ile bağlantılı subaylar tespit ediliyor ve operasyon gerçekleştiriliyor. Zira daha o dönem, AKP'ye karşı, özellikle Ergenekon kliğinin bir parçası olarak hareket etme durumu vardır. Akabinde hatırlanırsa sivil ayağı da dahil faşist ordu içerisindeki kliğin tasfiye edilmesi eğilimi baş göstermiş ve bu yönlü gelişmeler yaşanmıştır. Perinçek de dâhil olmak üzere genelkurmay başkanı İlker Başbuğ ve belirli bir kliğe Ergenekon operasyonu kapsamında devlet içerisinde darbe girişiminde bulunulduğu iddiasıyla operasyon çekilerek tutuklamalar gerçekleştirilmiştir. O süreçteki Türkiye Barolar Birliği Başkanı faşist Metin Feyzioğlu'nun çeşitli uzlaşma girişimleri sonucu faşist AKP hükümeti ile anlaşılmıştır. Devlet içerisindeki tasfiye edilmesi gereken başka klikler karşısında uzlaşılmış ve Perinçek, Başbuğ vb. serbest bırakılmıştır. Bu yaşananlar ile birlikte faşist Feyizoğlu, Perinçek ve hempaları, adeta et ve tırnak gibi AKP faşizmiyle birlikte aynı geminin yolcuları olarak varlıklarını hala mutlu mesut bir şekilde sürdürmektedirler. Heterojen bir yapıya sahip ancak devlet içerisinde de geçmişten bugüne etkili klikleri ihtiva eden Ergenekoncu bazı klikler ile AKP faşizminin, aynı konseptte bir uzlaşıya girdiklerini vurgulayalım.

Perinçek, faşist TC devletinin tarihsel kökleri itibariyle Osmanlı da dâhil bugünlere kadarki sürecine yönelik, devlet içerisindeki bazı klikler ve özellikle de askeriye içinde yer alan belli kesimlere bel bağlama ve onlar ile dolaylı dolaysız sürekli ilişkilenme yöneliminde olmuştur. Osmanlı içerisinde örgütlenen Jön-Türk, İttihat ve Terakki ve TC'ye geçiş sürecinden bugünlere kadarki Kuvay-ı Milliye ve Kemalist harekete ilişkin yaklaşım, değerlendirme, savunma ve tezlerine yönelik keskin fanatikliğiyle bu somutluğunu pekâlâ görmek mümkündür. Aynı şekilde bunlar da dâhil olmak üzere devlet içinde esaslı hakimiyetini bulunduran ve önemli-temel bir baskı aygıtı olarak ordu ve askeriyedeki belli subaylar ile dolaylı dolaysız derin ilişkilenme ve bugünlere kadar devlet ile bir nevi iyi geçinme yönelimini de özel olarak not etmek gerekiyor. Perinçek'in faşist Türk devletine, faşizanca sahip çıkarak üzerinde titreme ısrarını, yoksa daha nasıl açıklayabiliriz?

Aynı şekilde Ermeni Soykırımını reddetme ve bizzat o dönemin katil unsurları İttihat ve Terakki önderleri Enver-Talat-Cemal savunularıyla faşist Türk ulus devletin bekasına sadık kalma ısrarı, daha nasıl açıklanabilir ki? Avrupa mahkemelerinde, efendisi ırkçı-faşist Türk devletine yaranma babında, **(*)**Ermeni, Rum, Asuri, Süryani, Kürt, Dersim vd soykırımlar inkarı savunuculuğu, daha nasıl açıklanabilir ki? Osmanlı'dan devralınan soykırım geleneğinin tam sürdürücüsü Türk ulus devleti ve ona niteliğini veren faşist Kemalist hareketin katliamları nasıl açıklanabilir ki? Her birinin farklı zaman dilimleri ve süreçleri itibariyle, tarihsel, ideolojik, siyasal ve kültürel olarak ırkçı-faşist anlayış ve çizgi pratiklerinde birleşiyor olmaları, başka nasıl açıklanabilir ve izah edilebilir ki?

Perinçek'e dair perde önündeki görünen ya da yansıtılanlar değil, daha çok perde arkasındaki rolü ve işlevi esas belirleyici ve ona niteliğini veren özellikleri olmuştur. Teşhirden deşifrasyonlara, algı yönetiminden provokasyonlara, istihbarattan suikast-

lara, askeriyesinden polisine, bukalemun gibi değişiklikler ve daha bir dizi gelişmeler içerisinde onu görmek mümkündür.

Perinçek ve hareketinin, ırkçı-faşist Türk devletine ve hâkim sınıflara hızlı entegrasyonu ve çarpıtmaları

İçerisinde bulunduğumuz şimdiki siyasal konjonktürde Perinçek ve hareketinin, faşist devlete hakim olan AKP- MHP kliğinin otoritesine uygun olarak açıktan hareket ettiğini görüyoruz. Kuşkusuz ki Perinçek hareketi, daha önceki süreçlerde de faşist devlete hâkim klik otoriteleri ile açıktan ya da cepheden esaslı bir mücadele içerisinde olmamıştır. Ancak mevcudumuzdaki haliyle şimdi AKP-MHP faşist iktidarının, çok daha açıktan sürdürücüsü ve yürütücüsü durumundadır. Adeta onun sözcüsü gibi hareket etmektedir. Tabi ki bu somutluğu, AKP-MHP faşist iktidarı ile daha içli dışlı olması ve Ergenekon menşeiyle faşist devlete daha fazla yamanmasından ileri gelmektedir. Şimdiki süreçte çok daha fazla faşizme entegre oldu.

Öyle görülüyor ki Perinçek, tekçi faşist Türk devletinden daha çok devletçi, faşist, Kürt düşmanı, demokrasi ve özgürlükler karşıtı ve uşak bir piyon olarak varlığını sürdürmektedir. Bu temelde faşist Erdoğan'ın sosyal medyaya yönelik sansür girişimine de desteğini vermiştir. Özgürlüğün sınırlanmaması gerektiği hususuna tepki göstererek "milli devletin diktatörlük uygulaması gerekir" diyerek faşist devletin sadık bekçisi rolünden vazgeçmediği bir kere daha ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda sosyal medyayı pankreas minderine benzeterek "karşı taraf ısırdığı için siz de ısıracaksınız" diyerek devletine hizmette kusur olmadığını göstermiştir. Özgürlüğü sınırlamayan anlayışa tepki göstererek, sadece faşist Türk ulus devletine her şeyin serbest olduğu yönlü yaklaşımından geri kalmamıştır.

Perinçek, kendini övmeye, tarihsel süreçleri çarpıtmaya, devrime ve devrimcilere ideolojik politik saldırısına ve nihayetinde karşı-devrimciliğe devam ediyor. Kısa süre öncesinde *K*ısmen İktidar adıyla gerçekleştirilen röportaj bunların somut kanıtı oluyor. Birçok karaktere sahip bir Perinçek mi sorusuna "Hayatını Türkiye emekçi halkının özlemlerine güvenmiş, Türkiye'nin bağımsızlığını bütün halinde yaşaması için Atatürk devrimlerinin tamamlanması ve oradan sosyalizmin kuruluşuna geçmek için bütün hayatını vakfetmiş bir tane Perinçek var ve onun dışında diğer bütün hepsi gerçek Perinçek değil" diyerek, maskeli baloda ısrarını sürdürmüştür. Röportajda kendini öve öve bitirememiş ve attıkça atmıştır. Türk ırkçılığında o kadar ileri gitmiştir ki gençlik hayallerinde evlenip 12 çocuk yapmayı ve hepsine de Türk boylarının isimlerini verme hülyasıyla ne kadar da anlı şanlı ırkçı faşist olduğu, ifadeleriyle mevcuttur. Kendisinin teoriden bilimsel sosyalist olmadığını, hümanizm ve insan sevgisinden mahrum olduğunu yumurtlamış, çocukluğunda esin kaynağı olarak ise Nihal Atsız'ın *Bozkurtların Ölümü, Bozkurtlar Diriliyor* romanlarından müthiş etkilendiğini belirtmiştir. Bunları bir de ilkel komünizm ve komünistliğin nüveleri olarak lanse etmesi ise faşistliğinin daniskasıdır. Aslında gerçekliği ters yüz

eden bu yaklaşımıyla şimdiki süreçlerdeki gelişmelerden kaynaklı ideolojik siyasi konumuna payanda kazandırmak istemektedir.

Kılavuzu karga olanın burnu boktan hiç çıkmazmış sözü, tam da Perinçek ve kılavuzu Hüseyin Nihal Atsız için söylenebilir. Nitekim H. N. Atsız, ülkücü faşist Türk ırkçılığı ve anti-komünizmin önde gelen unsurlarından biridir. Bakın hele ırkçı faşist Atsız oğluna vasiyetinde ne diyor; *"Bugün tam bir buçuk yaşındasın, vasiyetnameyi bitirdim, kapatıyorum. Sana bir resmimi yadigâr olarak bırakıyorum. Öğütlerimi tut, iyi bir Türk ol. Komünizm, bize düşman bir meslektir, bunu iyi belle…"* O Atsız ki, Türkçülüğün devşirilmiş duayenlerinden Ziya Gökalp'in iyi bir radikal devamcısıdır. Hasan Ali Yücel'i, komünistleri kollamakla suçluyor ve Sabahattin Ali'ye vatan haini diyor ve daha neler neler. Atsız, komünist düşmanı ve ırkçı Turancılıkta önemli bir kişilik olarak yaşamını sürdürmüştür. İşte Perinçek, hem zihniyet hem de ideolojik-siyasal olarak kökleri itibariyle böyle bir tarihsel arka plana yaslanmaktadır. Bu konuda şimdiki süreçte Perinçek, MHP ile yarışmaktadır dersek yanılmamış oluruz. Nitekim MHP, faşist Türk ulus ırkçılığında Atsız ve Türkeş'i özel bir yerde görmektedir.

Gençlik ve o dönemin devrimci savaş yıllarıyla ilgili olarak bol bol palavra atmak için meydanı boş bulmuştur. Açıkça tarih çarpıtıcılığı yaparak çirkinleştikçe çirkinleşmiştir. Fikri düzey düşüklüğünü örtbas etmek için basitlik deryasında pupa yelken yol eylemiştir. Somut ve nesnel gerçekliğini açıkça yalana başvurarak ve çarpıtarak ne kadar da önemli bir şahsiyet olduğu yönlü hastalıklı saplantılarını sürgit devam ettirmiştir. Bununla da yetinmeyip Denizler ve Mahirlerin devrimci şiddet eylemleri ve savunularını ise Lenin'e dayandırma için *"sol komünizm ve çocukluk hastalığı"* olarak nitelemesiyle, nasıl da oportünist ve sözde devrimci olduğu anlaşılıyordu. Onları sol terörist olarak niteliyor ve tarihi de çarpıtarak bunlara karşı tavır alınmasıyla ancak başarılı olunabileceği beyanından da çekinmiyordu. Marks, Lenin ve Mao'yu, karşı devrimci çizgisine alet etmekte hiçbir beis görmemesi, sorunlu yanının bir diğer somut örneğiydi. Geçmiş süreçlerin birbirleri ve geçmiş ile bugün arasında bağlar kurarken; yalan, çarpıtma, çapraşık ilişki, zırvalama ve en nihayetinde sübjektivizmin hemen bütün yanlarından faydalanarak somut ve nesnel gerçeklikleri ve gelişmeleri ters yüz etmektedir. Kendisiyle ilgili hemen her şeyi efsaneleştirmek için yalan ve çarpıtmalara başvurarak aslında tam da idealizme düştüğü gibi metafizikte debelenip durmaktadır. Ne kadar da kendini sevici ve süper egosunda saplantılı ve arızalı olduğunu göstermektedir. 1970'lerdeki Milli Demokratik Devrim(MDD) hareketinin birinci liderinin Mihri Belli olduğunu belirtip kısmen doğru ifade ederken, ikinci liderinin ise bizzat kendisi olduğunu vurgulamasıyla işkembeden atmaktadır. Psikolojik olarak hasta bir insanın bir nevi nevrotik hali olarak bunu değerlendirebiliriz. Kendisini efsaneleştirmek için dev aynasında görürken, en yakınındakilerde dahil olmak üzere çevresi ve dışındaki hemen bütün kesimleri ise cüceleştirmek için yalan üstüne yalan atmaktadır.

1970'lerin gençlik ve Türkiye İşçi Partisi(TİP) dönemine yönelik ise Deniz Gezmiş ve Mahir Çayan ile ilgili "1970'e doğru bu seferde bizim milli demokratik devrimi savunan tarafta bir bölünme çıktı… Ant dergisi kitaplar yayınlıyor, artık silahlı mücadele zamanı geldi vs, o genç çocuklar falanda dolduruşa geldiler, Deniz olsun Mahir olsun falan tam dolduruşa geldiler, çoğu silahlı mücadeleye hemen başlayacağız falan hikayeleri başladı, teorik birikimim var, birazda yaşça Deniz'den Mahir'den büyüğüm, hepsinin kulağını çektim yani" diyerek hala karşı devrimci öfkesini kusmakta olduğunu göstermiştir. Bu günceldeki beyanıyla da aslında Perinçek, 1970'lerde devrimci kopuş ile öne çıkan Deniz, Mahir, İbrahimler ile uzaktan yakından alakası olmadığını itiraf etmiş oluyor. Zıt yöndeki iki çizgi, iki dünya görüşü, iki sınıf, iki ideoloji, iki mücadele hattıdır aslında söz konusu olan. Yaşanmış ve hala da yaşanmakta olan devrim ile karşı devrim arasındaki ideolojik-politik mücadelenin izdüşümleridir bunlar. Perinçek bu röportajdaki açıklamalarıyla Türkçü, devletçi, şoven ve faşist yüzünü bir kez daha açığa vurmuştur. Burada geçmiş süreçlerdeki beyanlarından birini daha hatırlatmakta fayda vardır. İbrahim Kaypakkaya ile ilgili başka bir belgeseldeki "yüz tane İbrahim'i bir Mustafa Kemal'e değişmem" sözleri ile şimdiki süreçteki Deniz ve Mahirler ile ilgili beyanları birbirleriyle örtüşmektedir. Karşı devrimci ideolojik-politik güzergâhta buluşarak birleşen bütün bu beyanlar, onun düşman cephesinde yer aldığını göstermektedir. Devrimcilere terörist deme cüretini dahi göstererek, tam bir alçalma örneğinde ve faşist devlet geleneğinde ısrar durumu vardır. Devrimci ve komünist iç tutarlılığımızdan kopmadan, ona küfür ve hakaret etmek yerine, tam da niteliğiyle örtüşen karşı devrimci düşman bir unsur olduğu gerçekliğine sahip olduğunu belirtmekte fayda vardır. Nitekim röportajındaki beyanlarıyla karşı devrimci cephe saflarında olduğunu da açık etmiştir. Perinçek'e göre "Erdoğan, ABD emperyalizmine karşı kelle koltukta savaşıyor" derken karşı devrimci düşman cephesinde de bilinçli olarak at izi ile it izini birbirine karıştırmaktadır. Erdoğan'ın izini, Amerikan emperyalizmine karşı savaşan at izi olarak kamuoyuna servis etmektedir.

Özellikle 15 Temmuz'dan itibaren AKP'nin kendi çizgilerine geldiğini, Çin ve Rusya eksenli Avrasya mutabakatına yanaştığını vurgulamıştır. Aynı gemideyiz diyerek AKP ile aynı çizgide buluşmuşlardır. Sözde ABD karşıtlığı, Çin ve Rusya ile karşı karşıya gelmeme hassasiyeti şeklinde AKP'nin kendi çizgilerine doğru geldiğini iddia etmektedir. Kendilerinin AKP destekçisi ve asla kuyrukçu olmadıklarını, aksine aynı cephede olduklarını ve Atlantik'ten kopup Asya'ya yanaşıldığını, Amerika'nın baskı ve tehditlerine karşı, Türkiye'yi savunmak, PKK'yi temizlemek ve kökünü kazıma noktalarında AKP-MHP faşizmi ile aynı cephede yer aldıklarını özellikle belirtiyor. Bütün bunlardan kaynaklı, kendilerinin faşist Tayip Erdoğan'ı desteklemediklerini, aksine Erdoğan'ın kendilerini desteklediğini vurgulama gereği de duyuyordu. AKP-MHP-Vatan Partisi'nin aynı gemide olduğunu ve şu anda da geminin kaptanının AKP, Vatan Partisi'nin ise o geminin rotasını çizen konumda olduğunu savunmaktadır. Yanardöner ya da yanar söner Perinçek'in bugün itibariyle bütün bu

anlayış ve savunuları karşısında, yarın pekâlâ başka anlayış ve savunular içerisinde olabileceğine de şaşırmamak gerek. Çünkü fırıldak Perinçek olarak ona boşuna demiyorlar. Önümüzdeki süreçte ola ki AKP-MHP faşist hükümetinin hakim sınıf klikleri içerisinde muhalefet durumuna düşme karşısında, birlikte başka saikler üzerinden fırıldak Perinçek ve hareketini görürsek şaşırmamalıyız.

Irkçı faşizmde Perinçek ve partisi Vatan, hâlihazırda el ele verip kol kola girdiği AKP-MHP faşizmiyle yarışmaktadır. Devrimci ve sosyalistler, Kürt ulusu, Ermeniler ve azınlık milliyetler, Dersim, Aleviler ve ezilen inançlara karşı, ırkçı faşistlikte en fazla uşaklığı kimin yerine getireceği hususunda yarış halindedirler.

Bu dosya çalışmamızda belirli tarihsel süreçler, önemli ideolojik-siyasal ve örgütsel gelişmeler, geçmişten bugüne Perinçek gerçekliği üzerine değerlendirme ve bazı sonuçlara ulaşmaya çalıştık. Uzun süredir karşı devrimci Perinçek ve değişik isimler altında olsa da mevcuda kadar günden güne düşmanlaşarak iyice kendini açık eden hareketi ve partisi Vatan'a ilişkin belirli boyutlarıyla nesnel ve somutta aldığı görünümleri okuyucunun da bilmesini istedik. Bütün bunlar karşısında, içerisinden geçtiğimiz süreçte, nasıl bir yol ve çizgi izlememiz gerektiği üzerine de bir sentezi, daha net ifade edebiliriz. Günümüzün gerçek yurtsever, demokrat, devrimci ve komünistleri için, karşı devrimci Perinçek ve partisi Vatan'a karşı mücadelesi, son derece meşru ve ertelenemez devrimci bir görevdir. Yazımızın bir nebzede olsa, buna hizmet etmesi inancıyla…

(*) Mayıs 2020'de 105. Yılında Asuri-Süryani-Ermeni Soykırımı üzerine kamuoyuna yayınlanan bir dosya çalışmam içerisinde, değerli yoldaşım ve büyüğüm sendikacı, fotoğrafçı, araştırmacı Ali Şahin'in, Alman emperyalizmin Güneybatı Afrika'da yer alan Namibya'da gerçekleştirdiği Herero ve Nama soykırımı ile uluslararası düzlemde kabul gören Katliam ve Soykırım Planlaması ve Yöntemi içeriklerine ilişkin kaynak bilgisini, kendisinden izinsiz olarak kullandığım için özür diliyor ve açıklama gereği duyuyorum.

DERGİ ABONELİK FORMU

İsim*: .....

Soy isim*: .....

E-posta: .....

Telefon no: .....

Vergi no: .....

Teslim adresi*: .....

.....

.....

.....

Abonelik*

☐ **4 Sayı Abonelik: 50 TL**

☐ **8 Sayı Abonelik: 100 TL**

Tarih*:

İmza*:

Lütfen, * işareti olan yerleri eksiksiz doldurun.

DERGİ ABONELİK BİLGİLERİ

Banka Hesabı

Selim KABASAKAL

Hesap No: 12386670 - PTT Bank

IBAN - TR05 0080 7006 3201 2386 6700 01

Adres

Şehit Muhtar Mahallesi, Kurabiye Sokak, No:9/3, Beyoğlu/İSTANBUL

E-posta

komundergi@gmail.com

Not

Ön sayfadaki dergi abonelik formunu doldurup imzaladıktan sonra sayfayı işaretli yerden koparıp banka dekontunuzla beraber yukarıda yazan ofis adresimize gönderebilir ya da e-posta ile tarafımıza iletebilirsiniz.